

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 501
Παρασκευή
21 Αυγούστου 1992
Δρχ. 250

Α ΤΟ ΚΑΛΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΝΘΕΛΟΥ

ΝΗΤΗ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑ:
Ο ΜΕΓΑΛΟ ΚΟΛΠΟ
ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ:
ΣΗΜΑΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΧΡΟΝΙΣΜΟΥ

DISPLACED PERSONS

The property claims of Greek Cypriot and Turkish Cypriot displaced persons are recognized and will be dealt with fairly on the basis of a timeframe and priority of repatriation based on the 1977 high level agreement, on the need to ensure social peace and harmony, and on the arrangements set out below.

Priority will be given to Greek Cypriot displaced persons.

The first priority will be given to the satisfactory relocation and economic rehabilitation of Turkish Cypriots living in the area that will come under Greek Cypriot administration and to displaced persons returning to that area.

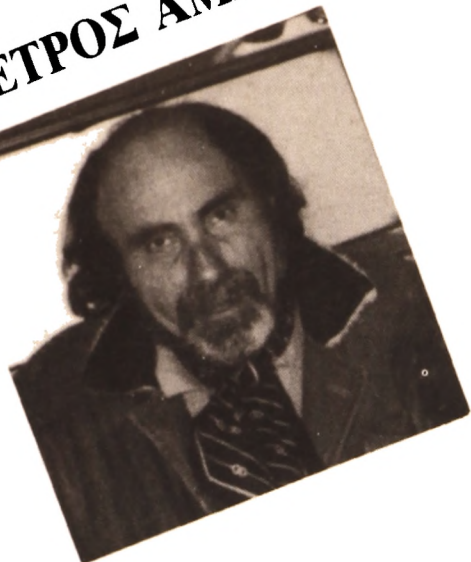
**ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΝΤΕΝΚΤΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ
ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ**

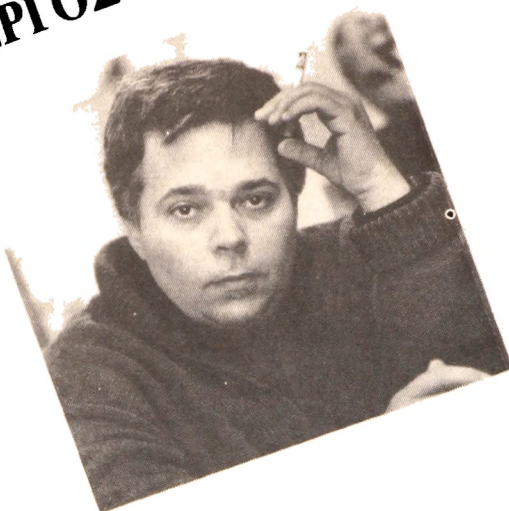
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 — Τηλ. 36.09.712, 36.02.007

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ

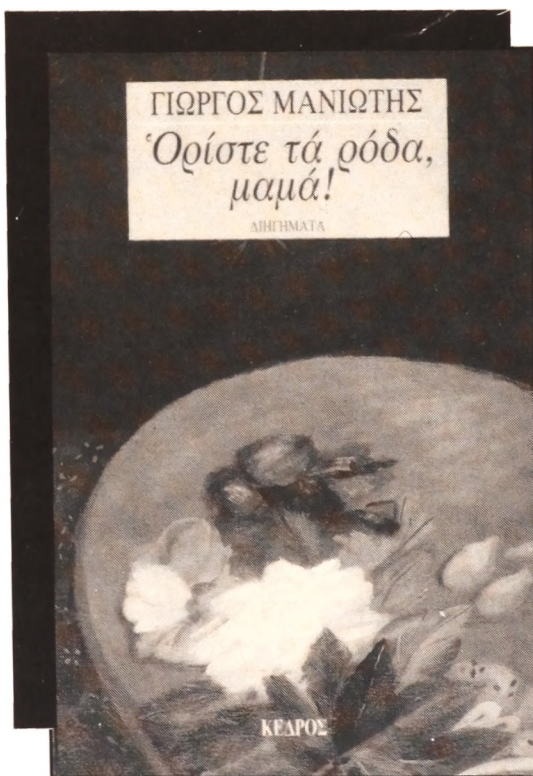

ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

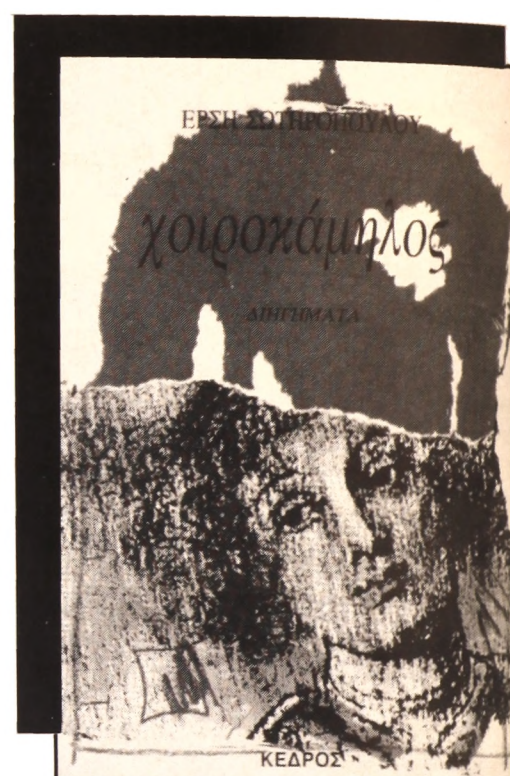
ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ
Μια συνηθισμένη μέρα

Προηγήθηκε η ιστορία μιας δυναμικής και παθιασμένης γυναίκας, ακολούθησε ένα μυθιστόρημα για τη ζήλια. Τώρα, ο Πέτρος Αμπατζόγλου κλείνει τον κύκλο της τριλογίας του «Ανθρώπινες σχέσεις» μ' ένα μυθιστόρημα για τη μοναξιά. Το *Μια συνηθισμένη μέρα* περιγράφει την απόλυτη μοναξιά του ανθρώπου μέσα σε μια μεγάλη αλλά αδιάφορη πόλη. Τη μοναξιά μέσα στο πλήθος.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ
Ορίστε τα ρόδα, μαμά!
Διηγήματα

Τα διηγήματα αυτού του διβλίου είναι διηγήματα μυστηρίου, ονείρου και έρωτα. Στον καλόπιστο αναγνώστη θα δοθεί η δυνατότητα να ξεναγηθεί σε όλα τα τοπία των ερωτικών αισθημάτων και πράξεων που ευδοκιμούν γύρω μας με την αρωγή του ονείρου και τη μαγεία κάποιου μυστηρίου.

ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
Χοιροκάμηλος
Διηγήματα

«Η περιοχή μέσα στην οποία κινείται η Έρση Σωτηροπούλου σ' αυτή τη συλλογή διηγημάτων είναι η αστική ορμή μιας ζωής εξωθημένης προς την ανατροπή. Όπως όταν πέφτει η τάση του ηλεκτρικού και μια αγωνία μουδιάζει την ατμόσφαιρα, έτσι και τα διηγήματα της *Χοιροκαμήλου* αδειάζουν από πάνω μας τον ουρανό καθώς η τρυφερότητα συγχωνεύεται με τη σκληρότητα παγιδεύοντας ένα ρευστό κόσμο...»

ας Β'
ς 19ος
ς 501
υή 21 Αυγούστου 1992
0

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
άρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
ηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

ότης:
ΙΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
οκράτους 131
21 Αθήνα

ημίσεις:
ΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

ματεία-Λογιστήριο:
ΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

δοποίηση, Μοντάζ:
ΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

οστοχειοθεσία —
παραγωγή φιλμς:
ΛΥΤΥΠΟ»
οχάρους 60
72.49.300

υπωση:
ΟΥΤΥΠ Α.Ε.
ου 5 - Περιστερί
31 Αθήνα
5722201

δε ενυπόγραφο άρθρο
ράζει τις απόψεις του
γραφέα του.
οόγραφα δεν
πτρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ρικού
2.700 δρχ.
5.400
Οργανισμών,
ών, κτλ.: 20.000 δρχ.
ική ετήσια: 4.800

ρικού
1 - Μεσογ. χώρες:
η: δολ. 27
..... δολ. 54
η: δολ. 30
..... δολ. 60

ιάσματα, επιταγές:
ΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ιοχάρους 60
21 ΑΘΗΝΑ

ΓΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
Λ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
ηλ: 72.32.713 - 72.48.240
Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
ουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
4 622 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΑΣ: ΜΑΤ - ΜΕΑ - ΕΚΑΜ...

19

...Και ο στρατός, στην υπηρεσία του ανασφάλους μικρονοικοκυριού,
8.000 εργαζόμενοι στην ανεργία, και η επανεμφάνιση του
χορματάρχη - χωροφύλακα. Γράφει ο Ρεπόρτερ.

ΣΠΙΛΙΤΣ, ΣΠΛΑΤΣ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ... 22

...Τελικά, όμως, το καλοκαίρι η κυβέρνηση παίρνει (τα) μέτρα
(μας) κι η αντιπολίτευση των θερινών διακοπών δροσιζεται... Γράφει
ο Μ. Πατρινός.

ΚΙΝΗΤΗ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑ: ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΟΛΠΟ 25

Αφού κυοφορήθηκε αρκετά, τελικά η κινητή τηλεφωνία δόθηκε στους
ιδιώτες. Η κυβέρνηση παρενέβη δυναμικά στον ανταγωνισμό και στην
αγορά, αποκλείοντας τον ΟΤΕ. Κι όμως. Η ΕΟΚ είχε
προειδοποιήσει ότι μια τέτοια πρακτική είναι παράτυπη. Γράφει ο
Γάιος Μπάουλας.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΕΜ ΣΤΗΝ ΠΡΩΗΝ ΓιΟΥΓΚ 29

Οι αποφάσεις του ΟΗΕ αναρουν το πράσινο φως για χρεστή, επεμβατή,
στη Βοσνία. Το αποτέλεσμα, όμως, θεωρείται αβέβαιο... Γράφει ο
Λων/νος Σχινάς.

ΤΟ ΙΣΛΑΜ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ 31

Το γεωπολιτικό «κενό» που αναδύεται στη μεταψυχροπολεμική
εποχή φέρνει στην επιφάνεια τον αυξανόμενο —πλην, όμως,
αποσταθεροποιητικό— ρόλο του ισλαμικού παράγοντα στη
Βαλκανική... Και όχι μόνον εκεί. Για τις συνέπειες γράφει ο Dr.
Darko Tanaskovic.

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: PRISMA

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ

Το ANTI, σήμερα,
φέρει στη
δημοσιότητα το
υπόμνημα Ντενκτάς
για το προσφυγικό
πρόβλημα της Κύπρου.
Και ο Μ. Δούντας
αναρωτιέται: «Μα για
ποια λύση
διαπραγματευόταν ο
Κύπριος πρόεδρος;».

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ 5

Γήσης

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 6

Ο Αύγουστος που φεύγει

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 8

ΤΥΠΟΣ 18

ΔΙΑΛΟΓΟΣ 40

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 43

Η κόλα κόλα ...χιτίζει το νέο
Παρθενώνα. Ο Ρασκόλνικωφ
και η Φραγκογιαννού αντάμα
πολεμούν τον εθνικισμό. Και,
11.000 λεύγες υπό την
θαλάσσαν, κάτι που δεν πάει
καλα με την Εφορεία Εναλίων
Αρχαιοτήτων.

ΑΥΤΑΡΧΙΣΜΟΣ

ΟΤΑΝ οι επιλογές μιας κυβέρνησης παράγουν κοινωνική βία και επιβάλλονται με ωμή καταστολή, έχουμε μια ασφαλέστατη απόδειξη ότι η κυβέρνηση αυτή και η πολιτικοί της προξενούν μείζονα πολιτική κρίση σε θεσμούς και βασικές αξίες μιας δημοκρατικής πολιτείας, που τροφοδοτεί στη συνέχεια νέο κύκλο βίας και αυταρχισμού, με ελαστικά πλέον τα όρια καθιέρωσης της πολιτικής και κοινωνικής ανομίας. Και αυτό ακριβώς συμβαίνει πλέον με την κυβερνητική πολιτική και μεθοδολογία υλοποίησής της, αρχής γενομένης από το σχέδιο ιδιωτικοποίησης της ΕΑΣ.

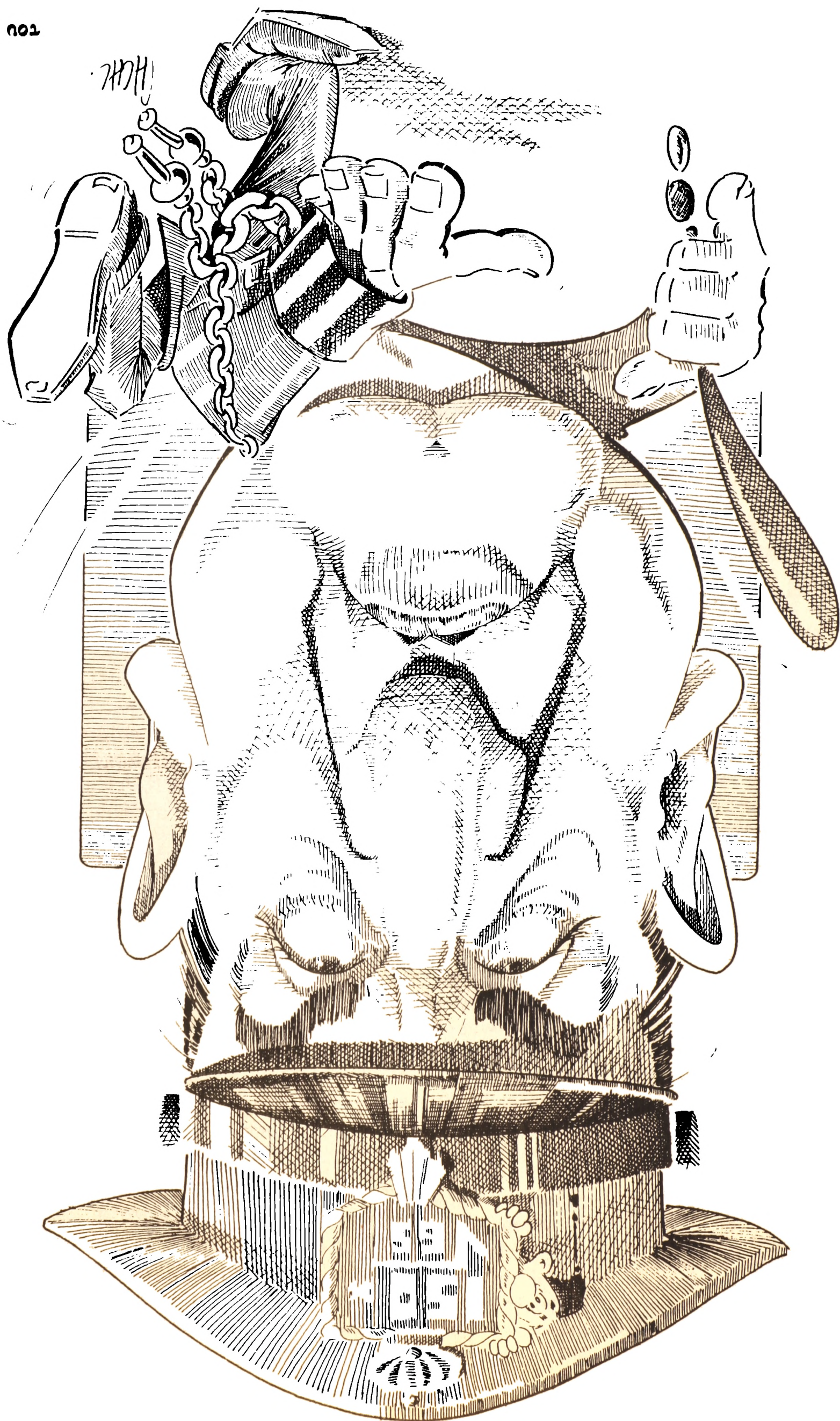
ΣΕ ΜΙΑΝ ατμόσφαιρα του δημοσίου βίου ήδη βεβαρημένη από την αδιέξοδη, και συντεχνιακά ευνοϊκή προς συγκεκριμένες ομάδες κεφαλαιούχων, οικονομική πολιτική της κυβέρνησης του κ. Μητσοτάκη, μέσα σε κλίμα έσχατης κοινωνικής συμπίεσης μετά τα «τεχνοκρατικώς» απαραίτητα και «εκσυγχρονιστικώς» αναγκαία μέτρα Μάνου, η εικόνα των λεωφορείων της ΕΑΣ στην Αθήνα που κινήθηκαν με συνοδεία ισχυρών αστυνομικών δυνάμεων, με την ενεργό «συμβολή» του Στρατού και αρκετό ξυλοδαρμό σε απεργούς της ΕΑΣ αποτέλεσε το άφευκτο συμπλήρωμα νοοτροπιών και αντιλήψεων του κυβερνητικού χώρου και του στενότερου πρωθυπουργικού επιτελείου.

Η ΤΑΚΤΙΚΗ της κυβέρνησης δεν μπόρεσε εξ αρχής να αξιώσει το χαρακτηρισμό ενός ελαστικότητας έστω κριτηρίων προγράμματος. Δεδομένου ότι το πολιτικό κεφάλαιο της εκμετάλλευσης του χάους που παρέδωσε το «πράσινο κράτος» άρχισε να αναλώνεται από την επομένη του σχηματισμού κυβέρνησης της ΝΔ (10 Απριλίου 1990), και δεδομένου ότι τα προβλήματα που γεννούσε η κρίση στην οικονομία είχαν αδήριτη δυναμική και αυξάνονταν με γεωμετρική πρόοδο, το επιτελείο του κ. Μητσοτάκη δεν μπόρεσε να εκπονήσει ούτε καν ένα αρχικό πρόγραμμα έκτακτων μέτρων.

Η ΤΩΡΙΝΗ φάση αυτής της πολιτικής, χαρακτηρίζεται από τη συνεχή ανατροπή των κανόνων παιχνιδιού στους ίδιους τους μηχανισμούς της «ελεύθερης οικονομίας»: από την έξαρση των φαινομένων του κυβερνητικού συντεχνιασμού και της συγκεντρωτικής κομματικής διαχείρισης των πελατειακών συμφερόντων· από την πλειοδοσία σε επιμεριστικές επιλογές διοικητικής αναδιανομής πόρων και εισοδημάτων εις βάρος της μεγάλης πλειονότητας του πληθυσμού· και από πολιτικές πρακτικές του κυβερνώντος κόμματος που αποτελούν σύνθεση ενός παλαιοκομματικού κρατικού αυταρχισμού και μιας προσωποπαγούς - οικογενειοκεντρικής δομής στην πυραμίδα της εξουσίας.

ΑΥΤΗ η κατάσταση στο χώρο των κυβερνώντων κατοπτρίζεται κατά ιδιότυπο τρόπο και στις συλλογικές συμπεριφορές των κυβερνωμένων. Ο κατακερματισμός του κοινωνικού ιστού, η περιθωριοποίηση όχι ευκαταφρόνητων μερίδων του, η αποσάθρωση των θεσμών και των διαδικασιών της πολιτικής, συναντώνται με την απουσία ενός κοινωνικά έναρθρου εναλλακτικού προγράμματος, με εδραία οργανωτικά μορφώματα και λειτουργική αναφορά σε προοπτικές ενεργού διεκδίκησης μιας αλλαγής στην κεντρική πολιτική και διακυβέρνηση της χώρας. Η αναπλήρωση των απόντων —και υπό κρίση— παραδοσιακών πολιτικών «μηχανών» της αντιπολίτευσης από κεντρικά ή περιφερειακά συνδικαλιστικά σχήματα, αυτή η διαφαινόμενη τάση συγκρότησης «κοινωνικής αντιπολίτευσης» με ανάπηρη την πολιτική διαμεσολάβηση παραπέμπει σε μία παθογένεια του σημερινού πολιτικού συστήματος, τροφοδοτώντας την υποκατάσταση της διεκδίκησης από την αγανάκτηση, του πολιτικού λόγου από μια πρωτογενή κορπορατιστική λογική, της πολιτικής από το γυμνό και κατακερματισμένο συμφέρον. Και μια τέτοια δυναμική αποτελεί σαφώς το αποτελεσματικότερο σχήμα για την επικράτηση της διάχυτης δυσπιστίας, του κυνισμού, της αποξένωσης και της διαιώνισης αυτής εδώ της τάξης πραγμάτων· μιας «τάξης» χωρίς έρμα, ακριβώς όπως ο κλασικός φιλελευθερισμός των ισορροπιών υποκαθίσταται από τον ετεροβαρή αυταρχισμό της ιδιωτικοποίησης.

αντί

Ο Αύγουστος που φεύγει...

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ... Και προτού καλά-καλά εκπνεύσει (ποιος να θυμάται, άραγε, ότι «εν τω μηνί Αθῦρ ο Λεύκιος εκοιμήθη»;...), η μελαγχολία άρχισε να κυριεύει κάποιους αισθαντικούς αρθρογράφους: «Αλήθεια, γιατί να κρατάει τόσο λίγο το καλοκαίρι;» —γράφουν, για να προσθέσουν ευθύς αμέσως: «Το καλοκαίρι είναι νιότη, είναι έκρηξη, είναι ξενύχτι, είναι έρωτας, είναι ελευθερία»... Μόνο που ο δικός μας Αύγουστος ήταν —και παραμένει— ένας «καυτός Αύγουστος», με όλα τα οικεία κακά εν εξάρσει: Από τις φωτιές των δασών ή τον «εμφύλιο» της ασφάλτου, ως τις ληστείες τραπεζών, την τρομολαγνεία κάποιων τηλεοπτικών καναλιών και, φυσικά, τα «μέτωπα ευρύτερης κοινωνικής συγκρούσης». Και είναι τα μέτωπα αυτά —μας εξηγούν οι ειδικοί— τρία: οι δημόσιες συγκοινωνίες, η δημόσια διοίκηση (διάβαζε βαθμολόγιο, μεταθέσεις, μετατάξεις, απαγόρευση προσλήψεων...) και, βέβαια, το ασφαλιστικό, με πιθανότητα «απεργίας διαρκείας, εναντίον των αντιασφαλιστικών διατάξεων».

ΚΑΠΟΥ, ΜΕΣΑ στο αλαλούμ αυτό, οι δημοσιογράφοι πρόσεξαν την «αμήχανη φυσιογνωμία» του υπουργού Βιομηχανίας (πρώην Οικονομικών) κ. Γ. Παλαιοκρασσά ο οποίος, με θεία έμπνευση έσπευσε να μας διαμηνύσει —από την Τήνο— πως, για την κυβέρνηση, δεν απέμεινε ελπίδα άλλη, πάρεξ κάποιο θαύμα της Μεγαλόχαρης! «Στην προστασία του Θεού και της Παναγίας ελπίζουμε για το ακατόρθωτο» —δήλωσε και εννοούσε, προφανώς, Μάα-στριχτ και όλα τα συναφή. Πάντως, αν πιστέψουμε την «Μεσημβρινή», «οι 25.000 περίπου πιστοί που συνέρρευσαν φέτος στο νησί της Μεγαλόχαρης, προσευχήθηκαν περισσότερο για την ικανοποίηση προσωπικών τους αναγκών και λιγότερο για την επιτυχία του οικονομικού προγράμματος της κυβέρνησης»... Παρατηρητικότερη η «Ελευθεροτυπία», κατέγραψε —μέσω της απεσταλμένης της— ότι ενώ ο κ. Παλαιοκρασσάς «αποδοκιμάσθηκε στην Τήνο» (από «κάποιους προσκυνητές...»), αντιθέτως, η βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, κ. Ελισάβετ Παπαζώη, που «προχωρούσε πίσω από

τον κ. Παλαιοκρασσά, έγινε δέκτης πολλών θερμών εκδηλώσεων». (Απορία μη προσκυνητου: Πόσοι από τους 25.000 πιστούς που συνέρρευσαν στην Τήνο, να γνωρίζουν, άραγε, την κ. Παπαζώη;...).

ΤΑ «ΟΙΚΕΙΑ ΚΑΚΑ», όμως, δεν τελειώνουν εδώ. Έτσι, στα «νέα οικονομικά μέτρα» —με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τον μισθοσυντήρητο και τον συνταξιούχο— ήλθαν να προστεθούν η νέα ρύπανση στον Αργοσαρωνικό (η μεγαλύτερη της δεκαετίας), η νέα αναστάτωση από την έκτακτη εισφορά ακινήτων (στη βάση λανθασμένων υπολογισμών!) και —σαν να μην έφταναν όλα αυτά— η νέα ένταση σχέσεων με την Αλβανία!

ΓΙΑ ΤΗΝ ένταση αυτή, αφορμή στάθηκε τα όσα ειπώθηκαν στο Καλλιμαρμαρο, με αφορμή την υποδοχή που επιφυλαχθηκε στους ολυμπιονίκες μας. Η υποδοχή ήταν θερμή, έστω και αν δεν «γκρεμίσαμε τείχη». Και, βέβαια, οι λόγες «αθλητικοί παράγοντες» —τελείως άσχετοι με τη νίκη που μας χάρισαν ο Πύρρος Δήμας και η Βούλα Πατουλίδου— μπορεί να λένε το μακρύ και το κοντό τους. (Οι αναγνώστες του

ΑΝΤΙ» θυμούνται, ασφαλώς, το πώς λ.χ. ο πρόεδρος της ΕΟΑ, κ. Λάμπης Νικολάου, «εκλαίκευσε» το ολυμπιακό ιδεώδες στον δήμαρχο Βαρκελώνης, κατά την παραδοχή της ολυμπιακής φλόγας, στην Αθήνα: Στους Ολυμπιακούς της αρχαίας Ελλάδας —του ειπε— μετείχαν μόνον Έλληνες, εφόσον όλοι οι άλλοι —λαοί, λαοτήτες, εθνότητες— ήσαν βάρβαροι!). Όταν είσαι, όμως, υπουργός, και η περίπτωση αφορά τον υπουργό Προεδρίας κ. Σ. Κούβελα, πρέπει να σταθμίζεις την κάθε σου φράση, την κάθε σου λέξη. «Να προσεχουμε για να έχουμε» (καλές σχέσεις με τους γείτονες)... Έτσι, όταν συνδέουμε την καταγωγή του Πύρρου Δήμα με τον «ελληνικό αλυτρωτισμό» κ.λπ., είναι φυσικό η άλλη πλευρά να αντιδρά, επικαλούμενη την «υποστήριξη υπουργών και άλλων υψηλών αξιωματούχων της Ελλάδας στην αντιαλβανική συμπεριφορά ελληνικών εθνικιστικών κύκλων». Ωστόσο, από ένα σημείο και πέρα, η αλβανική αντίδραση πήρε τη διάσταση πρόκλησης, με την ανακίνηση θέματος Τσαμηδων και την άρνηση των Τυρανων να δεχθούν την Ελλάδα ως ενδεχομενο παρατηρητή στις συνομιλίες για το θέμα του Κοσσυφοπεδίου. Όπως και αν έχει το πράγμα, είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι

ο νέος εκπρόσωπος του υπουργείου Εξωτερικών, κ. Διον. Κοδέλλας, απάντησε σε αλβανικές αντιδράσεις σε τόνους εξαιρετικής νηφάλλιους. Η Ελλάδα —το γράφαμε κι άλλη φορά— δεν έχει κανένα λόγο, και κανένα συμφέρον, να ανακαλύπτει «εχθρότητα στα βόρεια σύνορά της».

★ ★ ★

ΕΙΝΑ ΑΠΟ τα γεγονότα του «Δεκαπενθήμερου» είναι, ασφαλώς, και η διακοπή των συνομιλιών Βασιλείου - Ντενκτάς, στη Νέα Υόρκη, υπό την αιγίδα του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, για να «συνεχισθούν» —όπως, τουλάχιστον, έχει προγραμματισθεί— στις 26 Οκτωβρίου. Η ρητορική αυτή είναι, βέβαια, το ευκολότερο των πραγμάτων. Όπως και η ανεξοδή επιμάνση αδυναμιών. Έτσι, για μια ακόμα φορά, βρέθηκαν αναλυτές για να καταγράφουν τη «λανθασμένη πολιτική» του προδρου Γ. Βασιλείου, ο οποίος, αφού «αποπαγιδεύθηκε» με το ψήφισμα 750 και τις «ιδέες Γάλλι», δέχθηκε διάλογο με Ντενκτάς, ενώ μόνος συνομιλητής θα έπρεπε να ήταν η Αγκυρα, εφόσον το Κυπριακό είναι θέμα εισβολής κι όχι διακοινότητας διαφορών... Όσο για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, κ. Α. Παπανδρέου —που θεωρούμε ως φυσική κατάληξη των συνομιλιών της Νέας Υόρκης, τη «διχοτόμηση» και τη «τουρκική επικυριαρχία» σε ολόκληρο το νησί— αναλίσκεται, τώρα, σε νεοειδωμένα «διλήμματα»: «Η "ανάπαντα" των συνομιλιών —δηλώνει— μεταθέτει απλώς την απάντηση στο ερώτημα: "Πανωλεθρία οδυνηρή επιδείνωση";».

ΤΑ ΡΗΤΟΡΙΚΑ σχήματα ή διλήμματα όμως, δεν βοηθούν. Και, βέβαια, —και παραμένει— κοινός τόπος η τουρκική αδιαλλαξία... Και, βέβαια, θα ήταν προτιμότερο αν μοναδικό θέμα των συνομιλιών της Νέας Υόρκης ήταν η αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από το νησί. Το πρόβλημα, ωστόσο, δεν είναι «εμείς τι λουμε» —τι θέλουν οι Έλληνες της Κύπρου και της Ελλάδας— αλλά τι υπαγορεύει η συγκυρία, ο συσχετισμός δυνάμεων και η βούληση των πραγμάτων. (Εκτός, αν μαστε αποφασισμένοι όλοι για ολοκαυτώματα). Και επειδή ο λόγος περί «μη αποδοχής των τετελεσμένων», κάποιους από τους σημερινούς «εισαγγελλείς» του Κυπριακού θα πρέπει να απαντήσουν σε μερικά

λά ερωτήματα: Τι θα κέρδιζε η Κύπν απέρριπτε, εκ προοιμίου, το ψήφισμα 50 και τις «ιδέες Γάλλι»; Και ακόμα: κέρδιζε ή θα έχανε η Κύπρος, αν ο πρόεδρος Βασιλείου απέρριπτε την προκλήση ενικού γραμματέα για έναρξη διαλογισμάτων από ένα σχεπτικό που λέει: «διαίεται ίσον εκχωρώ, παραχωρώ, προδίδω»...

ΡΑΛΩΣ, με την εκτίμηση Βασιλείου «Νέα Υόρκη, σίγουρα πήγαμε ένα μπροστά») μπορεί να συμφωνεί κανα διαφωνεί. Βέβαιο είναι ότι δεν πητίσω! Αν μη τι άλλο, υπάρχει, σήμερα, «χάρτης Γάλλι» και η αναγνώριση, για πρώτη φορά από πλευράς Ντενκτάς —αναπη, έστω, θεωρητική— της αρχής της οφής των προσφύγων και των περιου. Κατά τα άλλα, «αυταπάτες» τρέχει όσοι επιμένουν στη διαδικασία του γου —ακόμα κι αν αποδειχθεί τελεσματική— αλλά όσοι πιστεύουν καταγγέλλοντας τους πάντες και τα (αρχής γενομένης από τον γενικό ατέα του ΟΗΕ!) προωθούν το Κυπρί!

Ν ΧΩΡΕΙ αμφιβολία ότι η θέση του του Βασιλείου παραμένει λεπτή, και ο κ. Γλ. Κληρίδης, Σπ. Κυπριανού, Λυσσαρίδης εκτιμούν ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν πρέπει να προσέλθει στις αλίες της 26ης Οκτωβρίου «αν δεν υ-

πάρχουν έμπρακτες αποδείξεις (όπως λ.χ. η άμεση απελευθέρωση της Αμμοχώστου) για αλλαγή σιάσης της τουρκικής πλευράς». Ωστόσο, «χειρονομίες» του είδους αυτού, με την Τουρκία αναβαθμισμένη σε περιφερειακό επίπεδο, και τον Μπους ακρόθυμο να βοηθήσει, μάλλον αποκλείονται. Έστω κι αν ο κ. Σπ. Κυπριανού, επί ιδίκτης του προεδρίας, είχε απορρίψει (λόγω προελεύσεως...) «αγγλο-καναδο-αμερικανικό σχέδιο λύσεως του Κυπριακού», που προέβλεπε —με την έναρξη των διαπραγματεύσεων— την άμεση επιστροφή της Αμμοχώστου!

★ ★ ★

Η ΑΝΑΦΟΡΑ στο Κυπριακό, «χρωματίζεται» και από όσα συμβαίνουν —ή πρόκειται να συμβούν— σε διεθνή κλίμακα, με τον Μπους «έτοιμο» να διατάζει ένα νέο βομβαρδισμό της Βαγδάτης, με τους επιτελείς του ΝΑΤΟ να «διερωτώνται» για το πώς θα προωθήσουν το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας (που «επιτρέπει» τη στρατιωτική επέμβαση κατά της Σερβίας) και τον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ να προειδοποιεί ότι ο «νεομπολσεβικισμός» —διάβαζε: η απόπειρα εφαρμογής της οικονομίας της αγοράς σε ελάχιστο χρονικό διάστημα— αποτελεί μια «εκ νέου ουτοπία».

ΚΑΙ ΩΣ προς το ενδεχόμενο νέας «Καταιγίδας» στον Κόλπο, φαίνεται ότι πολλά

θα κριθούν από την πορεία της προεκλογικής εκστρατείας Μπους. («Κατεστραμμένος άνθρωπος, τι φταίω εγώ ζητώ, ο ταιλάιπωρος, να μπαλωθώ!»). Όσο για το ενδεχόμενο επέκτασης και «διεθνοποίησης» του πολέμου στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας, ο ίδιος αυτός Τζορτζ Μπους εκφράζει ανησυχίες και δηλώνει ότι «δεν έχουν εξαντληθεί όλες οι δυνατές λύσεις!» Βέβαιο είναι ότι Αμερικανοί και Ευρωπαίοι διαπιστώνουν, τώρα, ότι η Σερβία δεν είναι Ιράκ και ότι περίπτωση «στρατιωτικού περιπάτου» στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, έστω και υπό την κάλυψη του Συμβουλίου Ασφαλείας, δεν υπάρχει. Ήδη, ο υπουργός Εξωτερικών της μικρής Γιουγκοσλαβίας, Βλαντισλάβ Γιοβάνοβιτς, προειδοποιεί ότι «οποιαδήποτε εμπλοκή ξένου στρατιωτικού παράγοντα στη γιουγκοσλαβική κρίση θα είχε αιματηρές συνέπειες», ενώ ο Χένρι Κίσινγκερ, αισθάνθηκε την ανάγκη να «υπομνήσει», από το CNN, ότι είχαν διατεθεί τριάντα έξι μεραρχίες για τη διατήρηση της γερμανικής κατοχής στη Γιουγκοσλαβία...

Η ΕΛΛΑΔΑ, πάντως, μέσω του νέου υπουργού Εξωτερικών κ. Μιχ. Παπακωνσταντίνου, κατέστησε σαφή την εναντίωσή της σε οποιοδήποτε τυχοδιωκτισμό, σε οποιαδήποτε επέμβαση. Και ήταν μια τοποθέτηση οπωσδήποτε θετική.

ΑΝΤΗΝΩΡ

οιμάστηκαν 4 ακόμα
οι του περιοδικού
ΤΙ: Από το α'
μήνο του 1990 (32ος)
; το τέλος του 1991
ος), τεύχος 426 μέχρι

τα γραφεία του
ΤΙ μπορείτε να
μηθευθείτε τους
ευταίους και
αιότερους τόμους του
οδικού.
τόμοι του ANTI
τελούν το
πρέστερο χρονικό
ν ημερών μας.

ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ (1)

Μετά από ενιαύσια θητεία στα υπουργεία Βιομηχανίας και Εμπορίου, ο κ. Ανδριανόπουλος αναλαμβάνει τον τομέα της προπαγάνδας της κυβέρνησης. Βεβαίως, δεν είναι αυτή ακριβώς η θεσμική ονομασία των θέσεων ευθύνης του εκπροσώπου των γνήσιων «νεοφιλελεύθερων» της ΝΔ, αλλά ο ρόλος του ως υπεύθυνου των μέσων ενημέρωσης, και της ενημέρωσης εν γένει, θα είναι ρόλος προπαγανδιστή αν σκεφτεί κανείς πώς υλοποιεί την αντίληψή της για την ενημέρωση η κυβέρνηση Μητσοτάκη.

Ο επικεφαλής του «Φιλελεύθερου Φόρουμ» αναλαμβάνει τα νέα του καθήκοντα έχοντας πίσω του μια λίαν ατυχή πολιτεία: Από τις τιμές των καυσίμων, που αυξήθηκαν τριτοκοσμικά, μέχρι τη συνεχή «πρόοδο» στην αύξηση της ανεργίας, τη μείωση των επενδύσεων και την καθίζηση της αγοράς. Ο ίδιος διαφωνών με τα μέτρα Μάνου θα δείξει πως μπορεί άνετα να μετατρέψει τη «διαφωνία» του σε υψηλή εποπτεία της

κυβερνητικής προπαγάνδας, καθοδηγώντας στη «βρώμικη δουλειά» της αίθουσας Τύπου τον έμπιστο του πρωθυπουργικού περιβάλλοντος κ. Μαγγίνα.

Στη νέα του θέση διαβεβαιώνει ότι θα ακολουθήσει τακτική «χαμηλών τόνων» και θα εγκαλεί την αντιπολίτευση στο πεδίο της υπεύθυνης πολιτικής, ζητώντας τις «προσφορές» επί του συγκεκριμένου». Είναι γνωστό από την πολιτεία Λαλιώτη στην ίδια θέση αυτή η τακτική, που με μαθηματική ακρίβεια οδηγεί σε θυμολογικούς λαϊκισμούς (του είδους: «η κοινωνία είναι αναπληρωμένη» κ.τ.λ.) και σε συνεχώς αυξανόμενη φερόμενη κομπορρημοσύνη της πρωθυπουργικής «πληθούς».

Δεν γνωρίζουμε αν ο κ. Ανδριανόπουλος θα επιτύχει στον «ορθολογισμό» της ενημέρωσης, έχοντάς τα «βροντήξει» προηγουμένως με τον «ορθολογισμό» της ιδιωτικοποίησης. Εκείνο που φαίνεται, πάντως, είναι ότι ενδιαφέρεται πρωτίστως για την παραμονή του στο κυβερνητικό «τραίνο», ως άλλος ένας στρατιώτης της «νεοφιλελεύθερης» παράταξης, και ακόμα περισσότερο μιας σταθεροποιούμενης «οικογενειακής εξουσίας».

ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ (2)

Ο δεύτερος ανασχηματισμός που έκανε ο κ. Μητσοτάκης —για άλλη μια φορά την περίοδο του καλοκαιριού— χαρακτηρίζεται από το στόχο της επίτευξης μεγαλύτερης κυβερνητικής συνοχής. Σε αυτό δεν θα συμβάλλει μόνον η εποπτεία των υπουργών επί των δημοσίων εμφανίσεών τους που αναλαμβάνει ο κ. Ανδριανόπουλος, ούτε μόνον η ανάθεση του υπουργείου Εξωτερικών στον «έμπιστο» κ. Παπακωνσταντίνου, ή η συγκέντρωση της οικονομικής πολιτικής στον κ. Μάνο —ο οποίος έχει τόσο το τεκμήριο της στήριξης κοινοτικών κύκλων, όσο και εκείνο της ευαισθησίας έναντι συγκεκριμένων αιτημάτων του κεφαλαίου.

Η κυβερνητική συνοχή εξασφαλίζεται κατά κύριο λόγο από την ανάθεση του «παρά τω Πρωθυπουργώ» υπουργείου στην κόρη του κ. Μητσοτάκη, κ. Ντόρα Μπακογιάννη. Θέση την οποία είχε εγκαταλείψει

επί ένα χρόνο (ίσως διότι το μέτωπο του ενδοκυβερνητικού εμφυλίου δεν είχε ακόμα εκκαθαριστεί, όπως γίνεται τώρα) για να επανέλθει τώρα δριμύτερη: πλην των άλλων

αρμοδιοτήτων επί της «λελογισμένης» «παραγωγής» του υπουργικού συμβουλίου, η κ. Μπακογιάννη θα συνδράμει τον πατέρα της με τον κρίσιμο έλεγχο που αναλαμβάνει στην Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών. Ο κ. Παπανδρέου, το ρόλο αυτό τον ανέθετε σε έμπιστους του προσωπικού του κύκλου. Ο κ. Μητσοτάκης τον αναθέτει απ' ευθείας στην κόρη του, δείχνοντας ότι επί κυβερνήσεώς του η οικογένεια έχει τη θέση που αρμόζει στον κόσμο και δεν είναι σκορπώ χωρίς, όπως με τον «αμαρτωλό Ανδρέα».

Κατά τα λοιπά, να θυμίσουμε ότι η κ. Μπακογιάννη έχει συγκεκριμένες απόψεις (και μέσα που τις προωθεί) περί τρομοκρατίας και δημοκρατίας, τις οποίες ευχόμαστε να τις δει να ευοδώνονται από τη νέα θέση, σε συνεργασία με τον αρμόδιο επί του θέματος από πλευράς δικαιοσύνης εισαγγελέα κ. Τσεβά.

Είκοσι ταχυτήτων...

ρά το «συναινετικό» προφίλ και την νική «ευαισθησία», που κατά τρόπο και επίμονο ο κ. Σουφλιάς προσπα- προσδώσει στην πολιτική του συμπε- κ, τελικώς δεν ξέφυγε από τον κανόνα χει επιλέξει ο κ. Μητσοτάκης, δηλαδή ρωώθηση κεντρικής σημασίας πολιτι- πιλογών σε περίοδο πολιτικού και κοι- ού «κενού» (καλοκαίρι). Ο υπουργός ίας προωθεί για ψήφιση στη Βουλή το για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρά ημα των καθηγητών και πρυτανικών , για κατάθεσή του μετά τις διακοπές. ρκετή σαφήνεια, βεβαίως, ο κ. Σου- σε ανύποπτο χρόνο, δεν είχε δεσμευ- προς το χρόνο κατάθεσης του νόμου, ντας έτσι ότι επιλογή του ήταν η προ- η της «αλλαγής στο Πανεπιστήμιο» με ωπτικές και κατ' ευφημισμόν κοινο- υτικές διαδικασίες που χαρακτηρίζουν ήμα Διακοπών της Βουλής.

Ο υπουργός Παιδείας είχε τους λόγους α την επιλογή αυτής της συνοπτικής ασίας: ο νόμος του ελάχιστα τροπο- αι από τις αρχικές προτάσεις του, και ίναι κάτι που κάνει ασύμφορο έναν ευ- , διάλογο μέσα στη Βουλή, τέτοιον ή που θα άρμοζε στην επιχειρούμενη ή αλλαγή στα ΑΕΙ. Και επί της ου- ου, ο νόμος διακρίνεται από έναν κα- ατισμό που επιφέρει στον ήδη δεινο- ντα χώρο της ανώτατης παιδείας: κα- ές πολλών ταχυτήτων, πολυφασικές ασίες για την εξέλιξη του διδακτικού ικού, διαφοροποιήσεις στις δυνατότη- οσβάσης στη γνώση με τη διανομή χμμάτων ανάλογα με το εισόδημα, εψη για την κατάργηση της δωρεάν τυχιακής εκπαίδευσης με τη δυνατό- καθορισμού διδασκτρων (σ.σ. μήπως έπει να πηγαίνουν για δωρεάν μετα- χκές σπουδές στο εξωτερικό οι ενδια- ενοι;), επαναφορά του συγκεντρωτι- της καθηγητικής έδρας και του γρα- ατισμού των διοικητικών μηχανι- των τμημάτων κ.τ.λ.

Ο κ. Σουφλιάς δεν προβλέπει θερμό φθι- ο (χαλού κακού όμως ποινικοποιεί εργία του διδακτικού προσωπικού μέ- ο το νόμο του). Μήπως προβλέπει κ φθάσει η διάλυση και η υποβάθμιση ώτατης παιδείας;

«ΤΡΑΜΠΟΥΚΟΙ» ΚΑΙ «ΔΙΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ» ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

ΕΙΝΑΙ γεγονός ότι μετά την απόφαση της Λισσαβώνας, τα δημοσιεύματα στο δυτικό Τύπο που επέκριναν την Ελλάδα για την πολιτική της στο θέμα των Σκοπίων περιορίστηκαν έως και εξαφανίστηκαν, με εξαίρεση βέβαια το τελευταίο δημοσίευμα του αγγλικού περιοδικού «Spectator». Όπως επίσης είναι γεγονός ότι σπανίζουν και οι «διδασκτικές» δηλώσεις των δυτικοευρωπαίων πολιτικών για το ίδιο θέμα. Δεν εμφανίστηκε, βεβαίως, κανένα δημο- σίευμα που να υποστηρίζει έστω και αυτή την απόφαση της Λισσαβώνας ούτε βεβαίως και καμιά δήλωση.

Ωστόσο, τη θερινή ραστώνη ήλθε να διαταράξει η ρωσική παρέμβαση και, κυρίως, ο δι- πλωματικός, πολιτικός και οικονομικός εναγκαλισμός Σόφιας - Σκοπίων. Εν μέσω καλο- καιριού, το καθεστώς Γκλιγκόρωφ αναζητεί ερείσματα και στηρίγματα στα όμορα σλαβικά κράτη, επιδιώκοντας παράλληλα να εξουδετερώσει τον αλβανικό αλυτρωτισμό με την προ- ώθηση ενός ιδιότυπου μορατόριουμ με τα Τίρανα.

Βεβαίως η Σόφια ανατριχιάζει στην ιδέα ότι είναι δυνατόν να υπάρξει μια οποιαδήποτε συμμετοχή των Σκοπίων σε ένα μίνι γιουγκοσλαβικό σχήμα, όπως αυτό που προωθεί ο Μ. Πάνιτς και αποδέχθηκε ο Κ. Γκλιγκόρωφ. Για το λόγο αυτό, επωφελούμενη και από τα δώρα του Μπ. Γέλτσιν, προχώρησε εντελώς αιφνιδιαστικά στην υπέρβαση των στόχων της που ήθελαν την καθιέρωση διπλωματικών σχέσεων στο επίπεδο των διπλωματικών απο- στολών. Ενώ λοιπόν πριν από τη ρωσική παρέμβαση συνέδεε την καθιέρωση διπλωματικών σχέσεων με τα ανθρώπινα δικαιώματα στη Δημοκρατία των Σκοπίων —υπήρξε επίσημο διάβημα του Βούλγαρου Υπουργού Εξωτερικών Στ. Γκάνεφ για τις δίκες μελών του ΒΜΡΟ— αμέσως μετά συμφώνησε στην άμεση ίδρυση Γενικών Προξενείων και διατύπωσε την ετοιμότητά της για την υπογραφή συμφώνου φιλίας, όπως και μιας σειράς άλλων εμπο- ρικών και οικονομικών συμφωνιών.

Κάτι τρέχει λοιπόν και, μάλιστα, ερήμην μας τουλάχιστον. Αντί λοιπόν να επαναπαυό- μεθα στην απόφαση της Λισσαβώνας και να ζητούμε από όσους δεν δεσμεύονται από αυτήν, και πολύ περισσότερο δεν τους ικανοποιεί, να την τηρούν, μήπως θα έπρεπε να αναληφθεί ά- μεσα μια νέα διπλωματική πρωτοβουλία συζήτησης, κατανόησης και κυρίως συνεννόησης γύρω από το πρόβλημα των Σκοπίων, αλλά και συνολικότερα για την κατάσταση στη Βαλ- κανική με όλα τα κράτη της Χερσονήσου του Αίμου;

Ν.Χ.

Η ΣΙΩΠΗ ΤΩΝ ...ΓΑΪΔΟΥΡΙΩΝ

Η σιωπή, όπλο στα χέρια του σοφού και καλυψή στα χέρια του ανόητου... Μιλάμε πάντα για τη σιωπή του δημάρχου Αθηναίων κ. Λεωνίδα Κουρή και του εκλεκτού του επιτελείου που βέβαια δεν έχει να κάνει με τη σιωπή των αμνών αλλά με τη σιωπή των γαϊδουριών.

Το ANTI άνοιξε τον δρόμο επισημαίνοντας ένα κύκλωμα νονών στη δ/ση καθαριότητας του Δήμου. Ακολούθησε το «Βήμα» που έφερε στο φως ένα πόρισμα Ένορκου Διοικητικής Εξετάσεως που έγινε από το δ/ντή Α' του Δήμου κ. Κ. Κίτσιου και αποδείκνυε πλήρως τα γραφόμενα του ANTI.

Το ANTI πάντα ένα βήμα μπροστά πρόλαβε να φέρει στο φως την αντίδραση του δημάρχου, τόσο στο πόρισμα της ΕΔΕ όσο και στο δημοσίευμα.

Παρέβλεψε τα μύρια όσα καταγγέλλονται εκεί μέσα και κάλεσε σε απολογία έναν υπάλληλο με την κατηγορία «της ανάρμοστης συμπεριφοράς στο διευθυντή του»! (βλέπε ANTI...).

Το «Βήμα» αντιλαμβανόμενο τη σοβαρότητα του θέματος επενέρχεται στο κύκλωμα της παραδιοίκησης με ρεπορτάζ του κ. Χαλβατζάκη, ο οποίος δημοσιεύει και δεύτερο πόρισμα από το οποίο αποδεικνύεται —το διαπιστώνει ο διενεργών την προανάκριση διευθυντής του Δήμου— ότι οι νονοί ενέχονται σε τραμπουκισμούς, μοιχείες, βιασμούς, οπλοφορίες και διάφορες άλλες «κατηγορίες» παραβιάσεων του ποινικού νόμου που μόνο η δημιουργική φαντασία του Ραϊνχολντ Τσάντλερ θα μπορούσε να τις φανταστεί σε μια και μόνη πλοκή.

Αντί για απάντηση ο δήμαρχος φρόντισε να απολύσει το γραμματέα του διευθυντού που έβγαλε τα δύο πορίσματα που δημοσίευσε το «Βήμα»... με τρόπο ύπουλο, παράνομο, καταχραστικό και ηθικά απαράδεκτο.

Το δημοσίευμα του «Βήματος» άφησε να εννοηθεί πως ο εισαγγελέας βρίσκεται επί των θυρών. Ας τον πιάσει λοιπόν από το αυτί —και με την ευαισθησία που τον διακρίνει έχει μεγάλο αυτί— τον κ. δήμαρχο και... νομίζω κάτι προβλέπει ο νόμος γι' αυτούς που καλύπτουν σκάνδαλα και παρανομίες.

Πάντως εμείς συνεχίζοντας την έρευνά μας έχουμε έτοιμους δύο ακόμα φακέλους, έναν για τα εγκαταλελειμμένα αυτοκίνητα και έναν άλλον για τα νεκροταφεία. Κι όσο για την απάντηση του δημάρχου, ξέρουμε πια. Άκρα του τάφου σιωπή.

N. X-Λ

ΘΩΜΑΣ ΜΑΡΑΣ

(1) Θωμάς Μάρας, που έφυγε στις αρχές Αυγούστου σε ηλικία 67 ετών, πέρα από λογοτέχνης υπήρξε ένας «α-διόρθωτος» αριστερός, ένας εναργής αμφισβητίας όχι μόνο της ταξικής κοινωνίας αλλά και —κυρίως— των χρόνιων προκαταλήψεων και δογματισμών της θεσμισμένης Αριστεράς. Ίσως γι' αυτό να ένιωθε, τελικά, και πολύ μόνος.

Ως λογοτέχνης παρουσιάστηκε στο λογοτεχνικό μας χώρο το 1960, στο

περιοδικό «Επιθεώρηση Τέχνης». Κυκλοφόρησε 7 ποιητικές συλλογές, ενώ έχει ακόμα κυκλοφορήσει 4 τόμους με διηγήματα, μια μαρξιστική ανθολογία με αποσπάσματα από τους Μαρξ, Ένγκελς και Λένιν, μια ιστορική μελέτη με τίτλο «Ελευθέριος Βενιζέλος. Γιατί έκανε τις εκλογές το Νοέμβρη του 1920», όπου μελετάει σε βάθος το «γιατί» αυτών των εκλογών, σε πολύ κρίσιμες για τη χώρα μας στιγμές, όπως και μια μελέτη πάνω στο «χριστολογικό πρόβλημα» με τον τίτλο «Αντιφάσεις της Καινής Διαθήκης».

THE SPECTATOR

Noel Malcolm on the other bully in the Balkans

I fear the Greeks

Νάθανε ότι είμαστε νούμερα, πλακώσαν και οι «έξυπνοι» άγγλοι δημοσιογράφοι του SPECTATOR. Ανακάλυψαν παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα και εικονογράφησαν το σχετικό ρεπορτάζ με συρματοπλεγμένο τον Παρθενώνα. Ήθελές τα και παθές τα δεν λένε στ' χωριό σας:

Laspus Kalami. Παραπλανητικός τίτλος νησίδος ή ασύλου αφελών σκέψεων και ιδεών που έχομε το θάρρος να εκθέτομε σε όποια σελίδα βρούμε χώρο. Λόγος «αντι-», σκέψεις «ημι-», ιδέες πάντως αναφυκτικές.

● Παρασκευή 14 Αυγούστου, 11 π.μ., φρενών η Βαρβάρα φεύγει απ' το γραφείο μετά από σφοδρά λογομαχία με τον προϊστάμενό της που έλεγε να φύγουν όλοι μαζί στις 12. Συναντηθήκαμε στην Ομόνοια. «Ένιωσα τόση κατάφορτη αδικία να μου γίνεται που μου πεσε η υπόταση στην οδό Πειραιώς», είπε. Έπιασα τρυφερά το χέρι, της άνοιξα επιπλέον την πόρτα και «φύγαμε!» —για την ώρα Λούτσα. Είχε όντως μιαν αδυναμία. Ψωνίζαμε φρέσκο ψωμί στο Μαρκόπουλο, το οποίο παρά τις αρχικές αντιρρήσεις της καταβρόχθιζε όλο χάρη, πίνοντας κι ένα λίτρο κόκα κολά. «Μπαρμπαρά αγάπη μου, το κάθε σου κילו είναι ωραιότερο από το άλλο», της είπα με μέριμνα φρονιά διάθεση. «Σταμάτα να αγχώεσαι. Έμιαστε είκοσι μέρες μαζί, μακριά από την εργασία και τη φθορά της δουλειάς. Μάκριά από τις έγνοιες και το νέφος. Και πάρε να σκέψαι τον βλάκα τον προϊστάμενό σου. Αν αυτός μναλό, θά 'χε BMW κι όχι αυτό το Ford πέντε χρόνια τώρα. Ούτε έναν αποδοτικό έργοχο τον χρόνο δεν έκανε ο ηλίθιος. Τα Χριστούγεννα, μανάρι μου, θα σου 'χω EOK και Mercedes και την BMW θα την έχεις για τα φώτα σου».

κραιτηθεί επιτέλους Παπανικολάου

εία κάνει τα τελευταία χρόνια
άνιο αγώνα κατά των
πκών. Η τηλεόραση και όλα τα
ημέρωσης κατακλύζονται από *sport*
στη μάλιστα αυτή που τα
εία χρόνια κάνει θραύση και στη
ας.

ήτηση της Νέας Δημοκρατίας
πιάλιστα πριν από μερικούς μήνες
νόμο για την καταπολέμηση των
κών. Ο νόμος αυτός ψηφίστηκε
κυβερνητική πλειοψηφία, μετά
ήτηση στη Βουλή, όπου
χαν πολλά ενδιαφέροντα
τα, παρά τις ουσιαστικές
εις, όχι μόνο της αντιπολίτευσης
ι επιφανών στελεχών της
της (βλέπε Ανδριανόπουλος). Και
ψήφιση του πολύ αυστηρού,
πρακτηρίσθηκε, νόμου,
ίζεται το φαινόμενο βουλευτή της
εικής παράταξης να έχει
ήσει για την έκδοση πλαστής
βεβαίωσης με σκοπό την
αίση ενός εμπόρου ναρκωτικών.
υτής - δικηγόρος Ευάγγελος
ολάου — αλήθεια πόσους όρκους
ησε ο «πατέρας» αυτός του
— με ένδοξο παρελθόν για
ς απάτης, έφτασε στο σημείο να

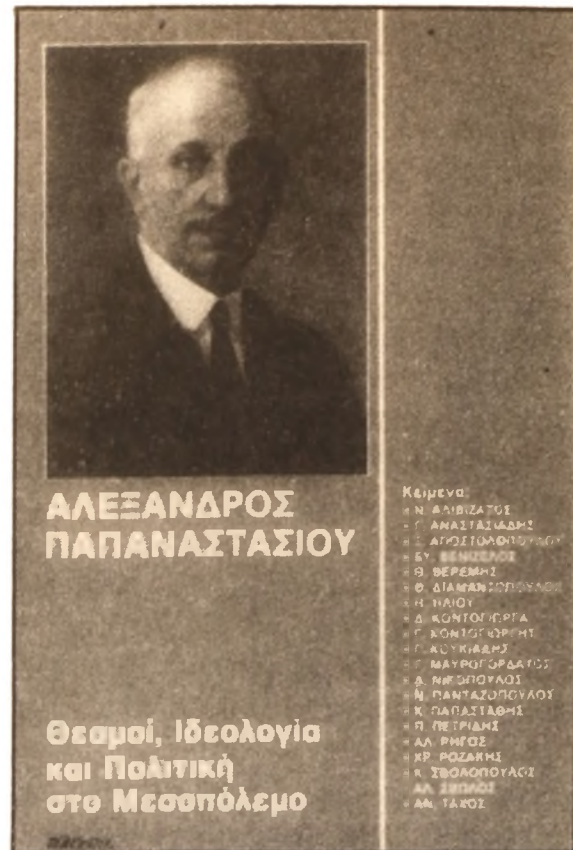
χρησιμοποιήσει τη βουλευτική του
ιδιότητα για να αποφυλακίσει έναν έμπορο
ναρκωτικών. Να το έκανε άραγε από την
καλή του την καρδιά;

Και αντί το κόμμα του, η Νέα
Δημοκρατία, να αποδοκιμάσει έντονα την
πράξη του και να ζητήσει την άμεση
παραίτησή του, ώστε να κριθεί από τη
δικαιοσύνη για την πράξη του αυτή, που
σημειωτέον είναι βαθμού κακουργήματος,
ως απλός πολίτης, με μια ανακοίνωσή της
απλά περιμένει την ετυμηγορία των
δικαστών.

Ποια είναι, μετά από το γεγονός αυτό, η
εντύπωση για τους πατέρες του έθνους των
πολιτών αυτής της χώρας; Έχουμε
φτάσει λοιπόν ως χώρα σε τέτοια έσχατη
κατάντια, που μας χοροιδεύουν
κατάμουτρα και εμείς δεν αντιδρούμε; Τι
σκέπτονται οι ψηφοφόροι του στην
Αργολίδα; Για πόσο θα ανέχονται να τους
εκπροσωπεί κάποιος που βοήθησε να
αποφυλακισθεί ένας έμπορος ναρκωτικών;
Πότε πλέον θα πάψουμε να εθελotuφλούμε
και θα δώσουμε σε αυτούς τους ανθρώπους
τη θέση που τους αξίζει;

Ελπίζουμε η σήψη και η αναισθησία να
μην έχουν προχωρήσει σε τέτοιο σημείο
που να μην εκδηλωθεί από όλους, ένα και
μόνο: Άμεση παραίτηση του κυρίου
βουλευτή και η δικαστική διευθέτηση να
γίνει χωρίς κωλυσιεργίες, όπως αυτές της
υπόθεσης Καλαμπόκα. **T.M.**

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στον Μεσοπόλεμο

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ: ΤΟ «ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ» ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ Όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ

Το ANTI δημοσιεύει ένα σημαντικό ντοκουμέντο. Πρόκειται για «κείμενο - πρόταση» που υπέβαλε ο Ραούφ Ντενκτάς στις πρόσφατες συνομιλίες στη Νέα Υόρκη υπό την αιγίδα του Γ.Γ. του ΟΗΕ Μπούτρος Γκάλι και αφορά το προσφυγικό ζήτημα. Θέσαμε το κείμενο αυτό υπόψη του πρέσβη ε.τ. Μιχάλη Δούντα, ο οποίος το σχολιάζει στις σελίδες που ακολουθούν.

ΕΚΤΟΠΙΣΜΕΝΟΙ

Οι αιτήσεις για τις περιουσίες των εκτοπισμένων Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αναγνωρίζονται και θα αντιμετωπιστούν βάσει του χρονικού ορίου και των πρακτικών διατάξεων της υψηλού επιπέδου συμφωνίας του 1977, της ανάγκης εξασφάλισης της κοινωνικής ειρήνης και αρμονίας και των παρακάτω διευθετήσεων.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΔΙΟΙΚΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΟΥΣ

Πρώτη προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην ικανοποιητική επανεγκατάσταση και οικονομική αποκατάσταση των Τουρκοκυπρίων που ζουν στην περιοχή που θα περιέλθει υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση και στους εκτοπισμένους που θα γυρίσουν στην περιοχή αυτή.

Οι Τουρκοκύπριοι που το 1974 εγκαταστάθηκαν στην περιοχή που θα περιέλθει υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση, θα έχουν τη δυνατότητα να παραμείνουν στις περιουσίες που τους ανήκουν ή να ζητήσουν να τους δοθεί ανάλογη κατοικία και οικονομική αποκατάσταση στην περιοχή που θα διοικείται από τους Τουρκοκύπριους. Οι εκτοπισμένοι Τουρκοκύπριοι που πρόσφατα εγκαταστάθηκαν στην περιοχή, που θα διοικείται από Ελληνοκύπριους, θα έχουν τη δυνατότητα να τους δοθεί ανάλογη κατοικία και οικονομική αποκατάσταση σε αυτή την περιοχή, να γυρίσουν στην προηγούμενη κατοικία τους, ή να τους δοθεί ανάλογη κατοικία και οικονομική αποκατάσταση στην περιοχή που θα διοικείται από Τουρκοκύπριους. Μια διοικητική επιτροπή θα δημιουργηθεί αμέσως μετά αφού μία συνολική συμφωνία - πλαίσιο θα έχει εγκριθεί σε δημοψηφίσμα που θα ρυθμίσουν για κατάλληλη εγκατάσταση και για οικονομική αποκατάσταση όλων των ατόμων που έχουν επηρεαστεί από τις εδαφικές ρυθμίσεις.

ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΥΠΟ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Κάθε Ομόσπονδο Κράτος θα ιδρύσει γραφείο που θα ασχολείται με θέματα εκτοπισμένων.

Η κυριότητα της περιουσίας των εκτοπισμένων, βάσει της οποίας τα άτομα αυτά ζητούν αποζημίωση, μεταβιβαστεί στην κυριότητα της αντίστοιχης πλευράς στην οποία βρίσκεται η περιουσία. Για το σκοπό αυτό όλοι οι τίτλοι περιουσιών θα ανταλλάγουν σφαιρικά, βάσει του διαλόγου ανάμεσα στα δύο γραφεία με τις τιμές και τον πληθωρισμό που ίσχυαν στις 20 Δεκεμβρίου 1963. Οι εκτοπισμένοι θα αποζημιωθούν από τα γραφεία της κοινότητάς τους, από τα έσοδα των πωλήσεων των περιουσιών που έχουν μεταβιβαστεί στο γραφείο, ή από την ανταλλαγή περιουσίας. Το υστέρημα των αναγκαίων πηγών για την αποζημίωση καλύπτεται από ένα ταμείο αποζημίωσης που θα αποκτάται από διάφορες πηγές. Κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμοί θα καλούνται επίσης να συνεισφέρουν στο ταμείο αποζημίωσης. Σε σχέση μ' αυτό, δυνατότητα μακροπρόθεσμης εκμίσθωσης και άλλων εμπορικών συμφωνιών μπορούν επίσης να εξετασθούν.

DISPLACED PERSONS

The property claims of Greek Cypriot and Turkish Cypriot displaced persons are recognized and will be dealt with fairly on the basis of a timeframe and practical regulations based on the 1977 high level agreement, on the need to ensure social peace and harmony, and on the arrangements set out below.

Areas that will come under Greek Cypriot administration

The first priority will be given to the satisfactory relocation and economic rehabilitation of Turkish Cypriots living in the area that will come under Greek Cypriot administration and to displaced persons returning to that area.

Turkish Cypriots who in 1974 resided in the area that will come under Greek administration will have the option to remain in their property or to request to comparable residence and economic rehabilitation in the area that will come under Greek Cypriot administration. Turkish Cypriot displaced persons currently in the area that will come under Greek Cypriot administration will have the right to comparable residence and economic rehabilitation in that area, in their former residence, or to receive a comparable residence and economic rehabilitation in the area that will come under Turkish Cypriot administration.

...the ... under Turkish Cypriot administration.
... will be established "and ... after the ...
... approved in the ... to arrange for ...
... persons affected ...

- 2 -

10. Cypriot and Turkish Cypriot

State will establish an agency to deal
with unlocated persons.

to of the property of displaced persons, in
compensation, will be

... those persons seek compensation, with
 orred to the ownership of the respective aid in
 ... To this end all titles of

will be exchanged on a global communal basis
at the 20 December 1963 value plus

will be exchanged on a Global basis. The two agencies at the 20 December 1963 value price displaced persons will be compensated by the sale of their community from funds obtained from the sale of properties transferred to the agency, or through the liquidation of property. The shortfall of funds necessary for compensation will be covered from a compensation fund obtained from various possible sources. Governments and international organizations will also be invited to contribute to the compensation fund. In this connection, the issue of long-term leasing and other commercial arrangements will also be considered.

all claims must be filed within six months after the
the overall framework agreement by separate

of the conditions and qualifications specifying permanent residents of Cyprus who at the time of their permanent residence in the administered by the other community and who permanent residence may also select the in six months after the approval of the ment by separate referenda, to the the Federated State concerned for permanent residence.

persons who elect to return to residence will be processed by a competent authority in accordance with the provisions under due process of law. In addition, the competent authority will administer the return of the persons to their permanent residence in accordance with the provisions of the law.

...ing period
... after

μα και από τις δύο κοινότητες, τα οποία το 1974 ήταν κάτοχοι περιουσιών στο Ομόσπονδο Κράτος που
είτο από την άλλη κοινότητα, ή οι κληρονόμοι τους, θα μπορούν να υποβάλλουν αίτηση αποζημίωσης.
μα που ανήκουν στην τουρκοκυπριακή κοινότητα που εκτοπίστηκαν μετά το Δεκέμβριο του 1963 ή οι
νόμοι τους, μπορούν επίσης να υποβάλλουν αιτήσεις. Όλες οι αιτήσεις πρέπει να υποβάλλονται μέσα
μήνες μετά την έγκριση της συνολικής συμφωνίας - πλαισίου με ξεχωριστά δημοψηφίσματα.
κείμενοι στις συνθήκες και τα προσόντα που προσδιορίζονται εδώ, σημερινοί μόνιμοι κάτοικοι της
ου, οι οποίοι κατά την περίοδο του εκτοπισμού τους ήταν ιδιοκτήτες των μόνιμων κατοικιών τους στο
όνδο Κράτος που διοικείται από την άλλη κοινότητα και που επιθυμούν να ξαναποκτήσουν τη μόνιμη
ία τους, μπορούν επίσης να έχουν την επιλογή να κάνουν αίτηση μέσα σε έξι μήνες μετά την έγκριση
νολικής συμφωνίας - πλαίσιο με ξεχωριστά δημοψήφισματα, στην αρμόδια αρχή του Ομόσπονδου
ους προκειμένου να επιστρέψουν στην προηγούμενη μόνιμη κατοικία τους.
οι εκτοπισμένοι κάθε χρόνο που θα εξεδήλωναν προτίμηση να επιστρέψουν στις παλιές μόνιμες κα-
τους θα εξετάζονταν από το αρμόδιο ομόσπονδο κράτος, σύμφωνα με τους κανονισμούς κατά την ι-
α νομοθεσία επί (...) χρόνια. Επίσης, Μαρονίτες που το 1974 είχαν μόνιμη κατοικία στο Ομόσπονδο
ς που διοικείται από την τουρκοκυπριακή κοινότητα, μπορούν να επιλέξουν να επιστρέψουν στις πε-
ς τους.

πραπάνω περίοδος υποβολής αιτήσεων θα αρχίσει μετά το διακανονισμό και τη διαδικασία αποκατά-
που θα προέλθει ύστερα από τις τελικές εδαφικές διευθετήσεις.

1. εγκατάσταση αυτών που επιλέγουν να επιστρέψουν θα λάβει χώρα αφού τα άτομα τα οποία θα επηρεαστούν από την εγκατάσταση) θα έχουν ήδη ικανοποιητικά επανεγκατασταθεί. Σε κάθε Ομόσπονδο Κράτος, λειτουργεί με αμοιβαία αποδεκτό τρόπο, ένας μηχανισμός επίβλεψης, σε περιπτώσεις όταν ο σημερινός κάτοχος ή / και κάτοχος θα το ζητήσει για να αποφασίσει (ο μηχανισμός) αν υπάρχουν περιστάσεις που προαποκλείουν την επανεγκατάσταση σ' αυτήν την ειδική περίπτωση.

η περίπτωση αυτή, ή εάν ο σημερινός ιδιοκτήτης ή / και κάτοχος είναι επίσης εκτοπισμένος, ή με
ίστη αγοραστής ή κληρονόμος ή εάν η κατοικία έχει ουσιαστικά αλλάξει· ή αν αυτή έχει μετατρα-
πη δημόσια χρήση ή έχει διανεμηθεί σε ιδρύματα δημόσιας χρήσης, π.χ. Βακούφια (θρησκευτικά πε-
κά ιδρύματα) κ.τ.λ., ή κατέχονται από τον παρόντα ιδιοκτήτη ή / και κάτοχο, με τη μορφή της α-
στασης αστέγων· ή εάν ο σημερινός ιδιοκτήτης ή και κάτοχος είναι βετεράνος του πολέμου, ή εάν
κληρονόμος ή απόγονος κάποιου μάρτυρα ή βετεράνου· ή εάν η κατοικία βρίσκεται σε περιοχές που εί-
υστον ότι υπήρξαν τόπος μαζικής ενδο-κοινοτικής βίας, ή βρίσκονται σε περιοχές που προσδιορίζον-
τα αντίστοιχα Ομόσπονδα Κράτη για λόγους ασφαλείας, τότε ο πρώην μόνιμος ιδιοκτήτης θα απο-
λεί.

σωπα που είναι γνωστό ότι υπήρξαν ή παρα, ένουν ενεργητικά εμπλεκόμενα σε πράξεις βίας ή σε υπο-
βίας ή και διατήρησης του μίσους κατά ατόμων της άλλης κοινότητας, θα τους αποτραπεί η επι-
στο Ομόσπονδο Κράτος που θα διοικείται από την άλλη κοινότητα.

...οι δύο καινότητες θα ανταλλάξουν αστυνομικά στοιχεία που αφορούν προηγούμενες καταδικές, σε ποινικά ή λαθρεμπόριο, καθώς και προσωπική βία, θα εξαιρεθούν της επιστροφής.

Πτυχές και σταθμοί

του Μιχάλη Δούντα

Δεν ήταν δυνατόν να δώσουν την Κύπρο προτεκτοράτο στην Άγκυρα χωρίς κάτι να μπορούν να πουν ότι πήραν... Διότι βεβαίως δεν αρκούν για να πείσουν τους Ελληνοκύπριους αυτά που ονειροπόλα πιστεύουν κάποιοι Ελληνοκύπριοι ηγέτες: Δηλαδή ότι αρκεί «λύση» να βρεθεί, να συμφωνήσουν οι Τούρκοι και εμείς με την οικονομική μας αλκή τελικά θα επικρατήσουμε! Ο Ντενκτάς όμως που «κατέχει» δεν είναι διατεθειμένος να παίξει τέτοια παιχνίδια, διακυβεύοντας έστω και ένα εκατοστό αποτυχίας. Για αυτό λοιπόν παρουσίασε την εκτρωματική του αυτή πρόταση για τους πρόσφυγες.

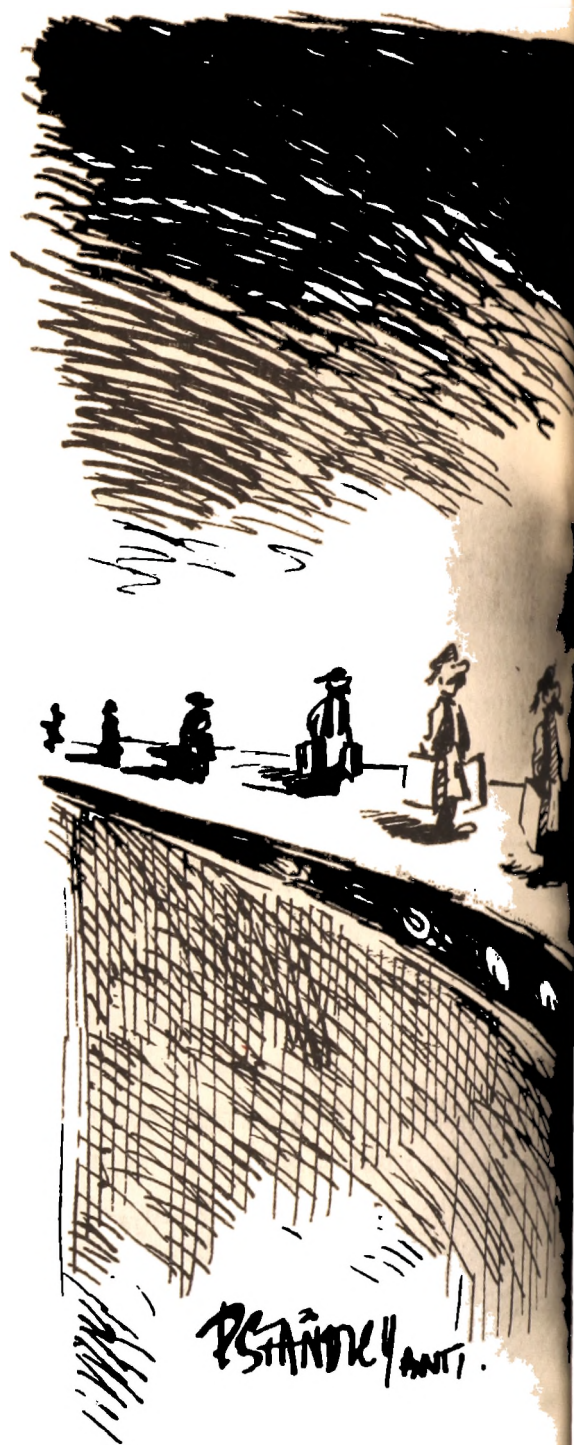
Μέχρι το τέλος της εβδομάδας αναμένεται η έκθεση του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών προς το Συμβούλιο Ασφαλείας για το Κυπριακό. Λογικώς θα πρέπει να περιλαμβάνει παρουσίαση των διαμειφθέντων στην τελευταία, και πιο ελπιδοφόρα (;), φάση των διχονοτικών συνομιλιών, που διεξήχθησαν σε απ' ευθείας συνάντηση των κυρίων Βασιλείου - Ντενκτάς, καθώς και τις εκτιμήσεις και εισηγήσεις του Γενικού Γραμματέα.

Μολονότι δεν είναι δύσκολο να προβλεφθεί το περιεχόμενο της έκθεσης και οι πολιτικοί στόχοι της, επιβάλλεται, πριν αποπειραθεί κανείς μια πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση και του τελευταίου αυτού «φιάσκο», να περιμένει την δημοσίευση της έκθεσης και το επ' αυτής ψήφισμα ή σχόλιο του Προέδρου του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Ωστόσο, υπάρχει περιθώριο για μερικές βασικές παρατηρήσεις, κατόπιν της διαρροής και δημοσίευσης στον Τύπο ενός πραγματικά αποκαλυπτικού κειμένου: δηλαδή των προτάσεων για τη ρύθμιση του προσφυγικού, που υπό τον τίτλο «*Displaced Persons*» (εκτοπισμένοι) παρουσίασε ο Ντενκτάς στο Γενικό Γραμματέα και τον Πρόεδρο Βασιλείου στην κοινή συνάντησή τους, στις 13 (;) Αυγούστου (δημοσιεύεται πλήρες στο σημερινό ANTI).

Ακόμη και απολύτως αδαής αναγνώστης θα μπορέσει αμέσως να αντιληφθεί το μέγεθος της απάτης: «Με το ένα χέρι» ο Ντενκτάς φαίνεται να αναγνωρίζει το δικαίωμα επιστροφής των προσφύγων και ταυτόχρονα, «με το άλλο» θέτει τέτοιους προκλητικά απαράδεκτους όρους, που ουσιαστικά το εξουδετερώνει πλήρως: Θεσπίζει σειρά κατηγοριών προσφύγων που, για διάφορους λόγους, θα εξαιρούνται του δικαιώματος επιστροφής. Η χρίση περί του αν κάποιος πρόσφυγας ανήκει σε αυτή ή την άλλη κατηγορία επιφυλάσσεται στις αρχές των ομόσπονδων κρατιδίων. Όσοι τελικώς θα κριθούν

δικαιούχοι παλιννόστησης θα υποκεινται σε χρονοδιάγραμμα επιστροφής: Χίλιοι και πενήντα χρόνια, για όσα χρόνια χρειαστούν! Αν κανείς κανείς υπόψη ότι το σύνολο των προσφύγων είναι περίπου 170.000 και ότι τα υποτιθέμενα προς απόδοση στην ελληνοκυπριακή διοίκηση εδάφη θα απορροφούσαν 40-50.000 πρόσφυγες, τελικώς θα απέμειναν προς παλιννόστηση περίπου 120.000 πρόσφυγες. Από αυτούς ασφαλώς πολλοί θα προτιμούσαν να αποζημιωθούν παρά να γυρίσουν υπό τουρκική διοίκηση. Αν αφαιρέσουμε και αυτούς οι οποίοι θα ξαιρούντο από το δικαίωμα επιστροφής, ναί, ζήτημα αν τελικώς θα «περισσεύουν» προς επανεγκατάσταση 20-30.000 πρόσφυγες.

15 χρονίζουσας απάτης

Αλλά και αυτών η επιστροφή θα κλιμα-
νταν σε περίπου 30 χρόνια. Όλες αυτές
ονταγές Ντενκτάς (και Αμερικανών)
ντούν να θυμίζουν ορισμό της αιωνιό-
ς! Όμως η τραγελαφική αθλιότητα
προτάσεων Ντενκτάς έχει προϊστορία.
τουρκική πλευρά είχε σαφώς και άκαμ-
προειδοποιήσει ότι δεν θα δεχόταν πα-
στήση Ελληνοκυπρίων σε εδάφη υπό
κυπριακή διοίκηση. Και από της
μάς της είχε κάποια διχομβικά επιχει-
τα, αφ' στιγμής με τόση απίστευτη, α-
ύνη οι Έλληνες δέχθηκαν ότι το κρά-
λα ήταν διζωνικό (όχι απλώς διπεριφε-
εό), καθώς και όλα τα άλλα είχαν σει-
οβαροφανών ισχυρισμών στην διάθεσή
(Βιωσιμότητα, ασφάλεια των Τουρ-

κοκυπρίων, φόβος αναζωπύρωσης δικαιο-
τικής εχθρότητας, κ.ά.). Οι μόνοι πρόσφυ-
γες που θα παλιννοστούσαν θα ήταν αυτοί
που θα επανεγκαθίσταντο στα τυχόν αποδο-
θησόμενα στους Έλληνες εδάφη. Αλλά και
επ' αυτού ο Ντενκτάς δεν θα έστεργε στην
καλύτερη, «φανταστική», περίπτωση σε ε-
πιστροφή εδαφών που θα είχαν μεγαλύτερη
απορροφητικότητα από περίπου 40.000.

Υπό τους όρους, όμως, αυτούς ούτε ο ι-
διος ο κ. Βασιλείου θα τολμούσε να παρου-
σιάσει στους Ελληνοκύπριους σχέδιο λύσης
που θα παραχωρούσε πλήρη πολιτική ισοτι-
μία στην τουρκοκυπριακή μειονότητα, με ι-
σοδύναμη δηλαδή συμμετοχή Ελλήνων και
Τούρκων στην κρατική κυριαρχία και εξου-

σία, που επιπλέον θα τελούσε υπό στρατιω-
τική εγγύηση και παρουσία της Τουρκίας
στο νησί. Του χρειαζόταν κάποιο πρόσχη-
μα. Κάποιο αντάλλαγμα στο έδαφος και
κάποια χειρονομία στο θέμα των προσφύ-
γων. Και επειδή και σε αυτό οι Τούρκοι δεν
θα συγκατετίθεντο οι Αμερικανοί και
—δυστυχώς— Έλληνες μηχανεύθηκαν την
φόρμουλα αναγνώρισης «δικαιώματος επι-
στροφής», ξεθάβοντας παρεμφερή διατύπω-
ση της απόφασης 3212/74 της Γενικής Συ-
νέλευσης του ΟΗΕ. Πώς σκέφθηκαν οι πο-
λυμήχανοι αυτοί διπλωμάτες, ξένοι και η-
μετέροι; Ελάχιστοι Έλληνες θα θελήσουν
να παλιννοστήσουν υπό τουρκική διοίκηση,
προτιμώντας ασφαλώς να αποζημιωθούν
(σημειώνεται ότι και ως προς το θέμα της
αποζημίωσης επιχειρείται εξωραϊστική πα-
ραπλάνηση...). Την εκτίμηση αυτή περί
των διαθέσεων των προσφύγων ενισχύουν
και εμπιστευτικές δημοσκοπήσεις της κυ-
πριακής κυβέρνησης. Κατά συνέπεια, υπο-
στήριζαν οι κυβερνώντες, ο Ντενκτάς δεν έ-
χει τίποτα να φοβάται. Ας μας αναγνωρίσει
το δικαίωμα, ώστε κάτι να έχουμε και μεις
να δώσουμε στους Ελληνοκύπριους, για να
δεχθούν τη λύση, που και τη διχοτόμηση θα
νομιμοποιεί και τον ισότιμο δικαιοδικό συ-
νεταρισμό θα επιβάλλει.

Δεν ήταν δυνατόν να δώσουν την Κύπρο
προτεκτοράτο στην Άγκυρα χωρίς κάτι να
μπορούν να πουν ότι πήραν... Διότι βε-
βαίως δεν αρκούν για να πείσουν τους Ελλη-
νοκύπριους αυτά που ονειροπόλα πιστεύουν
κάποιοι Ελληνοκύπριοι ηγέτες: Δηλαδή ότι
αρκεί «λύση» να βρεθεί, να συμφωνήσουν οι
Τούρκοι και εμείς με την οικονομική μας
αλκή τελικά θα επικρατήσουμε!

Ο Ντενκτάς όμως που «κατέχει» δεν εί-
ναι διατεθειμένος να παίξει τέτοια παιχνί-
δια, διαχυβευοντας έστω και ένα εκατοστό
αποτυχίας. Για αυτό λοιπόν παρουσίασε την
εκτρωματική του αυτή πρόταση για τους
πρόσφυγες.

Ας σημειωθεί ότι σε κάποια φάση των συ-
νομιλιών, τον περασμένο χρόνο, όταν και
πάλι ο Ντενκτάς αρνιόταν να πεισθεί από τα

ΟΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ που άσκησε το σύνολο της κυπριακής πολιτικής ηγεσίας ήταν καταλυτική για τα δόλια διπλωματικά παιχνίδια του Ντενκτάς και της Τουρκίας. Από τη «Σημερινή» (17/8/92) της Λευκωσίας παραθέτουμε αποσπάσματα των δηλώσεων των Κυπρίων πολιτικών που, παρά τις επιμέρους διαφορετικές εκτιμήσεις τους, δηλώνουν:

ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ (ΔΗΣΥ):

«Εκεί που πρέπει να συγκεντρώσουμε όλη την προσοχή μας είναι σε μια τεράστια προσπάθεια, ο Γενικός Γραμματέας να υποβάλλει μια σωστή έκθεση στην οποία να λέγει τα σύκα - σύκα και τη σκάφη - σκάφη και, εν συνεχεία, να προσπαθήσουμε να αντιληφθούμε και τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, τα οποία φαίνεται δυσκολεύονται ακόμα να το αντιληφθούν, ότι επέστη ο χρόνος που πρέπει να ληφθούν αποφάσεις, που πρέπει να ληφθεί από το Συμβούλιο σε ένα ψήφισμα ποια ήταν η στάση του Ντενκτάς, γιατί δεν προχωρούν οι συνομιλίες και, ταυτόχρονα, να αρχίσουν έναν προβληματισμό για το τι μέτρα μπορούν να πάρουν».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΑΣ (ΑΚΕΛ):

«Η δική μου πεποίθηση είναι ότι εκείνο που απομένει, και νομίζω ότι σε αυτό είμαστε όλοι ομόφωνοι, είναι ότι ο Γ.Γ. έχει καθήκον να καταρτίσει μια αντικειμενική έκθεση και το Συμβούλιο Ασφαλείας αντικειμενικά να κρίνει τα πράγματα. Αντικειμενική έκθεση και αντικειμενική εκτίμηση σημαίνει, κατά την άποψή μου, να ληφθούν τα πράγματα όπως έχουν. Να ληφθεί δηλ. ότι ο κ. Ντενκτάς δυστυχώς παραμένει άκαμπτος σε θέσεις οι οποίες ανθίστανται των ιδεών του Γ.Γ., τις οποίες το 75% του Συμβουλίου Ασφαλείας θεώρησε σαν καλή βάση για διαπραγματεύση εξεύρεσης λύσης στο κυπριακό πρόβλημα».

ΣΠΥΡΟΣ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ (ΔΗΚΟ):

«Η άποψή μου είναι ότι δεν έπρεπε να συκληθούν αυτές οι συνομιλίες, διότι εφόσον δεν υπήρχε προϋπόθεση για πρόοδο και δεν υπήρχαν συγκεκριμένες ενδείξεις για πρόοδο, ήταν αναπόφευκτο το αποτέλεσμα. Όπως αναπόφευκτο θα είναι το αποτέλεσμα των μελλοντικών συνομιλιών, αν συκληθούν».

ΒΑΣΟΣ ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ (ΕΔΕΚ):

«Είναι γι' αυτό που χρειάζεται επιτέλους να πάψουν οι ευσεβοποθισμοί και οι ωραιοποιήσεις των καταστάσεων. Είναι, επιτέλους, καιρός να αντιληφθούμε ότι αν εμείς οι ίδιοι δεν προβάλλουμε σωστά το θέμα μας, αν δεν απαιτήσουμε από τις διάφορες πλευρές του ΟΗΕ, τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, ότι πρέπει να συμμορφωθούν προς τις δικές τους αρχές, ακόμα και τις δικές τους αποφάσεις όταν πρωτοήρθαμε στη Νέα Υόρκη, φοβούμαι ότι θα έχουμε ένα συνεχώς επαναλαμβανόμενο κύκλο άσκοπων συνομιλιών».

ελληνικά επιχειρήματα, ο Πρόεδρος Βασιλείου, φοβηθείς, έστειλε επιστολή στον Γενικό Γραμματέα δηλώνοντας ότι πλέον δεν αρκείται απλώς σε εξασφάλιση δικαιώματος επιστροφής. Βεβαίως η επιστολή ξεχάσθηκε και ο Ντενκτάς παραμένει, όπως αναμενόταν, άκαμπτος!

Το θλιβερό επεισόδιο των προτάσεων Ντενκτάς είναι μια ακόμη απόδειξη της παταγώδους χρεωκοπίας της πολιτικής Βα-

σιλείου - Μητσοτάκη, που μόνο ως φαινόμενο πολιτικής μονομανίας μπορεί να ερμηνευθεί.

Είναι, όμως, ακόμη θλιβερότερο ότι ο Πρόεδρος Βασιλείου βρήκε θετικά (!) σημεία στις προτάσεις. Πανηγύρισε ως επιτυχία του (!) την αναγνώριση... δικαιώματος επιστροφής προσφύγων! Ευτυχώς, τουλάχιστον οι αρχηγοί των κυπριακών κομμάτων, όλοι, στιγμάτισαν τις προτάσεις Ντενκτάς, όλοι, τονίζοντας ότι ο Ντενκτάς με τους ό-

ρους του εξουδετέρωνε, το δικαίωμα επιστροφής που υποτίθεται ότι αναγνώριζε.

Αλλά ο κ. Βασιλείου πανηγύρισε και για κάτι άλλο: Ισχυρίσθηκε ότι τουλάχιστον μας ικανοποιεί ο χάρτης Γκάλι. Αλλά και αυτός ο χάρτης δεν θα μπορούσε ποτέ να ικανοποιήσει τις τεράστιες, ιστορικές, απώλειες του ελληνισμού από την έναντι αυτού καθιέρωση στην Κύπρο, μιας λύσης διχοτόμησης - συγχυριάρχιας και προτεκτοράτου. Διότι οι Τούρκοι θα γινόταν συνέταιροι εξ ημισείας και ισοδυνάμως σε όλη την Κύπρο, πραγματικά ισότιμοι συγχυριάρχοι για να αυξηθεί απλώς από 63% σε περίπου 70% του νησιού επικράτεια της αυτόνομης πλέον εντός ομοσπονδίας διοίκησης τους.

Σε άρθρο μου, στο προηγούμενο ΑΝΤΙ, είχα υποστηρίξει ότι η πολιτική Βασιλείου και οι, τότε επικείμενες, συνομιλίες στη Νέα Υόρκη ισοδυναμούσαν με επιλογή μεταξυ καταστροφής και πανωλεθρίας. Θα ήταν πανωλεθρία τυχόν συμφωνία βάσει των ιδεών Γκάλι.

Αν πάλι θα αποτύγχαναν οι συνομιλίες θα γλιτώναμε μεν την πανωλεθρία, αλλά πάντως πληρώνοντας το βαρύτατο τίμημα της περαιτέρω αναβάθμισης του Ντενκτάς και της αποδοχής των ιδεών Γκάλι ως βάσης των περαιτέρω συνομιλιών. Έτσι και έγινε. Στις 26 Οκτωβρίου θα συνεχισθούν οι ολέθριες αυτές συνομιλίες που σταθερά εξασθενίζουν τις ελληνικές θέσεις ενώ ισχυροποιούν τις τουρκικές. Εξάλλου οι Αμερικανοί, από την πλευρά τους, κατόρθωσαν να βγάλουν τον Ντενκτάς από τη δύσκολη θέση κατηγορούμενου επί αδιαλλαξιάς. Οι συνομιλίες συνεχίζονται και κατά συνέπεια είναι δύσκολο για τον Γενικό Γραμματέα, σε αυτή την φάση, να επιρρίψει ευθύνες. Επομένως το αδιέξοδο θα οφείλεται στην «δυσχερεια» και των δύο πλευρών για έσχατες υποχωρήσεις...

Απέτυχε δηλαδή ακόμη και η —αμφιβολη άλλωστε αξίας— προσπάθεια να επισημανθεί ευθύνη του Ντενκτάς. Αντίθετα μάλιστα: από τη Νέα Υόρκη αποχώρησε με γενναϊόδωρο έπαινο του Αμερικανού υπουργού των Εξωτερικών κ. Νάιλς. Μιλώντας σε επιτροπή του Κογκρέssου χαρακτήρισε τον Ντενκτάς επιδέξιο διαπραγματευτή, μη στερούμενο όμως ευελιξίας!

Πραγματικά απορεί και οδύρεται κάποιος Έλληνας. Διότι δεν αρκεί να εμπαιζουν τον ελληνισμό οι ποικιλώνυμοι ισχυροί; Χρειάζεται να τον εμπαιζουν και οι γέτες του;

ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΜΕ ΤΗ ΝΕΦΕΛΗ

"Όλα τά βιβλία ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

από την Νεφέλη

Κυκλοφορούν

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ)

ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ...
(Α' ΕΚΔΟΣΗ)

ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ

ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΑΤΙΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
Ο ΜΥΣΤΑΞ

Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΦΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ)

ΤΟ ΑΓΙΟ ΧΑΣΙΣΑΚΙ
(Α' ΕΚΔΟΣΗ)

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ
(Α' ΕΚΔΟΣΗ)

ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ)

ΨΕΙΡΟΛΟΓΙΑ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ)

ΤΟ ΜΠΟΥΡΔΕΛΟ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ)

Τώρα

ΤΟΠΟΡ
(ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ)

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ)

Μαυρομιχάλη 9, 106 79 'Αθήνα
Τηλ. 363.99.62 – 360.77.44

Καλοκαιρινές προσφορές

Εκδόσεις «Δωδώνη»

Βιβλιοπωλεία «Δωδώνη»

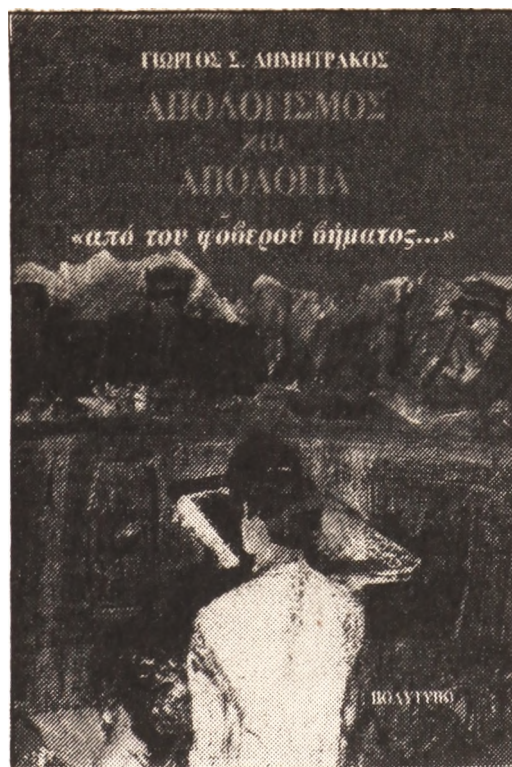

Γιορτάζουμε

Τα 30 χρόνια στην Αθήνα, Ασκληπιού 3
(Έτος ιδρύσεως 1962)

Τα 11 χρόνια στα Γιάννινα, Μιχ. Αγγέλου 27
(Έτος ιδρύσεως 1981)

Και σας καλούμε
να γιορτάσετε μαζί μας
διαλέγοντας, στους τρεις ορόφους
των δύο Βιβλιοπωλείων μας
βιβλία όλων των Εκδοτών
σε πολύ μεγάλες προσφορές

ΓΙΩΡΓΟΣ Σ.
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
και
ΑΠΟΛΟΓΙΑ
«από τον φοβερό
βήματος...»

Εκδόσεις
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Έχουν γραφεί πολλά χρονικά από τα χρόνια του Εμφυλίου στην Ελλάδα.

Η μαρτυρία του Γ.Σ. Δημητράκου είναι, ίσως, η συγκλονιστικότερη.

Μάθημα μνήμης και ήθους.

● Έρχεται φθινόπωρο και, στην ΕΣΗΕΑ (το συνδικαλιστικό φορέα των δημοσιογράφων), ετοιμάζονται για εκλογές. Όμως, στο διάστημα που μεσολάβησε από τις τελευταίες εκλογές, υπήρξαν εξελίξεις: πολλά νέα μέλη ενεγράφησαν στη δύναμη του σωματείου, το δίδυμο **Μαθιουδάκης - Μαθιόπουλος**, που ήταν όχι μόνο «κολλητοί» αλλά και σημαντικοί παράγοντες στις κατά καιρούς εκλογικές επικρατήσεις της παράταξης της ΝΔ, χώρισε τσακωμένο (και παραταξιακά) και η αντιπολίτευση φαίνεται ότι θα κατεβεί στις εκλογές με κοινό ψηφοδέλτιο. Ορατός διαφαίνεται πλέον ο κίνδυνος της ΝΔ να χάσει, για πρώτη φορά, τις εκλογές στην ΕΣΗΕΑ.

Η κυβέρνηση, όμως, που, φαίνεται, δεν μπορεί να κάνει αποδεκτό ότι ενδέχεται ένα οχυρό της να καταρρεύσει, άρχισε τις μεθοδεύσεις: Πρώτη και σημαντικότερη, να θεσπισθεί σύστημα πλειοψηφικό στις εκλογές της ΕΣΗΕΑ. Μόλις όμως, έγινε γνωστή η κυβερνητική πρόθεση, όπως ήταν φυσικό, «άρχισαν τα όργανα...». Η κα-

τάληξη, άγνωστη, όμως ο χορός καλά κρατεί.

● Σκεπτικισμός, αναμονή και διάθεση εγρήγορσης, λοιπόν, στον χώρο του Τύπου και σαρκασμός. Που εκφράζεται και στο παρακάτω σχετικό σχόλιο του **Η. Ανδύρα** από την **Ελευθεροτυπία**:

«Τι κι αν ομολογεί η κυβέρνηση το πραξικόπημα στο σωματείο μου; Ένα είναι το παράπονό μου: Δεν με έσωσε ένας Κονδυλάκης, ένας Γιαννάτος, ένας Καραντζάς, και τόσοι άλλοι άξιοι, και θα με σώσει ένας Καλαντζάκος;»...

● Και ενώ η θερινή ραστώνη και οι διακοπές πλήττουν καιρια τα φύλλα των εφημερίδων, στον περιοδικό Τύπο όλο και κάτι κινείται.

● Πρώτα απ' όλα, κινούνται προς την έξοδο τέσσερις ακόμη δημοσιογράφοι του **Ταχυδρόμου** που απολύθηκαν. Οι απολύσεις στο εβδομαδιαίο περιοδικό του Συγκροτήματος δεν θα αποτελούσαν είδηση, αν ανάμεσα στους τέσσερις απολυμένους δεν ήταν και ο γνωστός κομμογράφος (και διαφωτιστής του

Ο ΚΑΛΙΤΕΡΟΣ
ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ
ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΑ ΤΕΥΧΗ
ΕΙΝΑΙ Η ΕΥΔΟΣΙΑ
ΤΟΥ ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΕΣΤΟΥ
ΠΡΩΤΟΥ

Ευχαριστούμε πολύ τους αναγνώστες του ANTI που απάντησαν στην έρευνα του 500ού τεύχους του περιοδικού. Ήταν πολύ χρήσιμο για μας να διαμορφώσουμε το «πορτραίτο» του αναγνωστικού μας κοινού.

Για να έχουμε όμως πιο πλή-

ρη εικόνα θέλουμε και άλλοι φίλοι του ANTI να μας στείλουν τις απαντήσεις τους στην έρευνά μας. Η γνώμη σας είναι πολύτιμη για μας, και θα μας βοηθήσει να φτιάξουμε ένα καλύτερο ANTI.

● Να τι έγραψε ο «Οικονομικός Ταχυδρόμος» για τα «500 τεύχη του ANTI»:

ΔΕΝ ΘΑ οργανώσει πάρτυ γενεθλίων το «Αντί» για να εορτάσει τα 500 τεύχη που κλείνει αυτήν την εβδομάδα. «Ας βγάλουμε τώρα ένα πολύ καλό τεύχος, και βλέπουμε το φθινόπωρο», εξηγεί ο εκδότης του Χρ. Παπουτσάκης.

Ευχές...

...Αλλά το «Αντί» χρειάζεται πολύ περισσότερα από ευχές, ή από εορτασμούς, για να ξανακαρφαλώσει έστω και στα μέσα του ύψους στο οποίο το γνώρισαν οι φίλοι του: με κατώτατο σκαλοπάτι την Κοσσυποκώμη του κάλυψη, το άλλοτε περιοδικό - θεσμός της δεκαετίας του '70 έχει χάσει πολύ έδαφος - και όχι μονάχα κυκλοφοριακά.

Ε, όσο για το «κατώτατο σκαλοπάτι» μας έχουν πει και χειρότερα...

ελληνικού λαού από την κρατική ΕΤ-2 σε θέματα καλής συμπεριφοράς) **Ζάχος Χατζηφωτίου**, κατά κόσμον **Ιακχος**.

Και τώρα τι θα γίνουμε χωρίς κοσμικές σελίδες, δεξιώσεις, κοκτέιλ και τα λοιπά; Αυτός ο άνθρωπος ήταν μια κάποια λύσις.

● Πάντως, ο «Ταχυδρόμος» κινείται προς νέα αλλαγή —την τρίτη σε ελάχιστο διάστημα. Πολλοί πιθανολογούν, μάλιστα ότι θα είναι και η τελευταία.

Ηρωική έξοδος; Όπως και να 'χει, ο τελευταίος να κλείσει την πόρτα...

● Προς ηρωική έξοδο κινούνται και οι επιτελείς του **ΕΝΑ**. Αυτοί, ωστόσο, περιμένουν την έκβαση της δίχης Κοσσυποκώμης, που αρχίζει οσονούπω (β' δεκαήμερο Οκτωβρίου) για να βάλουν λουκέτο.

● Άλλοι εξέρχονται κι άλλοι ετοιμάζονται να εισέλθουν. Φημολογείται, πάντως, ότι το κενό που θα υπάρξει στην αγορά αν κλείσουν τα δύο περιοδικά ετοιμάζονται να καλύψουν τα συγκροτήματα **Μπόμπολα** και **Τερζόπουλου**. Ανακατατάξεις, όχι αστεία...

● Αλήθεια, τι γίνεται με την **Καθημερινή**; Πολύ άχρωμη βγαίνει τελευταία —κι αν έχει λόγους να μην το κάνει...

Λέτε η ...σύγκλιση «Καθημερινής» - κυβέρνησης να έχει να κάνει με την υπό αίρεσιν ά-

δεια που επιδιώκει ο κ. Αλαφούζος για τον τηλεοπτικό **SKY**; Ή, μήπως, όχι μόνο με αυτό;

● «Τα βελτσάκια χτυπούν»... Οι φοιτητές του τμήματος δημοσιογραφίας της Παντείου, φέτος, ως ετήσια άσκηση, εξέδωσαν «ομοίωμα περιοδικού» —το **MAG SIMULATOR**— και, παρά την προσηγμένη εμφάνισή και εκτύπωση, δεν κατάφεραν από τις σελίδες του να περάσει η πραγματική ζωή. Αντίθετα, είδαμε κομψοπερίκομψες όψεις της —στο στυλ μιας πολύ «in», «κλικάτης» δημοσιογραφίας.

Μελαγχολούμε όταν σκεφτόμαστε τις πραγματικά πρωτοποριακές περιοδικές εκδόσεις κάποιων μόλις χρόνων πριν στα πανεπιστήμια —από φοιτητές που δεν ήταν φοιτητές δημοσιογραφίας και δεν είχαν τη στοιχειώδη τυπογραφική υποδομή. Βεβαίως, σήμερα, πολλοί από αυτούς έχουν γίνει επαγγελματίες δημοσιογράφοι —και, δυστυχώς, αρκετοί έχουν υπηρετήσει αλλότριους σκοπούς από κείνους που αρχικά οραματίζονταν...

● Πέθανε σε ηλικία 45 χρόνων ο διευθυντής του **SKY** Κώστας Βούλγαρης. Δημοσιογράφος που κυνηγούσε μετά μανίας την είδηση, ήταν αγαπητός στους συναδέλφους του και αφιερωμένος στην δουλειά του. Ο θάνατός του ήταν πραγματική απώλεια...

κυβέρνηση, με σταθερά βήματα, προωθεί το νέο σύστημα συγκοινωνιών της Αθήνας» (Ν. Γκελεστάθης, Υπουργός Μεταφορών).

Ιώς κομματάρχης - χωροφύλακας είναι «πάλι εδώ»

του Ρεπόρτερ

Οι εικόνες που εκτυλίχθηκαν τις πρώτες ημέρες της εβδομάδας αυτής αποτέλεσαν τεκμήριο μιας κυβέρνησης που πολιτεύεται έχοντας σαφώς εισέλθει στα όρια της ανομίας: τρεις ώρες μετά τα μεσάνυχτα, στρατιώτες με την επικουρία των ΜΑΤ - ΜΕΑ - ΕΚΑΜ «μεταφέρουν» 213 λεωφορεία της ΕΑΣ από τα αμαξοστάσια στο Κέντρο Εκπαίδευσης Βαρέων Όπλων Πεζικού του Χαϊδαρίου. Ο κ. Μαγγίνας λέει το μάθημά του —ότι, δηλαδή, η «μεταφορά» αυτή γίνεται «για να εξυπηρετηθεί το κοινό», ότι αποτελεί εκτέλεση κυβερνητικής απόφασης περί επιτάξεως και άλλα τέτοια...

Το νοσηρές επιπόνησης σχέδιο για την υλοποίηση της... φιλελεύθερης αντίληψης περί συγκοινωνιών που προωθεί η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχει συνέχεια: καταμεσήμερο στην οδό Ακαδημίας, πιστρατευμένοι οδηγοί από τις δημόσιες υπηρεσίες και επιχειρήσεις και κληρωτοί με «συνοδεία» αυτοκινήτων της Άμεσης Δράσης και εκατοντάδες άνδρες των ΜΑΤ και των ΜΕΑ θέτουν σε κίνηση τα πρώτα οχήματα της ΕΑΣ, δίνοντας ένα σαφέστατο δείγμα των μεθόδων και της τακτικής που υιοθετεί ο κ. Κούβελας και οι άλλοι κυβερνητικοί, προκειμένου «ο κόσμος να πάει κανονικά και ασφαλής στις δουλειές του». Είναι η γνωστή εκδοχή περί τάξεως που διακρίνει τον ανασφαλή μικρονοικοκύρη και που χρησιμοποιείται για πολλοστή φορά από τούτη την κυβέρνηση ως προπέτασμα καπνού για την υπηρετήση ευτελέστατων σκοπών της πολιτικής της.

Με εξαιρετική σαφήνεια, χωρίς το ελάχιστο ίχνος δισταγμών ή επιφυλάξεων, η τακτική της κυβέρνησης και προσωπικά του κ. Μητσοτάκη στο θέμα ΕΑΣ ήταν η καθαρότερη και ευκρινέστερη μέχρι τώρα κατάδειξη των γενικότερων αντιλήψεων που έχουν για κρίσιμα ζητήματα —από το τι εννοούν ως φιλελεύθερη πολιτική, πώς αντιλαμβάνονται τη διαχείριση του ρουσφετιού προς πελάτες τους, πώς συμπεριφέρονται μέσω των κρατικών προπαγανδιστών τους απέναντι στην κοινή γνώμη, πώς έχουν αποφασίσει να χειριστούν το συστηματικά προγραμματισμένο «σπάσιμο των συντεχνιών» (δηλαδή των συνδικάτων), και πώς ενεργούν καταλύοντας έννοιες και πρακτικές της ίδιας της δημοκρατίας, προκειμένου να υπηρετήσουν πελατειακά ή ταξικά συμφέροντα στενών ομάδων.

Οι τραγέλαφοι που συνόδευσαν την κουτοπόνηρη συμπεριφορά του επιτυχώς αποκληθέντος «στρατάρχη των λεωφορείων» Σ. Κούβελα, και η ελεεινή εικόνα κουμπουροφόρων «οργάνων της τάξεως» με πολιτικά μέσα σε πορείες των απεργών της ΕΑΣ, δεν μπορούν επ' ουδενί λόγω να θεωρηθούν ατυχείς «λεπτομέρειες» ή «φολκλορικές ιδιοτυπίες» της κυβερνητικής πολιτικής· αντίθετα, αποτελούν κεντρικά χαρακτηριστικά της, τέτοια δηλαδή που υπογραμμίζουν δύο βασικούς της άξονες: τον αυξανόμενο αυταρχισμό της και τα φύρδην - μίγδην κακότεχνα «επιχειρήματά» της τα οποία κοσμούν τον ολόένα και πιο «χιτς» φιλελευθερισμό της.

Με τον απαιτούμενο κυνισμό...

Ο κ. Μητσοτάκης θεώρησε ευνοϊκή την καλοκαιρινή περίοδο για να προχωρήσει για άλλη μια φορά σε κρίσιμες αποφάσεις (βλ. σχετική ανάλυση σε άλλες στήλες για τα «σοκ» της κυβέρνησης της Ν.Δ. που, ήδη από το καλοκαίρι του '90, αποφασίζει να επιφέρει κάθε χρόνο τέτοια εποχή στο κοινωνικό σώμα)· θεώρησε επίσης ότι μια κοινωνικά δυσάρεστη επιλογή θα μπορούσε ευκολότερα να «περάσει» δεδομένου ότι αντίπαλός του θα ήταν ένα συνδικάτο (των οδηγών της ΕΑΣ) το οποίο κάθε άλλο παρά δημοφιλές είναι στο κοινό. Ο νόμος για την ιδιωτικοποίηση της ΕΑΣ ήταν έτοιμος σχεδόν ενάμιση χρόνο τώρα, εις γνώσιν των ενδιαφερομένων υποψήφιων αγοραστών (ιδιοκτητών των ΚΤΕΛ «φίλων» της Ν.Δ.), και τουλάχιστον ολοκληρωμένος 15 ημέρες πριν από την αιφνιδιαστική απόλυση των 1.075 οδηγών, όπως «ενημέρωσε» ο πρόεδρος της Βουλής την αντιπροσωπεία της ΓΣΕΕ. Για την ψήφισή του αρκούσαν ολίγοι «κληρωτοί» εκ της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Ν.Δ. που θα έκαναν τη «βρώμικη δουλειά» μέσα σε λίγες ώρες. Αυτά ήσαν εξασφαλισμένα και οι όποιες αιτιάσεις περί «τσαλακώματος» του κοινοβουλευτισμού θα αντιμετωπιζόνταν ως συνήθως, δηλαδή με

● *Κάθετη πτώση του κόστους εργασίας· σταθερότατων επιδόσεων πληθωρισμός· σώρευση φόρων επί φόρων· καθίζηση αποδοχών επί ζετία και ...με προοπτική· 10,5% η ανεργία· συνεχής πτώση της παραγωγής· σταθερή αποχή επενδύσεων· και ορισμένοι «φιλελεύθεροι» δημοσιογράφοι εξακολουθούν να συμπεριφέρονται ως ημιμαθείς δημοδιδάσκαλοι απέναντι στους μισθωτούς, φρονώντας ότι έχουν περιθώριο ακόμα να υποδύονται τους «ρεαλιστές». Από μια άποψη, τη δουλειά τους κάνουν, όσο σωστά έχουν μάθει...*

την απαιτούμενη κυνικότητα που διακρίνει όλο και συχνότερο το οδοιμοκρατικό «επιτελείον». Το βασικότερο ήταν να πεισθεί και ο κόσμος για την επιλογή του κ. Μητσοτάκη.

Και στο θέμα αυτό η κυβέρνηση Μητσοτάκη έκανε ό,τι μπορούσε και μπορεί, δηλαδή το χειρότερο για τον εαυτό της (αν υποθέτουμε οι εκτός - αυτής είναι εκ προοιμίου— όπως η ίδια επαναλαμβάνει σαν μαγνητόφωνο— «άσχετοι» ή «παραπλανημένοι» ή «αδύνατοι φωνασκούμετοι»). Κατά τρόπο τόσο διαφανή που δεν χρειάζεται να μπει κανείς στον κόπο —δυστυχώς για τη χώρα— μιας σύνθετης επιχειρηματολογίας, η κυβέρνηση έδειξε ότι τα κριτήρια και οι αξίες που συγκροτούν τους σκοπούς της (τους αποσπασματικούς και χρομπακαλίστικους, έστω) προέρχονται από τις χειρότερες εποχές του παλαιοκομματικού αεριτζηδισμού της γνωστής Δεξιάς.

Ο κ. Μητσοτάκης εφάρμοσε στην ΕΑΣ το σχέδιό του που το 1979 είχε οδηγήσει στην ιδιωτικοποίηση των λεωφορείων της Θεσσαλονίκης. Ο ΟΑΣΘ έχει σήμερα κρατική επιδότηση προς τους ιδιώτες - ενσαρκωτές της ... φιλελεύθερης συγκοινωνίας, η οποία να είναι υπερδιπλάσια της επιδότησης των 26 δρχ. ανά εισιτήριο που είχε η ΕΑΣ. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι, έστω και στην πλάτη του κρατικού κορβανά, ο ΟΑΣΘ είναι πλεονασματικός: δόξα τω θεώ, το έλλειμμα του κατά την περίοδο 1978-1991 ανέρχεται στο «ευκαίριο» ύψος των 53 δισ. (και έπεται ανοδική πορεία...). Παρά ταύτα, η ΕΑΣ «έπρεπε» να ιδιωτικοποιηθεί διότι το Δημόσιο δεν μπορούσε πλέον (μια από τις *ad hoc* «θέσεις» της κυβέρνησης) να χρηματοδοτείται από το κράτος.

Η κατάργηση της λογικής του εμπορεύματος

Ασφαλώς τέτοιου είδους θέσεις είναι προς κατανάλωσιν ορισμένων... κάφρων, ή απλώς υπακούουν στη λογική «πες κάτι για να περάσει». Τέτοιες θέσεις ακριβώς —συνοδευόμενες και από το απαραίτητο αλατοπίπερο περί της ανάγκης «πατάξεως της μειοψηφίας των απεργών»— είναι που κάνουν πτωχοπροδρομικό και εξαιρετικά ζημιογόνο το όλο κυβερνητικό σχήμα. Διότι τα ιδιωτικά λεωφορεία της Αθήνας θα επιδοτούνται στο 100% της τιμής του εισιτηρίου από τον κρατικό προϋπολογισμό (αυτό συμποσούται σε 22 δισ. εσοδα παραπάνω από αυτά που είχε η ΕΑΣ). Διότι τα 19,2 δισ. χρέη της ΕΑΣ στο Δημόσιο παραγράφονται προκειμένου τα λεωφορεία να δοθούν «λευκά» από βάρη στην... ιδιωτική πρωτοβουλία (σε αυτή την παραγραφή αναφέρθηκε από την Θεσσαλονίκη

● *Πολλές εκατοντάδες είναι οι αιτήσεις απόκτησης άδειας λεωφορείου που έχουν ήδη υποβληθεί. Η κυβέρνηση θεωρεί ότι αυτό αποτελεί ένδειξη της ανταπόκρισης —δηλαδή κοινωνικής νομιμοποίησης— που συναντά το σχέδιό της για τη διάλυση της ΕΑΣ. Ασφαλώς: το σχέδιο νομιμοποιείται από τον διογκούμενο εσμό της παραοικονομίας και από τους ψηφοφόρους της κυβερνητικής ΔΑΚΕ στην ΕΑΣ. Άριστοι, αμφότεροι οι χώροι, πελάτες της ΝΔ.*

... εβδομάδες. Θα υπάρξει ενδιάμεσο σύστημα συγκοινωνίας (Π.Σ.Σ. αρμόδιος συστήματος συγκοινωνιών ΡΕΟ-ΜΑΤΙ).

...τζόπουλος, διαβεβαιώνοντας ότι το Ειδικό Δικαστήριο «θα κάνει όλη τη δουλειά να κάνει...». Διότι η σημαντικότερη —για κυβερνητική εκδούλευση— ομάδα που διεκδικεί τις άδειες της ιδιοκτήτες των ΚΤΕΛ, έχουν ήδη 80 δισ. χρέη στο Δημόσιο. Οι άδειες που διανέμονται δωρεάν μεν σε αυτούς καθώς και σε άλλους επίλεκτους πελάτες της Ν.Δ. (τους «συμπαθείς ταξίτες»), αντι 500.000 έως 1,5 εκ. δρχ. δε σε άλλες κατηγορίες πολύτεκνοι —αυτό είναι κράτος πρόνοιας α λα Κούβελα), εξακολουθούν να είναι εν περισσή επαρκεία και δεν αντιπροσωπεύουν εμπόρευμα υποκείμενο στην «προσφορά - ζήτηση» του φιλελευθισμού.

Η ΓΣΕΕ υποκαθιστώντας την εν πολλοίς αμυντική, περιχαρακωμένη αδιέξοδη τακτική των συνδικαλιστών της ΕΑΣ, προσπάθησε να κλοδικεύσει τη σύγκρουση. Υπέβαλε, σε συνεργασία με την ΠΑ, συγκεκριμένες και τεκμηριωμένες προτάσεις οι οποίες περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, την έξοδο 2.000 περίπου εργαζομένων μισθολόγιο της ΕΑΣ, την κατάργηση προνομίων που είχαν αποκτήσει από την πελατειακή πολιτική της Ν.Δ., του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης Τζαννετάκη, τη σύνταξη ενός λογικού και «παρα-

● Η κυβέρνηση αυτή ανέλαβε την εξουσία υψώνοντας το λάβαρο του «σεβασμού των συμφερόντων». Σήμερα μετατρέπει την επαγγελία της ανόρθωσης σε φρονηματισμό όλων σχεδόν των κοινωνικών ομάδων, διεκδικώντας δια της βίας, και μόνον για το στενό περιβάλλον του πρωθυπουργού της, το προνόμιο της «δημοκρατικής νομιμότητας». Ήδη, έχει επανέλθει ως θέμα συζήτησης η ομαλή δημοκρατική πορεία της χώρας και η επαναφορά στοιχειωδών κανόνων παιχνιδιού...

● «Επιδότηση εισιτηρίου για το Μάαστριχτ θα δοθεί μόνο σε όσους θέλουν πραγματικά να ταξιδέψουν», είπε ο κ. Μάνος τις ίδιες ημέρες που η κυβέρνηση αποφάσιζε πάγια επιδότηση των πελατών της (ιδιοκτητών των ΚΤΕΛ ή ταξιτζήδων), και επίδοξων λεωφορειούχων της πρωτεύουσας. Δεν είναι η πρώτη (και δεν θα είναι η τελευταία) φορά που ο «τεχνοκρατισμός» γίνεται συνώνυμο της αρλούμπας, δίνοντας όμως και ακριβές μετρο για το τι σημαίνει «εκσυγχρονισμός» με κυβέρνηση Μητσοτάκη.

...γωγικού» εσωτερικού κανονισμού εργασίας στην επιχείρηση, ακόμα δε και την κάλυψη ενός σημαντικού μέρους του ποσού που απαιτείται για την συνταξιοδότηση των εργαζομένων (1,5 δισ. από τα 4 δισ. που απαιτούνται συνολικά, και με το δεδομένο ότι η απόλυση των 1.075 εργαζομένων θα κόστιζε 2,5 δισ., ενώ των 8.500, που απολύονται πλέον, 16 δισ...).

Η τακτική αυτή της ΓΣΕΕ, η οποία εγκαλούσε κατ' ουσίαν την κυβέρνηση στο πεδίο της εκλογικευτικής διαχείρισης της κρίσης, δεν μπορούσε να έχει διαπραγματευτικό αποτέλεσμα. Η κυβέρνηση είχε κάνει και είχε μεθοδεύσει την επιλογή της με πολιτικά κριτήρια που υπάκουαν στην παλιά προ-ορθολογική και προ-φιλελεύθερη αντίληψη του κομματάρχη - χωροφύλακα. Δεν μπόρεσε να νομιμοποιηθεί αυτή η λογική, πρωτίστως διότι με τα ίδια τα κριτήρια του «νεοφιλελευθερισμού» είναι αδύνατον να στηριχθεί, ενώ προς τα κριτήρια της «λιτότητας» έρχεται σε τέτοια αντίθεση που δεν πείθει ούτε και τους αφοσιωμένους «επιτελείς». Αν αυτή η επιλογή ηττήθηκε είναι στο πεδίο ακριβώς της πειθούς —της συγκαταθετικής έστω δημοκρατίας. Και, αντιστρόφως, εδώ είναι που κέρδισε η λογική της ΓΣΕΕ, η οποία ξεπέρασε το ήθος του κ. Κολλά «καλύτερα νεκροί παρά 1.000 άνεργοι», «θα χυθεί αίμα» κ.τ.λ. και υπονόμεισε εκ των έδων την επιλογή του κ. Μητσοτάκη, καταδεικνύοντας ότι ακόμα και με τα όσα ισχυρίζεται η κυβέρνησή του έρχεται σε κατάφωρη αντίθεση. Και από αυτή την άποψη ο δεύτερος κοντόθωρος στόχος της κυβέρνησης —που «προβαρίστηκε» στην περίπτωση της ΕΑΣ—, δηλαδή το «σπάσιμο» των ισχυρών συνδικάτων, δεν εστέφθη με επιτυχία. Όπως αμφίβολο είναι και το κατά πόσον θα επαληθευθεί η πρόβλεψη του κ. Γκελεστάθη (ο οποίος τυχαίνει εκτός από βουλευτή να είναι και ολίγον Υπ. Συγκοινωνιών), ότι θα υπάρχουν συγκοινωνίες κανονικά στην Αθήνα το δεύτερο 10ήμερο του Σεπτεμβρίου. Εκτός και αν η αποκατάσταση της «κανονικής» συγκοινωνίας επιτευχθεί «σπάζοντας» όχι τα συνδικάτα, αλλά τα κεφάλια κάποιων «αμετανόητων ΠΑΣΟΚων της ΕΑΣ», τους οποίους ο φαιοκίτρινος φιλοκυβερνητικός Τύπος φέρει ως ηγούμενους σχεδίου «εμφυλίου πολέμου» της Αντιπολίτευσης...

Στο μεταξύ, τα ΡΕΟ και τα επιταγμένα λεωφορεία των ΔΕΚ() συμβάλλουν στην κόλαση που ζουν καθημερινά οι Αθηναίοι εξαιτίας των «σοφών» επιλογών της κυβέρνησης. Τα οχήματα αυτά, βεβαίως, προσφέρουν δωρεάν μετακίνηση. Εννοείται, ότι τον λογαριασμό θα τον πληρώσουμε στο τέλος —ή μήπως ο στρατός και οι «ελλειμματικές» ΔΕΚ() έχουν οχήματα που κινούνται με την... πνοή του αέρα;

Αντιπολίτευση θερινών διακοπών

του Μιχ. Πατρινού

Την ίδια στιγμή που, συστηματικά, η κυβέρνηση διαλέγει την εποχή κορύφωσης των θερινών διακοπών για να επιβάλλει τις σκληρές πολιτικές της επιλογές, η αξιωματική αντιπολίτευση κηρύσσει «ανενδότες αγώνες» από τις παραλίες. Η αντιπολίτευση θερινών διακοπών, με ηγέτη τον Ανδρέα Παπανδρέου, είναι το κύριο χαρακτηριστικό της εσωτερικής πολιτικής επικαιρότητας. Σπλιτς - σπλατς, δημοκρατία...

«Κυβέρνηση θερινών διακοπών», είχε χαρακτηρίσει το Μάιο του 1980 το νέο κυβερνητικό σχήμα του Γεωργίου Ράλλη ο τότε αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης Ανδρέας Παπανδρέου, σε μια προσπάθεια να υποδηλώσει τον περιορισμένο χρονικό της ορίζοντα και την πολιτική - διοικητική της αναποτελεσματικότητα. Ο όρος «κυβέρνηση θερινών διακοπών» είχε πρωτοχρησιμοποιηθεί το 1924 για τη βραχύβια κυβέρνηση Θ. Σοφούλη (24/7 έως 6/10/24), η οποία είχε ακολουθήσει την κυβέρνηση Α. Παπαναστασίου και είχε προηγηθεί εκείνης του Α. Μιχαλακόπουλου. Η κυβέρνηση Ράλλη δεν ήταν τόσο περιορισμένης διάρκειας αλλά δεν φαίνεται να εγκατέλειψε κάποιο πλούσιο πολιτικό απολογισμό. Η διακυβέρνηση

Ράλλη κράτησε 18 μήνες και μετά 8 χρόνια κυριαρχίας της ΝΔ στην εξουσία το ΠΑΣΟΚ νίκησε στις εκλογές της 18ης Οκτωβρίου 1981.

Δέκα χρόνια αργότερα, με ίδιο πρωταγωνιστή στην αξιωματική αντιπολίτευση τον κ. Α. Παπανδρέου, πολλοί —με πρώτη τη φίλια «Αυριανή»— ομιλούν για «αντιπολίτευση θερινών διακοπών», προκειμένου να τονίσουν όχι απλώς την έλλειψη κάθε ανάλογης πολιτικής δράσης αλλά την πλήρη απουσία της. Την έλλειψη σχεδιασμού και την έλλειψη κομματικής παρουσίας στο κοινοβούλιο, στις επαφές με τα συνδικάτα, στην καθημερινή πολιτική δραστηριότητα —έστω με την έκδοση ανακοινώσεων. Τα φαινόμενα αυτά απουσίας και παραλυσίας επιβεβαιώνουν —παρά τις «παρά θιν' αλός» ομιλίες ορισμένων βουλευτών και στελεχών— την έλλειψη κεντρικής καθοδήγησης χωρίς την ηγεμονική παρουσία του κ. Α. Παπανδρέου, με συνέπεια, όταν απουσιάζει ο ίδιος για μπάνια, να απουσιάζει και το κόμμα, καθώς και πόσο λίγη σημασία έχουν οι διαβεβαιώσεις για συλλογικές δραστηριότητες και λειτουργίες και για κατανομές αρμοδιοτήτων ανάμεσα στα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου. Το φαινόμενο θα μπορούσε να ήταν συγκυριακό, εάν δεν είχε επαναληφθεί τα τρία τελευταία χρόνια και καλοκαίρια, στα οποία παράλληλα η κυβέρνηση του κ. Κ. Μητσοτάκη είχε διαμορφώσει ανάλογα φαινόμενα σκληρής πολιτικής με εκείνα του φετινού. Θα ήταν υπερβολικός ο χαρακτηρισμός για «αντιπολίτευση θερινών διακοπών» (που δεν μπορεί να ασκήσει με τις καλοκαιρινές τους εσωστρέφειες το 1990 και το 1991 ο Συνασπισμός και το ΚΚΕ) εάν ο ίδιος ο κ. Α.

Παπανδρέου δεν είχε αναγγείλει από τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1990, δηλαδή πριν δύο χρόνια:

- Στις 6 Ιουλίου, ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχει εξαπολύσει με την εσωτερική της πολιτική «αληθινή κοινωνική αντεπανάσταση».
- Στις 15 Ιουλίου, ότι «η κυβερνητική λαίλαπα απειλεί όλες τις δημοκρατικές και κοινωνικές κατακτήσεις».
- Στις 24 Ιουλίου, τις εντεινόμενες μεθόδους αυταρχισμού της κυβέρνησης που βρίσκονται «ένα βήμα πριν τη μορφή του ολοκληρωτισμού».
- Στις 13 Αυγούστου, ότι «έληξε πλέον οριστικά η περίοδος χάριτος για την κυβέρνηση Μητσοτάκη» και καλούσε το λαό από το Ηράκλειο σε «μαχητική νητοποίηση».

Δηλώσεις όπως αυτές δεν μοιάζουν με δικαιωμένες μετά από δύο χρόνια αλλά περισσότερο ως ανιαρές επαναλήψεις, λεκτικοί πολυβολισμοί χωρίς στόχο και αποτέλεσμα.

Έτσι, ερήμην της αντιπολίτευσης, δεν φαίνεται να έχει διδαχθεί από την εμπειρία των προηγούμενων χρόνων, η κυβέρνηση και ο κ. Κ. Μητσοτάκης προσωπικά να αξιοποιούν τους θερινούς μήνες κατά τρόπο αντίθετο από τις έως το 1989 παραδόσεις για χαλαρή κυβερνητική δράση ανάλογα με τα «μπάνια του λαού» και τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑ ΜΕ ΠΥΓΜΑΛΙΟΝ

Τόσο το 1990, όσο πέρυσι και εφέτος, ο κ. Μητσοτάκης έχει επιλέξει τους θερινούς μήνες προκειμένου να προωθήσει σημαντικές

ατα της κυβερνητικής του πολιτικής, ύριον γνώρισμα τις μεγάλες πολιτικές κοινωνικές επιλογές, που προκαλούν ράσεις και τριβές. Μια αναλυτική με- των χειρισμών και αποφάσεων κάθε καιριού (με μόνη περίοδο ανάπαυλας άστημα 1-20 Αυγούστου κάθε χρόνο) ώνει ότι ο κ. Μητσοτάκης έχει θεσμο- ει πλέον τα μέτρα «δυναμικής» κοινω- πολιτικής και των μεγάλων εθνικών γών κάθε καλοκαίρι. Υπολογίζει ι δικαιώνεται έως σήμερα— σε μειω- αντιδραση, πολιτική και κοινωνική, με εση τη δράση και τις κινητοποιήσεις συνδικάτων και των συνδικαλιστών του ου τομέα.

καλοκαίρι του 1990 ήταν, λ.χ., η υ- χή και ψήφιση της συμφωνίας αμυντι- συνεργασίας με τις ΗΠΑ, η απόφαση η συμμετοχή του «Αήμιος» στην κλι- βμενη κρίση του Περσικού Κόλπου, η με τους καθηγητές της μέσης εκπαιδευ- αι τους εργαζομένους της ΔΕΗ, το πο- ιοσχέδιο του κ. Γ. Σουφλιά με τις νέες ίσεις» για την εργατική νομοθεσία, τα λιστικά και τα συνταξιοδοτικά, η προε- σία του νέου εκλογικού νόμου.

καλοκαίρι του 1991 ήταν οι επαφές την προώθηση του διαλόγου με την χία, η επίσκεψη Μπους στην Ελλάδα ι προτάσεις για αποπλισμό προς Τουρ- αι Βουλγαρία, ο ανασχηματισμός και ώθηση των διαταγμάτων για την ι- χοποίηση ΔΕΗ, ΟΤΕ και «Ολυμπια- οι συναντήσεις Μητσοτάκη - Γιλμάζ ι γνωστές αποκαλύψεις για τα «νον- ρς» έγγραφα, οι ανακοινώσεις ότι δεν χουν «κεκτημένα» για κανένα κλάδο ομένων.

τός ο συνδυασμός μεγάλων εξωτερι- πιλογών και μεγάλων εσωτερικών ρή- παρουσιάστηκε και εφέτος με την ψή- της συμφωνίας σύγκλισης για το Μάα- τ, τα μέτρα για την ΕΑΣ και τις μεγά- ρολογίες, τις διαβεβαιώσεις ότι δεν υ- ουν προβλήματα στις ελληνοτουρκικές ις (και τις συναντήσεις στην Πόλη και Ιερμαρά) και την ευλογία για τις γνω- μεθοδεύσεις που αφορούν το Κυπριακό Νέα Υόρκη.

ΙΘΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ

ν μελετήσει καλύτερα τη θερινή πολι- τής κυβέρνησης και του κ. Κ. Μητσο- (που μπορεί να χαρακτηριστεί ως επι- από πλευράς δικών του επιδιώξεων οτελεσμάτων) θα μπορεί να οδηγηθεί οσθετα ενδιαφέροντα συμπεράσματα, όνο για το παρελθόν αλλά και για το ν. Τους τρεις μήνες του κάθε καλοκαι-

ριού, ο πρωθυπουργός, προωθώντας με άνε- ση μέτρα και επιλογές ανάλογης έκτασης, αφ' ενός προετοιμάζει την υλοποίησή τους το φθινόπωρο έχοντας έτοιμο το αναγκαίο νομοθετικό πλαίσιο και αφ' ετέρου επιχειρεί να επιβάλλει ένα μοντέλο πειθαρχίας και συγκεντρωτισμού. Το καλοκαίρι του 1990 απομακρύνθηκε ο τότε υπουργός Συντονι- σμού κ. Γ. Σουφλιάς και επέβαλε τις επι- λογές του για τους υποψήφιους δημάρχους, το καλοκαίρι του 1991 απομακρύνθηκε ο υ- πουργός Βιομηχανίας κ. Στ. Δήμας, ο υ- πουργός Τουρισμού κ. Γ. Κεφαλογιάν- νης, έγινε ο πρώτος ανασχηματισμός και δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις που οδή- γησαν τον Οκτώβριο σε αποπομπή του κ. Μ. Έμπερτ από την κυβέρνηση, ενώ εφέτος ο «μίνι» ανασχηματισμός απέδειξε την από- φαση του κ. Μητσοτάκη να ασκήσει όλο και πιο συγκεντρωτικά την κυβερνητική εξου- σία.

Αυτή η διαμόρφωση ή κυοφορία των κυ- βερνητικών αποφάσεων κάθε καλοκαίρι έχει ιδιαίτερη σημασία και αξία, καθώς φαίνεται σαφώς ότι το τρίμηνο των «θερινών διακο- πών» ο κ. Μητσοτάκης και η κυβέρνησή του διαμορφώνουν τα βασικά χαρακτηριστικά της πολιτικής τους για το φθινόπωρο και το χειμώνα. Από την άποψη αυτή δεν δημιουρ- γείται απλώς «θετικό έργο» με την άνεση ε- πιλογών αλλά και δημιουργούνται (θεσμι- κά, νομοθετικά, ψυχολογικά) ορισμένες ευ- νοϊκές προϋποθέσεις για την κυβερνητική πολιτική, το φθινόπωρο και το χειμώνα. Διαμορφώνεται ένα κλίμα δεδομένων απο- φάσεων και μετατίθεται η αντιπαλότητα και αντιπολιτευτική τακτική στα επόμενα «νέα μέτρα» που κυοφορούνται. Τα «παλαιά» του καλοκαιριού ξεχνιούνται ή έχουν γίνει αποδεκτά και προβάλλει η «νέα πραγματι- κότητα» των νέων μέτρων. Τότε, ενώ το καλοκαίρι έχει πραγματοποιηθεί μια πολ- λαπλή επίδειξη δυνάμεως (προς την αντιπο- λίτευση, τους κοινωνικούς φορείς, τους εν- δοκυβερνητικούς και ενδοκομματικούς αμ- φισβητίες), ακολουθεί το φθινόπωρο μια πε- ρίοδος συνδιαλλαγής και διαλόγου για τα ε- πικείμενα πρόσθετα μέτρα. Η περίοδος του φθινοπώρου, όπως έχει αποδειχθεί τα δύο προηγούμενα χρόνια, αποτελεί πάντοτε πε- ρίοδο όξυνσης —καθυστερημένης— των πο- λιτικών και κοινωνικών διαμαρτυριών από την πλευρά της αντιπολίτευσης και οι οποίες πολιτικές τους πρωτοβουλίες και κινήσεις δεν αμφισβητούν και δεν ακυρώνουν τα οφέ- λη της κυβερνητικής πολιτικής, που έχει α- ποκομίσει το καλοκαίρι. Αφορούν στην πο- λεμική και αμφισβήτηση νέων μέτρων και νέων επιλογών, στις οποίες δεν δείχνει να ε- πιμένει ιδιαίτερα η κυβέρνηση κατά το τρί- μηνο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου.

Πρόκειται για το τρίμηνο των «μεγάλων ταλαντεύσεων» και «υποχωρήσεων» στην

κυβερνητική πολιτική, που έχει συχνά οδη- γήσει σε απογοητεύσεις στελέχη και οπα- δούς της ΝΔ και των οποίων η προώθηση θα γίνει το επόμενο καλοκαίρι. Παράδειγμα τα θέματα των πετρελαιοειδών, της κινητής τηλεφωνίας, της ΕΑΣ. Παράλληλα, το ίδιο τρίμηνο των «νέων σκληρών αποφάσεων που δεν προωθούνται», η κυβέρνηση με α- φορμή είτε τον προϋπολογισμό και τα εθني- κά θέματα είτε άλλες θεσμικές επιλογές, ό- πως τον ερχόμενο Οκτώβριο με το σχέδιο σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας στους στόχους του Μάαστριχτ, προωθεί με επιτυ- χία πολιτικές και αντιλήψεις ευρύτερων «συναινετικών» επιδιώξεων. Το τρίμηνο του φθινόπωρου, όπως έχει αποδείξει η έως τώρα εμπειρία —και θα επιβεβαιωθεί μάλ- λον εφέτος—, η κυβέρνηση δεν θέλει να επι- δείξει πρωτοβουλία κινήσεων και ρήξεων, ό- πως εκείνες που είχαν προηγηθεί κάθε κα- λοκαίρι. Το φθινόπωρο έχει ήδη αποκομίσει αρκετά από τα οφέλη της τακτικής της του καλοκαιριού, που έχει κέντρο ρήξεων το δη- μόσιο τομέα.

Η ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗ ΚΑΤΑΙΓΙΔΑ

Οπωσδήποτε αυτή η σαφής αλλαγή στις παραδοσιακές πολιτικές αντιλήψεις για την πολιτική δράση τα τρίμηνα του καλοκαιριού και του φθινοπώρου δεν φαίνεται να έχει συ- νειδητοποιηθεί από τους επιτελείς των κομ- μάτων της αντιπολίτευσης. Δεν έχουν προε- τοιμασθεί για τις ρήξεις και «προκλήσεις» του καλοκαιριού και δεν έχουν αναπροσαρ- μόσει τη στρατηγική τους για την περίοδο του φθινοπώρου. Κατά την οποία πιστεύουν ότι κατακτούν νίκες και επιτυχίες, που ό- μως είναι σκιώδεις. Αποκτά τότε η αντιπο- λίτευση μια πρωτοβουλία κινήσεων, που εί- ναι ανάλογη των «μωρών παρθένων». Για- τι το μείζον πρόβλημα σχετικά δεν είναι η αποτροπή ή καθυστέρηση για αρκετούς μή- νες των νέων μέτρων αλλά η υλοποίηση των παλαιών, των δεδομένων αποφάσεων του κάθε καλοκαιριού, που τελικά επιβάλλονται και δεν αμφισβητούνται. Ίσως η απάντηση στη νέα πολιτική των θερινών και φθινοπω- ρινών τριμήνων, που έχει εγκαινιασθεί από την κυβέρνηση του κ. Κ. Μητσοτάκη, βρι- σκεται στο γεγονός ότι τελικά και μακρο- πρόθεσμα πρόκειται για μια πολιτική μάλ- λον αποσπασματικού χαρακτήρα, έντονης και πολλαπλής πόλωσης και υποβόσκουσας κοινωνικής διαμαρτυρίας; Η οποία —όπως φαίνεται όλο και περισσότερο τον τελευταίο καιρό— δεν περιμένει πλέον το φθινόπωρο να εκδηλωθεί ή να αθροισθεί. Εκδηλώνεται ως συλλογικό αίσθημα όλο και σε συντομό- τερο χρόνο αλλά παραμένει ακαθοδήγητη, καθώς περιμένει την αντιπολίτευση να επι- στρέψει από τα μπάνια της. □

500

ΤΩΡΑ ΤΟ ΛΟΤΤΟ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΟ

Τώρα το ΛΟΤΤΟ είναι και ΠΡΟΤΟ.
Γιατί σε κάθε δελτίο του ΛΟΤΤΟ υπάρχει και το ΠΡΟΤΟ,
το νέο παιχνίδι των εκατομμυρίων!
Παίξτε το μαζί και κερδίστε εκατομμύρια.

ΠΡΟΤΟ

Ευκαιρία για μεγάλα κέρδη

Τώρα κάθε Τετάρτη μαζί με το ΛΟΤΤΟ κληρώνει και το ΠΡΟΤΟ.

Πώς παίζεται; Είναι πολύ απλό.

Όταν καταθέτετε ένα δελτίο ΛΟΤΤΟ, η μηχανή του πρακτορείου τυπώνει έναν τυχαίο επταψήφιο αριθμό. Αν θελήσετε να παίξετε ΠΡΟΤΟ, πρέπει να το δηλώσετε στην περιοχή του δελτίου που παίζεται το ΠΡΟΤΟ.

Μπορείτε να παίξετε από έναν μέχρι και 64.000 αριθμούς που θα είναι όμως υποχρεωτικά συνεχόμενοι του αριθμού που τύπωσε η μηχανή.

Για να παίξετε αρκεί να πείτε ναι στο ΠΡΟΤΟ... και στην τύχη σας!

Πολλαπλοί συνδυασμοί

Να πώς θα παίξετε ΠΡΟΤΟ:

Η περιοχή του δελτίου όπου παίζεται το ΠΡΟΤΟ είναι κάτω από την περιοχή πρόβλεψης των αριθμών ΛΟΤΤΟ και χωρίζεται σε δύο ομάδες αριθμών.

Ανάλογα με το πόσους αριθμούς θέλετε να παίξετε, επιλέγετε το πλήθος τους είτε σημειώνοντας ΜΟΝΟ ΕΝΑΝ αριθμό από την Α' ομάδα, είτε έναν έως και τους τέσσερις αριθμούς από τη Β' ομάδα, είτε συνδυάζοντας έναν μόνο της Α' ομάδας και όσους επιθυμείτε από τη Β' ομάδα έτσι ώστε το γινόμενο του πολλαπλασιασμού ΑxΒ να δίνει το πλήθος των αριθμών που θέλετε.

Παράδειγμα:

Για να παίξετε πέντε αριθμούς, σημειώνετε ή τον αριθμό 5 στην Α' ομάδα ή τον αριθμό 5 στη Β'. Για να παίξετε σαράντα αριθμούς, σημειώνετε τον αριθμό 2 στην Α' ομάδα και τον αριθμό 20 στη Β' ομάδα ($2 \times 20 = 40$) ή οποιονδήποτε συνδυασμό αριθμών μεταξύ της Α' και της Β' ομάδας που το γινόμενό τους δίνει τον αριθμό 40.

Πολλαπλές ευκαιρίες

Για να έχετε επιτυχία 1ης κύριας κατηγορίας, θα πρέπει ο επταψήφιος αριθμός που θα αναδειχθεί από την κλήρωση να συμπεριλαμβάνεται στους αριθμούς που έχετε παίξει.

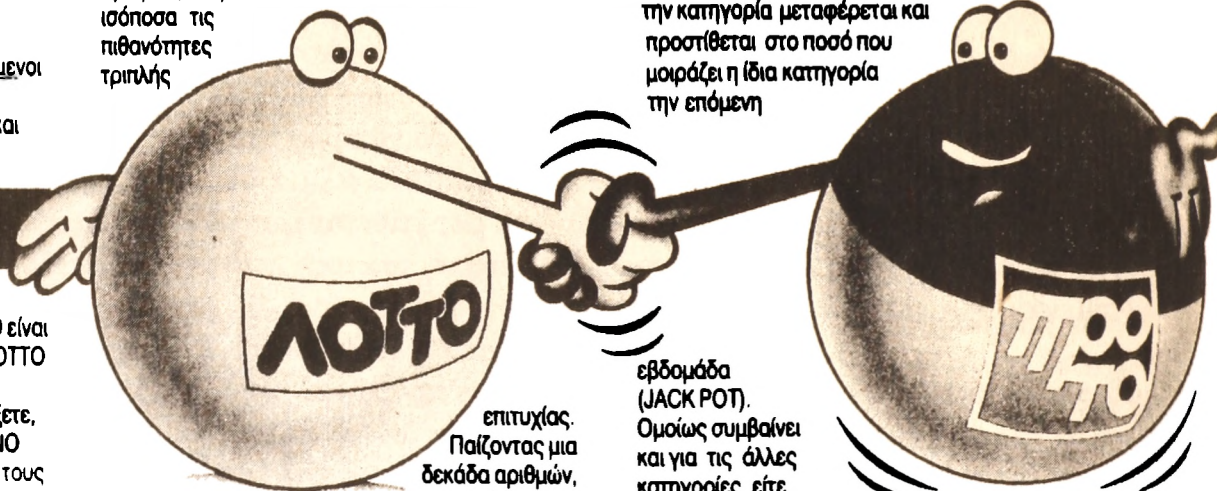
Όμως το ΠΡΟΤΟ σας δίνει άλλες 7 ευκαιρίες να κερδίσετε. Γιατί κι αν δεν πιάσετε τον ίδιο ακριβώς αριθμό η τύχη σας δουλεύει ακόμα. Δηλαδή θα κερδίσετε κι αν τα έξι ή τα πέντε ή τα τέσσερα ή τα τρία ή και τα δύο τελευταία ψηφία του αριθμού που θα κληρωθεί συμπίπτουν με τα αντίστοιχα δικά σας ψηφία.

Κι όχι μόνο αυτό

Κερδίζετε και αν ένας αριθμός σας διαφέρει κατά τρεις μονάδες πάνω ή τρεις μονάδες κάτω από τον αριθμό τον αριθμό που θα κληρωθεί.

Παίζοντας τουλάχιστον επτά αριθμούς, έχετε πιθανότητα να πιάσετε τον τριπλό αριθμό. Στην περίπτωση αυτή συμμετέχετε στα κέρδη της πρώτης κύριας κατηγορίας καθώς και των δύο πρόσθετων κατηγοριών.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι με κάθε αριθμό που παίξετε επιπλέον των επτά αριθμών, αυξάνετε ισόποσα τις πιθανότητες τριπλής

επιτυχίας.
Παίζοντας μια
δεκάδα αριθμών,
μπορείτε να

διεκδικήσετε τον τριπλό αριθμό με τέσσερις διαφορετικούς αριθμούς.

Παράδειγμα:

Οι αριθμοί που έχετε παίξει είναι 2121964 έως 2121973. Αν ο αριθμός που κληρώθηκε είναι ο:

* 2121967, τότε κερδίζουν οι αριθμοί σας:
2121967 στην 1η κύρια κατηγορία,
2121970 στην 1η πρόσθετη κατηγορία και
2121964 στη 2η πρόσθετη κατηγορία.

* 2121968, τότε κερδίζουν οι αριθμοί σας:
2121968 στην 1η κύρια κατηγορία,
2121971 στην 1η πρόσθετη κατηγορία και
2121965 στη 2η πρόσθετη κατηγορία.

* 2121969, τότε κερδίζουν οι αριθμοί σας:
2121969 στην 1η κύρια κατηγορία,
2121972 στην 1η πρόσθετη κατηγορία και
2121966 στη 2η πρόσθετη κατηγορία.

* 2121970, τότε κερδίζουν οι αριθμοί σας:
2121970 στην 1η κύρια κατηγορία,
2121973 στην 1η πρόσθετη κατηγορία και
2121967 στη 2η πρόσθετη κατηγορία.

Πολλαπλά κέρδη

Τα κέρδη του ΠΡΟΤΟ είναι πολλά και για πολλούς τυχερούς. Τα ποσά που μοιράζει διανέμονται εξίσου και έτσι κάθε κύρια κατηγορία παίρνει το 15% και κάθε πρόσθετη κατηγορία το 5% του συνόλου των κερδών.

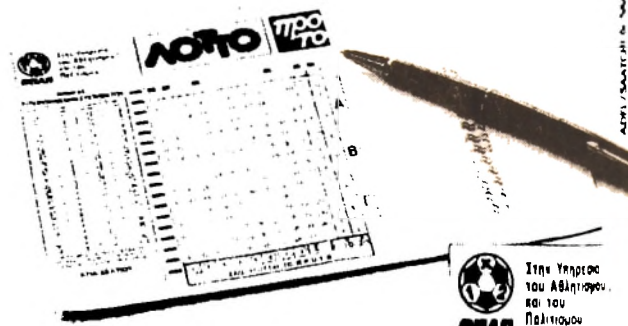
Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν νικητές στην 1η κύρια κατηγορία, τότε το ποσό που αντιστοιχεί σε αυτή την κατηγορία μεταφέρεται και προστίθεται στο ποσό που μοιράζει η ίδια κατηγορία την επόμενη

εβδομάδα (JACK POT).
Ομοίως συμβαίνει και για τις άλλες κατηγορίες είτε κύριες είτε πρόσθετες.

Θυμηθείτε: Για να παίξετε ΠΡΟΤΟ, θα πρέπει οπωσδήποτε να παίξετε και ΛΟΤΤΟ.

Και προσέξτε: Ακόμα κι αν παίξετε μόνο ΛΟΤΤΟ, ο τυχαίος αριθμός του ΠΡΟΤΟ θα τυπωθεί έτσι κι αλλιώς στο δελτίο σας.

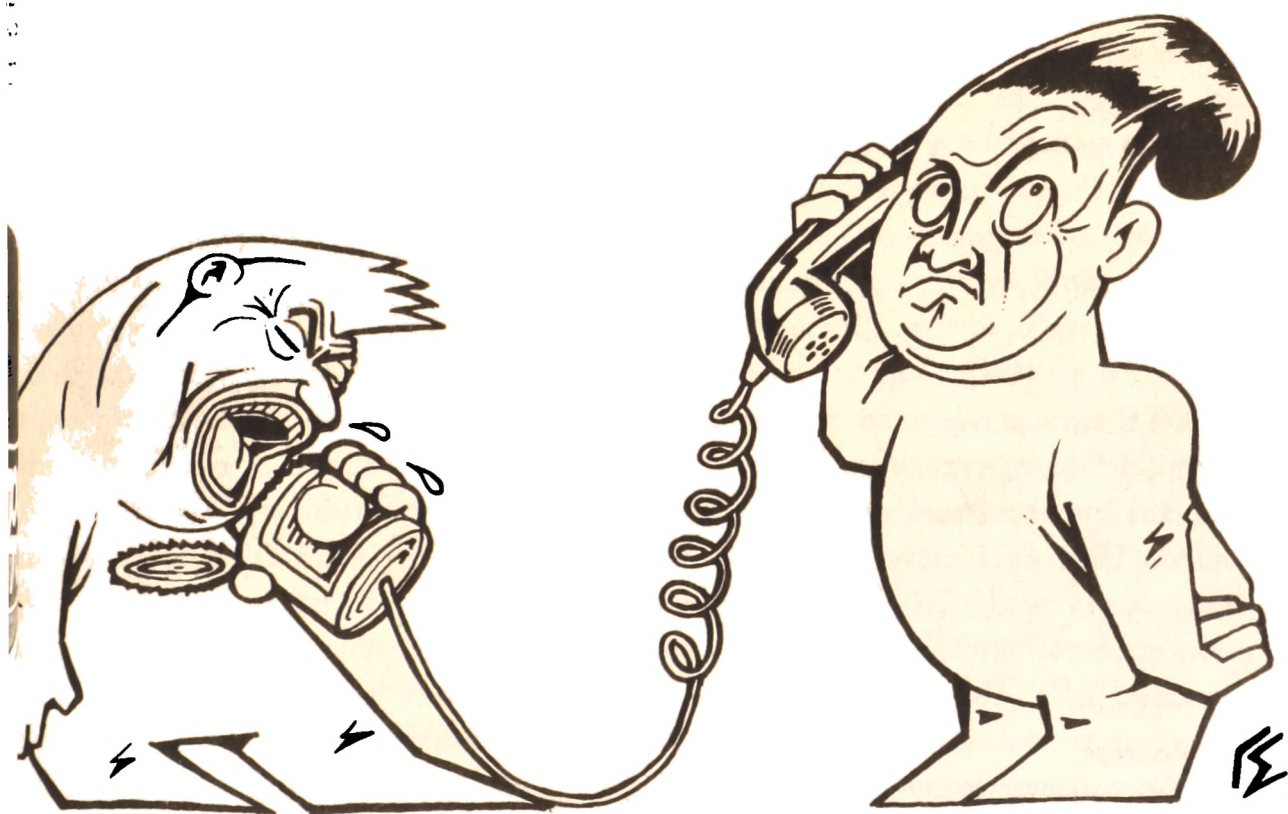
Ο αριθμός αυτός μπορεί να κληρωθεί το βράδυ της Τετάρτης, χωρίς όμως να δικαιούστε συμμετοχή στα κέρδη του ΠΡΟΤΟ. Θα αρνηθείτε λοιπόν αυτήν την πρόκληση της τύχης σας;

ΕΝΑ ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΛΑ ΔΙΚΑ ΣΟΥ

Το μεγάλο κόλπο

του Τάσου Μπάρλα

- Η Ν.Δ. ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΑΘΕ ΕΝΝΟΙΑΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
- Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΟΤΕ ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΕΙ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ
- ΑΝΑΘΕΣΗ ΣΕ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙΡΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
- ΕΚΚΟΛΑΨΗ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΟΣΚΩΤΑ;

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας έδωσε πριν από 15 μέρες τις άδειες για την ανάπτυξη της κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα, αποκλείοντας, όπως η ίδια είχε σχεδιάσει, τον ΟΤΕ από αυτήν.

Η ανάπτυξη της κινητής τηλεφωνίας ξηράς έχει τεράστια σημασία για το μέλλον των τηλεπικοινωνιών στη χώρα μας, γιατί δεν αποτελεί μόνο μια νέα τηλεπικοινωνιακή υπηρεσία αλλά είναι η αρχή ενός τεραστίου συστήματος κινητών τηλεπικοινωνιών που, στο μέλλον, θα έχει την ίδια βαρύτητα με αυτή των σταθερών τηλεπικοινωνιών. Η υιοθέτηση μάλιστα κοινού ψηφιακού συστήματος από όλα τα ευρωπαϊκά κράτη για την κινητή τηλεφωνία, θα αυξάνει διαρκώς τα έσοδα των τηλεπικοινωνιακών οργανισμών που θα την μεταλλεύονται.

Αι η κυβέρνηση, δίνοντας τις άδειες, κατάφερε και πάλι να αναιρέσει κάθε έννοια φιλελεύθερης πολιτικής, παρεμβαίνοντας διοικητικά στον ανταγωνισμό και στην αγορά με τον αποκλεισμό του ΟΤΕ. Εκτός αυτού, η κυβερνητική επιλογή στερεί τον ΟΤΕ από κέρδη πολλών δισεκατομμυρίων δραχμών, με τα οποία θα μπορούσε να εκσυγχρονίσει και τη σταθερή τηλεφωνία.

Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της ΕΟΚ, η οποία δεν έχει αναπτύξει μέχρι σήμερα σύστημα κινητής τηλεφωνίας, όταν εδώ και αρκετά χρόνια, από τους εθνικούς τηλεπικοινωνιακούς φορείς των άλλων κοινοτικών χωρών, έχουν αναπτυχθεί τέτοια συστήματα —τώρα μάλιστα, για λόγους ανταγωνιστικότητας και καλυτέρευσης των παρεχομένων υπηρεσιών, αναπτύσσεται στις περισσότερες χώρες και δεύτερο σύστημα, από ιδιωτικούς φορείς.

Η υπόθεση της κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα άρχισε να έρχεται στην επιφάνεια και να γίνεται γνωστή τον Μάρτιο του 1989, κατά τη διάρκεια της τελευταίας περιόδου διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ. Τότε οι τρεις εκπρόσωποι των εργαζομένων του ΟΤΕ στο διοικητικό συμβούλιο του Οργανισμού —Χριστοφορίδης (ΔΑΚΕ), Γρεβενίτης (ΠΑΣΚΕ), Στρατούλης (ΣΥΝ)— καταγγέλλουν τον Θεοφάνη Τόμπρα ότι έχει υπογράψει προσύμφωνο με τους Κόκκαλη - Συγκρότημα Λαμπράκη και τη βρετανική εταιρεία RACAL για την ανάθεση σε αυτούς της κινητής τηλεφωνίας. Ο Τόμπρας αποδέχεται την υπογραφή του προσυμφώνου και, μάλιστα, στις 30 Μαρτίου του 1989, υπογράφηκαν τα τελικά συμβόλαια.

Η Ομοσπονδία των Εργαζομένων στον ΟΤΕ (ΟΜΕ - ΟΤΕ) εξήγγειλε και πραγματοποίησε οκταήμερη απεργία και, τελικά, πέτυχε να ακυρωθεί η υπογραφή της σύμβασής.

Στις 15 Φεβρουαρίου του 1990 και ενώ έχουν προηγηθεί οι εκλογές του Ιουνίου του 1989 (κυβέρνηση Τζαννετάκη, ΝΔ - ΣΥΝ) και οι εκλογές του Νοεμβρίου του 1989 (οικουμενική κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Ξ. Ζολώτα), το διοικητικό συμβούλιο του ΟΤΕ με πρόεδρο τον Αν. Μήνη και γενικό διευθυντή τον Κ. Κιουλάφα (σύνθεση δ.σ.: 5 ΝΔ, 3 ΣΥΝ και 1 ΠΑΣΟΚ), αποφασίζει ομόφωνα την ακύρωση του προσυμφώνου Τόμπρα. Αποφασίζει, επίσης, την ανάπτυξη από τον ΟΤΕ της κινητής τηλεφωνίας, καθώς και την επιλογή της τεχνολογίας GSM ως ψηφιακού συστήματος πάνω στο οποίο θα δομηθεί η κινητή τηλεφωνία στη χώρα. Πρέπει να σημειωθεί ότι το GSM, όπως προαναφέρθηκε, είναι κοινή ψηφιακή τεχνολογία κινητής τηλεφωνίας για όλες τις χώρες της Κοινότητας.

Η απόφαση αυτή του οικουμενικού διοικητικού συμβουλίου του Οργανισμού ήταν πολύ σημαντική για το μέλλον των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα. Αν ο ΟΤΕ είχε αφεθεί από την κυβέρνηση της ΝΔ να προχω-

Επιτροπή Ευρωπαϊκών και
Γενική Διεύθυνση Ανταγ-
Ο Γενικός Διευθυντής

Αγαπητέ Κύριε Ντάση,

O sir Leon Brita
επιστολή που του απε-
ς τηλεπικοινωνιών

Η μετάφραση της απάντησης της Γενικής
Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της ΕΟΚ

ρήσει στην υλοποίηση εκείνης της απόφασης είναι σίγουρο ότι σήμερα θα είχαμε υπό εκμετάλλευση δίκτυο κινητής τηλεφωνίας τουλάχιστον στις μεγάλες πόλεις, που θα απέφερε τεράστια κέρδη στον Οργανισμό.

Η κυβέρνηση, όμως, της Νέας Δημοκρατίας, που προέκυψε από τις εκλογές του Απριλίου 1990, αποφάσισε να ακολουθήσει άλλη πολιτική, διαμετρικά αντίθετη με την προηγούμενη, τέτοια που να αφήνει έξω τον ΟΤΕ από την εκμετάλλευση και τα κέρδη της κινητής τηλεφωνίας.

Στις 4 Φεβρουαρίου 1991, με απόφαση του κ. Κράτσα, η κυβερνητική επιτροπή αποφασίζει η κινητή τηλεφωνία να αναπτυχθεί στην Ελλάδα από δυο ιδιωτικές εταιρείες με την συμμετοχή του ΟΤΕ σε ποσοστό 34% επί του μετοχικού κεφαλαίου της καθεμιάς, αλλά χωρίς τη δυνατότητα ψήφου και, επίσης, χωρίς εκπρόσωπο του Οργανισμού στην διοίκηση. Στις 23 Φεβρουαρίου, το δ.σ. (Θέμελης - Κουρεμένος) του ΟΤΕ επικυρώνει κατά πλειοψηφία (5-4) την απόφαση της κυβερνητικής επιτροπής, και το υπουργικό συμβούλιο της 4ης Ιουλίου 1991 επικυρώνει όλα τα προηγούμενα, με την πράξη 78/1991. Με την απόφαση αυτή του υπουργικού συμβουλίου, αποφασίστηκε η σύσταση πενταμελούς επιτροπής με αντικείμενο τη μελέτη και τον συντονισμό των ενεργειών για την παραχώρηση του δικαιώματος εγκατάστασης, οργάνωσης και εκμετάλλευσης της κινητής τηλεφωνίας από ιδιωτικές εταιρείες, με προσδιόριστη τη συμμετοχή του ΟΤΕ και, στη συνέχεια, την υποβολή εισήγησης στο υπουργικό συμβούλιο.

Με βάση την απόφαση αυτή, έγινε η προκήρυξη του διαγωνισμού για την ανάθεση της κινητής τηλεφωνίας, χωρίς καμιά ανάμειξη του αρμόδιου ΟΤΕ.

Κατά της απόφασης αυτής γίνεται, στις 10 Ιουλίου 1991, μηνυτήρια αναφορά στον εισαγγελέα, από δυο εκπροσώπους των εργαζομένων στο δ.σ. του ΟΤΕ (Γρεβενίτης ΠΑΣΚΕ, Στρατούλης ΣΥΝ). Στην αναφορά αυτή, η απόφαση του υπουργικού συμ-

βουλίου χαρακτηρίζεται παράνομη γιατί, με βάση το άρθρο 93 του 1398/90 για την εκχώρηση της κινητής τηλεφωνίας σε ιδιώτες, θα έπρεπε να προηγηθεί η έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, που τότε δεν υπήρχε.

Με βάση νόμο του 1973 είχε καθιερωθεί ειδική εξαίρεση από το προνόμιο του ΟΤΕ στη διοίκηση, εκμετάλλευση και επεξεργασία των υπηρεσιών τηλεπικοινωνίας, με την οποία επιτρέπεται η ανάθεση σε άλλους κρατικούς ή ιδιωτικούς φορείς της οργάνωσης και εκμετάλλευσης της ειδικής τηλεφωνίας, χωρίς προσπέλαση στο δίκτυο του ΟΤΕ.

Αλλά με το άρθρο 93 του νόμου 1398/90 προστέθηκε και άλλος περιορισμός στο μονοπώλιο του ΟΤΕ, που επιτρέπει την ανάθεση της οργάνωσης και της εκμετάλλευσης κινητών τηλεπικοινωνιών με προσπέλαση στο δίκτυο του ΟΤΕ, αλλά με την προηγούμενη έκδοση Π.Δ.

Έτσι αρχίζει η διαδικασία για την προκήρυξη του διαγωνισμού, χωρίς να έχουν διευκρινισθεί κύρια θέματα, όπως ποιο είναι το τμήμα της κινητής τηλεφωνίας του οποίου θα γίνει η εκχώρηση, ποιος ο χαρακτήρας των εταιρειών που θα αναλάβουν την κινητή τηλεφωνία, πώς θα χρησιμοποιηθεί το δίκτυο του ΟΤΕ και άλλα.

Η προκήρυξη του διαγωνισμού έγινε στις 15 Αυγούστου 1991 από πενταμελή επιτροπή, υπό την προεδρία του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Τζ. Τζαννετάκη, χωρίς να δοθούν στη δημοσιότητα οι όροι του διαγωνισμού, κάτι πρωτοφανές για τέτοιας τάξης επένδυση. Τους όρους τους ήξεραν μόνο οι δέκα όμιλοι εταιρειών τηλεπικοινωνιών από όλο τον κόσμο, που υπέβαλαν προσφορές.

Η υπόθεση της ανάθεσης της κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα είναι σκοτεινή από τα πρώτα της βήματα. Και το ΠΑΣΟΚ, τον ανεχδιήγητο Θ. Τόμπρα, αλλά και η ΝΔ προσπαθούν όλες οι ενέργειες που πραγματοποιούν να μένουν μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Είναι γνωστή η ύπαρξη «εμπιστευτικού μνημονίου» που έλαβαν όλες οι εταιρείες οι οποίες συμμετείχαν στο διαγωνισμό, με ρήτρα μάλιστα «απορρητού». Το περιεχόμενο του μνημονίου αυτού έκανε γνωστό στον τύπο, με δήλωσή του στις αρχές Μαρτίου 1992, ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΣΥΝ Μίμης Ανδρελάκης. Στη δήλωση αυτή αναφέρονται διάφορα του «απόρρητου μνημονίου» με τα οποία δίνεται το δικαίωμα στους αναδοχείς να αναπτύξουν δικά τους κυκλώματα, δικά τους δικτυακή υποδομή στις περιπτώσεις που αυτό τους συμφέρει, παρακάμπτοντας το δίκτυο του ΟΤΕ. Επίσης, η κυβέρνη-

ιεύεται ότι δεν θα χορηγήσει για περιο-
κτώ ετών άλλη άδεια για κινητή τηλε-
α και ότι ο ΟΤΕ θα εισπράττει μόνο το
των εσόδων των δύο αναδόχων που
ρχονται από τις κλήσεις κινητών συν-
ητών προς σταθερούς συνδρομητές.

πως γίνεται φανερό από τα παραπάνω,
μετάλλευση της κινητής τηλεφωνίας θα
φέρει τεράστια κέρδη στις ιδιωτικές ε-
ίες και ελάχιστα στο κράτος. Η κυβέρ-
της Νέας Δημοκρατίας κάνει ό,τι κα-
ο μπορεί για να μη δυσανεστήσει τα
κεφάλαια. Αλλά και οι όροι αξιολόγη-
αι κατακύρωσης των προτάσεων έχουν
κτηρισθεί απόρρητοι, κατά παράβαση
των νόμων του ελληνικού κράτους.

ις 15 Οκτωβρίου 1991 επιλέγονται οι
τό τις 30 εταιρείες που είχαν υποβάλει
ρορές, χωρίς βέβαια και πάλι να ανα-
θθούν τα κριτήρια, με βάση τα οποία έ-
η επιλογή αυτή. Στις 16 Μαρτίου
επιλέγονται, με τις ίδιες αδιαφανείς
κασίες, οι 9 από τις 18 εταιρείες, και
οινώνεται ταυτόχρονα από την κυβέρ-
ότι ο ΟΤΕ αποκλείεται τελείως από
πόθεση της ανάπτυξης και εκμετάλλευ-
της κινητής τηλεφωνίας.

«πρωτότυποι» Ευρωπαίοι...

αποκλεισμός του ΟΤΕ —ενός δημό-
ηλεπικοινωνιακού οργανισμού— απο-
μοναδικό φαινόμενο για την Ευρώπη,
συναφείς προς τον ΟΤΕ οργανισμοί όχι
δεν εμποδίστηκαν να λάβουν μέρος,
πήραν πρώτοι άδειες, ασχέτως αν
συνέχεια δόθηκαν άδειες για λόγους
ωνισμού και σε ιδιωτικές εταιρείες.
χπόφαση αυτή της κυβέρνησης της Νέ-
μοκρατίας είναι αντίθετη προς οποιον-
ε κανόνα ανταγωνισμού της Ευρω-
ς Κοινότητας. Λίγες μέρες νωρίτερα,
χριμένα στις 2 Μαρτίου 1992, η
ΟΤΕ είχε στείλει επιστολή στον επί-
ανταγωνισμού της ΕΟΚ *Leon Britain*
ον οποία του ανέφερε τις προθέσεις της
ήνησης της ΝΔ για τον αποκλεισμό του
από την ανάπτυξη της κινητής τηλε-
ς, επισημαίνοντας ότι παραβιάζεται
ωρα το εσωτερικό αλλά και το κοινο-
Δίκαιο.

επιστολή αυτή της ΟΜΕ-ΟΤΕ ανέφερε
ότι, παρά την έλλειψη του αναγκαιου
ρικού διατάγματος, ο οικονομικός
υλος της κυβέρνησης (η εταιρεία *Cre-
suisse First Boston*) προωθεί τις διαδι-
ς επιλογής δυο φορέων κινητής τηλε-
ς και τον αποκλεισμό του ΟΤΕ με

διαδικασίες που δεν καλύπτονται από ο-
ποιοδήποτε Δίκαιο.

Πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι το 60%
των κεφαλαίων της εταιρείας αυτής, ελέγ-
χεται από την *Credit Suisse*, μέσω της ο-
ποίας, όπως έχει γραφτεί στο διεθνή αλλά
και στον ελληνικό τύπο, η Μαφία ξέπλενε
χρήματα.

Στην επιστολή της ΟΜΕ-ΟΤΕ προς τον
Leon Britain, απάντησε για λογαριασμό
του Επιτρόπου Ανταγωνισμού της ΕΟΚ ο
C.D. Ehlerman, γενικός διευθυντής της Γε-
νικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της ΕΟΚ.
Στην απάντηση αυτή η ΕΟΚ δέχεται ότι η
ελληνική κυβέρνηση εμπόδισε τον ΟΤΕ να
συμμετάσχει στο διαγωνισμό για την κινητή
τηλεφωνία. Τονίζει μάλιστα ότι η Επιτροπή
Ανταγωνισμού αποδέχεται πάντα την αρχή
σύμφωνα με την οποία πρέπει οι δημόσιοι
οργανισμοί να μπορούν να προσφέρουν μη
προστατευόμενες υπηρεσίες σε ανταγωνισμό
με ιδιωτικές επιχειρήσεις. Η απαντητική ε-
πιστολή τελειώνει με την επισήμανση ότι η
Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της ΕΟΚ
παρακολουθεί στενά τη διαδικασία εκχώρη-
σης αδειών για την κινητή τηλεφωνία στην
Ελλάδα και τονίζει ότι είναι σε επαφή με
την κυβέρνηση για την περίπτωση που ορι-
σμένες διαδικασίες μπορεί να μην είναι συμ-
βατές με τους κανόνες ανταγωνισμού της
Κοινότητας.

Παρ' όλα αυτά, η κυβέρνηση της ΝΔ
προχωρεί στις ενέργειες που αναφέρθηκαν
πιο πάνω, στα μέσα Μαρτίου 1992, χωρίς
να λάβει υπόψη της κανέναν. Και μάλιστα,
παρά την απειλή από την πλευρά της ΕΟΚ
ότι, αν δεν συμμορφωθεί προς τους κοινοτι-
κούς κανόνες ανταγωνισμού, κινδυνεύει να
πάψει να λαμβάνει την κοινοτική χρηματο-
δότηση.

Και τελικά καταθέτει νομοσχέδιο στη
Βουλή για την παραχώρηση αδειών κυψε-
λοειδούς κινητής τηλεφωνίας *GSM*. Το νο-
μοσχέδιο αυτό δόθηκε στις ιδιωτικές εται-
ρείες για να εκφράσουν τη γνώμη τους και
τις παρατηρήσεις τους πολύ καιρό πριν να
κατατεθεί στην Βουλή, και, βέβαια, πολύ
πριν να εκφράσουν τις παρατηρήσεις τους τα
κόμματα.

Με το ν/σ αυτό, στο οποίο έχουν αντιτα-
χθεί όχι μόνο τα συνδικάτα του ΟΤΕ αλλά
και η διοίκηση του Οργανισμού, κυρώνον-
ται αναδρομικά όλες οι αμφισβητούμενες
ενέργειες που έγιναν από το ελληνικό κρά-
τος για την ανάθεση της κινητής τηλεφω-
νίας.

Με το νομοσχέδιο που ψηφίστηκε από
την κυβερνητική πλειοψηφία, έχουμε μπει

Οι 18 Όμιλοι Εταιρειών

1. *Bell Atlantic*
2. *Bell Canada*
3. *Bell South with*
-- *T.I. Telefonica de Espana*
4. *Cable and Witeless*
5. *France Telecom*
6. *GTE with*
-- *Group Lantec*
-- *PTT Telecom Netherlands*
7. *Hellas Link S.A.*
-- *Comvik International AB/Milicom*
-- *Mr Minos Kyriakou*
-- *Mr Thanos Stambouloupoulos*
8. *Hutchison Telecommunication Limited*
with *AT&T*
9. *Intracom with*
-- *Vodafone Group PLC*
-- *US West International*
10. *Mobile Communications of Greece with*
NYNEX
11. *Motorola with*
-- *Mamidakis Group*
-- *Karayanis Group*
12. *OTC International Australia*
13. *Pacific Telesis International*
14. *Pelsco Inc*
15. *Southwestern Bell International Develop-*
ment with Cosmocom
16. *STET*
17. *Telecom Denmark*
18. *Telecom Eireann*

στην τελική ευθεία για την ανάθεση σε ιδιώ-
τες ενός έργου πρωτοφανούς μεγέθους για
τα ελληνικά δεδομένα, που θα επιφέρει τρο-
μακτικά κέρδη στις εταιρείες που θα το ε-
κμεταλλευθούν. Ένα νομοσχέδιο για το ο-
ποίο, όπως αποκάλυψε η ΟΜΕ-ΟΤΕ σε συ-
νέντευξη τύπου, η διεύθυνση επιστημονικών
μελετών της Βουλής, με έκθεσή της που υ-
πογράφει και ο καθηγητής Γ. Κουμάντος,
έχει εκφράσει βάσιμες αντιρρήσεις για ορι-
σμένα άρθρα, σε σχέση και με το κοινοτικό
Δίκαιο περί ανταγωνισμού. Η έκθεση αυτή
δεν δόθηκε στους βουλευτές από την κυβέρ-
νηση, πριν από την ψήφιση του νομοσχε-
δίου. Αντιθέτως, τους απεκρύβη με επιμέ-
λεια.

Όλα στις πολυεθνικές

Τελικά, η κυβέρνηση δίνει τις δύο άδειες
για την ανάπτυξη της κινητής τηλεφωνίας

ΤΟ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΙΝΗΤΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑΣ

ΧΩΡΑ	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΕΥΣΗΣ	ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΚΑΛΥΨΗ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ 1992	ΗΜΕΡΟΜ. ΠΛΗΡΟΥΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ	ΗΜΕΡΟΜ. ΕΝΑΡΞΗΣ ΑΝΑΛΟΓ. ΚΥΨΕΛΩΤ. ΤΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑΣ	ΑΡΙΘ. ΣΥΝΔΡΟΜ. ΑΝΑΛ. ΚΥΨΕΛΩΤ. ΤΗΛΕΦΩΝΙΑΣ.	ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ ΤΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΒΑΣΗΣ G.S.M.	ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ G.S.M.	ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ ΔΙΑ- ΤΑΞΕΩΝ ΜΕΤΑΙΩΣΗΣ G.S.M.
ΑΥΣΤΡΙΑ	P.T.T. Αυστρίας	Απρίλης/Μάης 1992	Μέσα 1992		Β' ΗΜΙΣΥ 1994	1984	114.307	ALCATEL / NOKIA	SIEMENS κ.α.	ΠΟΛΛΟΙ
ΒΕΛΓΙΟ	R.T.T	Σεπτέμβριος 1991	Ιούλιος 1992	Σχεδόν Εθνική	ΤΕΛΟΣ 1992	1987	51.000	PHILIPS	SIEMENS ATEA	SIEMENS ATEA
ΔΑΝΙΑ	Τηλεπ. Δανίας Dansk Mobil Telefon	Οκτώβριος 1991 Μάρτιος 1992	Μάρτιος 1992 Μετά την περίοδο δοκιμής	Ανατολικά νησιά, Βασικοί δρόμοι & πόλεις, 67% του πληθ. των ανατολικών ακτών	ΤΟ 95% ΣΥΝΟΛΟΥ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ 1994	1985	150.000	ERICSSON NOKIA	ERICSSON NOKIA	ERICSSON NOKIA
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	Τηλεπ. Φιλανδίας Radio Linja	Ιούλιος 1991 " 1991	σε όλο το 1992 Δεκέμβριος 1991	50% του πληθυσμού	1996 τέλος δεκαετίας	1982	288.000	ERICSSON /NOKIA NOKIA/SIEMENS	ERICSSON /NOKIA SIEMENS	ΠΟΛΛΟΙ NOKIA/SIEMENS
ΓΑΛΛΙΑ	Τηλεπ. Γαλλίας SP2	Δεκέμβριος 1991	Μέσα 1992		1994/1995 -	1985	290.000	MATRA / ALCATEL	MATRA/ALCAT. ERICSSON	NOKIA ERICSSON, ALCATEL
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Τηλεπ. Γερμανίας Mannesmann Mobilfunk	Ιούλιος 1991 Ιούλιος 1991	α ήμισυ 1992 Ανοιξη 1992	50% του πληθυσμού 85% " "	1993 1994	1985	570.386	SIEMENS ERICSSON	ALCATEL NOKIA ABO SIEMENS	ALCATEL/NOKIA/ ABO ERICSSON/AT&T
ΕΛΛΑΔΑ	Δύο εταιρείες που θα πάρουν την άδεια στο μέσο 92				Και οι 2 εταιρ. θα καλύψουν το 85% πληθυσμού στα 6 πρωτ. χρον	-	ΚΑΝΕΝΑ	ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙ- ΣΤΗΚΕ.	ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙ- ΣΤΗΚΕ.	ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙΣΤΗΚΕ
ΙΡΑΝΔΙΑ	Τηλεπ. Ιρλανδίας		Μάης-Ιουνίος 93		1996/1997	1985	32.000	-/-	-/-	-/-
ΙΤΑΛΙΑ	Τηλεπ. Ιταλίας SIP		Κατά τη διάρκεια 92		1995	1990	25.000	-	-	-
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	Τηλεπ. Λουξ. PTT	Τέλος 1992	α ήμισυ του 1992	Δοκιμή για την κάλυψη όλου του Λουξεμβούργου	ΤΕΛΟΣ 1992	1985	1.000	SIEMENS	SIEMENS	SIEMENS
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	PTT Ολλανδίας	α ήμισυ 1993	τέλος 1993		ΤΕΛΟΣ 1995	1990	120.000	ALCATEL	ALCATEL	ALCATEL
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	Κιν. Τηλ. Νορβηγίας Net com	Οκτώβριος 1991	σε όλο το 1992 Μάρτιος 1993	N. & Νορβηγία	1994/1995	1980	234.000	ER. /MOTOROLA	ERIC. /SIEMENS	ΔΙΑΜΟΡΦΙ
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	CTT/ILP Telecom	Ιούλιος 1992	σε όλο 1992 Οκτώβριος 1992	Λισαβόνα-Οπόρτ 50% του πληθυσμού	1996	1981	1.000	SIEMENS ERICSSON	SIEMENS ERICSSON	SIEMENS -
ΙΣΠΑΝΙΑ	Telefonica	α ήμισυ 1992	τέλος 1992	Σεβίλλη, Μαδρίτη και Μπαρτσελόνα	-	1982	100.000	-	MOTOROLA/ ERICSSON	-
ΣΟΥΗΔΙΑ	Telerserket osauik Mordicetel	Ιούλιος 1991 Μάρτιος 1992	Μέσα 1992 Σεπτέμβριος 1992 Φθινόπωρο 1992	Στοκχόλμη, Γκέτε- πουρκ, Μάλμε 65% του πληθυσμού	1994/1995	1981	570.000	ERICSSON MOTOROLA NOKIA	ERICSSON MOTOROLA NOKIA	ERICSSON MOTOROLA NOKIA
ΕΛΒΕΤΙΑ	Τηλεπ. Ελβετίας PTT	Οκτώβριος 1992	Σε όλο το 1992	Αεροδρόμια, δρόμοι προς παραμεθωρίες μεγάλες πόλεις	1997	1980	174.557	ASCOM / ERICSSON	ASCOM / ERICSSON	ASCOM / ERICSSON
ΤΟΥΡΚΙΑ	PTT ΤΟΥΡΚΙΑΣ	Ιουνίος 1992	Ιουνίος 1992	Αγκυρα, Πόλη, Σμύρνη αεροδ. των πόλεων αυτών	1997	1985	50.000	ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙΣΤΗΚΕ	ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙΣΤΗΚΕ	ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙΣΤΗΚΕ
ΑΙΤΑΙΑ	Cellnet Vodafone	Ιούλιος 1991 Καλοκαίρι 1991	Μέσα 1992 Αρχές 1992	Βασικές πόλεις & Αεροδρ " " "	1994	1983 1985	540.000 700.000	MOTOROLA/ERI CSSON/NOKIA	G&T/SIEMENS NOKIA	ΗΤΕΡΟΧ. ΓΡΑΜΜΕΣ ERICSSON

Στον πίνακα παρουσιάζεται με σαφήνεια το μέλλον της κινητής τηλεφωνίας στην Ευρώπη, όπου παρουσιάζεται το φαινόμενο η Ελλάδα να είναι η μόνη χώρα της γηραιάς ηπείρου όπου έχει αποκλεισθεί ο Κρατικός Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών.

στον κρατικό ΟΤΕ της Ιταλίας, και στην κοινοπραξία της France Telecom με την Panafon S.A., την Intracom S.A., την Vodafone Group P.L.C., την U.S. West International και την Data Bank of Greece S.A.

Η κυβέρνηση της ΝΔ παρέδωσε τελικά την κινητή τηλεφωνία στους ιδιώτες. Πρόκειται για μια γιγαντιαία επένδυση. Για παροχή υπηρεσιών με ύψος επένδυσης 13-25 δισ. δραχμές για τα πρώτα 200.000 τηλέφωνα, που όπως αναφέρει μελέτη οικονομικής σκοπιμότητας, θα αποσβεστούν τα δυο πρώτα χρόνια και προοπτική, στη συνέχεια, να επιφέρει κέρδη 30 δισεκατομμυρίων δραχμών τον χρόνο. Πρέπει, εξάλλου, να σημειωθεί (για να γίνει κατανοητή η σημασία της κυβερνητικής επιλογής) ότι οι υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας θα κατέχουν το 50% των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών το 2005.

Μπορεί κανείς λοιπόν να καταλάβει τα τεράστια οικονομικά συμφέροντα τα οποία

υπήρχαν πίσω από την ανάθεση της κινητής τηλεφωνίας. Συμφέροντα πίσω από τα οποία υπάρχει μερίδα του Τύπου, με κυρίαρχο το συγκρότημα Λαμπράκη και το συγκρότημα Κόκκαλη (INTRACOM, FLASH 9.61, FLASH, INTRASOFT), που και τα δύο, κατά διαβολική (;) σύμπτωση, είχαν υπογράψει μαζί και με την RACAL Αγγλίας το προσύμφωνο με τον Θ. Τόμπρα, το 1989, για την ανάθεση της κινητής τηλεφωνίας.

Είναι τυχαίο ότι στα δύο αυτά συγκροτήματα Τύπου ανατίθεται μια τεράστια επένδυση, για πρώτη φορά μετά το σκάνδαλο Κοσκωτά, το οποίο έχει συνταράξει τη χώρα από το 1988;

Μήπως ξέχασε η Νέα Δημοκρατία τι έλεγε για την «INTRACOM του ΠΑΣΟΚ»; Ποιος θα απαντήσει στα ερωτήματα που υπάρχουν στην κοινή γνώμη η οποία, μετά το σκάνδαλο Κοσκωτά, δεν μπορεί πλέον να δεχθεί ανυποφίαστα το οτιδήποτε;

Η κυβέρνηση της ΝΔ απέκλεισε τον ΟΤΕ από τα κέρδη της κινητής τηλεφωνίας, παραδίδοντάς τα στις ξένες πολυεθνικές εταιρείες και στα συγκροτήματα Τύπου, πατώντας τον κίνδυνο να παραπεμφθεί στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο για παραβίαση του άρθρου 90 της Συνθήκης της Ρώμης περί ανταγωνισμού και παρά την καθολική αντίθεση των πολιτικών κομμάτων και όλων των συνδικαλιστικών παρατάξεων, ακόμα και αυτής της ΔΑΚΕ.

Πώς τελικά θα καταργηθούν οι αδιαφανείς διαδικασίες των συνεχών παραχωρήσεων έργων, που κάνει η κυβέρνηση Μητσοτάκη, και πώς μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την ανάθεση σε ιδιώτες της κινητής τηλεφωνίας; Μήπως η λέξη σκάνδαλο είναι πολύ λίγη για να χαρακτηρίσει την πράξη αυτή; Πολύ φοβούμαστε ότι η υπόθεση αυτή θα έχει συνέχεια και θα ταλαιπωρήσει τον τόπο, ως ένα «άλλο» σκάνδαλο Κοσκωτά.

Στρατιωτική επέμβαση — Ποιος ΟΗΕ;

του Κωνσταντίνου Σχινά

ανεχιζόμενη γεωπολιτική κρίση στα Βαλκάνια, με επίκεντρο την πρώην Γιουγκοσλαβία, περνάει ότι μπαίνει σε μια νέα δραματική φάση... Με αφορμή την εντεινόμενη ένοπλη παρουσία στην «πολυεθνική» Βοσνία -Ερζεγοβίνη και την απουσία μιας ουσιαστικής διπλωματικής διαπραγμάτευσης που θα οδηγήσει σταδιακά στην αποκλιμάκωση της κρίσης —και θα αποτελέσει πρόκριμα για έναν οριστικό ειρηνικό διακανονισμό (μέσα από αποκρυστάλλωση των νέων δομών εξουσίας, την μείωση της εθνικιστικής έξαρσης, του εκτεταμένου φανατισμού και της δημιουργίας ενός σταθερότερου συστήματος ασφαλείας και οικονομικής συνεργασίας) στην «πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης»— οι αποφάσεις και 771 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, την περασμένη εβδομάδα, δίνουν το πράσινο για άμεση «στρατιωτική επέμβαση», στην πολύπαθη αυτή χώρα στο όνομα της διεθνούς ειρήνης με αβέβαιο όμως, τελικό αποτέλεσμα.

Η πιθανότητα μιας άμεσης, διεθνούς στρατιωτικής εμπλοκής (έστω, και για ανθρωπιστικούς λόγους), θα περνάει ίσως περισσότερο τα πράγματα και θα οδηγήσει στην επιθυμητή εκτόνωση της κρίσης, σύμφωνα με τους διακηρυγμένους στόχους» για την ειρηνική επίλυση της κρίσης. Θα προκαλέσει, αντιθέτως, ανισορροπίες και κλιμακωτές αντιδράσεις που θα «ενισχύσουν» τις, κατά την άσκηση, διαχρονικά εσφαλμένες τακτικές στρατηγικές αποφάσεις και επιλογές τόσο στις γειτονικές Ευρωπαϊκές χώρες, όσο και από άλλες «ενδιαφερόμενες» εξωτερικές δυνάμεις. Φαίνεται ότι το Βαλκάνιο και η πρώην Γιουγκοσλαβία, που, σε τελευταία ανάλυση, «περνάει» μέσα από το οποίο θα προκύψει η κρίση —ορφούμενη— «νέα τάξη πραγμάτων» στην διεθνή «κινητικότητα» για την επίλυση του πυρός σε συνδυασμό με: άσκηση έντονων πιέσεων —με το όνομα της άμεσης στρατιωτικής επέμ-

βασης στο Σεράγεβο— προς την καλά οπλισμένη Σερβία —ενόψει μάλιστα και της επικείμενης διεθνούς διάσκεψης για το Γιουγκοσλαβικό ζήτημα, στο Λονδίνο, την επόμενη εβδομάδα, β) την διατύπωση διαφόρων σεναριακών εκδοχών, που προβάλλονται μονοδιάστατα από τα διεθνή ΜΜΕ (που υπερτονίζουν τον «ρόλο» της Σερβίας στην παρούσα κρίση και υποβαθμίζουν αντίστοιχα τον «περίεργο» ρόλο και την «σύγκλιση» ενός Κροατο-Ισλαμικού συμμαχικού «άξονα», ενώ είναι γνωστό ότι και ο ΟΗΕ επιμερίζει σε όλες τις εθνότητες τις ευθύνες για την κλιμάκωση της κρίσης) και γ) τον κίνδυνο ανεξέλεγκτης «βιετναμοποίησης» που ενδεχομένως θα συμπαράσχει και τους υπόλοιπους βαλκανικούς λαούς σε μακροχρόνιες διαμάχες και συγκρούσεις, οδηγεί στην διατύπωση και καταγραφή κάποιων *συννοπτικών επισημάνσεων* σε σχέση με: α) τις πρόσφατες αποφάσεις του ΟΗΕ και την «προθυμία» υλοποίησης ή μη των αποφάσεων αυτών του Συμβουλίου Ασφαλείας από την «*διεθνή κοινότητα*», β) τον ρόλο διαφόρων ευρωπαϊκών και γειτονικών χωρών και γ) τον ειδικότερο ρόλο της Ελλάδας στα νεώτερα δεδομένα.

Αναφορικά με τις δύο πρόσφατες αποφάσεις του Σ.Α. του ΟΗΕ, με 12 ψήφους υπέρ και 3 αποχές (Κίνα, Ινδία, Ζιμπάμπουε) —οι οποίες βασίστηκαν σε σχέδια ψηφισμάτων που υποστηρίχθηκαν από τις ΗΠΑ, την Βρετανία, την Γαλλία και την Ρωσία— που ανοίγουν τον δρόμο για την χρησιμοποίηση στρατιωτικών δυνάμεων, για την διασφάλιση της ανθρωπιστικής βοήθειας προς τον άμαχο πληθυσμό της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, (Απόφαση 770) καθώς και για το μείζον θέμα των στρατοπέδων αιχμαλώτων, όπου καλεί τους αντιμαχόμενους, την διεθνή κοινότητα και τους ανθρωπιστικούς οργανισμούς να σεβασθούν τα προβλεπόμενα, για τις περιστάσεις αυτές, από την συνθήκη της Γενεύης (Απόφαση 771). Την αρχική ευφορία για την υπερψήφιση των αποφάσεων αυτών, ακολούθησε η απροθυμία τόσο της —σε προεκλογικό αγώνα ευρισκόμενης— Αμερικανικής ηγεσίας, όσο και αρκετών ευρωπαϊκών χωρών (Γερμανία, Βρετανία, Ελλάδα) να συγκροτήσουν στρατιωτική δύναμη 200.000 ανδρών, με αποτέλεσμα τα στρατηγικά σχέδια που εκπονεί το ΝΑΤΟ και η ΔΕΕ να «υλοποιηθούν», ενδεχομένως, από την Τουρκία και τις λοιπές μουσουλμανικές χώρες...

Γιατί, σε αντίθεση με την Αθήνα, η Άγκυρα επιδιώκει την συμπλοκή της Α-

τλαντικής Συμμαχίας στην Βοσνία και η τουρκική πολιτικο-διπλωματική ελίτ έχει καταστήσει σαφές στους δυτικούς συμμάχους ότι όχι μόνο υποστηρίζει την ανάληψη ένοπλης δράσης κατά της Σερβίας, αλλά και ότι είναι πρόθυμη να επιδείξει έμπρακτα την «*Ισλαμική*» της «*αλληλεγγύη*» στον φαντασμαγορικό ηγέτη της Βοσνίας *A. Izetbegovic*, και να βοηθήσει στην ίδρυση ενός «*μουσουλμανικού*» κράτους στην Βαλκανική —γεγονός που αν ειδωθεί γεωστρατηγικά, σημαίνει μια μόνιμη απειλή για την ειρήνη και σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής στον βαθμό, που προσθέτει μια ακόμη αποσταθεροποιητική παράμετρο στο υπάρχον «*γεωπολιτικό κενό ισχύος*». Στην περίπτωση αυτή, το *τουρκο-ισλαμικό* τόξο θα εισάγει ένα ακόμη στοιχείο αντιπαλότητας στην περιοχή, σε όρους θρησκευτικών, και θα προκαλέσει αντι-συσπειρώσεις των χριστιανικών πληθυσμών στα Βαλκάνια...

Φαίνεται, λοιπόν, ότι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της μεταδιπολικής, μεταψυχροπολεμικής εποχής είναι η χρησιμοποίηση βαρύγδουπων διακηρύξεων —όπως άλλωστε διαπιστώθηκε πέρυσι στην περίπτωση της κρίσης του Περσικού Κόλπου— περί «*διεθνούς δικαίου*» και «*νομιμότητας*» κ.τλ.— και η συγκρότηση πολυεθνικών δυνάμεων «*ταχείας επεμβάσεως*», αλλά ταυτόχρονα η διεθνής υποκρισία, οδηγεί σε διαφορετική αντιμετώπιση (πολιτική των «*δύο μέτρων και δύο σταθμών*» —*double standards policy*) άλλων σημαντικών κρίσεων (π.χ. Κυπριακό πρόβλημα, Κουρδικό ζήτημα κ.τλ.).

Οι περιφερειακοί ανταγωνισμοί για την χάραξη των νέων «*σφαιρών επιρροής*» και η αξιοποίηση πολιτικο-οικονομικών «*ευκαιριών*» αποτελούν, επίσης, βασική συνιστώσα της διεθνούς συμπεριφοράς των «*ισχυροτέρων*» κρατών στην σημερινή φάση μετεξέλιξης του διεθνούς συστήματος και προκαλούν αλυσισιδωτές εθνικιστικές αντιδράσεις, αναζωπύρωση των μειονοτικών ζητημάτων και τελικά, περαιτέρω κλιμάκωση της κρίσης.

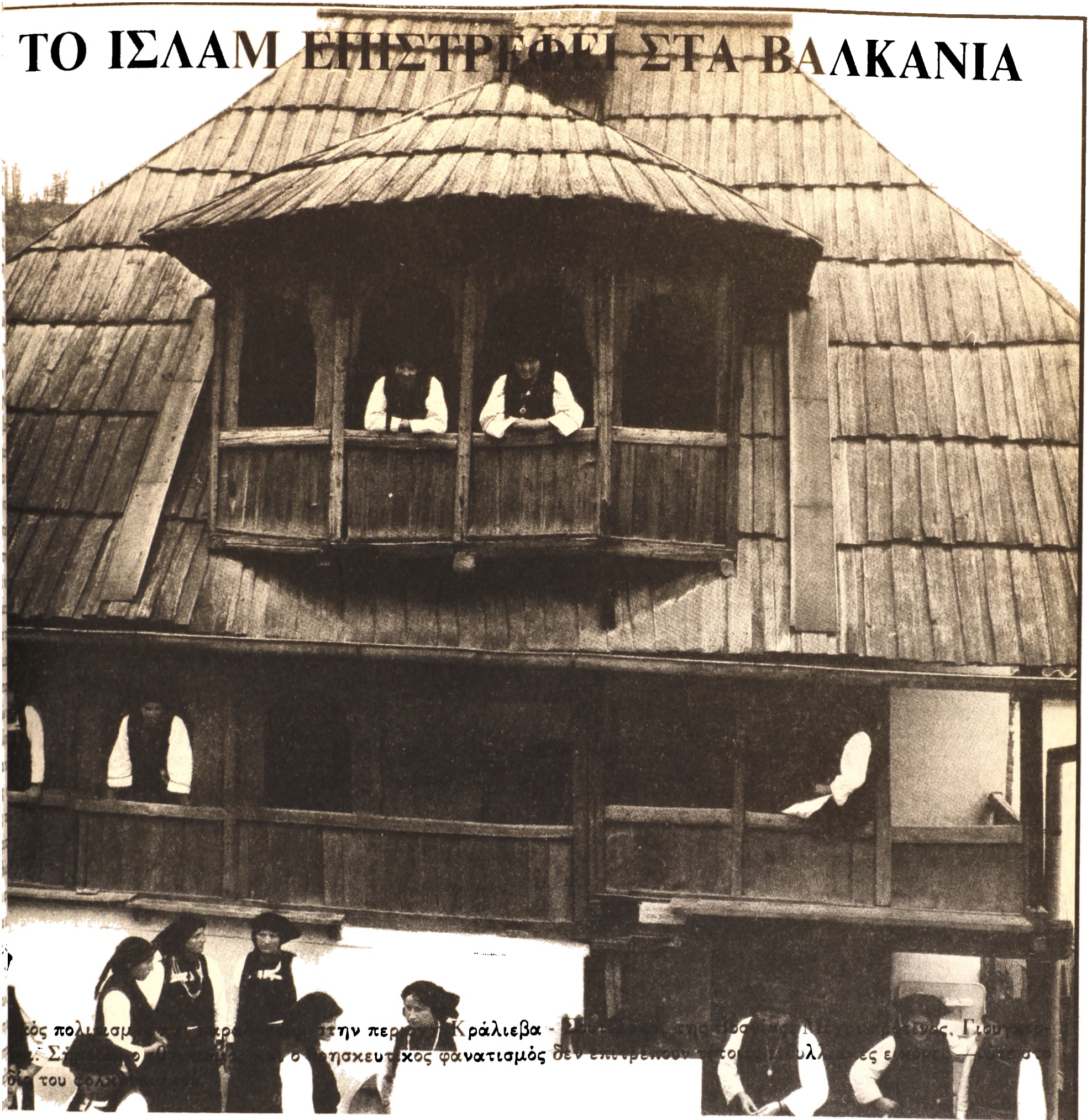
Όπως έχει εύστοχα επισημανθεί, για την μετά το *Maastricht* διαμορφούμενη «*Ευρωπαϊκή Ένωση*», οι «*προσωπικές στρατηγικές*» ορισμένων από τις χώρες - μέλη εντείνουν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό και αδυνατούν να διαμορφώσουν σημεία «*σύγκλισης*» και να σχεδιάσουν μια πραγματικά *κοινή* εξωτερική και αμυντική «*ευρωπαϊκή*» πολιτική που να λαμβάνει σοβαρά υπ' όψη

τα μεσο-μακροπρόθεσμα συμφέροντα των «*12*» εταίρων. Δεν είναι άγνωστοι οι αγγλο-γαλλικοί φόβοι για γερμανική «*μοναξιά*» στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, καθώς και οι γαλλικοί φόβοι για τη «*διείσδυση*» των ΗΠΑ και την διεύθυνση των «*ερεισμάτων*» τους στην Ευρωπαϊκή πειρο. Καθώς επίσης και οι προβληματισμοί της Ρωσίας για «*περιθωριοποίησή*» της στις Βαλκανικές εξελίξεις, γεγονός που αδέεται με την πρόσφατη «*αξιοποίηση*» του Παν-σλαβισμού και την προσέγγισή της με την «*δημοκρατία των Σχοπίων*». Και όλα αυτά, σε σχέση με την προσπάθεια των ΗΠΑ να παραμείνουν ο αναμφισβήτητος «*κυρίαρχος του παιχνιδιού*» στην διασκακιέρα καθώς και ο βασικός διαμορφωτής της «*νέας τάξης πραγμάτων*».

Τα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω και οι υπάρχουσες *ενδείξεις* ότι τα διάφορα κέντρα αποφάσεων διεκδικούν να ελέγξουν την επιδεδειγμένη ροή στα Βαλκάνια και να συγκροτήσουν ομοσπονδιακά σχήματα, δημιουργούν σοβαρά προβλήματα για την χάραξη μιας σοφιστητικής παρέμβασης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η εξυπηρέτηση των παγίων ελληνικών συμφερόντων απαιτεί μια ενεργότερη ελληνική «*σταθεροποιητική*» παρουσία, στα πλαίσια μιας τακτικής διατυπωμένης «*εθνικής στρατηγικής*», με ευέλικτους τακτικούς χειρισμούς που μέσα από την ευρύτερη δυνατότητα συναινέση και καθολική υποστήριξη του ελληνικού λαού, θα αποφύγει κάθε στρατιωτική ανάμειξη και εμπλοκή, αλλά ταυτόχρονα θα επιδιώκει να διατηρήσει την εθνική απόφαση της Λισσαβώνας (σχετική με την αναγνώριση των Σχοπίων) και να παραιτήσει να γίνει αυτή σεβαστή από την ευρύτερη διεθνή κοινότητα, ενώ παράλληλα θα πρέπει να γίνει αξιόπιστος συνομιλητής και ουσιαστικός οικονομικός εταίρος.

Η προχθεσινή ανακοίνωση του Προέδρου της «*μικρής Γιουγκοσλαβίας*» Μ. Πάνκοβιτς προς το Συμβούλιο Ασφαλείας, ότι η Σερβία *αποδέχεται* τα υφιστάμενα εσωτερικά και εξωτερικά σύνορα της πρώην Γιουγκοσλαβίας —όπως αυτά έχουν χαραχθεί στην εποχή του Τίτο— και ότι είναι έτοιμη να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, ίσως βοηθήσει στην αποφυγή μιας άμεσης, αιματηρής και καταστροφικής στρατιωτικής επέμβασης και τελικά, συμβάλλει στην διπλωματική πολιτική εκτόνωση της χρονίζουσας κρίσης.

ΤΟ ΙΣΛΑΜ ΕΠΗΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

...ός πολιτισμ... στην περ... Κράλιεβα - Ο... της... Γιουγκο...
... Σ... ο... ο... φανατισμός δεν επιτρέπει...
... του...

τις αναλύσεις και εκτιμήσεις των πολιτικών εξελίξεων στη Γιουγκοσλαβία, αλλά και
πρώτερα στη Βαλκανική, κατά την περίοδο μετά την κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου,
ην κατάρρευση του κομμουνισμού και τη διάλυση της ΕΣΣΔ, η σημασία του ισλαμικού
παράγοντα παραμελήθηκε. Σήμερα φαίνεται ότι αυτό ήταν μια σοβαρή παράλειψη, όπως
υπεβαιώνεται από τα τραγικά γεγονότα της Γιουγκοσλαβίας.

του δρ. **Darko Tanaskovic**

Το Ισλάμ, που κατά τις περασμένες δεκαετίες δρούσε
αθόρυβα, τα τελευταία δύο χρόνια εμφανίστηκε στο
προσκήνιο ως σημαντικό στοιχείο του πολιτικού προ-
γράμματος και της ιδεολογίας ορισμένων πολιτικών δυνά-
μεων, συμμετέχοντας ενεργά στις διαδικασίες δημιουργίας

νέων κρατών πάνω στα ερείπια της γιουγκοσλαβικής ομο-
σπονδίας. Προσαρμοζόμενο στη σύνθετη και πολύπλοκη δια-
μόρφωση των γιουγκοσλαβικών εθνικών, θρησκευτικών και
ιδεολογικών αντιθέσεων, το Ισλάμ στην ουσία και κατά βάθος
παραμένει πιστό στην οικουμενική αποστολή και υπεριστο-

ρική δυναμική του. Αυτό εκδηλώνεται αντικειμενικά μέσω της αναγνωρίσιμης πανισλαμιστικής τάσης, κοινής, κατά το μάλλον ή ήττον, και ως προς τον πολιτικό λόγο και ως προς την πρακτική δραστηριότητα όλων των παραγόντων των κοινωνικών κινήματων που εκφράζουν την πολιτική βούληση των μουσουλμάνων, ανεξαρτήτως της εθνικότητας και της κομματικής τους ένταξης. Μέρος του μουσουλμανικού πληθυσμού έχει ενταχθεί σε δημοκρατικά κόμματα χωρίς ισλαμικά χαρακτηριστικά, αλλά εδώ πρόκειται για εκκοσμικευμένα άτομα και ομάδες, που αντιλαμβάνονται το Ισλάμ κατά τρόπο ευρωπαϊκό, ως δική τους θρησκεία και πολιτισμική παράδοση, και όχι ως τις καθολικές συντεταγμένες της «κοσμοθεωρίας» και ως μοναδικό προσανατολισμό των αξιών της όλης συμπεριφοράς και δραστηριότητας μιας κοινωνίας. Μπορεί, για αρκετούς σοβαρούς λόγους, να υποτεθεί ότι οι περισσότεροι Γιουγκοσλάβοι μουσουλμάνοι μέχρι πρόσφατα έτειναν να βιώνουν τη θέση τους στον κύκλο του ισλαμικού πολιτισμού ακριβώς κατ' αυτόν τον κυρίως λαϊκό τρόπο. Για την ενίσχυση της εκτίμησης αυτής μπορούν να αναφερθούν πολλά κοινωνιολογικά επιχειρήματα, βάσει εμπειρικών ερευνών που έγιναν τα τελευταία δέκα περίπου χρόνια. Αυτοί οι μουσουλμάνοι, πραγματικοί πολίτες της Ευρώπης, όμως, τουλάχιστον μέχρι τώρα, δεν είχαν το χρόνο και την πραγματική ευκαιρία για να επιδράσουν αποφασιστικότερα στα πρόσφατα γεγονότα, τα οποία, ειδικότερα στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη αποδείχθηκαν και γι' αυτούς μοιραία.

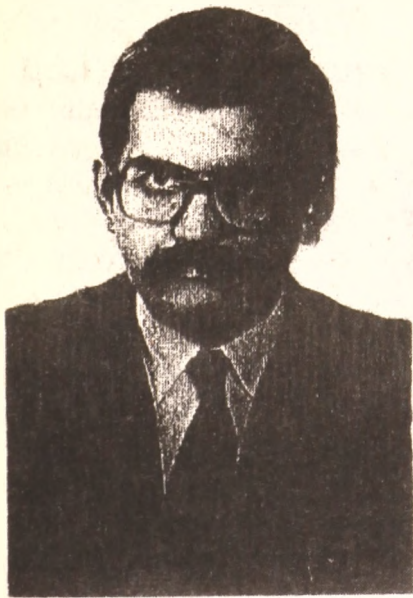
Τη στιγμή της γενικής σύγχυσης, ιδεολογικού κενού και απότομης πρόκλησης της δημοκρατίας, που ήλθε για τους Γιουγκοσλάβους μετά την κατάρρευση του σοσιαλισμού σοβιετικού τύπου, τα πάντα σείστηκαν συθέμελα. Καθώς δεν υπήρχε πραγματική δημοκρατική εναλλακτική λύση, αφού αυτή δεν μπορούσε να δημιουργηθεί και να καλλιεργηθεί κατά τις προηγούμενες δεκαετίες του μονοκομματικού συστήματος

και του κομμουνιστικού μονοπωλίου της εξουσίας, στην πολιτική κονίστρα εμφανίσθηκαν οι ανελέητα αλληλοσυγκρουόμενοι εθνικισμοί, συνειδητά υποκινούμενοι, μεταξύ άλλων, και με την επίκληση των δήθεν αγεφύρωτων θρησκευτικών διαφορών μεταξύ των γιουγκοσλαβικών εθνών, ιδιαίτερα δε μεταξύ τριών ομογλώσσων και βασικά κοινής καταγωγής εθνών, των Σέρβων, Κροατών και Μουσουλμάνων. Ούτε και οι περιοχές που κατοικούνται από μουσουλμάνους δεν μπόρεσαν να απαλλαγούν απ' αυτήν την αναπόφευκτη εμπλοκή. Στις πρώτες πολυκομματικές εκλογές (Νοέμβριος 1990) στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, όπου ζει η πλειονότητα (περίπου 2 εκ.) των Γιουγκοσλάβων Μουσουλμάνων σλαβικής καταγωγής, καθώς και στις γειτονικές περιοχές της Σερβίας, το Σάντζακ και το Κόσοβο, όπου επίσης ζουν αρκετοί Μουσουλμάνοι, αλλά και στις μουσουλμανικές κοινότητες του Μαυροβουνίου, ενίκησε με μεγάλη διαφορά το Κόμμα Δημοκρατικής Δράσης (SDA), μόνο κατ' επίφαση εθνικό και δημοκρατικό αλλά στην πραγματικότητα θρησκευτικό κόμμα του γνωστού μουσουλμάνου φανατικού ριζοσπάστη (Fundamentalist) και διαφωνούντος της κομμουνιστικής περιόδου Alija Izetbegovic. Οι άλλων εθνικοτήτων Μουσουλμάνοι (Αλβανοί, Τούρκοι) οργανώθηκαν κυρίως στα δικά τους εθνικά κόμματα. Για τα κόμματα αυτά το Ισλάμ δεν είναι βασικό ιδεολογικό σύμβολο, αλλά, ως κοινός παρονομαστής, υπονοείται και αναλόγως των αναγκών ενεργοποιείται με σκοπό τη σύσταση ευρύτερου μετώπου «ισλαμικής αλληλεγγύης», με τους ομόθρησκους τόσο στη Γιουγκοσλαβία, όσο και διεθνώς, ειδικότερα σχετικά με το «ζήτημα του Κόσοβου», ιδιαίτερα δε εντατικά από την έναρξη του πολέμου στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη.

Αιματηρή διάλυση

Η αιματηρή διάλυση της Γιουγκοσλαβίας ήταν τραγική και αναπόφευκτη, συνέπεια της ανόδου στην εξουσία όλων των γιουγκοσλαβικών δημοκρατιών και, ουσιαστικά, όλων των εθνικών κοινοτήτων, των εθνικιστικών ή ακόμα και σοβινιστικών δυνάμεων, με ταυτόχρονη τη συνεχή ένταξη του πολέμου της προπαγάνδας και των Μέσων Ενημέρωσης τεραστίων διαστάσεων. Μετά τον αρχικό δισταγμό και την αναποφασιστικότητα, και ο διεθνής παράγοντας, ιδιαίτερα δε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με την αποφασιστική επιρροή της Γερμανίας και των δορυφόρων της, άκρως μονόπλευρα βοήθησε τους αλληλοσυγκρουόμενους Γιουγκοσλάβους να διαλύσουν τελικά την έως χθες σχετικά σταθερή ομοσπονδία, υποστηρίζοντας ανοικτά την απόσχιση επιμέρους Δημοκρατιών και την πρόωρη διεθνή αναγνώρισή τους ως ανεξαρτήτων και κυρίαρχων κρατών. Στην κατάσταση αυτή, ο ισλαμικός παράγοντας εκδηλώθηκε μόνο όπως θα μπορούσε κανείς να αναμένει, δηλαδή σχηματικά, σε «δύο επίπεδα»: στο επίπεδο της Γιουγκοσλαβίας και της άμεσης πολιτικής επικαιρότητας διαλυτικά, συμβάλλοντας στην αποσύνθεσή της, και σε πολύ μακροπρόθεσμη προοπτική, λόγω του τελικού συμφυούς ουτοπικού στόχου του, του εξισλαμισμού του κόσμου, λειτουργώντας πανισλαμιστικά.

Η «συμβολή» του ισλαμικού παράγοντα στη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας ανεξαρτήτως του πώς αυτός, σε συνάρτηση με την ανάλογη οπτική γωνία, εκτιμάται και αξιολογείται, είναι φανερή ακόμη και από τον ελάχιστο προσεκτικό και ενημερωμένο παρατηρητή. Στο αρχικό στάδιο της διάλυσης, ενώ ακόμη γίνονταν οι ανεπιτυχείς διαπραγματεύσεις για το μέλλον της χώρας, οι Μουσουλμάνοι της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, για την ακρίβεια ο ηγέτης τους Alija Izetbegovic, ακολουθούσαν την τακτική, σχετικά με τις κυρίως αντιμαχόμενες πλευρές, τη Σερβία και την Κροατία, της κατ' επίφαση τήρησης ίσης απόστασης για λόγους αρχής. Στην πραγματικότητα πάντοτε τους ήταν οικειότερη η κροατική στρατηγική της απόσχισης και εξαρτούσαν τις συγκεκριμένες ενέργειες και αποφάσεις τους από τις κινήσεις της κροατικής πλευράς. Σκοπός του Izetbegovic από την αρχή ήταν η δημιουργία

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Ο δρ. Ντάρκο Τανάσκοβιτς, αραβολόγος, τουρκολόγος και ισλαμολόγος, γεννήθηκε στο Ζάγκρεμπ το 1948. Είναι

τακτικός καθηγητής και προϊστάμενος της έδρας Ανατολικών Σπουδών της Φιλολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου και καθηγητής της *Ecole des Hautes Etudes Anciennes et Sociales (E.H.E.S.S.)* στο Παρίσι. Έχει δημοσιεύσει πολλά βιβλία, μελέτες και άρθρα για θέματα που αφορούν την αραβολογία, την τουρκολογία και γενικά θέματα ανατολικών σπουδών, καθώς και δεκάδες πραγματείες για ζητήματα της ισλαμολογίας και ιδιαίτερα για τις κινήσεις στο σύγχρονο Ισλάμ. Συνεργάστηκε στην επιμέλεια και έκδοση της συλλογής κειμένων ισλαμικού μυστικισμού «*SUFIZAM*» (Βελιγράδι 1981). Είναι συνεργάτης πολλών γιουγκοσλαβικών και ξένων εγκυκλοπαιδείων και περιοδικών. Σύντομα πρόκειται να εκδοθεί το βιβλίο δοκιμίων του με τον τίτλο «*U dijalogu sa Islamu*». Ιστο διάλογο με το Ισλάμ).

ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους της Βοσνίας και Ερζεγο-
νινης, με σχετική αριθμητική υπεροχή του μουσουλμανικού
πληθυσμού (κατά την απογραφή του 1991, στη Δημοκρατία
αυτή ζούσαν 43,7% Μουσουλμάνοι, 31,3% Σέρβοι και 17,3%
Κροάτες). Την ανεξαρτησία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, ως
νέας «Δημοκρατίας των πολιτών» στην οποία επιμένει με
αυτούς υπολογισμούς του ο ισλαμιστής Izetbegovic, με σκοπό να
εξασφαλίσει την υποστήριξη του δημοκρατικού κόσμου προς
το πρόγραμμά του, δεν αποδέχονται οι Σέρβοι, που έχουν
δημοκρατία και σφοδρά αντιτεθεί αλλά ούτε και οι Κροάτες. Οι
λενταίοι εκμεταλλευόμενοι τη σύγκρουση μεταξύ Μουσουλ-
μάνων και Σέρβων, εμφανίζονται κυρίως ως σύμμαχοι των
μουσουλμάνων, με αποτέλεσμα να έχουν ουσιαστικά καταλά-
βει τις περιοχές της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, στις οποίες
επικρατούν την πλειονότητα, και να τις έχουν οργανώσει σε
αυτοδιοικούμενα καντόνια. Για τους Σέρβους και τους Κροά-
τες, η ενιαία Βοσνία και Ερζεγοβίνη ενέχει την απειλή της
εθνοενοποίησης και επικυριαρχίας των Μουσουλμάνων, μάλιστα αν
επιβληθεί υπόψη η μεγάλη γεννητικότητα των Μουσουλμάνων
και η πιθανή μετοικεσία σημαντικού μέρους του μη μουσουλ-
μανικού πληθυσμού από το κράτος αυτό στα εθνικά του
κράτη. Έχοντας υπόψη ότι το αληθινό πολιτικό πρόγραμμα
του προέδρου του Προεδρείου της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης,
Izetbegovic, εκτίθεται στο γνωστό του έργο «*Islamska Deklaracija*»
(1970), αποτελεί ένα ιδιότυπο ισλαμιστικό μανιφέστο, με
το οποίο τον «εξισλαμισμό των Μουσουλμάνων» και τη δημι-
ουργία των προϋποθέσεων για την παγκόσμια ισλαμική ανα-
γέννηση, είναι ευνόητος και κατανοητός ο φόβος του μη
μουσουλμανικού πληθυσμού. Μια μέρα, ο πληθυσμός αυτός,
εξάρτητα από τη «νέα διεθνή τάξη» στη μουσουλμανική
Βοσνία και Ερζεγοβίνη, αντικειμενικά θα μπορούσε να βρεθεί
στη θέση των πολιτών δευτέρας κατηγορίας, παρόμοια με
αυτή των Χριστιανών (ZIMMI) της πάλαι ποτέ οθωμανικής
αυτοκρατορίας.

Ο ιερός πόλεμος του Izetbegovic

Η τελική απόφαση του Izetbegovic να απορρίψει οποιαδή-
ποτε μορφή πολιτειακής κοινότητας με τη Γιουγκοσλαβία,
όχι την οποία αποχώρησαν η Σλοβενία και η Κροατία, και
να θέσει στη βούληση του ενός τρίτου του πληθυσμού της
Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, να ανακηρύξει την *τριεθνική δημο-
κρατία* αυτή ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος, κατορθώνοντας
εξασφαλίσει και τη σχετική διεθνή υποστήριξη, υπονομεύ-
οντας επίμονα τις διαπραγματεύσεις με τους Σέρβους και τους
Κροάτες, οδήγησε στην απότομη αύξηση της έντασης και
έκρηξη στον πόλεμο. Η τραγική και ωμότατη σύρραξη στη
Βοσνία έχει ουσιαστικά διαμελίσει τη δημοκρατία αυτή σε
μικρά κομμάτια που κατέχουν τα τρία επιμέρους έθνη της.

Ετσι, η δημοκρατία αυτή σήμερα μόνο τυπικά, ως επιβαρυ-
μένο αλλά και δεσμευτικό πλάσμα του διεθνούς δικαίου,
υπάρχει ως ενιαίο, «ανεξάρτητο και κυρίαρχο» κράτος. Οι
εργασίες που γίνονται στο έδαφός της λαμβάνουν όλο και περισ-
σότερο τα χαρακτηριστικά του θρησκευτικού πολέμου και σ'
αυτήν ο η μουσουλμανική προπαγάνδα δραματικά και παθια-
σμένα επιμένει. Σε μερικά Μέσα Ενημέρωσης του Σαράγεβου,
στην οποία επικρατεί η εμβέλεια, που είναι υπό μουσουλμανικό έλεγχο,
υψίζονται δημόσια από αξιωματούχους εκκλήσεις για
jihad, δηλαδή για ιερό πόλεμο κατά των απίστων. Οι εκκλή-
σεις για *jihad* απευθύνονται και στον ισλαμικό κόσμο, όπου
απαιτούν πλήρη κατανόηση και αδελφική αλληλεγγύη, ενώ
στο παρελθόν ο Izetbegovic και οι απεσταλμένοι του αποτεινό-
ντο στη Δύση ως φιλειρηνικοί δημοκράτες που κινδυνεύουν
από τις σερβικές θανατηφόρες ορδές. Αν και δεν πρέπει κανείς
να παραξενεύεται υπερβολικά με τη μη κριτική και υποστή-
ριξη, την οποία παρέχουν στους Βόσνιους «πολεμιστές και
μαχητές του *jihad*» η Άγκυρα, η Τεχεράνη, το Αλγέρι, ή η
Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, η προθυμία των περισσότερων κρατών της Ευρώπης
να ταχθούν σφαιρικά στο πλευρό τους, όσον αφορά τον

Για τους Σέρβους και τους Κροάτες, η ενιαία Βοσνία-Ερζεγοβίνη ενέχει την απειλή της εθνοενοποίησης και επικυριαρχίας των Μουσουλμάνων

καταλογισμό της ενοχής για τον πόλεμο στη Βοσνία και όλα
τα δεινά των κατοίκων της, πρέπει να προκαλέσει κάποια έκ-
πληξη.

Μαζί με την αναμφισβήτητη ύπαρξη λόγων γεωστρατηγι-
κού και μακροπολιτικού χαρακτήρα, καθώς και εκείνων των
κινήτρων που προέρχονται από τα ιδιαίτερα στενά συμφέρο-
ντα επιμέρους ευρωπαϊκών και μη κρατών, σ' αυτή πιστεύουμε
ότι η εξήγηση αυτής της φιλομουσουλμανικής μεροληψίας
της διεθνούς κοινής γνώμης και πολιτικής πρέπει προπάντων
να αναζητηθεί ακριβώς στην παραγνώριση της σημασίας και
των δυνητικών μακροπρόθεσμων συνεπειών της δραστηριότη-
τας του ισλαμικού παράγοντα στη Γιουγκοσλαβία και γενικό-
τερα στα Βαλκάνια με μακράχρονα ή τουλάχιστον πολύ μακρο-
πρόθεσμη προοπτική. Γιατί το Ισλάμ, ως πολιτικό κίνημα,
είναι ουσιαστικά παντού και πάντοτε προπάντων *islam*, ανε-
ξάρτητα από τις φαινομενικές του διαφορές.

Η συμβολή του ισλαμικού παράγοντα στη διάλυση της
Γιουγκοσλαβίας που προσπαθήσαμε με συντομία να δείξουμε
στο παράδειγμα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, δεν μπορεί,
φυσικά, κανέναν να ανησυχήσει και να ταραξεί στην Ευρώπη,
η οποία συνέβαλε σ' αυτήν την έκβαση την εξέλιξήν τόσο
γενναϊόδωρα, υπερβολικά. Η προοπτική της σοβαρής διατα-
ραχής της διαπολιτισμικής ισορροπίας, της οποίας η τραγική
περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας είναι μόνο ένα μέρος της
βαλκανικής παράστασης, θα έπρεπε, όμως, αν εξετασθεί με
τον ανάλογο τρόπο, να οδηγήσει σε υπεύθυνους συλλογι-
σμούς. Ίσως ακόμη και τώρα όχι θέματα στην Ουάσιγκτον,
όπου αυτού του είδους οι ευρωπαϊκές και ασιατικές λεπτολο-
γίες δεν είναι οικείες, αλλά τουλάχιστον στη Ρώμη, στο
Παρίσι, στη Βιέννη ή στο Λονδίνο. Για να μη μιλάμε για την
Αθήνα και τη Σόφια!

Γιουγκοσλαβικός «σοσιαλισμός» και Ισλάμ

Για να δειχθεί πειστικότερα η εσωτερική (παν)ισλαμιστική
αλληλοσύνδεση όλων των μορφών και τύπων της πολιτικής
δραστηριότητας εκείνων των Γιουγκοσλάβων μουσουλμάνων,
οι οποίοι, ανεξαρτήτως της εθνικότητάς τους, αισθάνονται ως
αναπόσπαστο μέρος της υπερεθνικής πανμουσουλμανικής κοι-
νότητας (αραβ. *umma*), θα έπρεπε να γίνουν πολλές προκαταρ-
κτικές έρευνες και να γραφούν δεκάδες και εκατοντάδες σελί-
δες. Ελπίζοντας ότι αυτή η απαραίτητη εργασία θα οργανωθεί
το συντομότερο δυνατόν και θα γίνει προγραμματισμένα, προ-
σπαθούμε εδώ να παρουσιάσουμε μόνο μερικές επισημάνσεις
σχετικά με κάποιες βασικές θέσεις αυτού του περίπλοκου
προβλήματος που δεν έχει ακόμη ερευνηθεί επαρκώς.

Μέχρι το 1990, δηλ. τις πρώτες πολυκομματικές εκλογές
στις γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες μετά από πολλές δεκαε-
τίες, η κοινωνική και πολιτική δραστηριότητα των μουσουλ-
μάνων, όπως εξάλλου και όλων των λοιπών Γιουγκοσλάβων,
αναπτυσσόταν στις συνθήκες του κομμουνιστικού μονοκομμα-
τικού μονοπωλίου της εξουσίας. Τις μουσουλμανικές τους
τάσεις, κυρίως με τη μορφή της υποστήριξης των εθνικών και,
κατά πολύ λιγότερο, καθαρών εθνικών συμφερόντων, οι διά-
φορες ομάδες των Γιουγκοσλάβων μουσουλμάνων προσπαθού-
σαν, σύμφωνα με τους κανόνες και τους περιορισμούς του
πολιτικού παιχνιδιού του «αυτοδιαχειριζόμενου σοσιαλι-
σμού», με όσο το δυνατόν λειτουργικότερο «μιμητισμό», να

προσαρμοσθούν στις συντεταγμένες τού τότε συστήματος. Στις προσπάθειές τους αυτές, γενικά, είχαν μεγάλη επιτυχία, με αποτέλεσμα το Ισλάμ στη Γιουγκοσλαβία, αντίθετα με τις λοιπές χώρες τού λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού», να εμφανισθεί μετά απ' αυτήν την κρίσιμη εποχή αντικειμενικά ισχυρότερο και καλύτερα οργανωμένο σε σχέση με την περίοδο πριν το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο σχετικός φιλελευθερισμός του γιουγκοσλαβικού «ρεβιζιονιστικού» κομμουνισμού, ειδικότερα όσον αφορά τις θρησκευτικές και εθνικές ελευθερίες και δικαιώματα, η βαθμιαία στροφή προς τον εθνικισμό στα τέλη της δεκαετίας του '60 σχεδόν σε όλες τις δημοκρατίες, καθώς και οι συγκυρίες της εξωτερικής πολιτικής (κυρίως η ένταξη στο Κίνημα των Αδεσμεύτων) και ορισμένοι άλλοι παράγοντες, συνέβαλαν στην απαραίτητη διείσδυση των ισλαμικών αξιών σε πολλούς θεσμούς της σοσιαλιστικής κοινωνίας. Η επίσημη Ισλαμική Κοινότητα αποτελεσματικότερα προσαρμοζόταν σε όλες τις κοινωνικές συνθήκες και μόνο σε αραιά διαστήματα ερχόταν σε κάπως ανοικτή σύγκρουση με την εξουσία. Τα *fora* των δημοκρατιών και τα όργανα του Συνδέσμου Κομμουνιστών με την πάροδο του χρόνου, με ιδεολογήματα και πολλή ρητορεία, καθώς και με την επίφαση της καταξίωσης της ισοτιμίας των εθνών, όλο και περισσότερο γίνονταν ισχυροί δίαυλοι μετάδοσης των διαλυτικών εθνικιστικών πολιτικών, στην περίπτωση δε των μουσουλμάνων αντικειμενικά και των συμφερόντων του Ισλάμ.

Αυτή η σταθερά εκφράστηκε εντονότερα στην πολιτική δραστηριότητα του Συνδέσμου Κομμουνιστών Βοσνίας και Ερζεγοβίνης κατά τη δεκαετία που προηγήθηκε της πτώσης του κομμουνισμού. Αντιτιθέμενοι, δήθεν, στο «σερβικό ηγεμονισμό» εν ονόματι της προστασίας των μουσουλμανικών «εθνικών» συμφερόντων, οι κομμουνιστές της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης στην πραγματικότητα προετοίμασαν το έδαφος του Κόμματος Δημοκρατικής Δράσης του Izetbegovic, το οποίο τους ενίκησε στις εκλογές του 1990. Η έλλειψη συνέχειας όσον αφορά τους φορείς της εξουσίας, με την οποία η Βοσνία και η Ερζεγοβίνη νομιμοποιήθηκε διεθνώς ως δημοκρατικό κράτος, οριστικά απαλλαγμένα απ' τον κομμουνισμό, εσήμαινε και κατέστησε δυνατή ακριβώς τη συνέχεια της πραγματοποίησης του ίδιου εθνικο-θρησκευτικού μουσουλμανικού προγράμματος, του οποίου η θρησκευτική διάσταση εκφραζόταν όλο και εντονότερα με την πάροδο του χρόνου. Αρχές Ιουλίου (1992) ο εισαγγελέας της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης εκκίνησε, οπωσδήποτε εν γνώσει του Izetbegovic και τη διαδικασία να θέσει εκτός νόμου το Κόμμα Δημοκρατικής Δράσης (SDA), καθώς και τα κύρια σερβικά και κροατικά πολιτικά κόμματα, με τα οποία το SDA μετά τις εκλογές μοιραζόταν την εξουσία τριμερώς! Μ' αυτό ο μουσουλμάνος ηγέτης προσέφερε ακόμη και στους πιο σκεπτικούς αρκετά, ίσως ισχυρή απόδειξη για την πρωταρχική πανισλαμιστική στρατηγική επιλογή. Επειδή νομίζει ότι σ' αυτή τη φάση της τακτικής, η σύσταση «Δημοκρατίας των πολιτών» με μουσουλμανική πλειονότητα του πληθυσμού μπορεί να εξυπηρετήσει το Ισλάμ με τον καλύτερο τρόπο, εμφανίζεται πρόθυμος να θυσιάσει ακόμη και το κόμμα του, ώστε με τον τρόπο αυτό να καταργήσει τη θεσμοθετημένη πολιτική τριεθνή διάρθρωση της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Προηγουμένως, βέβαια, τα μέλη του μουσουλμανικού SDA ακριβώς βάσει της εφαρμογής της αρχής της ισότητας των εθνотήτων ανέλαβαν όλα τα ηγετικά αξιώματα στην κοινωνία και στην κρατική διάρθρωση. Συνεπώς, έχουμε κράτος πολιτών με μουσουλμανικό τρόπο!

Εκτός από το κέντρο του, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το SDA που φιλοδοξεί να συσπειρώσει όλους τους Γιουγκοσλάβους μουσουλμάνους σλαβικής καταγωγής, έχει οργανωθεί και στο Σάντζακ, περιοχή που ανήκει στη Σερβία και στο Μαυροβούνιο, όπου ζουν περίπου 200.000 Μουσουλμάνοι, καθώς και στο Κόσοβο, όπου υπάρχουν περίπου 60.000 Μουσουλμάνοι. Δύο παραρτήματα αυτού του κόμματος έχουν οργανωθεί και στη νοτιότερη γιουγκοσλαβική δημοκρατία,

Ίζαμί στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη. Τα ισλαμικά πολιτικά κόμματα αναζητούν φυσικούς συμμάχους στον ισλαμικό κόσμο και στην Τουρκία.

στο Τέτοβο και στα Σκόπια, μολονότι εκεί σχεδόν δεν υπάρχουν Μουσουλμάνοι σλαβικής καταγωγής που να ομιλούν τη σερβική γλώσσα. Στο Σάντζακ το SDA δρα με σκοπό την απόσχιση από τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, δηλ. την ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας, επιδιώκει την εδαφική-πολιτική αυτονομία της περιοχής αυτής και αποτελεί μόνιμο παράγοντα αποσταθεροποίησης της Σερβίας και του ομοσπονδιακού κράτους. Αυτό ασφαλώς εξυπηρετεί το κέντρο του SDA στο Σαράγεβο, αλλά όχι μεγάλο μέρος των Μουσουλμάνων του Σάντζακ που δεν επιθυμεί σύγκρουση με τη δημοκρατία του. Το παράρτημα του SDA στο Σάντζακ, ιδιαίτερα δε εκείνο στο Κόσοβο, εκτός του ότι αντιτάσσεται στην ομοσπονδία Σερβίας και Μαυροβουνίου (παλιό και μόνιμο συμφέρον επί τα ίχνη της αυστρουγγρικής πολιτικής), εξασφαλίζει και τη μουσουλμανική «γέφυρα» μεταξύ Βοσνίας και Ερζεγοβίνης και Κόσοβου, γιατί οι Μουσουλμάνοι της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης και οι Αλβανοί του Κόσοβου, μολονότι ομόθρησκοι από την άποψη της ιστορίας και του πολιτισμού, δεν έχουν ιδιαίτερη οικειότητα μεταξύ τους. Παρά ταύτα, οι Μουσουλμάνοι του Σάντζακ και του Κόσοβου συνδέονται με πολλαπλούς δεσμούς με τους Αλβανούς και συνεργάζονται στενά μ' αυτούς, πρωταρχικά με στόχο τη δραστηριότητα κατά της Σερβίας και του Μαυροβουνίου. Αρκετοί Μουσουλμάνοι από το Σάντζακ και το Κόσοβο κατάγονται από αλβανικές οικογένειες που αργότερα ως προς τη γλώσσα και εν μέρει τον πολιτισμό εκσλαβίσθηκαν. Ο ηγέτης της αποσχιστικής Αλβανικής Δημοκρατικής Συμμαχίας Κόσοβου δρ. Ibrahim Rugova σε συνέντευξή του στην επιθεώρηση «Sandzak» (1.1-2.1992) εδήλωσε ότι οι Κοσοβάροι και οι Σαντζάκηδες «και ως προς τη θρησκεία και

ς προς την παράδοση συνδέονται μεταξύ τους, ακριβέστερα με το Σάντζακ μέχρι και τη Βοσνία» και ότι, φυσικά, οφείλουν να αλληλοβοηθούνται «σ' αυτές τις συνθήκες ξένης κατοχής». Από την πλευρά του, ο πρόεδρος του SDA Σάντζακ Numan Balic ομίζει ότι, για τους Μουσουλμάνους του Κόσοβου, οι «Αλβανοί είναι πλησιέστεροι από τους Σέρβους και ως προς τη θρησκεία και ως προς το χώρο και από εθνολογική άποψη»(!).

Τον επόμενο κρίκο αυτής της μουσουλμανικής εδαφικο-ρησκευτικής αλυσίδας «απ' την Μπόσνα έως την Ισταντούλ», όπως λένε οι ίδιοι, η οποία καθιερώνεται πολιτικά με ισχύ ρυθμό μέσω της συνεργασίας των τοπικών και περιφερειακών μουσουλμανικών «δημοκρατικών» κομμάτων αποτελούν οι αλβανικά κόμματα (το σπουδαιότερο: Κόμμα Δημοκρατικής Ευημερίας), τα παραρτήματα του SDA και τα τουρκικά κόμματα της νοτιότατης δημοκρατίας της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Ασφαλώς, κάποια από τα κόμματα αυτά όχι μόνο δεν συνεργάζονται μεταξύ τους, αλλά αλληλοσυγκρούονται, όπως, π.χ., συμβαίνει με τα αλβανικά και τουρκικά κόμματα, λόγω της αντίστασης των Τούρκων στις προσπάθειες εξαλθανισμού τους. Παρόλα ταύτα, τα κόμματα αυτά σαν κοινά σημεία αναφοράς της εξωτερικής τους πολιτικής και σαν «φυσικούς» τους συμμάχους βρίσκουν στον ισλαμικό κόσμο και προπά-λων στην Τουρκία.

Τουρκικές προσδοκίες

Χαρακτηριστική στροφή όσον αφορά την πολιτική οργάνωση και δραστηριότητα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών είναι ιδιαίτερα φανερή και ενδεικτική στην τουρκική μειονότητα της πρώην νοτιότατης γιουγκοσλαβικής δημοκρατίας και του Κόσοβου. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της απογραφής του 1991, στη Γιουγκοσλαβία ζούσαν περίπου εκατό χιλιάδες Τούρκοι, από τους οποίους οι περισσότεροι (άνω των 90.000) στη δημοκρατία με πρωτεύουσα τα Πόδια, πόλη με την πολυπληθέστερη τουρκική κοινότητα. Οι γιουγκοσλάβοι Τούρκοι είναι οργανωμένοι πολιτικά στη δημοκρατική Ένωση Τούρκων (Türk Halk Birliği), ενώ στο Κόσοβο στο Τουρκικό Λαϊκό Κόμμα (Türk Halk Partigi). Κατά την προηγούμενη σοσιαλιστική και γιουγκοσλαβική περίοδο, η τουρκική εθνική μειονότητα, επίσημα τουλάχιστον, ήταν επίσημα ικανοποιημένη με τη θέση της, ιδιαίτερα από τη δεκαετία του '70 και μετά, όταν η μαζική μετοικεσία στην Τουρκία σχεδόν έπαυσε. Οι Τούρκοι της Γιουγκοσλαβίας ολάμβαναν υψηλού επιπέδου πολιτιστική αυτονομία και ιπνηρούσαν ακώλυτες τις επαφές τους με το εθνικό τους κράτος, την Τουρκία. Για τους διανοούμενους της τουρκικής μειονότητας ήταν χαρακτηριστική η ιδιότυπη «τιτοϊκο-κεμαλιστική» λαϊκή, μετριοπαθής, εθνικιστική κοσμοθεωρία στην οποία δεν είχαν θέση οι παραδοσιακές ισλαμικές αξίες. Οι πολιτικοί της τουρκικής εθνικής μειονότητας συγκαταλέγονταν στους πιο εγκάρδιους υμνητές της ισότητας των Εθνότη-των στη Γιουγκοσλαβία και των αρετών του «σοσιαλισμού με αυτοδιαχείριση», ενώ οι Τούρκοι ποιητές της Γιουγκοσλαβίας έψαλαν με ενθουσιασμό ωδές προς τον Τίτο.

Πριν από ένα-δύο χρόνια όλα άλλαξαν διαμιάς. Η κατάσταση της τουρκικής μειονότητας παρουσιάζεται τώρα με τα πιο ανόρεχα χρώματα, η προηγούμενη περίοδος παριστάνεται η εποχή των αδιάκοπων τουρκικών δεινών, ενώ είναι ιδιαίτερα σαφή τα δημοσιεύματα του Τύπου της Κωνσταντινούπολης και της Αγκυρας, με ολόκληρες θεματικές ενότητες αφιερωμένες με ανησυχία στην τύχη των μουσουλμάνων της Βαλκανικής. Όλοι οι μουσουλμάνοι της Βαλκανικής στα δημοσιεύματα αυτά, αλλά και στις δηλώσεις επιμέρους Τούρκων επιστήμων, συχνά αναφέρονται ως Τούρκοι κι αυτό υιοθετείται κατόπιν και από τους λιγότερο ενημερωμένους (ή προειλημμένους;) κύκλους της Δύσης. Απ' αυτό το σημείο έως την κατανόηση για το νόμιμο δικαίωμα της Τουρκίας να αγωνιστεί για τους δήθεν ομοεθνείς της στη Βαλκανική είναι μόνο ένα βήμα. Συγχρόνως, οι πολιτικοί εκπρόσωποι του

Οι μεγάλες προσδοκίες από την Τουρκία και τον ισλαμικό κόσμο χαρακτηρίζουν όλα τα μουσουλμανικά πολιτικά κόμματα του γιουγκοσλαβικού χώρου, όχι μόνο τα τουρκικά.

εξισλαμισμένου σλαβικού πληθυσμού εφιστούν την προσοχή της κοινής γνώμης και της νέας εξουσίας των Σκοπίων ότι η Δημοκρατική Ένωση των Τούρκων αναπτύσσει συνεχώς ευρύτατη δραστηριότητα μεταξύ του μη τουρκικού μουσουλμανικού πληθυσμού με σκοπό τη γλωσσική και εθνική του αφομοίωση μέσω του Ισλάμ, ως κοινού σημείου ταυτότητας. Παράλληλα με τον από παλαιότερα γνωστό εξαλθανισμό, ο σλαβικός μουσουλμανικός πληθυσμός από πρόσφατα έχει εκτεθεί και σε εκτουρκισμό, για τον οποίο δρουν προγραμματισμένα τα παραρτήματα της Δημοκρατικής Ένωσης Τούρκων, που ιδρύονται και σε τόπους και περιοχές όπου από παλιά δεν υπάρχουν Τούρκοι (π.χ. Kicevo, Debar). Κυρίως απαίδευτα και αμαθή άτομα προσελκύνονται με τις υποσχέσεις δωρεάν εκπαίδευσης και απασχόλησης στην Τουρκία, πιστεύοντας στις εξηγήσεις που τους δίδονται ότι αυτό είναι η μοναδική ασφαλής προοπτική, καθόσον μελλοντικά η Τουρκία, δήθεν, θα κυριαρχήσει σ' ολόκληρη τη Βαλκανική. Εν συντομία, η πολιτική θεωρία και δημόσια δραστηριότητα των Τούρκων της Γιουγκοσλαβίας όλο και πιο πολύ θυμίζει τη ρητορεία του Κόμματος Ισότητας, Φιλίας και Ειρήνης της Δυτικής Θράκης, ο ηγέτης του οποίου Dr. Sadik Ahmet δήλωσε στο «Διεθνές Συμπόσιο για τις στρατηγικές προτεραιότητες της Τουρκίας από την άποψη εξωτερικής πολιτικής και οικονομίας» (Κωνσταντινούπολη, 5-7 Δεκεμβρίου 1991): «Στα Βαλκάνια ζουν 10 εκατομμύρια μουσουλμάνοι, από τους οποίους περίπου οι μισοί είναι Τούρκοι. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι, με τα πρόσωπά τους στραμμένα προς την Τουρκία, προσδοκούν πολλά απ' αυτήν. Στις προσδοκίες των ανθρώπων αυτών που ζουν στα Βαλκάνια κι ανήκουν στον πολιτισμό της, η Τουρκία πρέπει να ανταποκριθεί» (βλ. «Bati Trakya nin Sesi» / Η Φωνή της Δυτικής Θράκης / 5, 37, 1991, 11).

Οι «μεγάλες προσδοκίες» από την Τουρκία και τον ισλαμικό κόσμο στο σύνολό του χαρακτηρίζουν όλα τα μουσουλμανικά πολιτικά κόμματα του γιουγκοσλαβικού χώρου και όχι μόνο για τα τουρκικά. Ο Alija Izetbegovic έχει επανειλημμένα καλέσει την Τουρκία να βοηθήσει ενεργητικά, αν χρειαστεί και στρατιωτικά, τους Μουσουλμάνους στη Βοσνία. «Η Τουρκία είναι ο αδελφός μας», εδήλωσε ο αρχηγός του SDA στην τουρκική εφημερίδα «Miliyet» με αφορμή την τουρκική αναγνώριση της ανεξαρτησίας και κυριαρχίας της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης (βλ. «Borba», 11 Φεβρουαρίου 1992). «Τόσο από την άποψη της ιστορίας, όσο και από την άποψη των πολιτισμικών σχέσεων, η οικειότερη χώρα για μας είναι η Τουρκία», δηλώνει ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης Muhamed Cengic, που κατά το τελευταίο έτος έμεινε πιο πολύ στην Τουρκία απ' όσο στο Σαράγεβο. «Αν η Γιουγκοσλαβία διαμελισθεί, οι μουσουλμάνοι θα καταποντισθούν στη λίμνη του Χριστιανισμού», είναι άλλη μία δήλωση του Cengic για το τουρκικό κοινό. Την τουρκική βοήθεια ανήγγειλε και ο ηγέτης των Αλβανών του Κόσοβου Ibrahim Rugova μετά την επίσκεψή του στη χώρα αυτή, το Φεβρουάριο του 1992. Ο έντονα μαχητικός ηγέτης του SDA Σάντζακ Sulejman Ugljanin σχεδόν ποτέ πια δεν έρχεται στο Βελιγράδι, αλλά γι' αυτό τελευταία έχει επανειλημμένα επισκεφθεί την Τουρκία, η μνεία της οποίας σε πλείστους Μουσουλμάνους του Σάντζακ προκαλεί ισχυρά αισθήματα νοσταλ-

γίας. Δεν πρέπει να λησμονηθεί ότι το Σάντζακ μέχρι το 1912 ήταν μέρος της οθωμανικής αυτοκρατορίας και ότι πολλοί Μουσουλμάνοι απ' αυτό μετοίκησαν αργότερα στην Τουρκία. Μια εμπειρική κοινωνιολογική έρευνα της κοινής γνώμης του Σάντζακ, που έγινε τις αρχές του 1992, δείχνει ότι η Τουρκία καταλαμβάνει την πρώτη θέση μεταξύ των ξένων κρατών στις συμπάθειες των κατοίκων του Σάντζακ. Είναι ενδιαφέρον ότι στην τέταρτη θέση, μετά τις ΗΠΑ και τη Γερμανία, βρίσκεται η Λιβύη, στην πέμπτη το Ιράν και στην ένατη η Αλβανία. Χαρακτηριστικά είναι και όσα η εφημερίδα της Άγκυρας «Daily News» (22 Απριλίου 1992) δημοσίευσε σχετικά με μια από τις πολλές επισκέψεις του Ugljanin στην Τουρκία: «Η αντιπροσωπεία του Κόμματος Δημοκρατικής Δράσης (SDA) με επικεφαλής τον Sulejman Ugljanin εξήτησε από την Τουρκία να μην αναγνωρίσει τη νέα Γιουγκοσλαβία, να κλείσει την πρεσβεία της στο Βελιγράδι και να διακόψει όλες τις σχέσεις της με τη Σερβία, καθώς και να χαρακτηρίσει επίσημα το Γιουγκοσλαβικό Λαϊκό Στρατό δύναμη κατοχής, που καταστρέφει ό,τι δεν είναι σερβικό...»

Η αντιπροσωπεία ενημέρωσε την τουρκική πολιτική ηγεσία για τη σερβική γενοκτονία σε βάρος των Μουσουλμάνων στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη και στο Σάντζακ και ζήτησε να παρέμβει η Τουρκία στα διεθνή fora ώστε να καταπαύσει η αιματοχυσία στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη και εάν δεν επιτύχει αυτό, οι Μουσουλμάνοι του Σάντζακ εξέφρασαν την επιθυμία να επέμβει η Τουρκία και στρατιωτικά και να αποστείλει όπλα και οικονομική βοήθεια».

Η επιστροφή του Ισλάμ

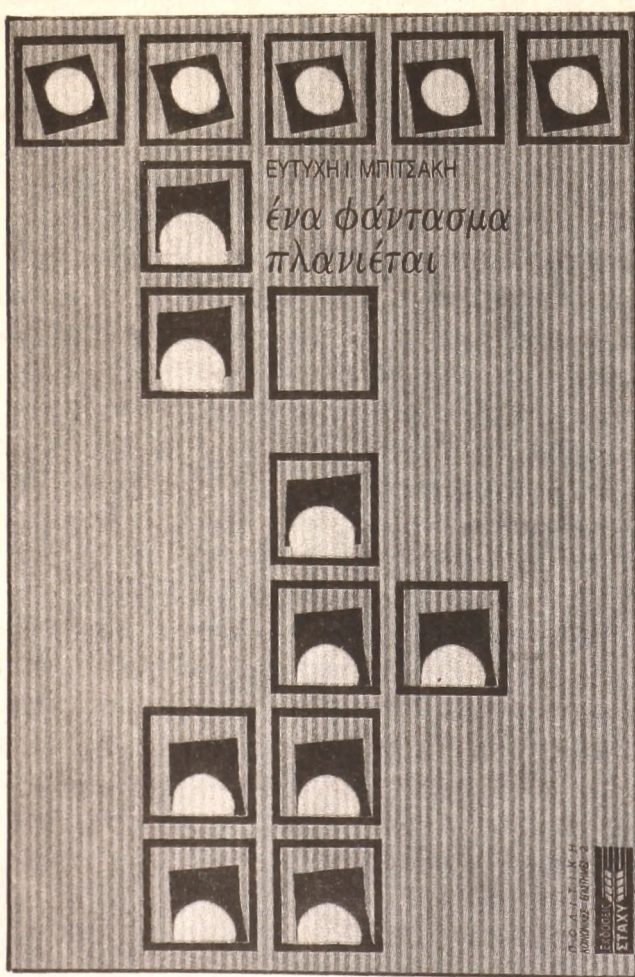
Η δημιουργία περισσότερων ανεξάρτητων εθνικών κρατιδίων στα ερείπια της εξαμελούς γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας δεν είναι η μοναδική συνέπεια της διάλυσής της, μολο-

νότι έμμεσα, ως αντιφατική διαδικασία, είναι η πιο ορατή, γι' αυτό και συγκεντρώνει τώρα την προσοχή της κοινής γνώμης του εσωτερικού και του εξωτερικού. Όμως, μακροπρόθεσμα, φαίνεται, κατά πολύ σπουδαιότερη συνέπεια της αποσύνθεσής της είναι η απελευθέρωση του χώρου για την εμφάνιση νέων ή, το πιθανότερο, αναβίωση κάποιων παλαιών, λανθανουσών τάσεων και διαδικασιών ολοκλήρωσης μη κρατικού τύπου και πέραν των κρατικών συνόρων, κατά μήκος των γραμμών των πολιτικών, οικονομικών, πολιτισμικών-ιστορικών και θρησκευτικών συμφερόντων και δεσμών. Η εξάλειψη της ιδέας και η κατάργηση της πρακτικής του γιουγκοσλαβισμού σε μέγα μέρος της πρώην Γιουγκοσλαβίας και ο περιορισμός τους, οπωσδήποτε επί μακρό διάστημα, στα πλαίσια της ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας που αποτελούν η Σερβία και το Μαυροβούνιο, αποτελεί πρόκληση και για άλλες και διαφορετικές ιδέες και προγράμματα, σύμφωνα με τη λογική των συμφερόντων των εμπνευστών τους, να καλύψουν το κενό που έχει δημιουργηθεί. Κρίνοντας κανείς από τις μέχρι τώρα εξελίξεις, το Ισλάμ δεν θα εγκαταλείψει αυτήν την ευκαιρία, και μάλιστα καθόσον η διεθνής συγκυρία σχέσεων, δυνάμεων και επιρροών τη στιγμή αυτή ανταποκρίνεται στην πραγματοποίηση των σχεδίων του.

Με την επίφαση της δημοκρατίας, της καταξίωσης του ρόλου των πολιτών με λαϊκή ή οποιαδήποτε άλλη απατηλή εμφάνιση, με την αμετάβλητη πρωτεύει της φύση, το Ισλάμ και ως πολιτική, όχι μόνο ως θρησκεία και πολιτισμός, μέσω του ανοικτού και τρωτού χώρου της πρώην Γιουγκοσλαβίας προσπαθεί να επιστρέψει στη Βαλκανική. Οπωσδήποτε, όμως, δεν υπολογίζει μόνο αυτό το τμήμα του βαλκανικού χώρου και η διάσταση αυτή των σχεδίων του θα έπρεπε απαραίτητα να αποτελέσει αντικείμενο όλων των μελλοντικών σοβαρών αναλύσεων.

Dr. Darko TANASKOVIC

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΣΙΓΟΥΡΑ ΘΑ ΣΥΖΗΤΗΘΕΙ

Κυκλοφορεί
σε όλα
τα βιβλιοπωλεία

ΕΥΤ. ΜΠΙΤΣΑΚΗ
Ένα φάντασμα
πλανιέται

- Γιατί και πώς κατέρρευσε ο «υπαρκτός σοσιαλισμός»;
- Ποιες οι αιτίες της κρίσης του ΚΚΕ και της ελληνικής Αριστεράς;
- Πού πηγαίνει η ανθρωπότητα στην εποχή της «αμερικανικής ειρήνης»;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΣΤΑΧΥ

KENTRIKH DIAΘESH: PROODOS • MEΣOΛOΓITIOY 5 AΘHNA • THΛ. 3621001 • FAX 3629207

Οι Ελληνο-Αλβανικές Σχέσεις Περνούν Από το Κοσσυφοπέδιο

του Αναστασίου Ιωαννίδη

Οι εντάσεις και η στασιμότητα δεν είναι πρωτοφανή στοιχεία, κατά την τελευταία διετία τουλάχιστον, στις ελληνο-αλβανικές σχέσεις. Από την εποχή που το πολιτικό - κοινωνικό σύστημα της γείτονος κατέρρευσε, η συμπεριφορά της στο βαλκανικό χώρο χαρακτηρίζεται από μια αντιφατικότητα που για πολλούς είναι, ίσως, δύσκολο να γίνει κατανοητή.

Η Αλβανία σήμερα, όπως και στο παρελθόν, εξακολουθεί να μαστίζεται από οικονομική και πολιτική κρίση και οι δείκτες της τη φέρνουν στο χαμηλότερο επίπεδο της Ευρώπης, ενώ οι προοπτικές ανάκαμψης είναι πολύ μακριά. Η πολιτική ηγεσία κάνει τις επιλογές της επιζητώντας στη διεθνή πολιτική σκηνή κάποια θέση στις νέες ισορροπίες, ενώ βεβαίως δεν αφήνει κανένα περιθώριο αμφιβολίας ότι ένας από τους βασικούς «εθνικούς» της στόχους είναι η διεύρυνση της εδαφικής επικράτειας της χώρας, ή η προσάρτηση εδαφών που σήμερα δεν της ανήκουν, αλλά κατοικούνται κατά πλειοψηφία από «αλβανικής καταγωγής» πληθυσμούς.

Αποτελεί εθνική πολιτική για τους σημερινούς ηγέτες της Αλβανίας η υποστήριξη του δικαιώματος της «αυτοδιάθεσης» των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου¹ και των Σκοπίων². Είναι επίσης θέμα υποστήριξης «συμμάχων» η ανοικτή αποτίμησή τους στον Ιζετμπέγκοβιτς, στον Γκλιγκόρφ, στην Τουρκία. Η κυβέρνηση της Αλβανίας δεν κουράζεται να επαναλαμβάνει ότι επιθυμεί φιλικές σχέσεις με την Ελλάδα.

Το γεγονός ότι οι επιλογές της Αλβανίας στην πολιτική της με την Ελλάδα δεν ακολουθούν τη λογική της ευθείας, αλλά της τεθλασμένης, ίσως να οφείλεται σε κάποιους «φόβους» της. Και οι πιο σοβαροί «φόβοι» της Αλβανίας έναντι της Ελλάδος φαίνεται να σχετίζονται με την ομάδα που θα μπορούσε να αποτελέσει τη γέφυρα της πιο σταθερής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών: την ελληνική μειονότητα, η οποία, αν η ίδια η γείτων αξιοποιήσει σωστά, θα μπορέσει να συμβάλλει στην πολύ ταχύτερη ανάπτυξή της. Η Αλβανία, όμως, ίσως να φοβάται ότι η ελληνική παρουσία στο έδαφός της μπορεί να της δημιουργήσει ανάλογο πρόβλημα με αυτό που δημιουργεί στους Σέρβους η αλβανική παρουσία στο Κόσοβο. Για το λόγο αυτό, δεν αφήνει ευκαιρία να βάζει «θέμα Τσάμηδων», ώστε να πιέζει, και να αισθάνεται κάποια, έστω, σιγουριά από τα νότια. Το κύριο πρόβλημα των Τσιβάνων σήμερα είναι η λύση του προβλήματος «Κόσοβο». Όλα τα άλλα προβλήματα μπορούν να περιμένουν. Η σερβική όμως τολεμική μηχανή εξακολουθεί να είναι ισχυρή, πράγμα που σημαίνει ότι θα μπορέσει να δώσει απάντηση σε ενδεχόμενη εξέγερση των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου. Είναι, λοιπόν, ανάγκη να προετοιμαστεί «παρέμβαση» της διεθνούς κοινότητας, υπό τη μορφή της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Αλβανών της περιοχής. Εξάλλου αυτό ήταν και το αίτημα του Ιμπραήμ Ρουγκόβα προς το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και

προς αυτή την κατεύθυνση ο ηγέτης των Κοσοβάρων πιέζει τους Αμερικανούς φίλους του. Αν λυθεί το πρόβλημα του Κόσοβου κατά τις επιθυμίες της αλβανικής πολιτικής ηγεσίας, είναι απλά θέμα χρόνου να ακολουθήσει η μισή περίπου περιοχή της δημοκρατίας των Σκοπίων. Το 40% των Αλβανών κατοίκων των Σκοπίων, με τους δείκτες γεννητικότητας που παρουσιάζει, θα είναι αργότερα πάνω από 50%. Γιατί λοιπόν να δημιουργηθεί σήμερα οξύτητα;³

Ας δούμε όμως και την οξύτητα που παρουσιάστηκε στις ελληνο-αλβανικές σχέσεις. Η αφορμή ήταν ένα χρυσό ολυμπιακό μετάλλιο. Η αιτία όμως; Υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύουμε ότι η οξύτητα έχει σχέση με την πρόσφατη επίσκεψη Πάνιτς στην Αθήνα, παρά με ό,τι άλλο. Η πρόταση που έγινε της Ελλάδας να «παρίσταται» στις συνομιλίες για την επίλυση του προβλήματος του Κόσοβου, θα ήταν πολύ δύσκολο να απορριφθεί από την αλβανική πλευρά χωρίς προσχήματα, πόσο μάλλον που ο Κοσοβάρος ηγέτης έχει αποδεχθεί σχετική πρόταση του κ. Μητσοτάκη. Η πρώτη «ευκαιρία» βρέθηκε με την αφορμή των ελληνικών πανηγυρισμών υπέρ του Πύρρου Δήμα. Η αλβανική πλευρά μπορεί να ζητήσει την παρουσία και δεύτερου παρατηρητή στις συνομιλίες για την τύχη των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου. Ο δεύτερος παρατηρητής θα μπορούσε να είναι μια μεγάλη χώρα της περιοχής, με εκφρασμένο ήδη το ενδιαφέρον της για την περιοχή και με μεγάλες φιλοδοξίες. Αυτή η χώρα μπορεί να είναι η Τουρκία. Το πώς θα μπορέσει μια χώρα που διατηρεί στρατεύματα κατοχής σε μια μικρότερη, όπως η Κύπρος, που καθημερινά οργανώνει επιδρομές κατά των Κούρδων «πολιτών» της και τους εξοντώνει μαζικά, να παίξει το ρόλο του παρατηρητή και εγγυητή μιας συμφωνίας που αφορά πρωταρχικά θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αυτό παραμένει ερώτημα προς απάντηση, από την πλευρά εκείνη που θα θέσει και το θέμα. Όπως παραμένει και ένα μεγάλο ερώτημα για τη λογική που χαρακτηρίζει την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας απέναντι στην κυβέρνηση Μπερίσα. Διαπιστώνεται μια αρκετά περίεργη εφεκτικότητα της κυβερνητικής ηγεσίας απέναντι στην Αλβανία, παρά το ότι ο τελευταίος εμφανίζεται ολοένα και επιθετικότερος. Όπως εξάλλου και η τουρκική ηγεσία...

1) Πρόσφατο δημοψήφισμα και ανακήρυξη του Κόσοβου σε Δημοκρατία, με πρόεδρο τον δρ. Ι. Ρουγκόβα.

2) Πρόσφατη ανακήρυξη της «αυτόνομης» Δημοκρατίας της Ιλλυριάδας.

3) Αργότερα, το πρόβλημα λύνεται πιο «εύκολα» με την προκήρυξη δημοψήφισματος, και αφού το εκλογικό σώμα κατά πλειοψηφία θα είναι αλβανικό, το αποτέλεσμα μπορεί να είναι ακόμη πιο «ευνοϊκό» και από αυτό που θα μπορούσαν οι ίδιοι να φανταστούν σήμερα.

Μάθημα ή έωλο ιδεολόγημα; (1)

του Ανδρέα Μπελεζίνη

Παρά τις υπουργικές δηλώσεις στον Τύπο, τις δημοσιογραφικές έρευνες, τις τηλεοπτικές συνεντεύξεις, από τις οποίες μια με τον αρμοδιότερο όλων, ταν καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη, πρόεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και αρχιτέκτονα των νέων εκπαιδευτικών μέτρων (ΕΤ-1, με τη Μαρία Αλιφέρη, φιλομειδή, ευμενέστατη και κατά συνείδηση ή εντολή υπερβάλλουσα σε ζήλο «ελληνισμού» τον συνομιλητή της), παρά τα πολλά άρθρα και σημειώματα στις εφημερίδες, ο υπογραφόμενος δεν κατόρθωσε να καταλάβει περί τίνος ακριβώς πρόκειται. Το παραδοξότερο: φιλόλογοι, ειδικότατοι κατά την ύλη και το θέμα, στα φώτα των οποίων προσέτρεξα, δεν μπόρεσαν να μου ξεκαθαρίσουν χωρίς, πιστεύω, να ευθύνονται οι ίδιοι, ούτε το τι ούτε το πώς του γενναίου εκπαιδευτικού πειραματισμού που εξαγγέλθηκε από τους κυβερνήτες μας.

Αναφέρομαι βέβαια στη «διδασκαλία παλαιότερων μορφών της γλώσσας μας», εάν έτσι θα λέγεται το καινοφανές «μάθημα», στην πρώτη τάξη 150 Γυμνασίων της χώρας, από την έναρξη του νέου σχολικού έτους. Δυστυχώς δεν μπορώ να πληροφορήσω τους αναγνώστες εάν κατά τον αρχικό σχεδιασμό προβλέπεται η κατά πρόοδο και σύστημα επέκταση της διδασκαλίας και στις άλλες δύο γυμνασιακές τάξεις, όρος δεσμευτικός για την κατάστρωση της ύλης και του όλου προγράμματος και για τη σύνταξη του σχετικού εγχειριδίου που τυπώνεται ήδη εν τάχει. Αδυνατώ επίσης να βεβαιώσω ότι, στην περίπτωση της επί τριετία διδασκαλίας της παγχρονικής γραμματείας και γλώσσας, στις λυκειακές πια τάξεις θα διδάσκεται αποκλειστικά η απωτάτη φάση, τα αρχαία ελληνικά. Θα ήταν συνεπώς εκτός τόπου και χρόνου να εικάσουμε ή να ρωτήσουμε ποια τύχη επιφυλάσσουν οι εισηγητές και εμπνευστές της νέας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στη νεοελληνική γλώσσα και γραμματεία στο σύνολο ενός ε-

νιαίου και σωστά καταμερισμένου ωρολογίου προγράμματος και συστήματος στη μέση εκπαίδευση.

Τέλος, για να αποφύγουμε λεπτομέρειες, όπως π.χ. με ποια κριτήρια γεωγραφικής κατανομής και κοινωνικής διαστρωμάτωσης θα επιλεγούν τα 150 Γυμνάσια που θα εφαρμόσουν και, φοβάμαι, θα υποστούν το πείραμα, θα θέλαμε να ξέρουμε τουλάχιστον τούτο: ρωτήθηκαν φιλόλογοι, γραμματικοί και κυρίως παιδαγωγοί (όλων) των φιλοσοφικών σχολών εάν θα δέχονταν να επιμορφώσουν καθηγητές και στη συνέχεια να διδάξουν στα Πανεπιστήμια της χώρας παράλληλα και ταυτόχρονα τις διαδοχικές συγχρονίες, τους πολιτιστικούς κύκλους και τις γραμματειακές περιόδους μιας υπερτρισχιλιετούς γλώσσας, ιστορίας, βίου και πολιτισμού; Να τα διδάξουν όλα αυτά όχι κατακερματίζοντας το γλωσσικό και παραπέρα το πολιτισμικό όλον σε υποσυστήματα, τμήματα και μόρια, αλλά για να μείνουμε στο γραμματικό πεδίο, να θεωρήσουν εκ του

συνεγγυς έστω και μόνο τα κλιτικά συστήματα ονοματικά και ρηματικά, εν χρόνω, αποβλέποντας σε πλήρη γνώση, χρήση και ωφέλεια! Όσο και αν οι καιροί ευνοούν τη συμπάρθεση, συγκόλληση και αποσπασματικότητα ρυθμών και μορφών και μάλιστα σε υπερεθνικά και διαπολιτισμικά πλαίσια υπό τον αστερισμό της διατομής των πολιτισμών, η ερμηνευτική επόπτευση ενός τεραστίου υλικού, ομοιογενούς κατά την ανθρωπολογική του βάση, αλλά ισχυρώς διαφοριζόμενου ως προς την ιστορική του σχετικότητα, προσκρούει σε σοβαρότατα επιστημολογικά προβλήματα. Στο βαθμό που συνδέονται με τη διδακτική πράξη στη μέση τουλάχιστον εκπαιδευτική βαθμίδα, θα τα θίξουμε παρκάτω.

Οι πληροφορίες που ευδόκησαν να παράσχουν οι αρμόδιοι πάνω στο σπουδαιότατο αυτό θέμα, είναι τόσο ελλιπείς, που φρόνιμο θα ήταν ίσως να αποφύγει κάθε ενδιαφερόμενος να διατυπώσει σκέψεις, επιφυλάξεις και προβληματισμούς. Επειδή όμως η ανεπαρκής πληροφόρηση δεν οφείλεται, θέλω να πιστεύω, σε κρυφίνοια ή σκόπιμη αδιαφάνεια, αλλά σε εγγενή ασάφεια και σύγχυση σκοπών και προθέσεων, θα αποτολήσω με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία δύο προβλέψεις από διδακτική αποκλειστική σκοπιά.

Σε ένα πρώτο στάδιο, που πιθανώς δεν θα καλύψει περισσότερες από τις μισές προγραμματισμένες ώρες, αυτό που πρόκειται να διδάξουν και να διδαχτούν μαθητές και φιλόλογοι από τους φθινοπωρινούς ή, εάν γίνει στοιχειώδης προετοιμασία, από τον πρώτο χειμερινό μήνα του νέου σχολικού έτους θα αποδειχτεί ότι δεν είναι μάθημα με την τυπική έννοια του όρου, εφόσον δεν θα έχει σαφές, συγκεκριμένο και διδακτό γνωστικό και μαθησιακό αντικείμενο. Θα προταθεί προς χρήση και αφομοίωση έναν ιδιότυπο μορφωτικό αγαθό με φρονηματιστικό και εθνικό χαρακτήρα, δηλαδή ένα είδος πολιτιστικής και εθνικής αγωγής με τη βοήθεια μιας ιδιόμορφης διδακτικής ρητορικής και πειθούς. Η αναγκαιότητα μιας τέτοιας αγωγής έχει ήδη υποδειχθεί κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες από σοβαρότατους και κάποτε βαθυνούστατους άνδρες, όσο και από φωνασκούς, κινδυνολόγους και γλωσσολογούντες ιδιώτες. Εάν στην πρώτη κατηγορία θα κατάρτασσαμε ανέτως και μεταξύ των πρώτων τον Στέλιο Ράμφο, που για να δραματοποιήσει το κήρυγμά του δεν δίστασε να χαρακτηρίσει τη νέα ελληνική ως «μειωμένη εκδοχή της αρχαίας» και να καταλόγισει στον Διονύσιο Σολωμό, συγγραφέα του «Διαλόγου» για τη γλώσσα (1824) «ανευθυνότητα», η χορεία των προφητών και ηλωτών του Ιερεμία είναι ευρύτατη. Θα αναφέρω μόνο, ακριβώς για να δώσω το ιδεολογικό στίγμα των ημερών, τη μόνιμη ανά

Ταρασκευή εκπομπή της κρατικής τηλεόρα-
της «Ανασκοπήσεις». Με στόμφο αφόρητο,
ήλως παρωχημένη τηλεοπτική παρουσία,
υποπεποιθήση που Κύριος οίδεν από πού
εντλείται, ο παρουσιαστής ασκεί δήθεν εκ-
των ένδον έλεγχο κατά των κακώς κειμέ-
ων του αμαρτωλού και κυνικά από πολιτι-
κή άποψη μονομερούς ιδρύματος, ενώ στο
μεταξύ κατά το πλείστον λέγει και εκφωνεί
ήχι λίγα περί γλώσσας φληναφήματα, για
να μη χρησιμοποιήσω ακριβέστερη αλλά α-
ποραία λέξη. Και δεν είναι ο μόνος. Η υστε-
ρία ορθοέπειας και διορθωτικών προτάσεων
και παρεμβάσεων που έχει κυριέψει τη χώ-
ρα θα ήταν όχι μόνο διασκεδαστικό αλλά
και ωφέλιμο φαινόμενο και θα αποτελούσε
αμπρά κατ' άτομο επίδοση, εάν δεν συνο-
ευόταν από κατατρομοκράτηση των ιθαγε-
ών ομιλητών καθώς και από δραματικούς
και εκφασλιστικούς τόνους για τους μη αρ-
αιομαθείς χρήστες μιας γλώσσας που μόνο
φελείς ή ανίδεοι σήμερα τη φαντάζονται
τατική, πάγια και κοκκαλωμένη. Οι ανα-
όδεικτες συνήθως κρίσεις για τη γλωσσική
ατάσταση παιδών, εφήβων, νέων και ενη-
ικών, και όταν ακόμη δεν συνοδεύονται α-
ό σαφείς πολιτικές αιχμές, έχουν προετοι-
άσει ικανώς το έδαφος για την εφαρμογή
της νέας γλωσσικής σωτηριολογίας. Απρο-
υμότατα, αλλά είμαι υποχρεωμένος να το
ημειώσω: άνθρωποι, που έπρεπε να είναι
νεπηρέαστοι όπως οι μετέχοντες στο αρμό-
ιο συμβουλευτικό όργανο του υπουργείου
και οι συντάκτες του νέου (παν-) εγχειρι-
ίου, κινδυνεύουν να προσβληθούν από το
νεύμα ενός χονδροειδούς νεοσυντηρητι-
μού.

Έτσι σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ιν-
στιτούτου κατακλείει πρόσφατα συνέντευξη
ου με την ακόλουθη διαβεβαίωση που αφή-
ι απ' έξω όχι μόνο τον «ανεύθυνο» Σολω-
ν, αλλά τον δυστυχήσαντα ως προς τις
τουδές Κάλβο και τον... ατυχήσαντα ο-
ωσδήποτε Καβάφη: «...όλοι οι δόκιμοι
ιριστές της Νέας Ελληνικής είχαν διδα-
ρεί συστηματικά και σε βάθος την Αρχαία
Ελληνική» (Κ. Κατσιμάνης, «Ελευθεροτυ-
α», 3/8/92, σ. 21).

Το αυτό το θολό ιδεολογικό πλαίσιο, θα
κληθούν σε λίγες εβδομάδες ή το αρ-
τερο μήνες δάσκαλοι και παιδιά να ενδυ-
μώσουν και να θωρακίσουν την εθνική
ους ταυτότητα και συνείδηση με τη γνώση
ν «Ελληνικών» (και των «Ελλήνων»;
παρένθετη ερωτηματική φράση που θέτει
τα δύο ονόματα (και το εθνικό και το
λωτικό της γλώσσας) κατά τη σολωμική
ους έννοια, δεν αποβλέπει στο να πειράξει
νέναν. Αν είναι με τη νέα «μάθηση» να ε-
χθυθεί και να βιωθεί υγιώς (στο «υγιώς»
ριέχονται και γόνιμα ιδεολογικά πλάσμα-
) η «εθνική μας ταυτότητα», δεν είμαι ο
νός, υποθέτω, που θα συναινούσε σε α-

ναγκαίες και υπό έλεγχο προσαρμογές και
παραχωρήσεις. Δεν εγείρεται ένα έθνος και
δεν αφυπνίζεται ούτε αμύνεται, εάν χρεια-
στεί, ένας λαός χωρίς εμβατήρια, θούρια, α-
λαλαγμούς και κραυγές. Όπως επίσης δεν
πολεμάει με κούφιας ρητορείες και ιδεολογι-
κά ληρήματα.

Μέσα στο κλίμα της γλωσσικής κινδυνο-
λογίας και υπό την πίεση των εθνικών σκο-
πών του «μαθήματος», οι φιλόλογοι που θα
επιστρατευθούν για το πείραμα, θα πρέπει
επί δύο ώρες την εβδομάδα να διδάσκουν
«παραλλήλως την αρχαία Ελληνική, τη
Βυζαντινή και τις λόγιες μορφές της γλώσ-
σας σε συσχετισμό με τη σύγχρονη ελληνική
και κατά τρόπο που θα επιτρέπει στους μα-
θητές να κατανοήσουν και να αγαπήσουν τα
παλαιότερα ελληνικά». Αυτές είναι οι οδη-
γίες. Δεσπόζουσα και κατευθυντήρια παιδα-
γωγική αρχή: «Η διαχρονική γνώση της
ελληνικής γλώσσας ως ουσιώδες στοιχείο
της εθνικής ταυτότητας». Απότοκος διδα-
κτική τακτική: «Τα κείμενα της Αρχαίας,
Βυζαντινής και Λόγιας Ελληνικής γλώσσας
θα συνδέονται μεταξύ τους με τρόπο τέτοιο,
ώστε ο μαθητής να έχει τη δυνατότητα να
παρακολουθήσει την εξέλιξη της γλώσσας».
Προσδοκώμενο και σκοπούμενο γλωσσικό
αποτέλεσμα: «Οι μαθητές σε μεγάλο βαθμό
θα αποκτήσουν μια βάση γλωσσικής αναφο-
ράς που θα τους βοηθάει να καταλαβαίνουν
γιατί μια λέξη ή έκφραση λέγεται στη Νέα
Ελληνική κατ' αυτόν τον τρόπο και γιατί θα
ήταν λάθος αν λεγόταν διαφορετικά» (το
τελευταίο αυτό δια στόματος Κ. Κατσιμάνη
σε συνέντευξη). Επιπλέον κατά τη «διδα-
σκαλία» οι καθηγητές θα αποφεύγουν την
ανιαρή και πικρότατη γραμματική και πάν-
τως δεν θα καταπονούν τους μαθητές με ορι-
ζόντιες και κάθετες αντικαταστάσεις, απο-
μνημόνευση κανόνων συντακτικού και άλ-
λους καταναγκασμούς της παραδοσιακής δι-
δακτικής των «νεκρών» γλωσσών.

Δεν χρειάζεται να έχει διδάξει κανείς αρ-
χαία Ελληνικά, για να φανταστεί όχι μόνο
τις δυσκολίες, αλλά τις διδακτικές και συ-
νειδησιακές συγκρούσεις που ένας φιλότιμος
και εμπνευσμένος φιλόλογος θα πρέπει να υ-
περβεί ή να αγνοήσει, εάν πρόκειται, όπως
οφείλει, να ακολουθήσει τα κελεύσματα του
υπουργείου και των προϊσταμένων του αρ-
χών.

Το ίδιο ισχύει για νοήμονες και ευαίσθη-
τους μαθητές που θα χρειαστεί να αποκρύ-
πτουν απορίες και ενδεχομένως ενστάσεις ή
αντιρρήσεις, εάν δεν θέλουν, όπως ο ζήλος
υπαγορεύει και το συμφέρον τους απαιτεί,
να μην διαταράσσουν τη γαλήνη της τάξης.

Η διδασκαλία μιας Παν-γραμματικής και
Παν-γραμματείας, όπως διαγράφεται
στα έως τώρα δημοσιεύματα, θα υποχρεώ-
σει τους φιλόλογους, όπως και τους συντά-
κτες των σχετικών εγχειριδίων, σε μια σει-

ρά αναπόφευκτων συμβιβασμών και διδα-
κτικών ελιγμών:

α) Σε συνεχή και πολλές φορές βεβια-
σμένη υπόδειξη της «αδιάσπαστης συνέ-
χειας» της ελληνικής γλώσσας, υπόδειξη
που θα ρέπει σε αγκύλωση και τυποποίηση.

β) Σε απόκρυψη ή υποτίμηση των χαρα-
κτήρων που διαφοροποιούν διαλέκτους και
γλωσσικές φάσεις.

γ) Στην επιλογή χωρίων και κειμένων
που εμφανίζουν τις μικρότερες διαφορές και
αποκλίσεις από τις λόγιες τουλάχιστον μορ-
φές της νεότερης γλώσσας, πράγμα εύκολο
όσο και απατηλό.

δ) Σε κακόζηλες ή εξεζητημένες μετα-
φράσεις αρχαίων ρήσεων («δοξών»), χω-
ρίων ή και λόγων που θα υφίστανται όσο γί-
νεται λιγότερο του πρωτοτύπου για να κα-
ταδειχτεί ακριβώς το ενιαίο και συνεχές
της ελληνικής γλώσσας.

ε) Στην αποσύνδεση, κάτι χειρότερο, στη
βίαιη και αυθαίρετη απόσπαση, κυριολεκτι-
κότερα, στο ξερίζωμα του λόγου από το
γλωσσικό, εννοιολογικό και πολιτισμικό ο-
ρίζοντα στον οποίο ο λόγος αυτός αναδύεται
και τον οποίο (ορίζοντα) με τη σειρά του ο
ίδιος (ο λόγος) διασημαίνει.

στ) Στον υποβιβασμό ή στην επιλεκτική
διατίμηση γραμματικών στοιχείων και συ-
στημάτων που θα θεωρηθεί ότι ευνοούν τον
ιδεολογικό / φρονηματιστικό χαρακτήρα
του μαθήματος.

ζ) Στην παρασιώπηση των σημασιολογι-
κών διαφορών κατά τη χρήση των ιδίων λέ-
ξεων σε διαφορετικές γλωσσικές περιόδους,
μολονότι εδώ ακριβώς κρύβεται η πιο επι-
κίνδυνη παγίδα για τους αναγνώστες αρ-
χαίων, μεταγενέστερων και νεότερων κειμέ-
νων από το πρωτότυπο.

η) Στη με ζέση και έμφαση υπόδειξη των
αρχικών θεμάτων και ριζών που μοιραία θα
αποβεί εις βάρος του λειτουργικού ετυμολο-
γικού και θα προδιαθέσει τους μαθητές, δυ-
σαναλόγως, κατά των λέξεων που δεν επι-
δέχονται ελληνική ετυμολόγηση (μεταξύ
των οποίων ο τοπωνυμολογικός και επω-
νυμολογικός πλούτος της εγγύτερης παρά-
δοσής μας).

θ) Στην αδιάλειπτη μεταγλωττιστική με-
σολάβηση του διδάσκοντος με αποτέλεσμα
οι μαθητές χωρίς γραμματικά θεμέλια και
υποδομή να αυτενεργούν ελάχιστα και να
έρχονται σε επαφή όχι με το αρχαίο ή το
λόγιο κείμενο, αλλά κατά το πλείστον με το
λόγο του διδάσκοντος.

Η διδακτική αμηχανία προδιαγράφεται
τόσο μεγάλη ώστε δεν θα αργήσει να παρα-
χωρήσει τη θέση της σε μια άλλη πρακτική
προς την οποία ευσυνειδητοί δάσκαλοι και
συνεπείς μαθητές θα διολισθαίνουν από το
τρίτο ή τέταρτο, αν όχι από το δεύτερο ή
και πρώτο μάθημα. Θα επιχειρήσουμε να
την εκθέσουμε στο προσεχές τεύχος. □

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΟΙΚΟ «ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ»

• Με επιφύλαξη το ANTI πήρε θέση στις καταγγελίες του Αλέξανδρου Σχινά, όπως δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό ΔΙΑΒΑΖΩ, που αφορούσαν την ποιότητα των εκδόσεων του γερμανικού εκδοτικού οίκου «Ρωμιόςυνη», ειδικευμένου στην έκδοση μεταφράσεων ελληνικών κειμένων. (1) Παγγέλης Σακκάτος, με επιστολή του, αμφισβητεί την αλήθεια των καταγγελλομένων.

Αγαπητό ANTI,
Σχετικά με το θέμα που δημιουργήθηκε στον ελληνικό Τύπο για το ζεύγος Αϊντενάιερ και τον εκδοτικό τους οίκο «Ρωμιόςυνη» της Κολωνίας, ύστερα από δημοσίευση του κ. Αλέξανδρου Σχινά στο περιοδικό «Διαβάζω», με τον τίτλο «Ένας κίνδυνος για τη λογοτεχνία μας στη Γερμανία», τεύχος 287, από 13/5/92, θέμα πάνω στο οποίο κάματε και σεις στο 497 τεύχος σας, σελίδα 66, σχετικό σχόλιο, με την επιφύλαξη «αν ισχύουν» τα καταγγελλόμενα, επειδή συμβαίνει να γνωρίζω καλά και τις δύο πλευρές από δεκαετίες, τοποθετούμαι.

Και πρώτα - πρώτα, και το δικό σας σχόλιο είναι χαρακτηριστικό του τρόπου με τον οποίο αντιμετώπισε το θέμα ο ελληνικός Τύπος, αν και το «αν ισχύουν» απαλύνει την περίπτωση.

Γιατί αυτά που αναφέρετε πως «εμφιλοχώρησαν στις γερμανικές εκδόσεις Ελλήνων συγγραφέων του οίκου "Ρωμιόςυνη"», είναι δείγματα Σχινά, που αφορούν κείμενα συνεργασιών του ζεύγους Αϊντενάιερ σε εκδόσεις άλλων εκδοτικών οίκων και κανένα, μα κανένα, δεν αφορά ούτε μια έκδοση της «Ρωμιόςυνης».

Δεν θα μπω σε λεπτομέρειες, θα αναφέρω μόνο κάποια χαρακτηριστικά δείγματα των ανακριβειών:

1. Πουθενά δεν υπάρχει επί

λέξει στο κείμενο του *Hans Eidenhofer* για την ελληνική γλώσσα, των εκδόσεων EXPRESS του Βερολίνου, 1985, πως «ο Όμηρος έγραψε ιδιοχειρώς τα έργα του», όπως γράφει ο κ. Σχινάς στη σελίδα 21 του «Διαβάζω» και όλος ο ελληνικός Τύπος, μαζί κι εσείς, το έχουμε «τούμπανο».

Το κείμενο, κατά λέξη, είναι το ακόλουθο:

«Έτσι, σπουδαίοι ποιητές, ιστορικοί και φιλόσοφοι, όπως ο Όμηρος, η Σαπφώ, ο Πίνδαρος, ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής, ο Ευριπίδης, ο Αριστοφάνης, ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης, ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης γράψανε σ' αυτή τη γλώσσα» (σελίδα 269), πράγμα που μπορεί να μην ισχύει κυριολεκτικά ειδικά για τον Όμηρο, αλλά σε κάθε περίπτωση διαφέρει από αυτό που ο κ. Σχινάς αποδίδει στον *Eidenhofer*.

2. Κάποια άλλα «τρελά», όπως εκείνος ο σιδηρόδρομος των ενωμένων ελληνικών λέξεων με λατινικά στοιχεία, είναι απόσπασμα από άσκηση που στη συνέχεια τονίζει τις λέξεις, τις χωρίζει και τελικά τις γράφει και με ελληνικά γράμματα. Το ίδιο κι εκείνο με τα μαχαίρια, τους μάγειρες και τις γάτες που χορεύουν, είναι παρμένα από κείμενο υπαγόρευσης, επίτηδες ανακατωμένα, μέσα στο οποίο υπάρχει και το χαρακτηριστικό «δεν καταλαβαίνω τίποτα», ενώ προηγούμενα υπάρχουν οι ελληνικές παροιμίες σωστά διατυπωμένες. Είναι δε γνωστό, πως όταν πάρεις κάποιες λέξεις ή φράσεις ξεχρεμάστες, ξεκάρφωτα, ανεξάρτητα από το κείμενο που εντάσσονται και προπαντός από το πνεύμα του, μπορείς να παρουσιάσεις το συγγραφέα του όπως θέλεις. Πολύ δε περισσότερο, όταν πρόκειται για κείμενα ασκήσεων.

Όσο για το ότι, οι Έλληνες λένε για συντομία τον κάθε Κωνσταντίνο —Μεγάλο ή Μικρό— Κώστα, για να το καταλαμπουρίσουμε και λίγο, δυστυχώς λέγανε και δεν ξέρω πόσοι εξακολουθούν να το λένε κι ακόμα, εκείνο το... αλυσμόνη-

το «Ελιά, ελιά και Κώτσο —ή και Κώτσου— βασιλιά», έτσι, για να μην ξεχνάμε.

Τέλος, για την έγνοια που έπιασε τον κ. Σχινά για τα λεφτά του Έλληνα φορολογούμενου, που τα... καταχρώνται οι *Eidenhofer* δια της «Ρωμιόςυνης» τους, θα πρέπει να πληροφρήσω εδώ τους αναγνώστες του «ANTI», πως παλιότερα, σε συνέντευξη του του 1985 στη γερμανική ραδιοφωνία, τον είχε πιάσει πόνος για ανάλογες καταχρήσεις της Αθήνας, να σωστά διαβάσατε, που είχε το θράσος να δεχτεί την ανακήρυξη της σε πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης, καταναλώνοντας λεφτά από τις κάσες της ΕΟΚ και της ΟΔΓ («BUNDESREPUBLIKANISCHES GELD» είχε πει επί λέξει), αυτή, πρωτεύουσα μιας χώρας με πολύ χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, των «800.000 αναλφάβητων», που «βλέπουνε τους καλλιτέχνες και τους συγγραφείς σαν εξωτικά όντα», και άλλα τέτοια σαθρά, κενά και αλαζονικά.

Αλλά στους παροικούντες την Ιερουσαλήμ (και την Κολωνία), ο κ. Σχινάς είναι γνωστός για τη μόνιμη κλήση του να ανεβάζει και να κατεβάζει ανθρώπους στο άφε - σβήσε, που λένε.

Να τι έλεγε π.χ. για τους *Eidenhofer*, τους ίδιους αυτούς *Eidenhofer* που σήμερα διασύρει, στην εισαγωγή συνέντευξης με τη Νίκη *Eidenhofer*, σε εκπομπή του του 1987, από τη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου της Φραγκφούρτης:

«Η Ελληνική Λογοτεχνία, αγαπητοί ακροατές, και γενικότερα η ελληνική πνευματική παραγωγή, εκπροσωπείται ελάχιστα, όπως ξέρουμε, στο εσωτερικό (στο εξωτερικό θά 'θελε να πει), για ειδικούς λόγους, στη Γερμανία κάπως λιγότερο μάλιστα από όσο στη Γαλλία ή στους αγγλοσάξωνες, Γι' αυτό ακριβώς είναι και πολύτιμη, η απόκτηση κάθε φορά ενός Γερμανού αρμόδιου που θα παρουσίαζε τη λογοτεχνία μας εδώ. Ένας από τους βαθύτερους γνώστες της γλώσσας μας, της ιστορίας μας και της πνευματικότητάς μας,

είναι ο γνωστός και στην Ελλάδα άλλωστε ήδη, από άλλες πηγές αλλά και από την DEUTSCHE WELLE, ο καθηγητής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Κολωνίας, ο Χανς Αϊντενάιερ. Εξίσου γνωστή και η γυναίκα του, η Νίκη Αϊντενάιερ, και οι δύο, μεταξύ άλλων, είναι σημαντικοί παράγοντες, σε έναν εκδοτικό οίκο, που φέρει το χαρακτηριστικό τίτλο "Ρωμιόςυνη", και που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια συστηματικά, Νεοελληνική Λογοτεχνία στη Γερμανία».

Και τότε που έκανε στους *Eidenhofer* αυτούς τους απλόχερους επαίνους τους, το βιβλίο με τα κείμενά τους που σήμερα επικαλείται, ήταν σε κυκλοφορία ήδη δύο χρόνια. Από το 1985.

Νομίζω πως με το παραπάνω απόσπασμα απέδειξα ήδη τον προηγούμενο ισχυρισμό μου, για το πως ο κ. Σχινάς ανεβάζει και κατεβάζει ανθρώπους στο πι και φι.

Αλλά θα πρέπει, τέλος, να αναφέρω και κάποιο άλλο χαρακτηριστικό περιστατικό:

Σε εκπομπή της Γερμανικής Ραδιοφωνίας της Κολωνίας (WDR) στις 11 Αυγούστου 1985, απ' αφορμή την Αθήνα σαν πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης, με συνεντεύξι-σθέντες τον μακαρίτη Παναγιώτη Κανελλόπουλο, τη Μελίνα Μερκούρη ως υπουργό Πολιτισμού, τον Ιάκωβο Καμπανέλη, τον Α. Σχινά και άλλους, ο κ. Σχινάς, ως αντιπρόσωπος αυτής της διάκρισης της Αθήνας, αφού είπε πολλά αρογάντικα και προσβλητικά για το πνευματικό και πολιτιστικό επίπεδο του ελληνικού λαού, ανάμεσα στα άλλα είπε και τα ακόλουθα:

Αυτή η σημερινή Αθήνα, ως πρώτη πολιτιστική πρωτεύουσα της σημερινής Ευρώπης, στο όνομα μιας παμπάλαιας, βραχύβιας και πάνω από δύο χιλιάδες χρόνια χαμένης αϊγλής, ενός αρχαίου κράτους στο ίδιο μέρος. Κι έτσι, αυτή η σημερινή φτωχή χώρα να έλθει σε επαφή με εκείνη την Ελλάδα. Αυτό εί-

«το πιο επικίνδυνο. Αυτή η ιδεία και αυτή η λεγόμενη πολιτιστική κατεύθυνση (AUFRIHTUNG), με αυτήν την νοια, πως είναι οι υπερήφανοι απόγονοι του Περικλή, και σας προκαλώ, ώστε κάθε λούρος στην Αθήνα και κάθε ασταρμάιτερ στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, να ωρεί τον εαυτό του απόγονο του Περικλή, κάτι που στην Ιλλία π.χ. είναι παραπάνω αγγελοίο και αδιανόητο, να ει κάποιος στο δρόμο πως εί- απόγονος του Καίσαρα, με τό μπορείτε να καταλάβετε ποια σχιζοφρένεια πρόκει-».

Θα μπορούσε βέβαια να τον τήσει κανείς, πότε είδε τους ύστρους της Αθήνας και τους ασταρμπάιτερ της Γερμανίας η συσχέτιση φαίνεται ειδικά λεγμένη— να διακηρύχνου- στους δρόμους πως είναι κα- θείαν απόγονοι του Περι- ή. Κι ακόμα, αν αυτό φαντά- γελοίο γι' αυτές τις κατηγο- ρίες προσώπων, τι γίνεται με ρίς άλλους, τους πενταχοσιο- μινους, ας πούμε; Είναι το γελοίο και γι' αυτούς ή υ- ρχουν διαβαθμίσεις γελοιο- ρας;

Αυτό το γεγονός καταγγέλ- ε τότε σε Γενική Συνέλευση εδώ Ελληνικής Κοινότητας κατ' εντολή της του ζήτησα μας στείλει την ταινία της ομπής για να πάρουμε θέση.

Ήρα εκ μέρους του ένα μα- σκελές φωνητικό απολογη- γράμμα προς εμένα «και μέλη του συλλόγου μας», ό- ; έλεγε, για τους αγώνες του για το τι έκαμε στο παρελ- που το συνόδευε όμως ται- άλλης συνέντευξής του, απ' ρμη το ίδιο γεγονός, με εξι- αλαζονικό και αφ' ύψηλου, προς τον ελληνικό λαό και ιορφωτικό του επίπεδο, αλ- ιαφορετικό περιεχόμενο και ρίς τις ύβρεις του προς τους ληνες μετανάστες.

Με αυτήν υμνούσε και τον αγματικά αξέχαστο Jacob Hipp Fallmerayer, που «ή- α ένας ιστορικός πρώτης μμής, ένας λαμπρός και άτος χιούμορ στιλίστας και τελευταίο, ένας άνθρωπος

με δημοκρατικό πνεύμα», που «λόγω της συμμετοχής του στην Εθνική Συνέλευση, της Φραγκφούρτης, απολύθηκε το 1849 από την καθηγητική έ- δρα του στο Μόναχο». Στη συ- νέχεια έλεγε πως ο Φαλλμε- ράουερ στην Ελλάδα είναι ταμ- πού και υιοθετούσε τις απόψεις του για την καταγωγή των ση- μερινών Ελλήνων.

Αλλά ο Φαλλμεράουερ είναι γνωστό πως ήταν συντηρητικός με αντιδραστική κοσμοθεώρηση και φιλότουρκος από σλαβοφο- βία, θεωρώντας και τους Έλ- ληνες, που κατ' αυτόν στις φλέ- βες τους έρεε κυρίως σλαβικό αίμα, ύποπτους σλαβισμού, που σε συμμαχία με την τσαρική Ρωσία αποτελούσαν σοβαρό κίνδυνο για τη Δύση. Γι' αυτό εναντιώθηκε κυρίως πολιτικά, πέρα από το ιστορικό άλλοθι, στην ύπαρξη της νέας Ελλάδας και γι' αυτό παρασημοφορήθη- κε από την οθωμανική αυτο- κρατορία. Άλλωστε, και στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου του περί της καταγωγής των σημερινών Ελλήνων, είναι αρ- χετά δουλοπρεπής απέναντι στη βαυαρική αυλή και στον Όθω- να. (Βλέπε σελίδες του 128 και 129, Αθήνα, Εκδόσεις Νεφέλη, 1984). Το δε κωμικό στην όλη υπόθεση είναι, πως αυτός ο από σλαβοφοβία τουρκόφιλος θεω- ρήθηκε σλαβόφιλος.

Ας ξαναγυρίσουμε όμως στα καμώματα του κ. Σχινά. Όταν διαπιστώθηκε η λαθροχειρία, ζητήσαμε από το WDR την ται- νία και μας έστειλε ολόκληρη την εκπομπή. Σε αυτή ήταν μέ- σα οι βρισιές αυτούσιες, όπως ακριβώς είχανε καταγγεληθεί στη γενική μας συνέλευση και όπως τις παρέθεσα παραπάνω. Δηλαδή, ο κ. Σχινάς, πέρα από τις απαράδεκτες εκφράσεις του στα ερτζιανά εις επήκοον όλης της Γερμανίας, διέπραξε επι- πλέον συνειδητά και απάτη σε βάρος όλων των μελών της Κοινότητάς μας. Κι ακόμα, τη γνήσια ταινία την έχει στείλει αλλού, αλλά με το επίμαχο ση- μείο αφαιρεμένο, πράγμα που σημαίνει πλαστογραφία.

Τη συνέλευση εκείνη την α- κύρωσα τότε εγώ για άλλους λόγους, κι έτσι ακυρώθηκε και

η εντολή που είχε δώσει, να κα- ταγγεληθεί ο κ. Σχινάς για τις απαράδεκτες εκφράσεις του κα- τά του εργαζομένου Ελλήνι- σμού της Γερμανίας, ο δε κα- ταγγείλας δεν ξανάβαλε το θέ- μα κι έτσι δεν υπήρξε συνέχεια. Όμως οι προαναφερόμενες πράξεις του μένουν και θα τον χαρακτηρίζουν εσαεί.

Όταν δε τότε του είπα, πως η εντολοδόχος εναντίον του συ- νέλευση ακυρώθηκε από εμένα για άλλους λόγους, μου απάν- τησε πως «ύστερα από τόσον καιρό, και έγκλημα να έχεις κάμει παραγράφεται».

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Βαγγέλης Σακκάτος
Λέβερκουζεν, 24 Ιουλίου 1992

Σ.Σ.: Παραμένει πάντα ζητούμενη μια δημόσια τοποθέτηση των εκδοτών της «Ρωμιοσύνης». Σε περίπτωση που υπάρξει, το ANTI προτίθεται να τη δημοσιεύσει.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ

● Ρίξτε μια ματιά στην καταγγελία του αναγνώστη μας, που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,
Την 20ήν Μαΐου 1992, αστυ- νομικαί δυνάμεις, τελούσαι υπό την άμεσον εποπτεϊαν και κα- τεύθυνσιν, αφ' ενός μεν κληρι- κών διαφόρων κατηγοριών αφ' ετέρου δε της υπαγομένης εις το υπουργείον των Εξωτερικών Πολιτικής Διοικήσεως του Α- γίου Όρους, εξέβαλον αιφνι- δίως και βιαίως εκ της εν Αγίω Όρει σκήτης του Προφήτου Η- λίου, τους εκεί εγκαταβιούντας από πολλών ετών μοναχούς, α- κολουθώς δε τους απεμάκρυναν βαναύσως εκ του Αγίου Όρους και τους έρριψαν απανθρώπως εις τους δρόμους!

Τα ανωτέρω αποκρουστικά και απαίσια γεγονότα, εξευτε- λίζοντα και διεθνώς την χώραν μας, συνετελέσθησαν εν ψυχρώ, αντικανονικώς και παρανόμως, άνευ τηρήσεως οιασδήποτε νο- μίμου διαδικασίας, άνευ επιδό- σεως και υπάρξεως οιασδήποτε δικαστικής αποφάσεως επιτρε- πούσης ταύτα, άνευ κοινοποιή- σεως εις τους διωχθέντας οιο-

δήποτε εγγράφου, άνευ διατυ- πώσεως εις βάρος τούτων γρα- πτής τινός κατηγορίας και κλη- σεώς των εις απολογίαν, άνευ συντάξεως πρωτοκόλλου παρα- δόσεως και παραλαβής των εν τη σκήτη χειμηλίων και λοιπών αντικειμένων, άνευ χορηγήσε- ως εις τους διωχθέντας της μι- κράς προθεσμίας την οποίαν ε- ζήτησαν ούτοι δια να ετοιμα- σθούν κ.λπ.

Επειδή τα ανωτέρω απαρά- δεκτα συμβάντα είναι χαρακτη- ριστικά του αυταρχικού κατη- φόρου εις τον οποίον με αύξου- σαν οσημέραι ταχύτητα ωθού- μεθα και πριν είναι πολύ αργά δια το δημοκρατικόν μας πολι- τευμα, πρέπει να κινητοποιη- θούν όλοι οι ενεργοί πολίται, δια να αξιώσουν ου μόνον την α- ποκατάστασιν των βαρβάρως διωχθέντων αθών και ανυπε- ρασπίστων έναντι της αυθαιρέ- του και ωμής βίας Ορθοδόξων Αγιορειτών Μοναχών Ελλή- νων πολιτών, αλλά και να α- παιτήσουν την αυστηροτάτην και παραδειγματικήν τιμωρίαν, όλων ανεξαιρέτως των οπωσδή- ποτε ενεχομένων εις το προανα- φερθέν ανοσιούργημα.

Μετά τιμής
Θεόδωρος Σαρ.
Θεοδωρόπουλος
Δικηγόρος

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ Ή ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ;

● Σε άρθρο των ιστορικών Μαργαρίτας Δρίτσας και Λένου Μαυρομμάτη (ANTI, τχ. 499, 24/7/92) αναφέρεται ο αναγνώστης μας. Και κάνουν τις παρακάτω επισημάνσεις:

Αγαπητό ANTI,
Παρατήρησα με ιδιαίτερη προ- σοχή, στο τελευταίο τεύχος σου, την αγωνία που συνοδεύει την προσπάθεια υπέρβασης κά- ποιας γνωστής αδυναμίας που υπάρχει στη σκέψη και τοποθέ- τηση ενός αριστερού και αριστε- ρογενούς κόσμου, μη εκπροσω- πούμενου στη Βουλή. Αναφέρο- μαι συγκεκριμένα στο άρθρο «Σκόπια και Έλληνες Ιστορι- κοί», με το οποίο γίνεται μια σημαντική κατάκτηση αφού

ΠΕΡΙ ΒΙΝΤΑΛ - ΝΑΚΕ

● Με πνευματική εντιμότητα και κριτικές θέσεις οφείλουμε να κρίνουμε τις απόψεις προς τις οποίες διαφωνούμε, επισημαίνει ο Γ. Φαράκλας από το Παρίσι. Ο λόγος και πάλι για τον Πιέρ Βιντάλ - Νακέ.

Αγαπητό ANTI,

Ένας αναγνώστης σου είχε βγάλει τον Πιέρ Βιντάλ - Νακέ βαλτό. Δυστυχώς, στο κατά τα άλλα πολύ ενδιαφέρον άρθρο της για την ελληνικότητα της αρχαίας Μακεδονίας, η Έλλη Παππά ενδίδει κι αυτή στο τέλος, θαρρώ, στη φιλύποπτη στάση, που χαρακτηρίζει τους συμπολίτες μας. Υπονοεί, μου φαίνεται, πως ο κ. Βιντάλ - Νακέ υπηρετεί κάποιες σκοπιμότητες.

Ο κ. Βιντάλ - Νακέ είναι Εβραίος, όμως δεν είναι εθνικιστής, με αποτέλεσμα η φοβερή εμπειρία των διωγμών και της πρόσφατης γενοκτονίας των Εβραίων να τον έχει οδηγήσει στην πάγια υποστήριξη των Παλαιστινίων κατά της πολιτικής του Ισραήλ — μια υποστήριξη που προκαλεί το εξίσου πάγιο μίσος πολλών Εβραίων εναντίον του. Θεωρεί καθήκον του ως ανθρώπου, και ιδίως ως Εβραίου, την αλληλεγγύη προς όλους τους κατατρεγμένους της υφής, ανεξαρτήτως φυλής.

Ο πρόλογός του σε ένα τομίδιο, που συγκεντρώνει τα κείμενα των ανακοινώσεων ενός συμποσίου περί της γενοκτονίας των Αρμενίων (*Tribunal Permanent des Peuples, Le crime de silence. Le génocide des Arméniens, Préface de P. Vidal-Naquet, Flammarion, Παρίσι 1984*), είναι το πλέον δυνατό και εμπεριστατωμένο κείμενο για το ζήτημα αυτό, που έτυχε να διαβάσω.

Να ποιες είναι λοιπόν οι προκείμενες της στάσεώς του και στο θέμα των Σκοπιών. Εμείς, βέβαια, μπορούμε να διαφωνήσουμε, θεωρώντας πως το σχήμα που χρησιμοποιεί — εννοώ την καταπίεση των μειονοτήτων —, δεν είναι δόκιμο στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Ας του προσάψουμε τότε, πως δεν είναι καλά πληροφορημένος! Ας του αντιτάξουμε μιαν άλλη, εμπεριστατωμένη ερμηνεία! Αντί να σπεύσουμε να αμαυρώσουμε τον άνθρωπο Βιντάλ - Νακέ, ας έλθουμε στο δικό του επίπεδο, ας ανταποκριθούμε στο ηθικό ανάστημά του. Είναι νόμιμο να κρίνουμε πως κάνει λάθος, αλλά είναι απαράδεκτο να αμφισβητούμε την εντιμότητά του. Όποιος έχει διαβάσει το παραμικρό πολιτικό κείμενο του Πιέρ Βιντάλ - Νακέ ξέρει πως ο άνθρωπος είναι πρότυπο πνευματικής εντιμότητας. Όποιος όμως κρίνει έναν άνθρωπο χωρίς να έχει λάβει υπόψη του όσο το δυνατόν περισσότερες εκφάνσεις του ήθους του, παύει ο ίδιος να είναι πνευματικά έντιμος.

Γιώργος Φαράκλας
Παρίσι

διαπιστώνεται ένα βασικό αίτιο της προαναφερθείσας αδυναμίας. Πρόκειται για τα «φαντάσματα του παρελθόντος», αυτά που ο κ. Ανδρουλάκης νομίζω

ότι τα αποκαλεί «σύνδρομα» πετυχαίνοντας έτσι έναν εύστοχο μεταφορικό νεολογισμό.

Στο άρθρο όμως διαφαίνεται και η μεγάλη δυσκολία για ορι-

στική υπέρβαση της αδυναμίας αυτής, αφού μετά τη διαπίστωση της υπάρχουσας σύγχυσης ανάμεσα σε «εθνικισμό» και «πατριωτισμό», αναγνωρίζεται μόνο η μία αρνητική συνέπεια της (δηλαδή της σύγχυσης). Για να μιλήσω πιο λιανά, εντοπίζεται μεν στο τέλος του άρθρου η εν λόγω σύγχυση ως παραγωγός διευκολύνσεων στην ανάπτυξη του «ελλοχεύοντος εθνικισμού», αλλά αγνοείται εντελώς κάτι που ζήσαμε μόλις χθες. Δηλαδή η επίδραση του έντονου αντιεθνικισμού, που μπορεί να φτάσει στην, πέρα από τα επιτρεπόμενα όρια, συστολή του πατριωτικού αισθήματος. Όλοι αυτοί οι φανατικοί που αλληλοσφάζονται στη Βοσνία και στη Μολδαβία διδάχθηκαν από τα δημοτικά σχολεία τις αρχές του διεθνισμού και μας βγήκαν στο τέλος υπερεθνικιστές! Εμείς λοιπόν εδώ θα γίνουμε Κουακέροι για να μοιράζουμε τα «ιμάτιά» μας στους «αδελφούς» εθνικιστές αλλοεθνείς;

Η πίκρα που αναδίδουν κάποιες σελίδες του 5ου τόμου των Απομνημονευμάτων του στρατηγού Μάρκου αναφορικά με το ανισοβαρές στην εκτέλεση του διεθνιστικού χρέους, μεταξύ Ελλήνων και Σλάβων αριστερών στα χρόνια της δεκαετίας '41-'50, ας ελπίσουμε ότι θα διδάξει πολλούς.

Ο αναγνώστης σου
Γιάννης Ζωγράφος
Αθήνα

ΚΑΙ ΝΕΚΡΟΦΙΛΟΣ;

● Και πάλι ο Γιώργος Κοροπούλης στο στόχαστρο. Όπου, εκτός από ...αρχηγός κλίμακας, τώρα, βαφτίζεται και νεκρόφιλος...

Κύριε Διευθυντά,
Ήλιος, βροχή, θάλασσα και ANTI. Πριν πέντε λεπτά στις ειδήσεις: κεραυνός σκοτώνει δύο γυναίκες, πέντε χλμ. από εδώ, όπου διαβάζω. Ιούλιος 1992.

Και να με πολιορκεί η βαρύτητα και αυστηρότητα ενός παλιού συντρόφου τυπωμένη σε λέξεις στο άρτι αφιχθέν ANTI, εδώ στις διακοπές.

αντί

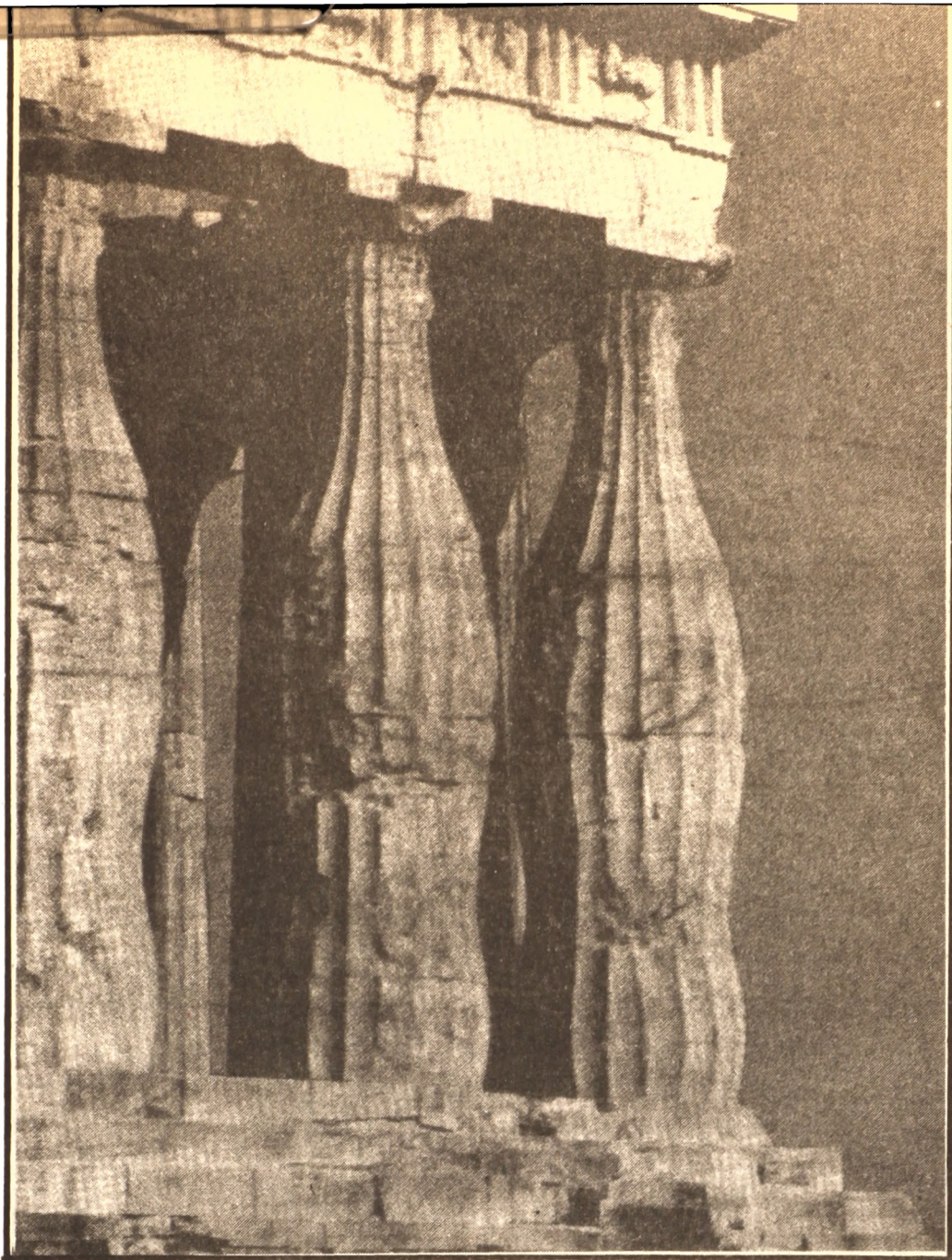
● Το ANTI δημοσιεύει επιστολές αναγνωστών που είτε αναφέρονται σε δημοσιεύματά του είτε αφορούν γενικότερα προβλήματα της πολιτικοκοινωνικοοικονομικής μας ζωής. Δεν δημοσιεύει επιστολές που έρχονται ανώνυμα, διαφυλάσσει ωστόσο την ανωνυμία όσων επιθυμούν φτάνει να το ζητήσουν.

Γιατί άραγε Χ. Ηλιοπούλε, τόσος κόπος, παρόμοια σπουδή, για μια ιδιοτελή, αν μου επιτρέπετε, ελαφρότητα;

Μήπως και εμείς κάποτε δεν ποζάραμε στον ίδιο αστερισμό της υμνολογίας. Γιατί αυτή η έκπληξη και ο εκνευρισμός όταν το 1992 ο κ. Κοροπούλης αντιγράφει και διαιωνίζει το δικό μας παρελθόντα λόγο, γράφοντας: «Το ποίημα του Καφκά είναι μείζονος τόνου ακριβώς διότι δεν τίθεται εδώ θέμα μείζονος και ελάσσονος» (Γ. Κοροπούλης).

Κάπως καθυστερημένα ο κ. Κοροπούλης ανακαλύπτει και θαυμάζει εκείνο που είναι πλέον νεκρό... Σταλινισμός; Και ως αυθεντικός νεκρόφιλος διαλαλεί τον έρωτά του για το ποίημα του Καφκά. Και, βεβαίως, ο ερωτευμένος είναι υπερνωβαθμίδων (μείζονος - ελάσσονος), όπως ο παλαιός κνίτης με το κόκκινο χρώμα. Αν τώρα όλοι αυτοί (Κοροπούλης - Καφκάλης - Λάγιος) τυγχάνουν και «κολλητοί», τότε το πρόβλημα είναι στο ANTI που δέχεται να διαφημίζει ποιητικά φαντάσματα. Γιατί όση ανεκτικότητα κι αν διαθέτει κάποιος για τα «συγγράμματα» του κ. Κοροπούλη, δεν μπορεί να μην θυμωθεί την πηγή τους, το χωροχρονδιάγραμμά τους... Κατι που ο Χρ. Παπουτσάκης και οι παλιοί του συνεργάτες γνωρίζουν εκ πείρας, ποτέ δεν τίθεται θέμα εκτός απ' αυτό που λέει ο....

Μαρία Μουλατσιώτη

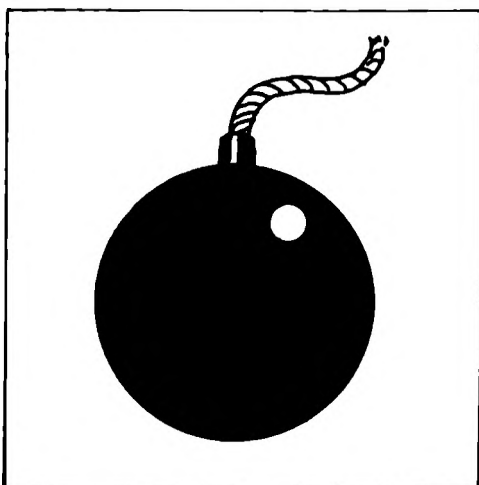

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΚΑ ΚΟΛΑ, ΓΑΜΩΤΟ

ΤΡΙΣΧΙΛΙΕΤΕΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΠΛΑΝΗΤΙΚΩΝ

Η κόκα κόλα πάει με όλα— είναι γνωστό. Τι γίνεται όμως όταν οι χαρακτηριστικές φιάλες της υποκαθιστούν ...τις κολώνες του Παρθενώνα; Γράφουν η Λήδα Καζαντζάκη και ο Ηλίας Κανέλλης (σελ. 44-45)

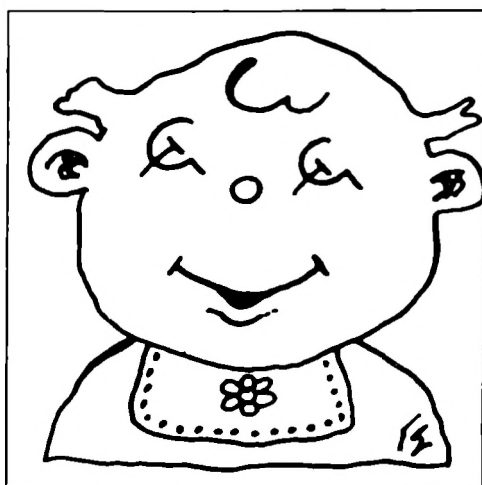
ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Αν ο Ρασχόλνικωφ απευθύνεται σ' όλους τους ανθρώπους, γιατί η Φραγκογιαννού να αφορά μόνο τους Έλληνες; Ένα ενδιαφέρον δοκίμιο του Αναστάση Βιστωνίτη.

ΣΕΛ. 17

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Ο φιλολογικός Τύπος της Ρουμανίας δεν πειθαρχεί. Και το καθεστώς επικαλείται τους «σκληρούς νόμους της αγοράς» για να τον φιμώσει. Γράφει ο Βίκτωρ Ιβάνοβιτς.

ΣΕΛ. 53

ΜΗΝΑΣ

Τέχνη και χρηστικότητα. Ο λειτουργικός παράγων συγκεράζεται αρμονικά με τη δημιουργία στο πρόσωπο του Μηνά—ενός καλλιτέχνη που δείχνει ιδιαίτερο δυναμισμό. Γράφει η Αθηνά Σχινά.

ΣΕΛ. 58

Συντελεστής ΦΠΑ 8% με έκπτωση 50% (δηλαδή, τελικός συντελεστής 4%) ορίστηκε, με τις τελευταίες αλλαγές συντελεστών ΦΠΑ, για πρώτη φορά στο βιβλίο. Επιπλέον, αυξήθηκε ο συντελεστής ΦΠΑ του χαρτιού (βασικής πρώτης ύλης) σε 18% (από 3%). Αποτέλεσμα: το κόστος του βιβλίου να υποχρεώνεται σε αύξηση 40% περίπου. Είναι γνωστό ότι οι φιλελεύθερες συνταγές των επί της οικονομίας μας αρμοδίων ουδέποτε λαβαν υπόψη τους την πνευματική συγκρότηση του λαού μας. Πάει πολύ, ωστόσο, να επιβαρύνουν τόσο απροκάλυπτα το τελευταίο καταφύγιο όσων επιμένουν να ισκουν καταφυγή στην πνευματική παραγωγή. Η υπερβολική βάρυνσή του δεν κι απλώς δείγμα φθορίας. Επί της κρίσεως συνιστά έναν ιόμα διωγμό. Σε εποχές που η πνευματικότητα βάλλεται παντοιοτρόπως, ούτο το πλήγμα είναι ένα καίριο πλήγμα.

Τρισχιλιετείς εναντίον πλανητικών

του Ηλία Κανέλλη

Ξέρετε, κύριε, σε ποια θεά ήταν
αφιερωμένος ο Παρθενώνας;
Στην Αθηνά...
Ξέρετε και τι ρυθμόν ήταν;
Εε... γοτθικού!...
(Από τις εξετάσεις τελειόφοιτου
κινηματογραφικής σχολής)

Οι λαμπερές εποχές για τη διαφήμιση δεν αποτελούν πλέον μονόδρομο. Οι στιλπνές ψευδαισθήσεις, που, για χρόνια, ήταν πανάκεια για τη βιομηχανία της πειθούς, η οποία έγινε συνώνυμη του καταναλωτισμού, τώρα πλέον δεν υιοθετούνται απολύτως από όλους τους επιτελείς της διαφημιστικής πράξης. Το «outing», η υιοθέτηση από τους διαφημιστές εικόνων που δεν συντάσσονται με τις λαμπερές όψεις της ζωής αλλά, αντίθετα, χρησιμοποιούν την αποτρόπαιη και τη βίαιη πλευρά τους, είναι πλέον στην ημερήσια διάταξη. Οι σοκαριστικές διαφημίσεις της Benetton, που γέμισε τα ιλουστρασιόν έντυπα και τις γιγαντοαφίσες των τοίχων με σκληρά ενσταντανέ από τις βίαιες όψεις της Νέας Τάξης Πραγμάτων, ήταν η πιο πετυχημένη εφαρμογή αυτής της πρακτικής.

Μιας πρακτικής που «πλασσάρει» το προϊόν από δόλιχους πλέον δρόμους: Τα μέσα ενημέρωσης σχολιάζουν, από διάφορες οπτικές γωνίες, το γεγονός της παραβίασης καθιερωμένων και παγιωμένων κωδίκων, επιβραβεύουν είτε κατακρίνουν, επιχαίρουν είτε θλιβονται ηθικολογώντας, τροφοδοτούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το θόρυβο πέρα και έξω από αυτή καθεαυτή τη διαφήμιση. Ωστόσο, ο αντικειμενικός σκοπός έχει έτσι επιτευχθεί. Η διαρκής συζήτηση γύρω από τα ζητήματα που βάζει η —προκλητική στην ουσία της— διαφήμιση του προϊόντος ανακαλεί διαρκώς το προϊόν στις συζητήσεις, εξασφαλίζοντάς του δημοσιότητα πολύ πιο ευρείας απήχησης απ' όση θα του εξασφάλιζε μια συμβατική διαφημιστική καμπάνια. Και, το κυριότερο: χωρίς χρήματα για να ενοικιαστεί ο διαφημιστικός χώρος (εντύπων ή πλασιών γιγαντοαφισών) και ο

διαφημιστικός χρόνος (τηλεοπτικών καναλιών ή ραδιοσταθμών).

Κόκα κόλα και Παρθενώνας

Από τις εταιρείες που επενδύουν πολλά χρήματα ετησίως στην διαφήμιση είναι και η κόκα κόλα. Συνυφασμένο με έναν τρόπο ζωής, το αμερικανικό προϊόν, οφείλει, συνεπές με το σλόγκαν της διαφημιστικής του καμπάνιας («πάει με όλα»), να φαίνεται ότι αγκαλιάζει κάθε ξεχωριστή έκφραση κοινωνικότητας, κάθε τρόπο σκέψης και ζωής, κάθε λογής πολιτισμό. Κάτι παραπάνω: ότι τον χαρακτηρίζει, ότι του δίνει αυτό το ελάχιστο κατιτί που επιπλέον απαιτείται για να αισθάνονται οι κοινωνικοί του ευεξία και ευχάριστη διάθεση. Το «outing» ποτέ δεν επιφύλαξε στη διαφημιστική λογική των promoters της κόκα κόλα: αντίθετα, όλες της οι καμπάνιες εδράζονταν στην παραχάραξη, επί το ιλαρώτερον, όψεων της πραγματικότητας και των πολιτισμικών εκφάνσεων.

Με αυτή τη λογική ήταν εναρμονισμένη και η καμπάνια του ιταλικού διαφημιστικού γραφείου που «προωθεί» την κόκα κόλα και που, ανάμεσα σε διάφορες πασίγνωστες αρχιτεκτονικές εφαρμογές που «δανείστηκε» για να παραχαράξει (ο Πύργος της Πίζας, ένας αμερικανικός ουρανοξύστης...) ήταν και ο Παρθενώνας. Το αποτέλεσμα, γνωστό. Στη θέση των κιόνων που βαστάζουν το αέτωμα του ναού, στη μακέτα της διαφημιστικής εταιρείας, υπάρχουν κίονες καινούργιοι, ρυθμού (όχι... γοτθικού, αλλά) της κόκα κόλα!

Ήταν ένα τρυκ απολύτως εναρμονισμένο προς τη διαφημιστική λογική του αναφυκτικού. Και θα περνούσε, όπως έχουν περάσει τόσα άλλα, αν, ξαφνικά, δεν πυροδοτούνταν τα... εθνικά ανακλαστικά του ελληνικού τύπου αλλά και συμπάσης (σχεδόν) της εγχώριας διανόησης. Που ανακάλυψαν βεβήλωση των μνημείων και έσπευσαν να... πάρουν το αίμα τους πίσω. Οι διαμαρτυρίες υψώθηκαν ουρανομήκεις, το φάσμα του «προοδευτικού» τύπου ανακάλυψε τον

«πρόστυχο καπιταλισμό» που δεν σέβεται καμιά παράδοση και καμιά κληρονομιά μπρος στο κερδοσκοπικό του όργιο (οι υπολοιπές εφημερίδες απλώς εξέφρασαν τον πλήρη αποτροπιασμό τους) και, εν τέλει, στην «πλανητική λογική» των διαφημιστών: αντετάχθη ο πιο κλειστοφοβικός εθνικισμός: «ληλατούν την ιστορία μας», «από πού αντλούν το δικαίωμα», «τα ιερά και τα όσια, «έξεστιν Κλαζομενίοις ασχημονείν»!...

Η γοητεία της παρέλκυσης

Βεβαίως, την κατάσταση εκμεταλλεύθηκαν, καθώς της άρμοζε, όσοι είχαν συμφέρον να την εκμεταλλευθούν. Πρώτοι απ' όλους, οι «εθνεγέρτες» φωνασκούντες ηθικολόγοι που, για μια ακόμη φορά, τους δόθηκε η ευκαιρία, να απευθυνθούν με οξυμένους τόνους κατά πάντων —εκ του ασφαλούς— τροφοδοτώντας με υπερηφάνεια ένα αλάλο πλήθος (που όσο εύκολα εκβάλλει γοργές κραυγές ή συμπαρατάσσεται προς όσους συστολώς συνθηματολογούν, άλλο τόσο εύκολα καταναλώνει χωρίς αντιστάσεις). Πρώτη —μεταξύ ίσων— και η κόκα κόλα, που, ευκαιρίας δοθείσης, εκμεταλλεύθηκε δεόντως το (τυχαίο) «outing» της συγκεκριμένης της διαφήμισης και, αφού άφησε επί εβδομάδα περίπου να σέρνεται ο θόρυβος γι' αυτήν στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης, στο τέλος φρόντισε να «διορθώσει» την παρεξήγηση, διά στόματος του υπεύθυνου ιταλού διαφημιστή, ο οποίος ανακοίνωσε ότι δεν είχε σκοπό να μας προσβάλλει κ.λπ. κ.λπ.

Το περιστατικό διδάσκει ότι η παρέλκυση (στην οποία κατά κόρον στηρίζεται η λογική των διαφημιστών) έχει την γοητεία της —κι είναι το ίδιο γοητευτική ακόμη κι όταν υπεισέρχονται αστάθμητοι παράγοντες. Διδάσκει ακόμη ότι όσο πιο ηθικολογική είναι η βάση επί της οποίας στηρίζονται οι κοινωνικές αντιδράσεις τόσο πιο πολύ η στρατηγική της πρόκλησης γίνεται η κατ' εξοχή στρατηγική των διαφημιστικών επιτελείων. Κι η πρόκληση, βέβαια, της διαφήμισης...

Καλά που υπάρχουν και οι «βάρβαροι»...

Εφραγα αμπέλια οι αρχαιολογικοί χώροι ανασκαφών, εγκαταλελειμμένα στο έλεος των εκάστοτε καπήλων τα μουσεία μας —με ελάχιστες μόνον εξαιρέσεις, που επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Με τους πνευματικούς ανθρώπους αυτού του τόπου σε αφασία, ακόμα και όταν γνωστοποιούνται δημοσίως οι σκανδαλώδεις όροι φύλαξης του Μουσείου της Τεγέας και τους υπευθύνους στο ΥΠ.ΠΟ. να προσπαθούν να καλύψουν κάθε φορά, όπως όπως, την ασυγκάλυπτη πλέον παραμέληση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Με αποκορύφωμα τα ίδια τα μνημεία της Ακρόπολης, που μετατρέπονται καθημερινά, υπό την ολέθρια επίδραση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, σε γύψινη σκόνη, και όλες ανεξαιρέτως τις κυβερνήσεις των τελευταίων ετών να διστάζουν (;) να ανταποκριθούν με ριζικά μέτρα στις απειλισμένες εκκλήσεις των υπευθύνων για τη συντήρηση του σημαντικότερου έργου της κλασικής αρχαιότητας. Και, την ίδια στιγμή που το αποτρόπαιο όραμα μιας Ακρόπολης αποτελούμενης από εκμαγεία μοιάζει να γίνεται πραγματικότητα, η ελληνική διανόηση —συνεργούσης της πλειοψηφίας του τύπου που κυνηγά την εφήμερη είδηση— τηρεί απόλυτον σιγήν. Και ήρκεσε ένα σκανδαλώδες πράγματι σλόγκαν της πολυεθνικής Κόκα Κόλα, για να αφυπνισθεί σύσσωμος ο πολιτικός και πνευματικός κόσμος της χώρας και να επικαλεσθεί από κοινού το «ανάθεμα» στους βαρβάρους σε μίαν έξαρση εθνικιστικού παροξυσμού, με μοναδική εξαίρεση τη διαφοροποιημένη άποψη του Άγγελου Δεληβοριά. Παραβλέποντας, ηθελημένα ή μη, το γεγονός ότι

πρώτη μια ελληνική εταιρεία «έριξε» τα μνημεία της Ακροπόλεως στη μαζική παραγωγή, χρησιμοποιώντας τις Καρνάτιδες για τη διαφήμιση σανδαλιών.

Αλλά στην περίπτωση αυτή οι αντιδράσεις εξέλιπον κατά το νεοελληνικόν «δικά μας είναι, ό,τι θέλουμε τα κάνουμε». Πρωτοπόρος στη γενική κατακραυγή η πρώην υπουργός Πολιτισμού κ. Μελίνα

Μερκούρη, που έθεσε στην ίδια πλάστιγγα το σφετερισμό του μνημείου με την ανάληψη της ολύμπιακής φιάδας από την πολιτεία της Ατλάντα.

Σημείο των καιρών, η ασύστολη χρήση πολιτιστικών συμβόλων για τη δημιουργία εμβλημάτων της βιομηχανίας καταναλωτικών αγαθών. Σημείο εξαθλίωσης και ισοπέδωσης που οφείλει να στιγματισθεί δημοσίως. Χωρίς κενούς φαρφαρονισμούς του τύπου «πάνε να “αγοράσουν” την Ακρόπολη», που στην καλύτερη περίπτωση προκαλούν απαντήσεις του τύπου «δεν το ξέραμε» και σε τελευταία ανάλυση δεν οδηγούν πουθενά. «Η αυτονομία των έργων τέχνης... τείνει να παραμερισθεί... με ή χωρίς τη συνειδητή θέληση των ιθυνόντων»¹ και έχουμε όλοι μας το χρέος να την προασπίσουμε. Ανεξαρτήτως της εθνικότητας του δράστη. Παραμένοντας σε συνεχή εγρήγορση. Για να μην αναγκασθούμε κάποτε να αναφωνήσουμε το μοιραίο:

«Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς βαρβάρους.
Οι άνθρωποι αυτοί ήσαν μια κάποια λύσις».

Λήδα Καζαντζάκη

1. THEODOR W. ADORNO, Σύνοψη της πολιτιστικής βιομηχανίας. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σελ. 17.

...εί να μην απευθύνεται ακόμη και προς τα έργα τέχνης: στην Γαλλία, π.χ., ημίσεις αρωμάτων στηρίζονταν σε πίνακες του Μονέ, αλλά και ο μυστικός δείπνος χρησιμοποιηθεί για να προωθηθεί συγκεκριμένης μάρκας μακαρονάδα. Κανείς δεν χυρτηρήθηκε.

...στην Αμερική, πάλι από την κόκα κόλα, ως πρόσφατα, χρησιμοποιήθηκαν γνωστοί κινηματογραφικοί ήρωες, οι οποίοι, αξιοποιημένοι (χάρη στην ψηφιακή τεχνολογία), από το πλαίσιο των ταινιών στις πρωταγωνιστούσαν, μεταφέρθηκαν σύγχρονα περιβάλλοντα, επιχρωματί-

στηκαν και χρησιμοποιήθηκαν ως ενδιάμεσοι μεταξύ προϊόντος και καταναλωτή. Οι διαμαρτυρίες ήσαν λιγοστές —οι διαφημιστές περίμεναν περισσότερες.

Περισσότερες συνάντησαν στην Ελλάδα, χωρίς να έχουν καμιά πρόθεση να τις υποκινήσουν. Και τώρα θα κοιτάζονται και θα απορούν. Πού να καταλάβουν ότι, εδώ, σήμερα, επενδύουν σε ρητορικές κορώνες υπέρ της «ενδοξου κληρονομιάς», του «μεγαλείου της φυλής», της «αθανασίας του γένους». Πού να καταλάβουν ότι σε αυτήν εδώ τη γωνιά των Βαλκανίων, οι Έλληνες, βουβοί και υποτακτικοί σε μια δράκα αναι-

σχυντων πολιτικών, ζουν για ένα «γαμώτο» —αυτό το «γαμώτο» της Βούλας Πατουλίδου, που συνεπήρε τις καρδιές και έστειλε τα μυαλά στα κάγκελα...

Είναι απλώς ένα «γαμώτο» φραστικό. Στη δίνη του καταναλωτισμού και της προσωπικής λύσης, οι Έλληνες το έχουν εύκολο να ορθώσουν το ύψος τους σε ένα σύμβολο της κατανάλωσης που τους παρασέρνει —και μόνο.

Κι η κόκα κόλα είναι από τα χαρακτηριστικότερα καταναλωτικά σύμβολα σήμερα...

Χαίρε αθάνατη Ελλάς, λοιπόν!

Επ' αόριστον αναβολή

Επιλέξαμε το πέρας των εκδηλώσεων της «Παρουσίας 1992» του Διεθνούς Φεστιβάλ Πάτρας ως την πιο ενδεδειγμένη χρονικά στιγμή για να αναφερθούν γεγονότα που είχαν προβλεφθεί από το ANTI σε προηγούμενο σημείωμά του, όταν διαβλέπονταν πιθανότητες αισιόδοξης συνέχειας του θεσμού.

Σήμερα περισσότερο από ποτέ αναζητούνται νέες πρακτικές ελιγμών για τη διατήρησή του τουλάχιστον αφού τα τελευταία δύο χρόνια βάλλεται από προβλήματα και που ανεξάρτητα των εκάστοτε κομματικών τοποθετήσεων ή και επιδιώξεων υπήρξε μια αρκετά σημαντική παρέμβαση στα πολιτιστικά πράγματα της πόλης τα οποία, πέρα από κάποιες μεμονωμένες προσπάθειες, είχαν την ανάγκη κάποιου δυναμικού φορέα για να συσπειρωθούν γύρω του.

Είναι γνωστό εξάλλου ότι ο υδροκεφαλισμός της Αθήνας λειτουργεί σαν καταλύτης και στον πολιτιστικό τομέα της χώρας, εκτός όλων των άλλων· αρκεί να ρίξει κανείς μια προσεκτική ματιά στον τρόπο που διατίθενται οι κρατικές πιστώσεις...

Πολιτική βούληση, λοιπόν. Το χρονικό της χρηματοδότησης του Διεθνούς Φεστιβάλ Πάτρας απαιτείται: το 1988 η πολιτεία συμβάλλει με 51 εκατ. και οι κρατικές τράπεζες με 11.600.000, το 1989 με 97 εκατ. συν 3 εκατ. αντίστοιχα, το 1990 δόθηκαν 30 εκατ. από πλευράς πολιτείας και 3,5 εκατ. από πλευράς κρατικών τραπεζών. Από το 1991 και μετά, η συμβολή των κρατικών τραπεζών είναι μηδενική, ενώ το 1991 η πολιτεία διέθεσε 35 εκατ. και το 1992 15 εκατ. (!).

Τα προβλήματα κλιμακωτά συσσωρεύονται και φτάνουν στη σημερινή κρίσιμη καμπή να αμφισβητείται το μέλλον του θεσμού.

Η ίδια η πόλη πρώτα απ' όλα δεν αντιμετώπισε με ευαισθησία το ζήτημα της επιβίωσης του φεστιβάλ της. Ο δεύτερος λόγος έχει να κάνει με τη σύγχυση που επικρατεί εξαιτίας της ύπαρξης δύο φεστιβάλ, αυτό του Δήμου της Πάτρας (που μας απασχολεί στο παρόν σημείωμα) και του «Θερινού Φεστιβάλ Πάτρας», του οργανισμού καλλιτεχνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων, ενός ιδιωτικού φορέα.

Εδώ ας σταθούμε για λίγο. Βάσει της κοινής πρακτικής, το καθένα από αυτά τα

δύο φεστιβάλ υποστηρίζεται και από αντίθετους πολιτικούς χώρους με αντίθετα βεβαίως πολιτικά συμφέροντα, τα οποία υπακούουν στη λογική «θα γυρίσει ο τροχός». Ο πολιτισμός λοιπόν —τουλάχιστον εδώ στην Πάτρα— άγεται από την πολιτική (sic), το ένα φεστιβάλ αποκαλεί το άλλο «αντιφεστιβάλ» και πάει λέγοντας...

Δύο φεστιβάλ

Η παρουσία του Διεθνούς Φεστιβάλ Πάτρας θεωρείται ως η πιο δυναμική και ποιητική, έχει προσφέρει πάρα πολλά στην πόλη και στηρίχθηκε και από τους νεότερους καλλιτεχνικούς κύκλους.

Η πολιτική των διακρίσεων είναι διάχυτη πρώτα απ' όλα στο ζήτημα των επιχορηγήσεων —30 εκατ. στο «Θερινό Φεστιβάλ Πάτρας» και 15 εκατ. στο «Διεθνές Φεστιβάλ». Έτσι κι αλλιώς πολύ λίγα στο άθροισμά τους για την πόλη. Ως δείγμα της διάκρισης της πολιτείας μπορεί να θεωρηθεί και το σήριαλ που είχε ξεκινήσει από πέρυσι για το αν θα δοθεί ή όχι το αρχαίο ωδείο της πόλης για τις εκδηλώσεις του Διεθνούς Φεστιβάλ το φετινό καλοκαίρι. Διατηρώντας μέχρι τελευταία στιγμή την ανασφάλεια, λόγω της έλλειψης ενημέρωσης από πλευράς ΥΠΠΟ για το τι μέλλει γενέσθαι, και παρά τις συνεχείς προσπάθειες επικοινωνίας για αποσαφήνιση των προθέσεων από τον πρόεδρο της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης Πάτρας, τελικά ...δεν δόθηκε!

Στο πλαίσιο της... πλήρους συνεννόησης ΥΠΠΟ-ΔΕΠΑΠ, ενεπλάκησαν και διάφοροι πολιτικοί «σωτήρες» οι οποίοι από τις στήλες του τοπικού Τύπου έδιναν τις εγγυήσεις τους όντας αναρμόδιοι ότι το αρχαίο ωδείο θα δοθεί —κατόπιν ενεργειών τους— για τις εκδηλώσεις του «Μεσογειακού Θεάτρου» το οποίο εντάσσεται στο Διεθνές Φεστιβάλ Πάτρας, ενώ το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο —ο μόνος αρμόδιος φορέας για το θέμα— απλά σιωπούσε... Έτσι, ελλείπει άλλου ανάλογου διαθέσιμου

χώρου, οι εκδηλώσεις του «7ου Διεθνούς Φεστιβάλ Πάτρας» αναβλήθηκαν.

Αν λάβει επίσης κανείς υπόψη του και το γεγονός ότι η πολιτεία γνωστοποίησε (προφορικά) μόλις στις 25 Μαΐου το ύψος της οικονομικής συμβολής της, όταν είναι γνωστό ότι η πρακτική είναι το πρόγραμμα να καταρτίζεται και οι καλλιτεχνικές συμφωνίες «κλείνονται» μήνες πριν (πόσο μάλλον που το Διεθνές Φεστιβάλ στηρίζεται για την κατάρτιση των προγραμμάτων του περισσότερο στους καλλιτεχνικούς συνεργάτες του παρά σε προτάσεις καλλιτεχνικών γραφείων), μπορούμε να μιλάμε άνετα για χυπήματα κάτω από τη μέση...

Δεδομένων των προβλημάτων, λοιπόν, απαιτείται αλλαγή πλεύσης, οριστική μάλιστα, για να αντιμετωπιστεί η νέα πραγματικότητα. Εξάλλου είχε επισημανθεί από το 1989 η αδυναμία να διατηρηθεί ένας από τους αρχικούς στόχους του Δ.Φ.Π., δηλαδή ο πλουραλισμός και το εύρος των εκδηλώσεων με τον ταυτόχρονο ποιοτικό και πρωτοτυπο χαρακτήρα τους σύμφωνα με το πρότυπο του φεστιβάλ του Εδιμβούργου.

Πήλινα πόδια;

Κλείνοντας θα αναφερθούμε στον πρόσφατο και όχι πολύ γνωστό ακόμα ελιγμό του Δήμου της Πάτρας να διατυπώσει μια κατ' αρχήν πρόταση προς τα φεστιβάλ Ηρακλείου, Λάρισας, Φιλίππων (Καβάλα) και Αετοπούλιου (Χαλάνδρι), για συνάντηση στην Πάτρα στις αρχές Σεπτεμβρίου με σκοπό να συζητήσουν την αρνητική για την παριφέρεια σε ό,τι αφορά τον πολιτισμό στάση της πολιτείας και την από κοινού προσπάθεια για την αλλαγή αυτής της στάσης και την καθιέρωση της συνεργασίας ανάμεσα σε αυτούς τους φορείς.

Μέχρι να πραγματοποιηθούν όλα αυτά τα μέτρα, μας μένει να αισιοδοξούμε στα πόδια των πολιτιστικών γενικά δραστηριοτήτων της πόλης που ονομάζονται κρατικές επιχορηγήσεις δεν θα αποδειχθούν πήλινα.

Όλγα Φωτακοπούλου

ΟΙ ΣΗΜΑΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΧΡΟΝΙΣΜΟΥ

του Αναστάση Βιστωνίτη

κατ'ὸν δώδεκα χρόνια ἔχουν περάσει ἀπὸ τὴν ἡμέρα που ὁ Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι ἐκφωνοῦσε, στα
ποκαλυπτήρια τοῦ ἀγάλματος τοῦ Πούσκιν στὴ Μόσχα, τὸν σχισματικὸ, πανσλαβιστικὸ, μεγαλορωσικὸ καὶ
οργισμένον λόγον τοῦ ἐναντίον τῆς Δύσης. Με τὸ δικὸ του τρόπο, ὁ Εὐριπίδης ἐκεῖνος τοῦ ρεαλισμοῦ προσπαθοῦσε
ἐκδιώξει τοὺς Δυτικούς ἀπὸ τὸ ναὸ, που ἔκτοτε παρέμεινε γνωστὸς ὡς «ρωσικὴ ψυχὴ». Ὁ Ντοστογιέφσκι
ποκαλοῦσε ἀπέχθεια στὸν Νίτσε. Οἱ γονυκλισίαι του, οἱ συντριπτικὲς τοῦ ἐγὼ ἐξομολογήσεις του, ὅ,τι συνέθετε
δοξολόγηση τῆς δυστυχίας. Ὁ «ἀπάνθρωπος» μοραλισμὸς αὐτοῦ τοῦ πληβείου ἐνοχλεῖ βαθύτατα καὶ τὸν
σσελ, ἕναν ἀπὸ τοὺς κυριότερους ἐκπροσώπους τοῦ δυτικοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὁ ἄνθρωπος που πέφτει στὰ γόνατα
ἐκλιπαρεῖ τὸν κύριόν του, πραγματικὸ ἢ φανταστικὸ, εἶναι θλιβερὸ θέαμα. Ὅμως στὴν πλατεία Πούσκιν τῆς
Μόσχας δὲν ἦταν ὁ γονατισμένος ἀλλὰ ὁ οργισμένος πληβεῖος, που σκίζει τὰ κουρέλια του καὶ τα πετᾷ
τάμουτρα στὴ Δύση, προτρέποντας τοὺς Ρώσους νὰ κάνουν τὸ ἴδιο.

κατ'ὸν τόσα χρόνια μετὰ, ἡ μικρογραφία του, που ἀκοῦει στὸ ὄνομα Σολζενίτσιν, ἐπαναλαμβάνει τὸν ἀπόηχο
τῆς ἰδίας ἐκείνης ομιλίας. Ἐν τῷ μεταξὺ, σ' ἕναν τόπο μικρότερο, που δὲν ἔχει καμιὰ σχέση με τὴ μιζέρια στὴν
Ρωσία, καθὼς λέει ὁ Γκραϊνβς, σε ρίχνει τὸ ρωσικὸ κλίμα, ἀνακαλύπτεται ἕνας ἄλλος μείζων συγγραφέας
(προσφιλὴς τῶν βεβαίως τῶν ἀναλογιῶν), που θὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς πρόσχημα ἀνάπτυξης ἐθνικιστικῶν
καδοχριστιανικῶν παραληρημάτων καὶ ἀκοῦει στὸ ὄνομα: Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης.

ἔχουν συμπληρωθεῖ πάνω ἀπὸ δέκα χρόνια που τὸ κίνημα,
ἡ τάση ἢ ἡ ομάδα, ἀν θέλετε, τῶν νεορθοδόξων ἐμφανί-
στηκε στὸ προσκήνιο. Γιατί νεο = , ὡστόσο; Ὅποιος δια-
εἶ την ομιλία τοῦ Ντοστογιέφσκι καὶ κάνει κάποιες ἀλλαγές
ονόματα, μπορεῖ κάλλιστα νὰ ἔχει τὸ φανταστικὸ μανιφέστο
νεορθοδόξων χωρὶς νὰ χρειάζεται καν νὰ διαβάσει τὸν μακα-
τον Νέλλα ἢ τοὺς κυρίους Γιανναρά, Ράμφο καὶ Μοσχῶφ. Ὁ
ὅς τοὺς ὅμως σήμερα φαίνεται πὼς ἀποκτᾷ ἀχροατήριον καὶ

πέραν τοῦ χώρου τῶν ἀπογοητευμένων, ἐξαιτίας τῶν ιστορικῶν
συγκυριῶν που σημαδεύουν μιὰ νέα ἀφύπνιση τοῦ ἐθνικισμοῦ ἐ-
κτὸς Εὐρώπης— ἀλλὰ, φυβάται κανεῖς, καὶ ἐντὸς. Τὰ πράγματα
γίνονται ἀκόμη πιο γκροτέσκο ἐπεὶδὴ ἐπικρατεῖ ἡ ἀποψη πὼς ὁ ἐ-
θνικισμὸς εἶναι τὸ ἀντίδοτο στὴν κοινωνικὴ ἀφασία, ἐνῶ στὴν
πραγματικότητά ἀποτελεῖ παρεπόμενόν τῆς.

Κοινωνικὴ ἀφασία δὲν δημιουργεῖται ἀν δὲν προηγηθεῖ ἡ ψευ-
δὴς συνειδηση. Ἡ διατύπωση τῆς θεωρίας τῆς ψευδοῦς συνειδήσε-

ως τον προηγούμενο αιώνα από τον Μαρξ, υπήρξε μια από τις σημαντικότερες συμβολές, τόσο στη φιλοσοφία όσο και στην κοινωνική κριτική, και φυσικά είναι βασικό στοιχείο της ανθρωπιστικής παιδείας, αφού ταυτόχρονα μετατρέπεται, από τον σχεπτόμενο, σε εργαλείο κριτικής της κοινωνίας και ανάπτυξης θέσεων που να μπορούν να ξεπερνούν τον αρνητικό χαρακτήρα των κοινωνικών και πνευματικών σκληρύνσεων. Η άνευ όρων παράδοση στην κατανάλωτική κοινωνία και, κατά συνέπεια, στο μαζικό της χαρακτήρα, οδηγεί, βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, στον φетиχισμό του εμπορεύματος, ενώ μακροπρόθεσμα, αν δεν συμβούν ριζικές μεταβολές, στον αργό θάνατο του ίδιου του πολιτισμού, με τη συκοφάντηση και έκπτωση των αξιών και στη συνέχεια την αποφίλωση του αξιολογικού πεδίου, όπου η επιδίωξη της ανθρώπινης ευτυχίας θα καταστεί μια φιλοδοξία πολυέξοδη ή ανέφικτη ενώ η ανάπτυξη θετικής και παρεμβατικής δυναμικής στο εσωτερικό των ιστορικών φαινομένων μια φαντασίωση που δεν θα αφορά κανέναν.

Το φύσει και θέσει αναχρονιστικό κοινωνικό πρότυπο της εκκλησίας υιοθετείται σήμερα από ολόένα και περισσότερους στη χώρα μας, όπως και σε ένα τμήμα της μεταβιομηχανικής Δύσης, και το φαινόμενο, μολονότι δεν είναι ανεξήγητο, δεν παύει να σημαδεύει στον πυρήνα της ίδιας της κρίσης του ανθρωπισμού, με την κατάλυση της αυταπάτης που καλλιέργησε ο υπαρκτός σοσιαλισμός: ότι, καλώς ή κακώς, αυτός ήταν ο θεματοφύλακας του μέλλοντος και της υποθετικής του ελπίδας. Στην καρδιά του κοινωνικού συστήματος της εκκλησίας βρίσκεται δυστυχώς η πεμπουσία των αντιδραστικών ιδεών, το απόσταγμα του αναχρονισμού, που εκφράζεται με μια και μοναδική λέξη: *ανισότητα*. Η ανισότητα αυτή, μολονότι δεν διακηρύσσεται, προκύπτει ως φυσικό επακόλουθο της θέσης ότι ο μοναδικός κριτής είναι ο θεός κι ότι η κρίση θα πραγματοποιηθεί πέραν της επίγειας ζωής. Αμαρτάνει ο αδικημένος όταν στρέφεται, με όποιον τρόπο, κατά του αδικούντος, γιατί η εξέγερση αποτελεί πράξη κρίσης που ο άνθρωπος δεν είναι ικανός να πραγματοποιήσει. Ο άνθρωπος είναι *a priori* ένοχος, αφού σημαδεύεται από το προπατορικό αμάρτημα που εκφράζει την ίδια τη φθαρτότητα και τη θνητότητά του. Δεδομένου ότι αυτό δεν ανατρέπεται, καθότι υπερϊστορικό αξίωμα, κάθε αλλαγή είναι μάταιη και ως εκ τούτου κι επικίνδυνη. Το να συγχωρήσω το δήμιό μου, σημαίνει να μην κάνω τίποτα να τον καταργήσω, δοθέντος ότι ο άνθρωπος οφείλει να παραμένει άφωνος μπροστά στον Λόγο του Θεού, που μόνον αυτός μπορεί να κρίνει τις πράξεις του ανθρώπου. Χωρίς «μεταφυσική», βεβαίως, ο κόσμος αυτός μένει δίχως αίτιον, καταλαβαίνει όμως πολύ καλά κανείς τι πρόκειται να επακολουθήσει αν η γέφυρα που ενώνει τον ουρανό και τη γη ως ορατή εικόνα, δηλαδή η εκκλησία, γίνει τόσο μεγάλη ώστε να μην μπορεί να διακρίνει την αρχή και το πέρας της. Αν ο υλικός κόσμος είναι μια φθαρτή εικόνα, τότε δεν έχει διαστάσεις και γι' αυτό διατηρεί ένα πεπερασμένο και μεταβατικό νόημα. Αν ο κόσμος ερμηνεύεται, αυτό συνεπάγεται ότι ακυρώνεται η έσχατη και υπερβατική του αιτία. Πριν από την έλευση των μεγάλων θαλασσοπόρων και σύμφωνα με τους πτολεμαϊκούς χάρτες, η ξηρά θεωρείτο ότι αποτελούσε τα επτά όγδοα της γήινης επιφάνειας. Εκείνοι που πρωτοχρησιμοποίησαν την πυξίδα χαρακτηρίστηκαν όργανα του Σατανά. Το κοσμικό σύστημα της εκκλησίας παρέμεινε ισχυρό μες στους αιώνες, ακριβώς επειδή υπήρξε αμετακίνητο.

Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού σήμανε την έκπτωση, στην ουσία, μιας επαγγελίας. Τα παλιά δόγματα αποδείχθηκαν ισχυρότερα αφού τήρησαν με φανατισμό τη μονολιθικότητά τους και δεν έπεσαν στο σφάλμα να διορθώσουν τις θέσεις τους κιν-

δυνεύοντας να ανατρέφουν, σφάλνοντας, την ίδια τους τη δομή. Είχαν, επιπλέον, την ευφυΐα να «περιμένουν» τους αντιπάλους τους να κάνουν εκείνοι τα λάθη. Η επιμονή και υπομονή της εκκλησίας δεν είναι ούτε παράξενο ούτε δυσεξήγητο φαινόμενο. Είναι συνέπεια της φιλοσοφίας της. Άφησε τη γερμανική ιδεολογία να συντριβεί κάτω από το ασήκωτο βάρος της προσπάθειας να ερμηνεύσει το φαινόμενο του χρόνου. Για την εκκλησία, τα πράγματα ήταν απλούστερα. Ο χώρος ήταν ένας αφού μια φορά μόνο συντελέστηκε η πράξη της δημιουργίας. Ο χρόνος δεν υπάρχει, ως σχετικό και μετρήσιμο μέγεθος, γιατί ο Θεός είναι άχρονος. Αφού, κατά το μεσαίωνα και την αναγέννηση, η εκκλησία ξεκαθάρισε τους λογαριασμούς της με τον παγανισμό, επέβαλε το μονισμό και με την πίστη ένωσε τον κόσμο, η ιστορία είχε τελειώσει. Όλα τα υπόλοιπα ήταν υποθέσεις δευτερεύουσες και είχαν απλώς και μόνο διαχειριστικό χαρακτήρα.

Η μάστιγα του Θεού

Το πόσο κοσμική ή μεταφυσική είναι η εκκλησία καθορίζεται από την ακτίνα της ανθρωπολογικής βάσης του πολιτισμού. Μπορεί, βεβαίως, η εκκλησία της Ανατολής να είχε διαφορετικά προβλήματα από τη δυτική, αφού πέρασε σχετικά νωρίς από τη φάση των αιρέσεων και το ουσιαστικό της πρόβλημα ήταν όχι η ερμηνεία των διχών της αλλά η επιθετικότητα των ξένων δογμάτων και κυρίως του μωαμεθανισμού, όμως λειτουργικά και ουσιαστικά δεν είχε τόσες μεγάλες διαφορές, όσες εμφανίζονται στις θεολογικές έριδες, από την εκκλησία της Δύσης. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο πως, ακόμη και σήμερα, σε κάθε φυσική ή κοινωνική καταστροφή, υπάρχουν εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο που βλέπουν τη μάστιγα του Θεού, που από ψηλά οργίζεται και επεμβαίνει στον ατελή και άθλιο κόσμο των ανθρώπων.

Ο κοσμικός ρόλος της εκκλησίας γίνεται όσο περνάει ο καιρός εντονότερος, εξαιτίας της κρίσης των κοσμικών συστημάτων. Πολλά είναι τα φαινόμενα που μαρτυρούν για την «αναβάθμιση», καθώς λένε οι πολιτικοί, του ρόλου αυτού— και πριν απ' όλα η εσωστρέφεια. Ο άνθρωπος που γυρίζει τις πλάτες του στην κοινωνία και στρέφεται προς τον εαυτό του, οι κοινωνίες που ή θέλουν να προσδιοριστούν αποκλειστικά μέσα στα δικά τους εθνολογικά και πολιτειακά συμφραζόμενα ή υψώνουν τείχη γύρω τους, που κόβουν τους δεσμούς με τον υπόλοιπο κόσμο ή ακόμη, αν το επιτρέπουν οι περιστάσεις, στρέφονται εναντίον του αρχίζοντας πρώτα από τους γείτονές τους, όλα αυτά μαρτυρούν εσωστρέφεια. Στρέφουμε την πλάτη προς την ιστορία και βλέπουμε τον εαυτό μας, σημαίνει, πριν από οτιδήποτε άλλο: παλιά, τα πράγματα ήταν καλύτερα. Το παρελθόν είναι καλύτερο ή, εν πάση περιπτώσει, προτιμότερο από το μέλλον. Κι αυτό βέβαια συνιστά, όπως κι αν το ονομάσει κανείς, αναχρονισμό.

Είναι απαραίτητο να σημειωθεί εδώ πως η εσωστρέφεια είναι μια μορφή θανάτου του εγώ, γιατί το εγώ δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν τρέφεται και δεν ικανοποιείται μέσα στην ίδια την κοινωνία. Όταν το εγώ στρέφεται προς τον εαυτό του αυτόχρονα αυτοκτονεί γιατί κάποια στιγμή στρέφεται αναγκαστικά κατά του εαυτού του, ακριβώς επειδή θα πρέπει να τραφεί από τον εαυτό του. Χωρίς κοινωνία, οι ατομικές αξίες δεν έχουν κανένα νόημα, αφού το δικαίωμα της ύπαρξής της και το ίδιο της το νόημα η ατομικότητα το αντλεί από τους άλλους. Γι' αυτό, άλλωστε, η δημοκρατία, που είναι ουσιαστικά η θεσμοθέτηση αυτού του δικαιώματος και η πολιτική αφετηρία κάθε κοινωνικής ανθρωπολογίας, δεν αίρει το άτομο αλλά το εγκαθιστά ως ρυθμιστικό παράγοντα της εξέλιξης των πολιτειακών φαινομένων, στο κέντρο του παιχνιδιού ανάμεσα στο δικαίωμα και την ευθύνη, το βάθεμα της καθεμιάς των οποίων χωριστά καθιστά αποτελεσματική και την άλλη.

Η λέξη εσωστρέφεια, άλλωστε, σημαίνει και ετυμολογικά το λίκνυς του εγώ και το τέλος της προσωπικότητας. Στρέφομαι, δηλαδή γυρίζω την πλάτη, αρνούμαι γυρίζοντας, αποκόπτομαι και επιλέγω το έσω, το λεγόμενο εσωτερικό τοπίο, που δεν είναι ένας φανταστικός κόσμος τον οποίο θα αντιπαραθέσω ως εναλλακτική λύση στον πραγματικό, αλλά το ίδιο το κενό, δηλαδή ένας χώρος όπου ο άνθρωπος κινείται χωρίς δεσμούς, χωρίς αρμούς και πομένως χωρίς λόγο και αιτία. Εκείνο που δημιουργήθηκε πριν από αυτόν, το προσλαμβάνει στο επίπεδο της απόρριψης. Εκείνο που αποδέχεται, δεν το κρίνει. Αν έχει απορρίψει τους άλλους, απορρίπτει κι αυτό που δέχονται οι άλλοι και, κάποτε, για να δώσει και κάποιο μέτρο της προσωπικής του διαφοράς, αποδέχεται να φανδόν τις απορρίψεις των άλλων. Είναι μόνος, προκειμένου να είναι ένας, όπως ο Θεός, του οποίου αποτελεί εικόνα και ομοίωση. Δεν αποσύρεται για να ζήσει με τις αναμνήσεις του. Ο θάνατος είναι το νεκρό υλικό, η ζεστή στάχτη της λήθης που σκορpaίει γύρω του. Ο εαυτός του ταπεινώνει το εγώ, για να πάψει κι αυτός να υπάρχει, κάτι ανάλογο με εκείνο που έκαναν οι καλόγεροι του μεσαιώνα, που εξόρκιζαν τις αμαρτίες τους μαστιγώνοντας το ίδιο τους το σαρκίο. Ο άνθρωπος που επιστρέφει στον εαυτό του, ζει απαθής και αδιάφορος τις κοινωνικές συμβατικότητες, είναι άτομο που ούτε να εκφραστεί ούτε να διακριθεί επιθυμεί. Υπάρχουν όμως και οι κήρυκες και ηγέτες του ρεύματος της εσωστρέφειας, που κινούνται με διαφορετικό τρόπο. Μετατρέπουν την εσωστρέφεια σε δημόσιο λόγο· κι αυτοί, βέβαια, είναι και οι πιο επικίνδυνοι. Ο κοσμικός τους άμβωνας μπορεί να ονομάζεται: εφημερίδα, εκδοτικός οίκος, ραδιόφωνο, πανεπιστήμιο.

Είπα προηγουμένως ότι ο εθνικισμός είναι όχι το αντίδοτο αλλά το παρεπόμενο της κοινωνικής αφασίας. Η ατομική και κοινωνική εσωστρέφεια προετοιμάζει τον εθνικισμό. Ο θάνατος του εγώ, που καταλύει τους κοινωνικούς δεσμούς, οδηγεί στο άμορφο λίκνυς το οποίο χρειάζεται μια άμεση και εύπεπτη ιδέα που θα λειτουργήσει συνεκτικά στο κοινωνικό πεδίο, ως υποκατάστατο όμως του κατεστραμμένου κοινωνικού ιστού. Επιπλέον, ο θάνατος η πτώχευση των ιδεολογιών καταργεί το παραδοσιακό αντίδοτο στην ψευδή συνείδηση, κι επομένως, ο εθνικισμός θα αντιπαρατεθεί στον φετιχισμό του εμπορεύματος. Αυτά βέβαια ισχύουν για τη Δύση και υπό την προϋπόθεση ότι τα βιομηχανικά φετίχ που την κατακλύζουν θα έχουν καταφέρει να κορέσουν την ψευδή και ποποιημένη ανάγκη της κατανάλωσης ή να βαθύνουν περισσότερο την ανισότητα που εκφράζεται σήμερα με τη διαφορά στα μεγέθη της καταναλωτικής δύναμης.

Ο υπέδαφος του ελληνικού εθνικισμού

Αν ο εθνικισμός, ιδιαίτερα στην καπιταλιστική Δύση, εκφράζει την αντίθεση στο φετιχισμό του εμπορεύματος, στη χώρα μας έχει κι κάποια άλλη παράμετρο που είναι το αίσθημα πως κληρονομάσαμε μια λεηλατημένη παράδοση, πως ζούμε το «κούρσεμα» της εθνικής μας υπόστασης, γι' αυτό και μας διακατέχει αδυναμία ξαναπιάσουμε το νήμα, με ακραία συνέπεια το μίσος και την αγχέια προς τη Δύση και τους εκπροσώπους της που τους θεωρούμε πειρατές του πολιτισμού μας, σφετεριστές και διαστρεβλωτές του. Έτσι, αποκομμένοι από το περιεχόμενο της παράδοσης, κυλά θεωρούμε πως η ανθρωπολογική βάση της Δύσης δεν είναι δικό μας δημιούργημα κι ακόμη ευκολότερα πως οι όποιες διαστρεβλώσεις της ελληνικής κληρονομιάς, που συντελέστηκαν μέσα στα εθνικά μας όρια, είναι όχι μόνο δικαιολογημένες αλλά —το χειρότερο— «δικαιωμένες», εθνολογικά και ιστορικά, με αποτέλεσμα εκείνο που νομίζουμε πως δεν υιοθετήθηκε από τη Δύση να υιοθετηθεί κι από εμάς καθ' ημάς Ανατολή, ένα διαβατήριο ιδεών που τους προφορικούς πολιτισμούς της Εγγύς Ανατολής, στους ο-

Ο εθνικισμός είναι η παιδομορφική ασθένεια του έθνους, οδηγεί στην πατριωτική δεκαρολογία, στην υμνολογία της γειτονιάς, στην «ταπείνωση» και τη «σεμνότητα», δηλαδή στο μαστίγωμα της προσωπικότητας.

ποιούς ποτέ δεν ανήκαμε. Η σχισματική αυτή νοοτροπία, το υπέδαφος κάθε βυζαντινισμού, οδηγεί όχι μόνο σε εσφαλμένες αλλά και επικίνδυνες επιλογές και μας αποκόβει από το μέγα κληροδοτήμα της ελληνικής ακμής, που κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει πως είναι, αποκλειστικά και μόνον, ο αρχαίος κόσμος. Το ότι ο αρχαίος κόσμος αναπτύχθηκε μέσα σε ένα χαλαρό ομοσπονδιακό σύστημα, θεωρείται σήμερα ότι υπήρξε η αιτία της εξαφάνισής του, άποψη, εν πάση περιπτώσει, πολύ περιορισμένη, αν αναλογιστεί κανείς την ίδια του την εξάπλωση, γεωγραφική, πολιτική και πολιτιστική. Ουδείς νομιμοποιείται σήμερα να θεωρεί τον εαυτό του αποκλειστικό διαχειριστή αυτής της κληρονομιάς, του προπλασματικού αλλά και δημιουργικού υλικού του δυτικού πολιτισμού στο σύνολό του.

Σήμερα, αναλαμβάνοντας χωρίς ουσιαστικές γνώσεις τα «δικαιώματα» ενός ζηλότυπου και ιδιόμορφου ιδιοκτήτη, σε μια χώρα χαμηλής ανάπτυξης και με μεγάλα προβλήματα, διαστρεβλώνουμε την παράδοση και οδηγούμε με μεγάλη ταχύτητα στον εθνικισμό. Ο εθνικισμός είναι εύπεπτος, μαζικός, ευνοεί την αμάθεια, αντλεί από την εσωστρέφεια και την πολλαπλασιάζει —κι η εσωστρέφεια αποτελεί το κατά συνθήκην «καθ' ημέραν» του μικροαστού—, εντείνει το φόβο της ουσιαστικής σύγκρισης με άλλους λαούς όταν αυτή δεν γίνεται με καπηλευτικές κορώνες και επικλήσεις του παρελθόντος, καλλιεργεί την ξеноφοβία και οδηγεί στην ξενηλασία, το κύριο γνώρισμα των κλειστών κόσμων, που συνιστά μείζονα παράβαση του ελληνικού δημοκρατικού ήθους και περιχαράκωνει τη χώρα. Ο εθνικισμός είναι η παιδομορφική ασθένεια του έθνους, οδηγεί στην πατριωτική δεκαρολογία, στην υμνολογία της γειτονιάς, στην «ταπείνωση» και τη «σεμνότητα», δηλαδή στο μαστίγωμα της προσωπικότητας. (Δούλος σας κύριε, στη θέση του: ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι). Οδηγεί σε έθνη που ψυχαναλύονται εξομολογούμενα, σε ανθρώπους που βλέπουν ως την άκρη της μύτης τους, στην αποκοπή της χώρας από την ήπειρο και τη μετατροπή της σε νησί μέσα στο υποτιθέμενο χάος, ένα ιστορικό κατάλοιπο που αγωνίζεται να επιζήσει και, από χαμηλά που βρίσκεται, επικαλείται ένα μεγαλείο που ανήκει στο παρελθόν. Το «ποικίλον χάος» είναι οι άλλοι, οι οποίοι φέρουν τη μολυσματική ασθένεια του παρόντος, ζουν δηλαδή τα μεγέθη του χώρου και του χρόνου, θύματα, φάσματα και δαιμόνια της εποχής. Από την ασθένεια όμως αυτή δεν πάσχουμε εμείς, που ενωμένοι μπορούμε να ζήσουμε ευτυχείς κάτω από την ευεργετική σκιά των προγόνων, όπου, κατά τον Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλο, ο καντιανός έναστρος ουρανός είναι κατώτερη σύλληψη από τον αντίστοιχο παπαδιαμαντικό και οι Έλληνες πρέπει να ακούσουν τη φοβερή κραυγή *εάλω η Πόλις* κι όχι να χτυπούν «ουμανιστικές γκρανκάσες», όπως όλοι εμείς οι εξωνημένοι που αλληθωρίζουμε προς τη Δύση. Ο βαρύν ισκιος των προγόνων μπορεί να μας ρίξει σε λήθαργο· όμως οι εθνικιστές δεν νοιάζονται γι' αυτό. Τι είναι *ίδιον* και «κληρονομιά» του λαού; Ε, αυτό είναι το *είναι* κι άρα τι το θέλουμε το γίγνεσθαι; Η επικλήση ωστόσο, του «ιδίου», δηλαδή της «συλλογικής» —σοβαρά!— ιδιοσυγκρασίας, ηθογραφεί το βίο αλλά τι σχέση έχει με τον πολιτισμό;

Δεν θα ανησυχούσε κανείς για τις θέσεις αυτές αν δεν είχαν κοινωνικά ερείσματα· πολύ περισσότερο αν τα ερείσματα δεν πολλα-

πλασιάζονταν. Οι νεορθόδοξοι δεν αποτελούν ακαδημαϊκό φαινόμενο στη χώρα μας, ενώ ουδόλως έχουμε αντιληφθεί ότι αποκτούν υποστηρικτές και μέσα στο χώρο μιας τραυματισμένης και ανεργίας νεολαίας —φυσικό επακόλουθο της κατάρρευσης του υπαρκτού σοσιαλισμού. Η κατάρρευση αυτή μετέβαλε το σοσιαλισμό σε μια ιδέα υπερβολικά μεγάλη για τα ανθρώπινα μέτρα και δημιούργησε την εντύπωση πως είναι ψευδαισθητικό το να πιστεύει κανείς ότι η επιδίωξη της ευτυχίας στον παρόντα κόσμο είναι στόχος ορατός και εφικτός. Η κατάρρευση ενός πολιτικού συστήματος είναι φοβερό σοκ όταν συμβαίνει στα περιορισμένα χρονικά όρια μιας ανθρώπινης ζωής. Αλλά οι ιδέες και οι πεποιθήσεις μας αν δεν αισθητοποιούνται παραμένουν ατελέσφορες. Επιπλέον, ό,τι δεν είναι βιωματικό φαντάζει ξένο, ψεύτικο και, κάποτε, εξαρχής εσφαλμένο. Καταλαβαίνω αυτό που ζω, σημαίνει πως κατανόω ζώντας κι όχι αντίστροφα. Αν αποκοπεί η σκέψη από τις αισθήσεις, ο άνθρωπος απλώς προτιμά να μη σκέπτεται συχνά. Οι νεορθόδοξοι δεν μιλούν για αφηρημένα πράγματα. Για ενδεχόμενη καταστροφή μιλούν, ενώ το παρελθόν που επικαλούνται το χρησιμοποιούν ως αποτρεπτικό παράγοντα. Γι' αυτό, άλλωστε, τα «αγαπητικά» τους ιδεολογήματα έχουν άμεσο βιωματικό αντίκρισμα. Το τέλος που διαβλέπουν και στο οποίο αναφέρονται είναι η πάσα αρχή: σταθερή και αμετακίνητη, το αμετάβλητο σύμπαν της γαλήνης. Να ο σταθερός κόσμος μπροστά μας. Νάτος, όπως ήταν παλιά. Να μια εικόνα του, καλύτερη από αυτό τον κόσμο. Είναι έξω από μας αλλά τη βλέπουμε. Όλες οι υπόλοιπες ανησυχίες συνιστούν το χολαστήριο των κοσμικών, το άγχος του χρόνου. Τα νοήματα είναι γνωστά γιατί είναι υπερβατικά. Ψευδής η διάκριση φυσικής και μεταφυσικής, αφού όλα τα ενώνει και τα αναιρεί η «αγάπη». Όταν με χτυπούν και γυρνώ την άλλη παρειά, δείχνω το δικό μου, εσωτερικό μεγαλείο, που καταργεί το νόημα της βίας κι επομένως καταργεί και την ίδια τη βία. Ο πλησίον, έτσι, γίνεται όμηρος της αγάπης μου που τον σκοτώνει. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος, ωστόσο, να δημιουργηθεί μια κοινότητα καθαρή και στατική, χωρίς μεταβολές και προβλήματα στο εσωτερικό της. Η κοινότητα αυτή ονομάζεται, κατόπιν, λαθρόχειρο «έθνος», και στην κορυφή του βάζουμε στέγαστρο την εκκλησία.

Τώρα, μπροστά από τα φανταστικά πλήθη που καταφθάνουν, οι πατριδοκάπηλοι δίνουν το παράδειγμα και πέφτουν κατάχαμα πρώτοι μπροστά στα υπερυψωμένα σύμβολα. Δεν σκοτώνει το λιοντάρι στην αρένα αλλά η αρένα σκοτώνει το λιοντάρι. Το μπαούλο με τα ιερά, για τους νεορθόδοξους, αλλά εραλδικά, στην ουσία, υπόλοιπα από το μουσείο της ιστορίας, περιφέρεται στην ελληνική μητρόπολη της φθοράς και της στάχτης, των πολιτικών και των παρηκμασμένων αστών, ως Κιβωτός της Διαθήκης. Βούληση υπάρχει μόνο γιατί έχουμε προορισμό και μοίρα. Το ιδεολογικό ρετρό εξοστραχίζει την αναζήτηση. Καταργείται η σύνθεση και η χειρονομία, αυτή η μεγάλη παράδοση του ελληνισμού που επαναλήφθηκε στην αναγέννηση, όπου η πρόθεση υλοποιείται γιατί ο άνθρωπος έρχεται σε απ' ευθείας διάλογο με τον κόσμο και το σύμπαν. Άρα, λοιπόν, σε αυτόν τον αιώνα της κρίσης και της κριτικής, τι την θέλουμε την καντιανή κριτική της κρίσης αφού υπήρξε ο, ανώτερος του Καντ, Παπαδιαμάντης; Γιατί να υπάρξει κριτική της κρίσης όταν η αρχή είναι μία, που σημαίνει φυσικά ότι καταντά περιττό, έτσι, οποιοδήποτε άλλο εναλλακτικό σύστημα αρχών, αφού κάτι τέτοιο αναιρεί το δεδομένο του «ενός άπαντος»;

Το ύψιστο νόημα της ανθρωπότητας

Δεν πρέπει να μας διαφεύγει την προσοχή πως τα εθνικιστικά σύμβολα είναι φετίχ του χρόνου, προϊόντα αφαίρεσης και επομέ-

νως παράγωγα θανάτου. Μέγα το του θανάτου μυστήριο αλλά ιδιωτικό, ούτως ή άλλως, πράγμα που το τόνισαν οι απανταχού της γης —και σε όλες τις εποχές— κυνικοί. Θεληματικά πεθαίνει κανείς αν αποφασίσει όχι μόνον ότι η ζωή δεν έχει καμιά απολύτως αξία, αλλά ότι κι ο θάνατος, ως φυσικό στοιχείο της, δεν έχει κι αυτός καμιά αξία. Τίποτα δεν είναι η σημαία χωρίς αυτόν που την κρατά κι ανοίγει δρόμο μαζί της ανάμεσα στις γραμμές του εχθρού. Αν η ανθρωπότητα έχει ένα ύψιστο νόημα, αυτό δεν είναι άλλο από τον πόλεμο που έχει κηρύξει, από την αυγή του πολιτισμού του ακόμη, ο άνθρωπος κατά του χρόνου και της φθοράς, δοξάζοντας τα «επίγεια». Η έρευνα, η γνώση, η επιστήμη, η τέχνη, η διδασκαλία, οι κοινωνικοί κώδικες είναι τα τεκμήρια αυτού του πολέμου — αλλά και τα όπλα του.

Ο άνθρωπος ζει στην κοινωνία όχι για να γευτεί την εμπειρία που προσφέρει «το χολαστήριο του πλήθους» αλλά για να προεκτείνει και να μεγεθύνει τις πνευματικές του δυνάμεις. Μεγαλώνοντας το δικό του μέγεθος, αντιλαμβάνεται καλύτερα τα φυσικά αντίστοιχα και συμφιλιώνεται ευκολότερα μαζί τους. Η κοινωνία, κατά τη νοητική τάξη, είναι η εντελέστερη μίμησης, όπως εδώ και 2.400 χρόνια απέδειξε ο Αριστοτέλης.

Δεν μπορεί να υπάρξει αρμονία χωρίς δικαίωση και καμιά δικαίωση δεν είναι εφικτή χωρίς νοηματοδότηση των πραγμάτων, την οποία είναι απαραίτητο να διακρίνει ο προσωπικός χαρακτήρας, αλλιώς γίνεται οθόνη και φενάκη. Αν ο άνθρωπος αισθάνεται πως δεν είναι μόνο παράγωγο αλλά και δημιουργός γενετικής δύναμης, τότε αντιλαμβάνεται πως ακόμη και το ίδιο του το σαρκίο είναι κάτι περισσότερο από ένα τσόφλι της ιστορίας. Η γενετική δύναμη αντανακλά την ατομική πράξη στον ιστορικό καθρέφτη. Είμαι με τους άλλους γιατί είμαι ο εαυτός μου, κι έχω λόγο να είμαι με τους άλλους γιατί διακρίνω σε αυτούς τις ποιότητες που έχω ή επιθυμώ να κατακτήσω και άρα τους αναγνωρίζω τα ίδια δικαιώματα. Στη βάση αυτή επιλέγουμε τους φίλους και τις συντροφίες μας. Κι η μόνη ανάγκη που έχει από νόημα είναι η πραγματικότητα, όχι το νεκρό υλικό της ιστορίας, που προβάλλεται η πνευματική —ενώ είναι στατική— εικόνα του έθνους από τους εθνοκαπήλους μέσω μιας παπαδίστικης «πνευματοκρατίας», σε ώρες μάλιστα εθνικής καμψής.

Ο εθνικισμός έχει ως άμεση συνέπειά του τον πόλεμο. Οι λαοί που φοβούνται τον πόλεμο, αν αναγκαστικά τον υποστούν, τον χάνουν συνήθως, αλλά κι εκείνοι που τον επιδιώκουν τον χάνουν, αν ο πόλεμος είναι μακροχρόνιος κι αν δεν λειτουργούν στοιχεία συνοχής στο εσωτερικό της κοινωνίας. *Si vis pacem, para bellum.*

* Κάποιοι θα με πουν υπερβολικό επειδή ασχολούμαι με τον κ. Σαββόπουλο ή επειδή τον «ειρωνεύομαι». Λάθος. Καθόλου δεν τον ειρωνεύομαι και ουδόλως με ενδιαφέρει αν εκφράζει κάποιο σύμπτωμα ή αιτία. Θεωρώ όμως προσωπική προσβολή τις πατριωτικές κορώνες ενός ανθρώπου που απέφυγε θεληματικά τη στρατιωτική θητεία και επίσης θεωρώ προσωπικότερη και βαρύτερη προσβολή τις συναυλίες που πραγματοποίησε σε στρατιωτικές μονάδες με

επίσημη πρόσκληση και δαπάνη του υπουργείου Εθνικής Αμύνης. Η χώρα αυτή έχει αναρίθμητους τρόπους να μας ντροπιάζει. Α.χ. να «εμφανίζει» τον κ. Σαββόπουλο στην τηλεόραση για να μας δώσει μαθήματα πατριωτισμού «στο απυρόβλητο». Ο «πατριωτισμός» δεν στοιχίζει τίποτα. Είναι δηλαδή «φτηνός», τουτέστιν ανέξοδος, αλλά και γενικώς επωφελής, ιδιαίτερα σε όσους δεν ξέρουν «να ντουφεκάνε».

ιστορικά, έχει αποδειχθεί πως όσοι προετοιμάζουν πόλεμο κάποιον τον πραγματοποιούν. Το βιβλίο του Μπέρναρ Σω *Ο άνθρωπος και τα όπλα* γράφτηκε, θαρρώ, για να αποδείξει αυτό ακριβώς. Οι μορφές του πολέμου σήμερα είναι πολλές και τα πεδία του ποικίλα. Αν, όπως λέει ο ούγγρος πεζογράφος Γκιόργκι Κον-άντ στο βιβλίο του *Αντιπολιτική, εκείνο που συνιστά ο Μάο για την τρομοκρατία είναι ό,τι αποτελεί ο Κλαούζεβετς για τους μοντέρνους μάνατζερ της Δύσης*, είναι φανερό πως το πεδίο της μάχης είναι το τελευταίο στο οποίο επιλέγουν να συγκρουστούν οι ώρες της μεταβιομηχανικής κοινωνίας. Αν, φαινομενικά, αυτό μοιάζει θετικό, δεν πρέπει κανείς να ξεχνά ότι οι ρίζες του βρίσκονται στο παγκόσμιο σύστημα κατανομής του πλούτου, κύριος υθμιστικός παράγοντας του οποίου είναι η ανισότητα. Στη σημερινή κοινωνία, όπου οι οικονομικές σχέσεις και το σύστημα πληροφοριών φέρνουν τους λαούς πιο κοντά, το πεδίο της μεταφυσικής στο οποίο αναζητεί στήριγμα ο εθνικισμός, μεταφερόμενο στην εθνική αρένα, υπάρχει κίνδυνος να μεταβληθεί σε κινούμενη άμμο και να καταπιεί λαούς και έθνη. Στον παγκόσμιο χάρτη, όπου τα κράτη σχεδιάζονται, ενώ κάποια παλιά αλλάζουν με πρωτοκινή ιστορική ταχύτητα, κάθε μονιστική υπερβατική πεποίθηση μοιάζει όχι μόνο σκοτεινή αλλά και άκρως επικίνδυνη, ενώ η απήχυσή της σε καμιά περίπτωση δεν είναι μεγαλύτερη από εκείνη που μπορεί να έχει το απλούστερο παρελκόμενο της προπαγάνδας. Σήμερα οι εθνικιστές, εξορκίζοντας τον δύσκολο και περίπλοκο κόσμο, μας ζητούν να ξαναβρούμε σε τούτο τον «μητροπολιτικό» αιώνα τις χαμένες αξίες του πληβειακού βίου. Είναι απλές αξίες, σχεδόν στοιχειώδεις —κι άρα καθαρές— ηθικής τάξεως φυσιικά, αφού καμιά σχέση δεν έχουν με τις καθημερινές διεθνιστικές δημιουργίες των ισχυρών της γης. Ανάγετε το χαρακτήρα και την χροσύνθεση ενός ολόκληρου λαού στις απλές συλλήψεις, καθαρολογίες κι «αγαθότητες» «πατριώτες», του δίνετε τις βάσεις της διαχρονικής σοφίας του «αμαθούς», (αυτό τον άθλιο εμπειρισμό) και περιμένετε να καταλάβει ποιος είναι; Είναι άραγε αυτό που του λέτε; Και το πιστεύει ο ταλαίπωρος ή απλώς αρνείται να μπει στον πόλο, αφού με τραυματισμένη συνείδηση βλέπει μπροστά του το σπασμα της εξαφάνισής του και συσπειρώνεται σε κείνο που μοιάζει κατανοεί; Μακάριοι οι από κάτω. Και οι απ' έξω. Στην άλλη ή θα έρθουν τα πράγματα καπάκι, και τότε θα δεις.

Ο φόβος τρώει τα σωθικά

Υπάρχει, εδώ, κι ένα άλλο εξοργιστικό ζήτημα: η εκμετάλλευση του φόβου. Η γεωγραφική στενότητα του ελληνικού χώρου χρησιμοποιείται ως πρόσχημα για να δικαιολογηθεί η σμικρυντική και κλειστοφοβική ζωή της σύγχρονης Ελλάδας. (Αυτό όμως είναι μόνο για τους οργίλους διανοούμενους. Ο μέσος Έλληνας είναι έξω από το σπίτι του). Είμαστε μια χούφτα άνθρωποι αλλά ποτέ ήμασταν τόσοι και τόσοι. Ή θα ξαναβρούμε το μέγεθος ή θα χαθούμε. Αντισταθείτε στη δυτική επιδρομή των πολλών, σηκώνει: κοιτάξτε πίσω να φανταστείτε το σήμερα ως συνέχεια του χθες. Τότε, κι ως λίγοι, θα φανούμε πολλοί. Αν δεν φανούμε μέγας αριθμός στους άλλους, τι πειράζει; Αρκεί να δούμε εμείς τη μαγική εικόνα.

Σφετερίζομαι την ιστορία θα πει, κατά μια έννοια: σφετερίζομαι το χρόνο. Αυτό κάνουν τα ιδεολογήματα των πατριδοκαπήλων. Φεύγουμε προς τα πίσω, με ταχύτητα καταστροφής. Υπάρχει κάποια ταχύτητα. Ενώ αναχρονιστικός άνεμος αναρριπίζει την δική και χάρτινη, σαν αυτές που χρησιμοποιεί ο κ. Σαββόπουλος, σημαϊούλα μας.

Είναι σχεδόν αδύνατο να δεχτεί κανείς πως ζει —ή πως είναι γκασμένος να ζει— σε ένα τρομοκρατημένο έθνος που, ζητών-

Ο εθνικισμός έχει ως άμεση συνέπεια του τον πόλεμο. Οι λαοί που φοβούνται τον πόλεμο, αν αναγκαστικά τον υποστούν, τον χάνουν, συνήθως...

τας νόημα και σκοπό σε πράγματα έξω από όσα δημιουργεί, οδηγεί τους πολίτες του στην ήσωνα προσπάθεια. Έχοντας έναν πολιτισμό μεγάλου ιστορικού βάθους, όσοι δημιουργούν βρίσκονται μπροστά στο βασανιστικό ερώτημα αν —και κατά πόσο— είναι ικανοί να δώσουν έργο σε μια τέτοια βάση, ώστε το δημιούργημά τους να συγκριθεί, να αναμετρηθεί ή απλώς να σταθεί δίπλα στα έργα της παράδοσης. Μια τέτοια σκέψη θα απέτρεπε *a priori* τον οποιονδήποτε να κάνει κάτι. Από την άλλη μεριά, η όποια αναγωγή της παράδοσης σε θέσφατο, στην πραγματικότητα την απομακρύνει από το παρόν. Δεν εννοώ τις διασκευές, τις αναπροσαρμογές ή τις «δημιουργικές» —όπως τις αποκαλούν ορισμένοι— ή μη μετατροπές της. Εννοώ την ίδια τη ζωή της παράδοσης, τα αρχετυπικά, προπλασματικά, συνεκτικά χρονικά της στοιχεία, τη «σπερματικότητα», δηλαδή τη γονιμότητά της, αν θέλετε. Η παράδοση είναι αποδεδειγμένα ζωντανή αν έχει δημιουργήσει απογόνους και επιγόνους. Πόσο μάλιστα αν είναι ελληνικής τάξης που εξαιτίας, ακριβώς, του περιεχομένου της απέκτησε καθολική αξία και ενσωματώθηκε, όπως λέμε, σε άλλες χώρες και πολιτισμούς, γεγονός όμως που μας οδηγεί σε ένα συμπέρασμα δυσάρεστο για τους εθνικιστές, θετικό όμως για όλους τους δημιουργούς που εμφανίστηκαν στην ευρωπαϊκή σκηνή με την αυγή της δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης: πως η κουλτούρα της Ευρώπης είναι στην πραγματικότητα ενιαία.

Η ενότητα της ευρωπαϊκής κουλτούρας υπήρξε δραστικός παράγων τόσο στην πρόθεση όσο και στην απόφαση της ενοποίησής της. Οι εθνότητες, σε μια συνομοσπονδία με κοινά, λίγο πολύ, χαρακτηριστικά γνωρίσματα πολιτισμού, δεν πρόκειται να χαθούν, αφού διευρύνοντας το κοινωνικό τους πεδίο έχουν και μεγαλύτερη δυνατότητα να προβάλουν και να αναπτύξουν τα εθνικά τους χαρακτηριστικά. Η Ελλάδα, που κατέχει το ανατολικό άκρο της Ευρώπης, βρίσκεται σε λεπτότερη αλλά ταυτόχρονα και πλεονεκτικότερη θέση. Ως «κοινωνική» εμπειρία, ο εθνικισμός εκφράζεται με συνοριακά και φωνακλάδικα συνθήματα. Είναι αμφίβολο αν ο ελληνικός κόσμος έπαιξε στο πνευματικό τοπίο της Ασίας το ρόλο που φαντάζονται οι νεορθόδοξοι. Η περιοχή στην οποία σταμάτησε ο Μέγας Αλέξανδρος έχει μεγάλη συμβολική σημασία, αφού ο Γάγγης ακόμη και σήμερα δεν είναι μόνο φυσικό αλλά και πνευματικό σύνορο. Επιπλέον, η ενοποίηση του κόσμου μέσω της κουλτούρας και της γλώσσας, τις ελάχιστες φορές που επιχειρήθηκε, δημιούργησε τεράστιο ιστορικό προηγούμενο, κι όπως οι κοινωνίες και τα έθνη έτσι και οι θρησκείες, ως ιστορικοί ή, αν θέλετε, και «πνευματικοί» σχηματισμοί έχουν την ακμή, το γήρας και την παρακμή ή το θάνατό τους. Όμως, το υπόβαθρο της νεορθοδοξίας, όπως και του εθνικισμού, είναι στην πραγματικότητα στενότερο, απλούστερο και επισφαλέστερο. Πρόκειται για τον αρχέγονο φόβο ότι αν αυτό που κατέχουμε έρθει σε επαφή και επιμειξία με όσα έχουν οι άλλοι, θα αποδειχθεί ασθενέστερο και θα εξαφανιστεί. Ο φόβος οδηγεί στα έσχατα. «Χτυπάω» γιατί φοβάμαι και βρίσκομαι σε άμυνα.

Των Ελλήνων οι (μικροαστικές) κοινότητες

Χαρακτήρισα τον ελληνικό πολιτισμό προπλασματικό και για την ικανότητά του να μεταφερθεί με ουσιαστικό τρόπο στη Δύση, μέσω του ρωμαϊκού πολιτισμού και της λατινικής γλώσσας. Ο ελ-

ληνισμός υπήρξε, την εποχή της ακμής, διεθνής ως γλώσσα στον τότε γνωστό κόσμο· διεθνής, επίσης, ως κουλτούρα και μορφή ήταν τα ελληνικά αντικαταστάθηκαν από τα λατινικά. Όταν έπαψε να υπάρχει ως γεωγραφική υπόσταση, επέζησε επειδή διατήρησε τη γενετική δύναμη που επρόκειτο να αλλάξει τη φυσιογνωμία της Δύσης και να τη βγάλει από το Μεσαίωνα. Ακόμη κι όταν την Κεντρική Ευρώπη την «αιμοδοτούσαν» οι ατσάλινες αρτηρίες του Καλβίνου, όπως λέει ο Τεντ Χιούζ, ο προτεσταντικός πουριτανισμός και ο παπισμός, ο ελληνισμός δεν έχασε την αίγλη του. Οι νεορθόδοξοι χρησιμοποιούν με άθλιο τρόπο και το ζήτημα του παροικιακού ελληνισμού, αφού ταυτίζουν τον πολιτισμό των αποικιών με τα παροικιακά γκέτο στις δυτικές μητροπόλεις της σήμερον, το πολιτικό ιδεολόγημα των οποίων ταιριάζει γάντι στα όσα πρεσβεύουν οι νεορθόδοξοι: μικροαστικά χωριά που στεγάζουν τις εθνικές ομάδες στο εσωτερικό «σατανικών» μητροπόλεων.

Το ζήτημα, ωστόσο, παραμένει εσωτερικό. Αν το πρόβλημα της σύγχρονης Ελλάδας είναι πνευματικό —και γιατί να διαφωνήσει κανείς;— είναι βέβαιο πως δεν λύνεται με την αποδοχή του θεωρήματος ότι θα αποκτήσουμε σκοπό και λόγο ορίζοντας τα πνευματικά όριά μας μέσα στα γεωγραφικά— ή, τουλάχιστον— αυτό δεν επιτυγχάνεται με την επίκληση των δογμάτων της ορθοδοξίας, που πριν γίνει θρησκεία υπήρξε εβραϊκή αίρεση. Πέραν αυτού, η απόρριψη του ουμανισμού σημαίνει απόρριψη του κύριου όγκου της ελληνικής παράδοσης και του αξεπέραστου φιλοσοφικού της υποβάθρου, που χαρακτηρίζεται από την πεποίθηση πως ο άνθρωπος είναι το κέντρο του σύμπαντος. Βάση της έρευνας, βάση του πολιτισμού, βάση της επιστήμης και του ορθού λόγου, βάση και δύναμη της ιστορίας, βάση της προόδου, δηλαδή της ακλόνητης άποψης πως εκείνο που δημιουργεί ο άνθρωπος κάνει καλύτερη τη ζωή του, ταυτοχρόνως με την εξισορροπητική διαπίστωση

πως η εξαίρεση επιβεβαιώνει τον κανόνα. Καλύτερα ζει ο κόσμος, καλύτερα ζουν οι Έλληνες και, παρά την καμπή στην οποία βρισκόμαστε σήμερα, καλύτερη γενικά είναι η κοινωνία μας, οι ανθρώπινες σχέσεις και το επίπεδό μας.

Η σκληρή κριτική που μπορεί κανείς να ασκήσει —και επιβάλλεται— στα αρνητικά φαινόμενα δεν αναιρεί αυτή την πραγματικότητα και συγκρατεί τις πτωτικές τάσεις αν και όποτε εμφανίζονται. Η κριτική είναι μια «βρώμικη» δουλειά αλλά με καθαρό περιεχόμενο. Ο Ντοστογιέφσκι του Κυρύλωφ, του Αλιόσα Καραμαζώφ, του Ρασκόλνικωφ και του Μίσκιν λέει στον Έλληνα όσα και σε οποιονδήποτε άνθρωπο, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Όχι κάτι επιπλέον (που μπορεί λ.χ. να λέει η Φραγκογιαννού στον Έλληνα —κι όχι στον Ευρωπαίο— όπως κι ο Μίσκιν στον Ρώσο κι όχι στον Γερμανό). Είναι φανερό, όμως, πως ο τυρρανισμένος Σλάβος, που διαρρηγνύει τα ιμάτιά του στην πλατεία Πούσκιν της Μόσχας το 1880, δεν μεταφέρει τίποτα στον Έλληνα εκτός από το αντίστροφο και αποτρεπτικό ξόρκι: μακριά από μένα.

Στο μονιστικό και σχισματικό λόγο των κ. Ζουράρι, Γιαννάρ, Μοσχώφ, Ράμφου κ.τ.ρ., ο μόνος λόγος που μπορεί να αντιπαρατεθεί είναι ο ελληνικός. Μυθολογικής τάξεως στη λογοτεχνία, ορθολογιστικής στη γνώμη και τη θεωρία, πρισματικός και σφαιρικός στην έρευνα και την ερμηνεία, δημοκρατικός και κριτικός στην πολιτική θεωρία. Ο λόγος αυτός υπάρχει —κι ευτυχώς— ώστε να ελπίζει βάσιμα κανείς πως δεν πρόκειται να επικρατήσει και να γίνει καθεστωτικός —γιατί τότε αλλοιμονό μας— ο νεορθόδοξος αναχρονισμός, αυτή η παρέλαση προς τα πίσω, το εξώγαμο μονισμού και παγανισμού, τουτέστιν το παράλογο ανακάτεμα, και το ξαναζέσταμα μπαγιάτικου φαγητού μπροστά στο πτώμα του μάγειρα.

ηχος • εικονα • κειμενο • βιβλια και κασετες

κυκλοφορούν
σε όλα
τα βιβλιοπωλεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΣΤΑΧΥ

Πέντε παραμύθια
του **ΣΩΤΗΡΗ ΧΑΤΖΑΚΗ**
Τα ζωγράφισε
η **ΕΡΣΗ ΔΡΙΝΗ**
Τα διαβάζουν
η **ΟΛΓΑ ΣΤΑΥΡΑΚΑ**
και ο συγγραφέας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΠΡΟΟΔΟΣ • ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 5 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 3621001 • FAX 3629207

Οι διανοούμενοι σε γκέτο

του Βίκτωρ Ιβάνοβιτς

Στις αρχές της χρονιάς επεχείρησα, από τις σελίδες του *ANTI* και με όσα άλλα μέσα βρήκα διαθέσιμα, να πιστήσω την προσοχή του ελληνικού κοινού εν σχέσει με τη ζοφερή προοπτική που διαγράφεται για τον πολιτισμό μιας χώρας ευρωπαϊκής (και επιπλέον γειτονός και φίλης) στα χρόνια αυτά της τελευταίας εκαετίας του 20ού αιώνα. Επεσήμαινα τότε τη δραματική απόφαση που είχε λάβει η Ένωση Ρουμάνων Συγγραφέων να αναστείλει την κυκλοφορία όλων των εντύπων της, εις ένδειξιν διαμαρτυρίας για την αναλγησία της επίσημης πολιτείας απέναντι στις όχες της τέχνης και της λογοτεχνίας, ή μάλλον για τη συγκρισία που ασκεί η νεοκομμουνιστική εξουσία, με οικονομικά μέσα και με πρόσχημα τους «σκληρούς χειμώνους της αγοράς», στον «απειθάρχητο» φιλολογικό τύπο.

Αν εν ξέρω κατά πόσο είχα καταφέρει να γίνω πιστευτός και πειστικός. Γεγονός είναι ωστόσο ότι αρκετά άτομα και φορείς του πνευματικού χώρου (μεταξύ άλλων η Εταιρεία Συγγραφέων, τα περιοδικά *ANTI* και *Το Δένδρο* και μερικά άλλα μέσα ενημερώσεως), με ευγενική ευαισθησία, εξέφρασαν την ισχύια τους για τη δημιουργηθείσα κατάσταση, τη συμπράξη και την αλληλεγγύη τους απέναντι στους Ρουμάνους συναφούς. Δράττομαι της ευκαιρίας για να τους ευχαριστήσω τώρα δημόσια, εξ ονόματός τους.

Όταν, σε μερικές εβδομάδες, άρχισαν και πάλι να φτάνουν τα ταχυδρομικά μου θυρίδα κάποια φιλολογικά έντυπα από το Ιουρέστι —έστω και πιο λίγα, έστω και με λιγότερες ιδέες—, αν και γνώριζα φυσικά ότι οι βαθύτερες αιτίες της κρίσης δεν είχαν εκλείψει, πίστεψα ωστόσο —ήθελα να πιστέψω—, είχε βρεθεί μια λύση για να ανακουφισθούν κάπως τα έντυπα από την αφόρητη πίεση που υφίσταντο, να πάρουν κάποια «απώθηση χρόνου» προκειμένου να προσαρμοσθούν στους νέους οικονομικούς κανόνες του παιχνιδιού.

Αντ' αυτού, σήμερα επαναβεβαιώνονται οι χειρότεροι φόβοι: το υπ' αρ. 19 τεύχος της *Romania Literara* («Φιλολογική

Ρουμανία»), «επίσημου» εβδομαδιαίου περιοδικού της Ενώσεως Συγγραφέων, με ημερομηνία 27 Μαΐου - 3 Ιουνίου τρχ., ανήγειλε την επ' αόριστον αναστολή της κυκλοφορίας του, «λόγω οικονομικών δυσχερειών». Αυτό σημαίνει μεταξύ άλλων ότι το σωματείο το ίδιο των Ρουμάνων λογοτεχνών έχει οδηγηθεί στα πρόθυρα της πτωχεύσεως και, εν πάση περιπτώσει, ότι έχασε έναν από τους βασικότερους λόγους υπάρξεώς του.

Ας μου επιτραπεί να υπενθυμίσω ορισμένες από τις ιδέες που είχα αναπτύξει επ' αυτού στο προηγούμενο άρθρο μου.

Κατ' αρχάς, και για να μην κατηγορηθώ για μονομερή τοποθέτηση, θα επισημάνω ότι για την οικονομική κατάρρευση της Ενώσεως Συγγραφέων της Ρουμανίας ευθύνες μπορούν να επιρριφθούν και στη σημερινή διοίκησή της, η οποία αποτελείται από καλούς μεν συγγραφείς, δεινούς δε διαχειριστές. Επειδή δεν πρόβλεψαν, ως όφειλαν, τη νέα πορεία των πραγμάτων και δεν έσπευσαν να την αντιμετωπίσουν δεόντως. Επειδή με περισσή αφέλεια —και ελαφρότητα ακόμη— προέβλεψαν στο χώρο των δημοσιεύσεων σε «ανοίγματα» θεαματικά αλλά εκ των προτέρων καταδικασμένα, σε «χαλεπούς για την Ποίηση καιρούς», όπως αυτοί που ζούμε. Ναι, οι χειρισμοί υπήρξαν προφανώς λανθασμένοι, ποιος όμως θα μπορούσε να καταδικάσει με αυστηρότητα κίνητρα όπως η ακατάσχετη επιθυμία των ποιητών για έκφραση, ύστερα από μισού αιώνα φήμωση;

Το κυρίως θέμα δεν βρίσκεται όμως εδώ. Δηλαδή δεν έγκειται τόσο στα δεδομένα της οικονομίας της αγοράς, όσο στην παραχάραξή τους. Στο γεγονός ότι η εξουσία των σφετεριστών της ρουμανικής επανάστασεως κρατά στο χέρι —ή μάλλον στο μανίκι της— δύο ισχυρότατα ατού: το μονοπώλιο επί των πρώτων υλών (στη συγκεκριμένη περίπτωση του χάρτου) και τον έλεγχο του δικτύου διαθέσεως του Τύπου. Στο ότι παραπέμπει «στις καλές» την ψήφιση του νόμου Περί Χορηγίας (*sponsorizing*) του Πολιτισμού, ώστε να αποτρέπει το ενδεχόμενο εμφανίσεως ιδιωτών - Μαικήνων και να μπορεί ανενόχλητη να ασκεί και στον πνευματικό τομέα την πολιτική του καρότου και του ροπαλού.

Έτσι, σφύζουσες από υγεία, εμφανίζονται (κι ας μένουν απούλητες στους πάγκους) εφημερίδες —όπως η *Azi* («Σήμερα»), του Μετώπου Εθνικής Σωτηρίας—, με λαμπρές επιδόσεις στην καταπολέμηση της αϋπνίας, ή δύσοσμες φασιστοειδείς φυλλάδες όπως η *Romania Mare* («Μεγάλη Ρουμανία»), η οποία πρόσφατα τιμήθηκε —προφανώς για την «πατριωτική δράση» της— με παχυλή χρηματική διάκριση από το γνωστό πολιτιστικό ίδρυμα

«Ρουμανική Υπηρεσία Πληροφοριών» (κοινώς *Securitate*). Αντίθετα, εξαφανίζονται ή φυτοζωούν τα φιλολογικά εκείνα έντυπα (τα περισσότερα) που τόλμησαν να διεκδικήσουν και να αποκτήσουν φωνή και γνώμη για τα κοινά και που αγνόησαν τις επανειλημμένες προτροπές της εξουσίας να επανέλθουν στην «αυθεντική αποστολή» τους, η οποία, βεβαίως, είναι η Καθαρή (ει δυνατόν χημικώς αμιγής) Τέχνη.

Πέραν της όποιας συγκυρίας, οι εξελίξεις στο χώρο των ρουμανικών γραμμάτων έχουν και μιαν άλλη πτυχή, που δεν θα δισταζα να τη χαρακτηρίσω ως δραματική.

Η απώλεια των φιλολογικών περιοδικών παίρνει διάσταση αληθινής καταστροφής, την οποίαν όμως δύσκολα θα μπορούσε να συλλάβει ένας Δυτικοευρωπαίος —έστω και λόγιος—, ενώ είναι ηλίου φαινότερη για οποιονδήποτε κάτοικο της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης —ακόμη κι όταν δεν έχει ιδιαίτερη σχέση με τα γράμματα—, διότι γνωρίζει ή διαισθάνεται ότι η ύπαρξη αυτής της κατηγορίας τύπου είναι συνυφασμένη με το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον όχι μόνο του εθνικού πολιτισμού, αλλά και του έθνους του ίδιου.

Οι λαοί αυτοί απέκτησαν τη νεότερη υπόστασή τους, που σημαίνει ότι εισήλθαν στο στάδιο της αυτοσυνειδήσεως, κατά το πρώτο ήμισι του 19ου αιώνα, δηλαδή σε καιρούς που τα κατ'εξοχήν εμβλήματα τους ήταν ο ποιητής και ο ιδεολόγος (πολλές φορές συγχωνευμένοι στο ίδιο άτομο). Στη ρομαντική εκείνη εποχή, ρομαντικοί νέοι επέστρεφαν στις συχνά ξενοκρατούμενες πατρίδες τους από Παρίσια και Βιέννες, εμποτισμένοι από τις ιδέες και τους μύθους της γαλλικής επανάστασης, μαγεμένοι από τις νυκτερινές αρμονίες του *Novalis* και του *Young*, με τα σαλπίσματα του *Byron* και του *Hugo* να αντηχούν ακόμη στ' αυτιά τους και με το μυαλό γεμάτο από τα νεφελώδη επιβλητικά οράματα της γερμανικής φιλοσοφίας, διψώντας για δράση αλλά κυρίως για έκφραση (χωρίς ποτέ να τις διαχωρίζουν). Παρ' αυτά λοιπόν ίδρυσαν εφημερίδες και περιοδικά, που μιλούσαν περί παντός του επιστητού και πάνω απ' όλα για «ελευθερία και γλώσσα», καθ' ότι αξίωναν να γίνουν φωνή του ανώνυμου και σιωπηλού πλήθους. Με την πάροδο του χρόνου τα παιδιά εκείνα έγιναν —με λιγότερη ή περισσότερη τύχη— εθνοπατέρες ή εθνομάρτυρες. Ωρίμασαν, δηλαδή, για την εξουσία ή για τη θυσία, ενθυμούμενοι όμως πάντα με νοσταλγία πως το πρώτο τους βήμα υπήρξε χάρτινο και πως, προτού τα κορμιά τους λουσθούν στο αίμα, τα χέρια τους είχαν βαφεί με τυπογραφική μελάνη. Από τη Βοημία, λοιπόν, έως τα Βαλκάνια, η λογοτεχνία και ο λογοτέχνης καλέσθηκαν να καλύψουν έναν ιδεολογικό χώρο ευρύτερο (και πιο συγκεχυμένο, κατά τα άλλα) από ό,τι σε κοινωνίες με παγιωμένες πλέον λειτουργίες και ιεραρχημένη κατανομή των ρόλων, ενώ η πολιτιστική αλλά και η δημόσια ζωή εν γένει διαμορφώθηκαν με πρότυπα φιλολογικά και με άξονα το φιλολογικό Τύπο.

Το χαρακτηριστικό αυτό φαινόμενο, για τον αιώνα του ρομαντισμού, θα είχε εκλείψει με την πρόοδο του «πεζού» εκσυγχρονισμού των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης —εάν μια μεταγενέστερη ιστορική συγκυρία δεν το επανέφερε στην ημερήσια διάταξη (και όχι ακριβώς ακολουθώντας τα κελεύσματα της μόδας του «ρετρό» που βασιλεύει στη Δύση). Πρόκειται για τον «υπαρκτό σοσιαλισμό», στην κυριαρχία του οποίου περιήλθαν οι χώρες αυτές μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο ολοκληρωτισμός, παραδόξως, προσέδωσε νέα αίγλη στην τέχνη και τη λογο-

τεχνία, ή μάλλον τους επανέφερε την παλιά, με τρόπο που θα προσπαθήσω να αναλύσω εν συνεχεία.

Αφ' ενός το ποίημα, το μυθιστόρημα και το δοκίμιο βρέθηκαν στην ανάγκη (και κατόρθωσαν) να αναπληρώσουν κάθε λογής πνευματικές στερήσεις: από την ανάγκη για φερέγγυες πληροφορίες που μάταια θα τις αναζητούσε κανείς στις ασφυκτικά ελεγχόμενες κοινωνικές επιστήμες, έως τη δίψα για ψυχαγωγία σε μια ζωή που είχε χάσει θέλγητρο και ομορφιά. Αφ' ετέρου στις τάξεις των λογοτεχνών, και μάλιστα γύρω από τα έντυπά τους —είτε παράνομα ήταν αυτά ή έχαιραν κάποιας ανοχής—, δημιουργήθηκαν οι πρώτες αυτόνομες και αυτοοργάνωτες ομάδες, που με τη σειρά τους αποτέλεσαν πυρήνες ανασυγκροτήσεως της κοινωνίας των πολιτών.

Έτσι εξηγείται λ.χ. η απόγνωση με την οποία μιλούσε σε ένα κείμενό του ο *Milan Kundera* για το κλείσιμο των λογοτεχνικών περιοδικών στην Τσεχοσλοβακία, στα πλαίσια της «εξομαλύνσεως» που διαδέχθηκε τη δολοφονημένη Άνοιξη της Πράγας. Έτσι επίσης μπορούμε να ερμηνεύσουμε τη δυναμική εμφάνιση και την επιφανή θέση που πήραν στη μετακομμουνιστική δημόσια ζωή των ανατολικών χωρών όχι μόνο γνωστοί από τα πριν αντιφρονούντες αλλά και άλλοι συγγραφείς, που η καθαρά αισθητική ακτινοβολία του έργου τους, τους προσέδωσε και ένα ηθικό και πολιτικό γόητρο.

Σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει μάλλον να εκτιμηθεί ο στραγγαλισμός της Ενώσεως Συγγραφέων της Ρουμανίας και των εντύπων της. Και σε μια χώρα όπου η Διακήρυξη της Τιμισόαρα (το σημαντικότερο ίσως πολιτικό «ντοκουμέντο» της μεταπαραστατικής περιόδου) πρωτοδημοσιεύθηκε σε ένα φιλολογικό περιοδικό, ενώ η μαραθώνιος αντικυβερνητική συγκέντρωση στην Πλατεία του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου (για την ανακοπή της οποίας ο πρόεδρος *Iliescu* κάλεσε τον Ιούνιο 1990 τις ορδές των ανθρακωρύχων) υποστηρίχθηκε σθεναρά από το λογοτεχνικό Τύ-

το και όπου, τέλος, ο ηγέτης της Συμμαχίας των Πολιτών, ενός ηλαδή από τα πιο δυναμικά κόμματα της δημοκρατικής παρατάξεως, είναι πανεπιστημιακός καθηγητής λογοτεχνίας και διευθυντής της *Romania Literara*, δεν είναι δύσκολο να μαντέψει κανείς ποιοι και γιατί έχουν συμφέρον να καταδικάσουν τους συγγραφείς στην απελπισία, την πείνα, την αδράνεια...

Βέβαια, θα πουν μερικοί, το κακό είναι προσωρινό: οι νέες γενικές εκλογές βρίσκονται προ των θυρών (ορίσθηκαν για τις 27 Σεπτεμβρίου), και τα πάντα δείχνουν ότι μάλλον οι σημερινοί ινόνοντες θα σαρωθούν από την ενωμένη αντιπολίτευση. Και, όταν ρθει το πλήρωμα του χρόνου, ένα από τα εγκλήματα για τα οποία θα τους ζητηθεί να λογοδοτήσουν θα είναι και αυτό.

Μακάρι!

Μέχρι τότε όμως δεν είναι διόλου απίθανο οι Ρουμάνοι να ανακλύφουν ότι η *Aesthetica* ως *Est-ethica* (για να επικαλεσθούμε ένα γνωστό λογοπαίγνιο), η «ρομαντική» διάσταση του δημοσίου, αποτελεί πολυτέλεια μάλλον περιττή και δυσλειτουργική κι ότι οι διανοούμενοι και καλλιτέχνες, οι οποίοι πρωτοστάτην στις μετεπαναστατικές εξελίξεις, είναι οι «Μαυριτανοί» που έραξαν το καθήκον τους και που τώρα είναι καιρός να πάνε στα τίτια τους.

Διαπίστωση, θά 'λεγε κανείς, φυσιολογική, καθ' ότι εγγράφεται στην πορεία των πραγμάτων προς μια δημοκρατική ομαλότητα, όπου το προβάδισμα πρέπει να έχει η σταθερότητα των θεσμών και όχι το «χάρισμα» των ατόμων. Και θετική, από την άλλη, διότι θα επιτρέπει στους ανθρώπους του πνεύματος να α-

σχολούνται απερίσπαστοι πλέον με την πνευματική δημιουργία, πράγμα που άλλωστε ανταποκρίνεται στις επιθυμίες τους, αφού οι ίδιοι κατ' επανάληψιν έχουν δηλώσει ότι η σημερινή ενασχόλησή τους με τα κοινά αποτελεί γι' αυτούς (αυτο)θυσία στο βωμό του κοινού συμφέροντος. Θα έχει λήξει έτσι (για να θυμηθούμε ένα ρητό του Ναπολέοντος) το μυθιστόρημα —ή το ρομάντζο— της επανάστασεως, θα έχει φθάσει η ώρα να γραφεί η ιστορία της.

Αν όμως αυτό σημαίνει —όπως φοβάμαι— την απώλεια της αισθητικής διαστάσεως όχι μόνον της πολιτικής αλλά και της ζωής γενικότερα; Αν το *ghetto* στο οποίο κλείνονται σήμερα οι διανοούμενοι για να «τιμωρηθούν» για τη στάσή τους απέναντι στη νεοκομμουνιστική εξουσία κριθεί αύριο, από το σύνολο ή τη μεγάλη πλειοψηφία της κοινωνίας, ως ο καταλληλότερος χώρος για τη διαμονή τους; Για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι, αν η Ρουμανία εθισθεί στην απουσία των λογοτεχνικών περιοδικών και αποφασίσει ότι δεν της είναι απαραίτητα —όχι πλέον ως «ορμητήρια» κοινωνικής και πολιτικής παρεμβάσεως αλλά και ως χώροι πνευματικού προβληματισμού; Και αν η ανάγκη του φιλολογικού Τύπου αποδειχθεί ανύπαρκτη, κατά πόσον εκείνη του βιβλίου, λ.χ., θα καταστεί πιο ανθεκτική;

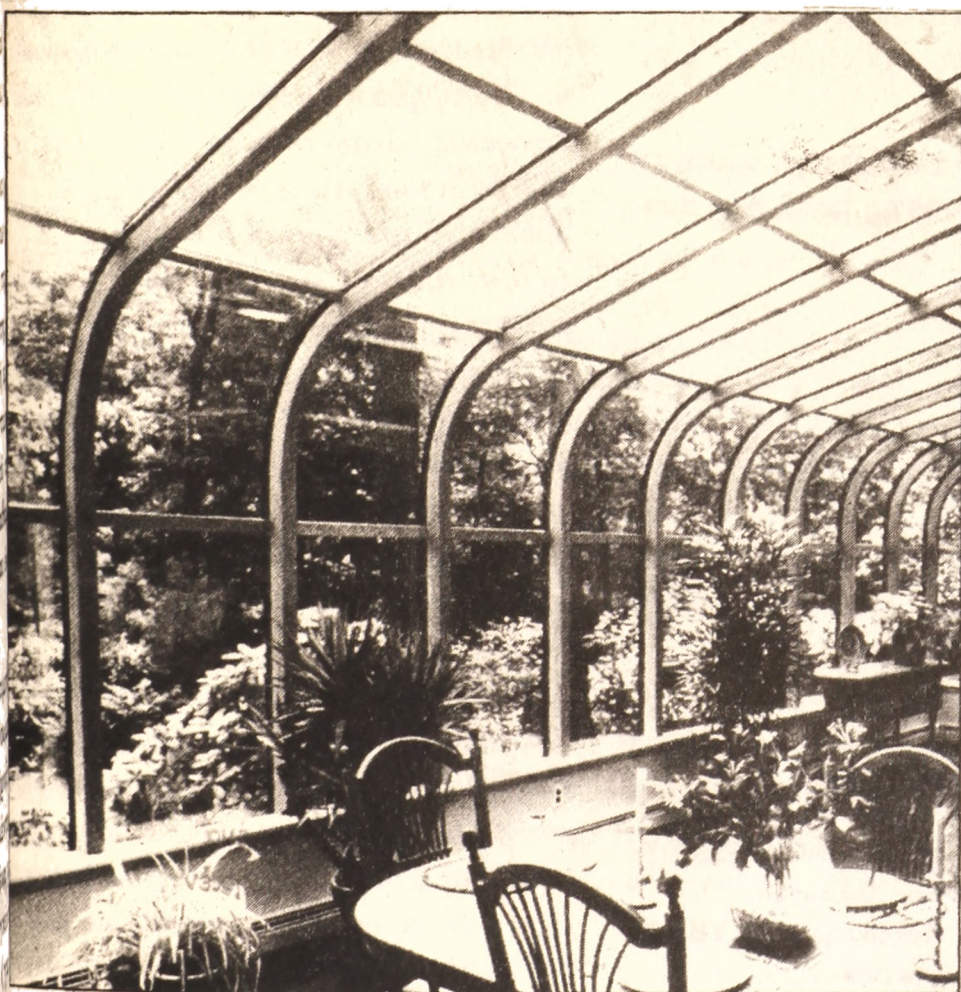
Θα έχουμε τότε εισέλθει στην περίοδο του λυκόφωτος του γραπτού πολιτισμού. Και οι Ρουμάνοι, πανευτυχείς, θα εγκαινιάσουν τη μετεξέλιξή τους από το στάδιο του λαού σε εκείνο κάποιου ασήμαντου πληθυσμού. Ο «νέος άνθρωπος» που επαγγέλθηκαν όλες οι ολοκληρωτικές ουτοπίες του 20ού αιώνα θα είναι επιτέλους εδω. □

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

FOUR SEASONS
SUNROOMS

ΟΙ ΜΟΝΟΙ ΜΕ ΤΟΝ «ΜΑΓΙΚΟ» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ™

- Ο ΟΠΟΙΟΣ:
- Απορροφά την υπεριώδη ακτινοβολία
 - Το καλοκαίρι αντανακλά τη ΘΕΡΜΙΚΗ ακτινοβολία του ήλιου
 - Το χειμώνα δεν αφήνει να διαφύγει η εσωτερική θερμότητα του σπιτιού
 - Ενισχύει την ηχομόνωση κατά 3 τουλάχιστον ντεσιμπέλ

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε. — ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ
ΓΙΑΝΝΕΝΑ, Ν. Ζέρβα 39 (στοά), τηλ.: (0651)31-9-32, fax: 309-70

Στα βαθιά, λοιπόν...

του Μανώλη Βασιλάκη

Στο τχ. 499 δημοσιεύσαμε σχόλιο που αφορούσε τα προσόντα τού πρώην προϊσταμένου τής Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων —τα οποία εκρίνοντο απολύτως ανεπαρκή. Και ο μεν θιγόμενος εσιώπησε, αντ' αυτού όμως έστειλε επιστολή αποκατάστασης (του θιγομένου) το δ.σ. του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων. Τα επιχειρήματα που αντιτείνουν στο επίμαχο δημοσίευμα μάς υποχρεώνουν να επανέλθουμε.

Οσα συνέβησαν τον τελευταίο καιρό στην Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων, σχετικώς με τον διορισμό Προϊσταμένου, τα είχαμε σχολιάσει στο τεύχος 499, ως φαινόμενα του νεοελληνικού παραλογισμού. Γι' αυτόν τον λόγο και δεν είχαμε αναφέρει ονόματα, αλλά παρουσιάζαμε μια από τις χιλιάδες περιπτώσεις οι οποίες αναπαραγόμενες διαιωνίζουν την κακή μοίρα αυτού του τόπου, μια κλασική περίπτωση «μετριοκρατίας». Τα πρόσωπα στα οποία αναφερόμασταν «εφωτογραφίζοντο», αλλά δεν ήταν στις προθέσεις μας να επεκταθούμε σε λεπτομέρειες.

Στο δημοσίευμά μας δεν υπήρχε η παραμικρή αναφορά, άμεση ή έμμεση, στον Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων. Όμως το δ.σ. τού συλλόγου έστειλε επιστο-

λή στο ΑΝΤ1, εμφανιζόμενο τουλάχιστον ως πληρεξούσιος συνήγορος του κ. Δημήτρη Καζιάνη. Δυστυχώς, η αντίδραση του δ.σ. επιβεβαίωσε αυτό που από καιρό γνωρίζαμε, ότι φαινόμενα όπως ο φατριασμός, ο κομματισμός, ο συντεχνιακός συνδικαλισμός, είναι τόσο γενικευμένα, ώστε ακόμη και επιστημονικοί σύλλογοι να αντιδρούν ως αν «σινάφια». Η επιστολή τού δ.σ. το πρώτον αναφέρεται στα επιστημονικά κλέη τού πρώην αναπληρωτή προϊσταμένου τής Εφορείας κ. Δημ. Καζιάνη (γενικώς, χωρίς να δίδει το παραμικρό στοιχείο), εξαιρεί «το ήθος του και την εν γένει πολιτεία του», «το υπηρεσιακό του έργο» και καταλήγει με την ωμότατη αποστροφή:

«Όπως γνωρίζετε άλλωστε, η άσκηση καθηκόντων Διεύθυνσης ποτέ δεν συν-

δέεται με τις ικανότητες ή με τις εμπειρίες που αξιώνονται από εκείνους που εκτελούν διάφορες εργασίες στο πλαίσιο της ίδιας Διεύθυνσης!

Για την κ. Ελπίδα Χατζηδάκη, την προϊσταμένη τής Εφορείας, κουβέντα για το ήθος, τα προσόντα, το επιστημονικό έργο της. Για την κ. Αικ. Δελαπόρτα, το ίδιο. Εκείνες, μήπως δεν είναι αρχαιολόγοι; Το ενδιαφέρον τού δ.σ. εξαντλείται στην υπεράσπιση του κ. Καζιάνη, γενικώς και χωρίς κανένα στοιχείο. Εμείς στο δημοσίευμά μας είχαμε παρουσιάσει συγκεκριμένα στοιχεία για τα προσόντα του καθενός. Αλλά το δ.σ. δεν απαντά στα ερωτήματα: Έχει ή δεν έχει τα προσόντα η κ. Χατζηδάκη ώστε να προϊσταται τής Εφορείας; Διαθέτει ο κ. Καζιάνης περισσότερα προσόντα και έχει αδικηθεί, οπότε πρέπει να του συμπαρασταθούμε; Σ' αυτά το δ.σ. απαντά εμμέσως πλην σαφώς: «Η άσκηση καθηκόντων Διεύθυνσης ποτέ δεν συνδέεται με ικανότητες ή εμπειρίες...». Κι εμείς μπαίνουμε στον πειρασμό να τους μιλήσουμε για την Αριστοτέλεια προαίρεση και τι δηλοί, αλλ' ως φαίνεται το συνδικαλιστικόν ήθος δεν ήτο δυνατόν να περιγραφεί από τον Σταγειρίτη. (Ουδείς τέλειος...).

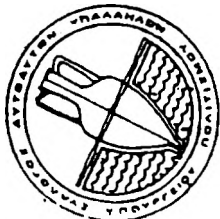
Εξ άλλου, γράφουν ότι στο δημοσίευμά μας «υπήρχαν βαρείς χαρακτηρισμοί και ανακρίβειες», και πως το «ύφος του χειμένου και οι αρχές που θίγονται» επέβαλαν την απάντησή τους. «Οι αρχές που θίγονται! Από πού κι ως πού να συνδέεται η άσκηση καθηκόντων διεύθυνσης με τις ικανότητες ή τις εμπειρίες; Από πού κι ως πού θίγαμε

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΥΤΟΔΥΤΩΝ
ΥΠ. ΠΟ

Στις 5 Ιουνίου 1992 συμπληρώθηκαν τρία χρόνια από τον πνιγμό του συναδέλφου μας αρχιτέκτονα-δύτη Παναγιώτη Αμπαζόπουλου, κατά την διάρκεια αυτοψίας στην νήσο Λήμνο.

Οι συνάδελφοι-μέλη του Συλλόγου αυτοδυτών ΥΠ.ΠΟ για άλλη μια φορά εκφράζουν την θλίψη τους για τον μάταιο θάνατό του και επισημαίνουν ότι παραμένουν αδιευκρίνιστες οι συνθήκες κάτω από τις οποίες επήλθε.

Το Δ.Σ.

Φωτοτυπία
της πρόσφατης
ανακοίνωσης (5.6/'92)
του Συλλόγου
Αυτοδυτών του ΥΠΠΟ
για τον
Π. Αμπαζόπουλο.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ

● Με την ακόλουθη επιστολή του, ο Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων απαντά σε δημοσίευσμά μας του τεύχους 499 (στο «ΚΑΙ ΕΠΗΜΕΝΟΥΜΕ», κεντρικό σχόλιο).

ριε Διευθυντά,

ο τελευταίο τεύχος του περιοδικού σας, σελίδα 66, δημοσιεύει ανυπόγραφο κείμενο με τίτλο «Όχι στα βαθιά, Κύριοι της Εις Εναλίων Αρχαιοτήτων» στο οποίο υπάρχουν βαρείς χαρακτηρισμοί και ανακρίβειες με ανάλογο περιεχόμενο του δημοσίματος της εβδομαδιαίας εφημερίδας «Ποντίκι».

Εάν το κείμενο που δημοσιεύσατε αφορούσε ή περιοριζόταν μόνοτε ενδοϋπηρεσιακές εύλογες και ανεκτές αντιπαραθέσεις δεν επιδιώκαμε καμιά παρέμβαση και απάντηση. Το ύφος όμως κειμένου και οι αρχές που θίγονται από το δημοσίευμα, μας βάλλουν να σας γνωρίσουμε τα ακόλουθα:

1) Από το 1986 μέχρι πρόσφατα χρέη προϊσταμένου στην Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων εκτελούσε ο συνάδελφος Δημήτρης Καζιάνης. Για την θέση αυτή είχε προταθεί ως ο αρχαιότερος αρχαιολόγος στην Εφορεία και με την μεγαλύτερη δυνατή εμπειρία από τον κ. Παπαθανασόπουλο —τότε προϊστάμενο της Εφορείας— για το ήθος του και την εν γένει πολιτεία του αλλά και την επιστημονική του επάρκεια, για την οποία το περιοδικό σας θα μπορούσε να προσάψει οτιδήποτε.

2) Ο συνάδελφος Δ. Καζιάνης ανέλαβε τα καθήκοντα του αναπρωτῆ προϊσταμένου και η επιλογή του αυτή δεν επηρεάστηκε από πολιτικά ή κομματικά κριτήρια αφού είναι τοις πάσι γνωστό ότι δεν ανήκε στον χώρο του τότε κυβερνώντος κόμματος.

3) Με την 34400/11.7.91 υπουργική απόφαση του πρώην υπουργού πολιτισμού κ. Τζ. Τζαννετάκη ο συνάδελφος αντικαταστάθηκε από την κ. Ελπίδα Χατζηδάκη και όπως εδικαιούτο σέφυγε στην Δικαιοσύνη και δικαιώθηκε.

4) Η πολιτική ηγεσία του ΥΠΠΟ δεν εφάρμοσε την απόφαση, ως έπρεπε, αλλά επανέλαβε την ίδια απόφαση όπως άλλωστε είχε αναγγείλει.

5) Είναι γνωστό ότι όλοι έχουν αναγνωρίσει το σημαντικό υστεριστικό έργο που έχει προσφέρει ο συνάδελφος Δημήτρης Καζιάνης τόσο οι συνάδελφοί του αλλά και όλες οι πολιτικές ηγεσίες του ΥΠΠΟ.

6) Όπως γνωρίζετε άλλωστε, η άσκηση καθηκόντων Διευθυντή ποτέ δεν συνδέεται με τις ικανότητες ή τις εμπειρίες που αντλούνται από εκείνους που εκτελούν διάφορες εργασίες στο ίδιο της ίδιας Διεύθυνσης.

7) Εάν ήταν ειλικρινής η ηγεσία και ο ανώνυμος συντάκτης του δημοσίματός σας, θα ώφειλε να διαμαρτυρηθεί γιατί σε άλλες Εφορείες Αρχαιοτήτων, πολύ σημαντικότερες από την Εφορεία

Εναλίων, δεν τοποθετήθηκαν υπάλληλοι με διδακτορικό δίπλωμα, όπως στην Α' Εφορεία Ακροπόλεως —όπου προϊστάται αρχαιολόγος, που έχει βέβαια την εμπειρία και πολλά χρόνια υπηρεσίας αλλά δεν είναι κάτοχος διδακτορικού όπως πολλοί υφισταμένοι του με αρκετά χρόνια υπηρεσίας και αυτοί, δημοσιεύσεις και διδακτορικό.

Στην ίδια την Διεύθυνση προϊστορικών και κλασικών Αρχαιοτήτων του ΥΠΠΟ προϊστάται υπάλληλος χωρίς διδακτορικό, που δεν είναι καν και ο αρχαιότερος.

Ούτε στην Εφορεία Σπηλαιολογίας υπήρξαν προϊστάμενοι σπηλαιοκαταδύτες.

5) Τέλος θεωρούμε απάνθρωπη την σκύλευση της μνήμης του Παναγιώτη Αμπαζόπουλου και να επισημάνουμε ότι η υπόθεση απασχόλησε τις δικαστικές αρχές Μυτιλήνης και Αθήνων, τέθηκε στο αρχείο και ουδείς διαμαρτυρήθηκε γι' αυτό.

Είναι επίσης σε όλους γνωστό ότι έχει παραδοθεί πόρισμα στην πολιτική ηγεσία πολυμήνης ΕΔΕ στην οποία δεν διαπιστώνεται καμμία ευθύνη της υπηρεσίας και ειδικά του τότε προϊσταμένου συναδέλφου Δημήτρη Καζιάνη.

Κανείς από το οικογενειακό περιβάλλον του Παναγιώτη Αμπαζόπουλου δεν διατύπωσε καμμία αιχμή είτε ως προς το αποτέλεσμα των δικαστικών και διοικητικών ερευνών είτε ως προς τη διαδικασία ενέργειάς τους.

Υπάρχει μόνο μια συγκεκριμένη ομάδα με ισχυρές διασυνδέσεις απ' ό,τι φαίνεται, που κατά καιρούς επαναφέρει το θέμα για λόγους εντυπώσεων και όχι μόνον.

Είναι περίπου οι ίδιοι άνθρωποι που επεδίωξαν να εμπλέξουν τη σημερινή πολιτική ηγεσία κατά τρόπο απαράδεκτο στις τελευταίες αρχαιρεσίες του Συλλόγου μας. Δυστυχώς γι' αυτούς η Δικαιοσύνη, με συγκεκριμένες αποφάσεις της, απέτρεψε την ολοκλήρωση αυτής της παράνομης προσπάθειας.

Αντιπαρερχόμαστε τις ύβρεις και τους βαρείς χαρακτηρισμούς, στους οποίους επιδίδεται ο ανώνυμος συντάκτης σας και μας ενδιαφέρει η ενημέρωσή σας και του αναγνωστικού σας κοινού.

Η Αντιπρόεδρος

Νίκη Αλεβίζου - Μιχαλού

Η Γεν. Γραμματέας

Μαρία Κασίμη - Σούτου

30.7.1992

Σ.Σ.: Το σχόλιό μας δημοσιεύθηκε στη θέση του κεντρικού σχολίου της τελευταίας σελίδας του ΑΝΤΙ.

Ήταν συνεπώς ανυπόγραφο, διότι είχε υιοθετηθεί (μετά από την απαραίτητη τεκμηρίωσή του) από τη σύνταξη του περιοδικού.

...ώς κείμενα που εξυπηρετούν πολλή την τερπνήν άμα και ωφέλιμον αρμόνιο ισοβίου βολέματος; Και ποιες ή ανακρίβειές μας δεν μας λένε. Ούτε εμείς παραθέσαμε στοιχεία. Ας μας βοηθήσουν το παραμικρό, απαντώντας μας με συγκεκριμένα στοιχεία και όχι γενικολογίες. Όσο για το ύφος μας, υποστούν οι Κιγκιεννάτοι του δ.σ., οι εντελώς απρόκλητα και δυσφημώντες Έλληνες αρχαιολόγους παρεμ-

βαίνουν με το όποιο κύρος διαθέτουν ως συνδικαλιστικό όργανο:

● Μας κατηγορεί το δ.σ. για «απάνθρωπη σκύλευση της μνήμης του Παναγιώτη Αμπαζόπουλου», επισημαίνοντας ότι «η υπόθεση τέθηκε στο αρχείο και ουδείς διαμαρτυρήθηκε γι' αυτό». Θρασύτατα ψευδείται, και απόδειξίς η φωτοτυπία πρόσφατης ανακοίνωσης του Συλλόγου αυτοδυ-

τών του ΥΠΠΟ που δημοσιεύουμε. Το ότι τέθηκε στο αρχείο η υπόθεση χωρίς να υπάρξει πόρισμα, είναι γνωστό. Εμείς θέσαμε το ερώτημα, όπως και οι αυτοδύτες του ΥΠΠΟ, πότε επιτέλους θα εκδοθεί το πόρισμα. Γιατί όμως αυτή η σπουδή για το οριστικό «κλείσιμο» της υπόθεσης χωρίς την έκδοση πορίσματος; Ο Παναγιώτης Πάσπας - Αμπαζόπουλος ήταν ένας «δικός μας». Και θα επιμείνουμε στην σύνταξη και κοινοποίηση του πορίσματος.

Αναψηλάφηση

Αφού όμως επιμένουν τόσο στο «κλείσιμο» της υπόθεσης, είμαστε εις θέσιν να τους προσφέρουμε την εγκυρότατη πληροφορία μας ότι η υπουργός Πολιτισμού διέταξε την αναψηλάφηση της και η σχετική ανάκριση διεξάγεται ήδη. Οσονούπω δε αναμένεται η έκδοσις του πορίσματος.

● Γράφουν ακόμη ότι «Υπάρχει μόνο μια συγκεκριμένη ομάδα με ισχυρές διασυνδέσεις απ' ότι (σ.σ.: ό,τι) φαίνεται, που κατά καιρούς επαναφέρει το θέμα για λόγους εντυπώσεων και όχι μόνον». Αφού είναι «συγκεκριμένη», γιατί δεν την κατονομάζουν; Και ποιες είναι οι επιδιώξεις της; Ούτε αυτές θα μάθουμε; Και όμως, ποια είναι η «ομάδα» φαίνεται από την επιστολή αυτήν, και από τον θόρυβο που ξεσηκώνει κάθε φορά, μέσω κάποιων διασυνδέσεων στον Τύπο, για την υπεράσπιση των «αρχών» της. Και μια από τις «αρχές» της είναι να «πνιγεί» το πόρισμα.

Εδώ, πάντως, οφείλουμε να τονίσουμε ότι, από τη μεριά μας, κάθε άλλο παρά στην πρόκληση εντυπώσεων αποσκοπούμε. Οι παρατηρήσεις μας αφορούν την ουσία —και ουδείς διανοήθη, βεβαίως, να επιρρίψει ευθύνες σε οποιονδήποτε για τον αδόκητο ούτως ή άλλως θάνατο του Αμπαζόπουλου. Μια άλλη ήταν η «αξιοκρατική» τοποθέτηση του κ. Καζιάνη στην θέση του προϊσταμένου, την οποίαν επέμενε να διατηρήσει, αξιοποιώντας τυπικές γραφειοκρατικές παραλείψεις και διαδικασίες, δια της δικαστικής οδού. Όσο για την δήθεν «δικαιώσή» του από το Διοικητικό Εφετείο, γνωρίζουν πολύ καλά ότι απέσπασε μια κατ' αρχήν θετική για κείνον απόφαση λόγω ελλιπούς αιτιολογίας της υπουργικής αποφάσεως —οφειλόμενης στην άλλη ενδημική νόσο, της γραφειοκρατικής προχειρότητας— και όχι βεβαίως λόγω προσόντων. Την απόφαση αυτήν έσπευσαν να διαρρεύσουν στον Τύπο, προσθέτοντας και την απαραίτητη σάλτσα περί πολιτικών παρεμβάσεων στην επιλογή της κ. Χατζηδάκη, μετερχόμενοι δηλαδή τα ευτελή εκείνα μέσα για τα οποία κατηγορούν άλλους. Τώρα που υπάρχει πλήρως αιτιολογημένη απόφαση, μετά την παράθεση όλων των προσόντων αμφοτέρων, γιατί δεν την προσβάλλει ξανά; Τέλος, γιατί το δ.σ. αποσιωπά την μεθόδευση διορισμού του κ. Καζιάνη από την κ. Μελίνα Μερκούρη, παρά την απόφαση του ΣτΕ, μολονότι δηλαδή είχε δικαιωθεί η σημερινή εκπρόσωπος του ΥΠΠΟ στην 104 κ. Δελαπόρτα; Ό,τι και όπως μας

συμφέρει θα προβάλλομε κι ό,τι δεν μας συμφέρει θα αποσιωπούμε;

● Στην επιστολή υπάρχουν και κάποιες αιχμές για πολιτικά κριτήρια. Οι υπαινιγμοί θα μας έπειθαν εάν υπερασπίζοντο κάποιον με πολλά προσόντα ή έστω κάποιον μη στερούμενον ουσιαστικών προσόντων. Αλλά η εύκολη λύση, να εφευρίσκουμε πολιτικούς λόγους ή σκοτεινούς κύκλους για να καλύπτουμε ανεπάρκειες, έλλειψη προσόντων κ.λπ., είναι τόσο τετριμμένο τέχνασμα που δεν έχει πλέον απήχηση.

● Επειδή δε τούς «πνίγει το δικίο» τους, αναφέρουν τρεις περιπτώσεις άλλων εφορειών, όπου —όπως λένε— προϊστάνται αρχαιολόγοι με πείρα μεν αλλά χωρίς διδακτορικό και άλλα προσόντα, τα οποία διαθέτουν υφιστάμενοί τους. Αλλά είμαστε επιφυλακτικοί ως προς την αξιοπιστία αυτών των ισχυρισμών. Ελπίζουμε ένα άλλο δ.σ., με άλλες αρχές, που θα αντιλαμβάνεται διαφορετικά τον ρόλο του επιστημονικού σωματείου, να παρεμβαίνει σε τέτοιες περιπτώσεις, εγκαίρως, ειλικρινώς και όχι με την ευτέλεια του «συναδελφικού καρφώματος». Εμείς από την πλευρά μας, θα τις ερευνήσουμε, και τους ευχαριστούμε για τις πληροφορίες. Μόνον αυτή η ευγενική υπόδειξή τους, ότι «Εάν ήταν ειλικρινής η ηγεσία και ο ανώνυμος συντάκτης του δημοσιεύματός σας, θα ώφειλε να διαμαρτυρηθεί...», ειλικρινώς, λόγω των κακών ελληνικών, δεν καταλαβαίνουμε σε ποια ηγεσία απευθύνεται. Στην «ηγεσία» του... περιοδικού; Στην πολιτική ηγεσία; Στην «ηγεσία» της Εφορείας Εναλίων;

● Και για να τελειώνουμε: Πλην των δήθεν ανακριβειών που μας καταλόγισαν στην αρχή, γράφουν ότι «αντιπαρέρχονται τις ύβρεις και τους βαρείς χαρακτηρισμούς». Πού τις είδαν τις ύβρεις; Πού τους βαρείς χαρακτηρισμούς; Υπάρχει σε κάποιο σημείο του δημοσιεύματός μας έστω και η παραμικρή αναφορά στον Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων, και εμφανίζονται ως κατ' ευθείαν θιγόμενοι; Γιατί είναι εντελώς απρόσεκτοι; Έτσι όπως συνετάγη η επιστολή, δίχως να τηρήσουν κάποια στοιχειώδη προσήματα, ο καθένας δικαιούται να υποθέσει ότι την συνέταξε ο κ. Καζιάνης...

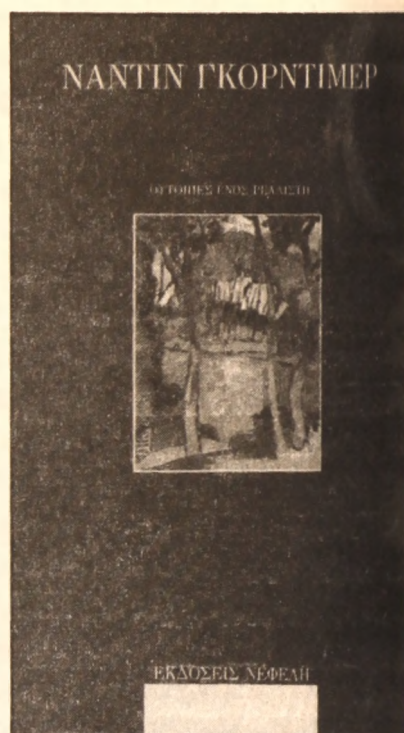
Και ένα ερώτημα, προς τους αρχαιολόγους: Εκφράζει τους Έλληνες αρχαιολόγους αυτή η ανακοίνωση - μνημείο ωμότητας, κυνικότατης προβολής της μετριοκρατίας τουλάχιστον, από έναν σύλ-

λογο επιστημόνων; Εγκρίνουν αυτά τα μαθήματα «συνδικαλιστικού ήθους» που δίδει το δ.σ. του σωματείου τους; Εμείς θέσαμε θέμα επιλογής με βάση τα επιστημονικά προσόντα, το έργο και την πείρα. Και εις απάντησιν, το δ.σ. εκδίδει μια τέτοια ανακοίνωση η οποία εκθέτει όλους τους Έλληνες αρχαιολόγους, εφ' όσον σιωπήσουν.

NANTIN ΓΚΟΡΝΤΙΜΕΡ

Ο Συντηρητής

ΟΥΤΟΠΙΕΣ ΕΝΟΣ ΡΕΑΛΙΣΤΗ

Με την καταπληκτική δεξιοτεχνία που την καθιέρωσε ως μία από τις σημαντικότερες σύγχρονες λογοτέχνιδες, η Ναντίν Γκόρντιμερ δίνει τη συναρπαστική προσωπογραφία ενός ανθρώπου ριψοκίνδυνου αλλά και υπολογιστή, συντηρητικού αλλά και αυτοκαταστροφικού. Και συγχρόνως, με ματιά διειδυτική και ευαίσθητη, περιγράφει τις κοινωνικές και ανθρώπινες σχέσεις, τη ρευστότητα των καταστάσεων και τις αλλαγές που συντελούνται σήμερα στη Νότια Αφρική.

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα

Τηλ. 3639962 - 3607744

τα όρια της ισορροπίας

Η πρότινος το καλλιτεχνικό αντικείμενο υπαγόρευε τα αισθητικά κριτήρια, τα οποία πόρω απήχαν από τη τικότητα, που όταν κι όπου εμφανιζόταν ως ενδεχόμενη σταση (μιας πτυχής του έργου τέχνης τουλάχιστον), ινυρούσε ικανούς λόγους να αλλάξει το αντικείμενο αυτό γορία, κατατασσόμενο ακόμα και σε άλλο είδος. άναμε μια σύντομη αναδρομή στο παρελθόν, θα ποιούσαμε ανάλογες καταστάσεις, όπως π.χ., στην έννηση όπου μόνον η ζωγραφική, η γλυπτική και η εκτονική θεωρούντο Καλές Τέχνες, ενώ οι υπόλοιπες, της «εφαρμογής» τους, έμεναν ακαταξίωτες και στα ώρια της επίσημα θεσμοθετημένης αναγνώρισης. Ούτε να γίνεται για τη χαρακτηριστική, την κεραμική, πόσο ον για τη μικροτεχνία... Ωστόσο, δεν είναι μικρή η λή και των τριών αυτών «τεχνών» (τα εισαγωγικά ονται στην περίοδο εκείνη), που χωρίς την επενέργειά —όχι μόνο στη μεταφορά μοτίβων, αλλά και στις ύτυπες δημιουργίες που πραγματοποιήθηκαν εκεί— θα ε μια εντελώς διαφορετική εικόνα, ακόμα και για τις ; θεωρούμενες Τέχνες.

έννοια του Καλού ισοδυ-
ναμούσε τότε με την έν-
νοια του Υψηλού στις αι-
ές κατηγορίες, προικοδο-
ς επιπροσθέτως και με
ική διάσταση τον όρο. Η
ταση άρχισε να αλλάζει
εργότερα, όταν αναγνω-
ε ο ρόλος και η σημασία
ιχνών αυτών. Δεν είναι
του ότι κατοχυρώθηκε η
ναμία τους τόσο, όσο ότι
τήρια που εφαρμόζονταν
αν προσήκοντα προς τις
αυτές. Επομένως, έχου-
γνώριση, αφ' ης στιγμής
οιηθούν τα κριτήρια και
εν αφορούν μόνο λόγους
ησης των ειδών, όσο την
ή που επιζητείται στη
κι έρευνα των συνιστω-
ίσω των οποίων εμφανί-
έστω κι αν ακόμα εξαί-
ανείς τη μορφολογία ή
ωννιολογική παράμετρο
κρισης.
ογα σήμερα φαινόμενα
άζονται και στο *design*,
φμοσμένη δηλαδή καλ-
ή δημιουργία, εκείνη
είναι προϊόν και μόνον
μηχανικής μαζικής πα-
ις.

Το *design* είναι η σύλληψη, ο σχεδιασμός και η συγκρότηση αντικειμένων που για τη μορφοποίησή τους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η βιομηχανία ως εργαλειώ μέσον ή κάποια παράγωγά της, συναρτώμενα στο σχεδιασμό, για την επίτευξη ενός αποτελέσματος κατασκευασμένου με αισθητική αυτοδύναμη αντίληψη, υπόλογη στην ισομέτρη ανάπτυξη ενός εργονομικού σκεπτικού.

DESIGN

Για την περίπτωση του *design*, παρουσιάζεται —πλαστό θεωρώ— το αίνιγμα του Κολόμβου. Πρέπει να αναπροσαρμόστουν τα κριτήριά μας άραγε, έτσι ώστε να αρχίσουμε σοβαρά να ερευνούμε αυτήν την περιοχή ή οφείλουμε να την σπουδάζουμε μέσα από τη συνδυαστικότητα των μονάδων που προσφέρει η λειτουργία της, έτσι ώστε να δούμε μέσω ποιων κριτηρίων αξιολογούμε τα έργα;

Το ερώτημα, για όποιον το αντιλαμβάνεται, είναι ρητορικό, βέβαια. Πριν καταλήξει η

θεωρία ωστόσο, την προλαβαίνει, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η πραγματικότητα. Δεν είναι λίγα τα Μουσεία πλέον Σύγχρονης Τέχνης, που φιλοξενούν έργα *design* κι αυτό χάριν κάποιων ερευνητών που βλέπουν πολύ μακρύτερα, στο φεγγάρι, για να επικαλεστώ τη σχετική ρήση, και όχι στο δάχτυλο που το δείχνει.

Στα καθ' ημάς τώρα, υπάρχουν αρκετοί δημιουργοί του *design*, που παρά τις δυσκολίες πραγμάτωσης του έργου τους που αντιμετωπίζουν, έχουν διακριθεί επανειλημμένα στο εξωτερικό.

Μια τέτοια περίπτωση είναι ο Μηνάς (Σπυρίδης) που πριν τελειώσει η εκθεσιακή περίοδος του χειμώνα, συγκεκριμένα τον Ιούνιο, είδαμε μια μεγάλη έκθεσή του στην γκαλερί Ζουμπουλάκη.

Ο Μηνάς δεν ανήκει στους συνηθισμένους δημιουργούς που, όσο ευφάνταστοι κι αν είναι, πρέπει να προσαρμόσουν τα έργα τους στις χρηστικές απαιτήσεις, για να τα κάνουν λειτουργικά. Ο λειτουργικός παράγοντας στα γλυπτά του είναι ενταγμένος εξ αρχής στο σκεπτικό του, το οποίο δηλώνεται ως μια οριακή ισορροπία ανάμεσα στη δημιουργία του έργου

Μηνάς: Κηροπήγιο. ασήμι

τέχνης και στην παρεμπιπτούσα χρηστική της εκδοχή: Μέσα από μια αφαιρετική αναγωγική διαδικασία, η λιτότητα και σαφήνεια της δομικής αρχιτεκτονικής συγκρότησης ανταπο-

κρίνεται στη μορφολογία κάθε ενός από τα αντικείμενά του.

Σε αυτά δεν μπορεί κανείς πουθενά να βρει ευθείες γραμμές ή γωνίες, παρά ελαφρές ή δυναμικές παραβολικές (και υπερβολικές) γεωμετρικές καμπύλες, ως κοινούς τόπους μιας συνολικότερης έκφανσης, που αποσκοπεί να αποδώσει αντικείμενα με εσωτερική οικονομία ανταποκρίσεων, απαυγάζουσα μέχρι την απτότητα και την υφολογία της ματιέρας.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Τα γλυπτά του Μηνά είναι πρώτα απ' όλα έργα τέχνης προσομοιαζόμενα στο σχήμα π.χ. ενός τραπεζιού, ενός καθίσματος, ενός ηλιακού ρολογιού, μιας κρεμάστρας, όπου μπορούν συνεκδοχικά να χρησιμοποιηθούν και σαν τέτοια, χωρίς να παρελκύεται ο κανόνας του λόγου υπαρχής τους. Η διστακτικότητα αναγνώρισής τους χρεώνει εμάς πλέον και όχι τον δημιουργό ή τα έργα του αυτά. Άλλωστε έχουν ήδη πάρει τη θέση τους σε διεθνή Μουσεία, όπως το φημισμένο *Centre d'Art Contemporain* της Grenoble. Μετά από εκεί ήρθε το *Maastricht* για όσους το αγνοούν. Συγκεκριμένα, με πρόταση των Ολλανδών επελέγη από όλους τους Έλληνες σύγχρονους καλλιτέχνες ο Μηνάς (όταν εδώ, λόγω προκατάληψης, δυσκολευόταν ο ίδιος να βρει εκθεσιακό χώρο), προκειμένου να εκπροσωπήσει τη χώρα μας, φιλοτεχνώντας το αστέρι της Ελλάδας, στην αλυσίδα των υπολοίπων έντεκα άστρων των κρατών της Κοινότητας. Λίγο έλειψε να εκπροσωπήσει την Ολλανδία, που μετ' επιμονής του εξητείτο, αν δεν επέμενε ο ίδιος για την πατρίδα του. Και εκείνη αγρόν ηγόραζε, περνώντας στα φιλά το γεγονός. Κατά τα άλλα, για θορύβους και κοινωνικές φανφάρες είμαστε πρώτοι. Όσο για τα υπόλοιπα, ...ex των υστέρων (για σιγουριά) και φυσικά πάντα καθυστερημένοι.

Αθηνά Σχινά

ΓΕΥΣΕΙΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

Συνάψτε άφοβα σχέσεις με τον εξωτισμό του θέρους. Το... latin δέλεαρ είναι εδώ! Και το σκηνικό του: χρυσές ακτές, σέξι λικνίσματα, τροπικά ήχοι, σάμπα, ρέγγε, φάνκ και ραπ, με ακροβατικά κρουστών και αναλήψεις αισθησιασμών εξωτικών φωνητικών κόσμων.

ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ: ο Βραζιλιάνος... εξωραϊστής απειθαρχών οσμών πάθους, Sergio Mendes, στον τελευταίο του δίσκο: «Brasileiro» (Elektra). Στο σταυροδρόμι έθνικ-ποπ και world-music. Αφεθήτε...

★ ★ ★

Εάν όμως τη διάθεσή σας προτιμά το μεσογειακό ταπεραμέντο, κανένα πρόβλημα! Μια ανάλαφρη αίσθηση δροσιάς, οδεύει προς το μέρος μας αντανακλάσεις πάθους, με τη γιορταστική φινέτσα των... Matia Bazar.

Έντεχνος ιταλιάνικος ποπ λυρισμός, που εμπνέει ρομαντικά ειδύλλια και που απογειώνει εκφραστικά και αισθητικά: συνεσταλμένες τρυφερότητες και διαχυτικές καταβάσεις στην ψυχή της εφηβείας. «Tutto Il Mondo Dei» (Virgin). Ειδυλλιακό ραβασάκι προς τη μεριά μας, εκ μέρους μιας πολυτελούς δισκογραφίας. Όντως: εδώ, ανθολογείται ένα εκλεκτικό τραγούδι που γεφυρώνει το ύφος «San Remo» και το ύφος «Ευρω-πόπ».

★ ★ ★

Μιλήσαμε για «ευρω-πόπ»; Ας κάνουμε τον κόπο να διαβούμε και το κατώφλι του εκλεκτισμού των Ολλανδών Χυ-

max! Είναι ευγενέστατοι οι: Ronny Moorings, Pieter Noo-ten και Anka Wolbert. Έτσι τουλάχιστον όπως σκισάρουν με καλλιέπεια και εύθραυστη καλλιτεχνία εδώ, στον τέταρτο μεγάλο δίσκο τους, έναν κόσμο μελωδικής φινέτσας και ατμοσφαιρικής περιδίνισης. Γήινη ποπ από την καρδιά της τεχνοκρατορίας. Τραγούδια που εννορηχτίζονται αβίαστα, λιχνιστικά και... ονειρικά, από «χρυστάλλινα» κήμπονοις, κιθάρες, κομπιούτερς, φωνητικά έγχορδα, κρουστά, σε έναν τελείως άνετο, απολαυστικό δίσκο. «Phoenix» (Polydor).

★ ★ ★

Μήπως, εντούτοις, ανήκετε στους «δύσκολους» και ψάχνεται κάτι το εξεζητημένα ασυνήθιστο και... συλλεκτικό! Ιδού μια απίθανη ευκαιρία να ανακάμψετε το πάθος σας. Δύο μουστηριώδεις ποιητές και πολυμουσικοί, εξαυλωμένοι κάπως από τον αδιάστατο καλλιφορνέζικο ήλιο και ρουφηγμένοι σε ένα πολύχρωμο εξωπραγματικό τοπίο, πυροδοτούν μια «ζαχαρένια» φυχεδέλια με ρίζες στην πιο «φορκ» ενατένιση και... αναρριχήσεις στην πιο αλλόκομη και αιωρούμενη έξω από το χρόνο και το συμβατικό χώρο ζωής «ποπ», παίζοντας με τον εφιάλτη και το όνειρο! Προσέξτε όμως και το... θρόλο της καινοτομίας. Το EP των ρεζιντεντικών Big Butler, για το οποίο συζητάμε, κυκλοφόρησε σε ελάχιστα αντίτυπα, ειδικά για τη χώρα μας, ως «Greek EP» (Weird Records), με ιδιότυπο εξωφυλλιακό ντιζάιν του γνωστού μας από τα κόμικς του στη BABEΛ Έλληνα εικαστικού Μουτσό! Καλή αναζήτηση λοιπόν και... καλή εμπέδωση στις θερινές σας (μουσικές και μη) γεύσεις.

Χρήστος Τσανάκας

ΕΝΑΣ ΑΙΩΝΑΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Ποιος διανοείται
αθηναϊκό καλοκαίρι,
χωρίς επιθεώρηση;
Αποχές από το
Ηρώδειο, ματαίωση
παραστάσεων αρχαίας
τραγωδίας είναι
σήμερα πλέον
πράγματα πιθανά,
σχεδόν προβλεπόμενα.
Κάποιοι θεατρόφιλοι
δυσανασχετούν, οι
θεατρικοί
σχολιογράφοι, χωρίς
θέαμα αντάξιο της
γραφίδος τους,
δυστυχούν, όμως το
μεγάλο κοινό
αδιαφορεί. Ποιος όμως
ολολυγμός, αν
σύσσωμοι οι ηθοποιοί
της επιθεώρησης
απεργούσαν!

ΤΕΛΙΚΑ, η παραφυάδα που, κατά συγκοπή της γαλλικής της ονομασίας, αποκαλέσαμε κάποτε επιθεώρηση, έμελλε να μακροημερεύσει. Εφέτος, εορτάζει αισίως 98 συναπτά έτη θαλερότητας και εξακολουθεί να προσελκύει το πλέον πολυάριθμο και ποικίλο κοινό. Εντούτοις, πάντοτε αντιμετώπιστηκε με στωική έως περιφρονητική διάθεση. «...Δεν θεωρώ... άξια μνήμης τ' αποψώλια εκείνα θεατρικά προϊόντα, άτινα κατακλύζουν σήμερα τα θέατρα της εσπερίας υπό το όνομα "Revues"». Χαρακτηριστική, η πρώτη μνεία περί επιθεώρησης, που μάλιστα οφείλεται στον λογογράφο και διευθυντή του Βασιλικού Θεάτρου, Άγγελο Βλάχο.

Όμως αυτά τα θεατρικά κα-

Όλος ο θίασος
παρών στο
«Πόθεν αίσχος».

τασκευάσματα, «άνευ ιδίας μολολογικής αξίας», επεκράτησαν ως η κατ' εξοχήν διασκέδαση, γιατί ακριβώς βυζαντινιστική την επικαιρότητα, αποποιούνται τον καθωσπρεπισμό και τη ηθικολόγες επιφάσεις και διασκεδάζουν, μέσα από πεζό και άδοντα λόγο, την αγανάκτηση για τα κακώς κείμενα, σε μια λευθερόστομη γλώσσα στα μέτρα του τρέχοντος, συχνά αγράιου, προφορικού λόγου.

Ωστόσο η συμπλήρωση ενός αιώνα απειλεί να σταθεί ορόσημο, αν όχι εξαφάνισής, τουλάχιστον μεταλλαγής του είδους καθώς στην ελληνική κοινωνία και μάλιστα στο πολυσυλλεκτικό κλεινόν άστυ, συμβαίνουν ουσιαστικές αλλοιώσεις: οι χαρακτηριστικοί λαϊκοί τύποι εξαφανίζονται και αντικαθίστανται από αντιγραφα, ως επί το πλείστον κακέκτυπα, η γλώσσα μεταπλάθεται σε ένα λεκτικό νονθύλευμα, οι κομματικοί ροι αποχρωματίζονται μάλλον εξομαλύνοντας τις διαφορές ο πολιτικός βίος με τη διαρκή πανάληψη ακροτήτων οδηγεί στο χρόνιο εθισμό. Όσο για τον αθηναίο, έγκλειστος στην κυνική του, χάνει το ιδιόμορφο ταπεραμέντο του και ο εκτός κοινωνικός του βίος καταλείπεται.

Η εφετεινή επιθεώρηση «Παρκ», «Πόθεν αίσχος» μάλλον καταγράφει στο αθηναίο τις αλλαγές. Παλαιότερα

τηνής εξεικονίζοταν ο μέ-
λληνας με τα κουσούρια
κι το κείμενο σατίριζε κα-
σεις. Σε αντίθεση, σήμερα
μέρα, αντί του ιδιωματο-
τύπου, αναπαράγουν το
πο που έχει ήδη αποτυ-
η τηλεόραση.

περισσότερα κείμενα, που
άφει το σχετικά νέο
τη εμφάνιση, καλοκαίρι
90— συγγραφικό δίδυμο
ρύκιος - Κ. Τσόκαλης,
ν με ονόματα και συνθη-
ς φράσεις —σλόγκαν—
όλις ακουστούν προκα-
ο γέλιο, χάρις σε έναν
ιρχοντα κώδικα. Αναγ-
ροσαρμογή στο χιούμορ
λεθεατή· όποιος μη ενη-
ένος διεισδύσει στο χώ-
θάνεται ως Αρειανός. Α-
αι το μείζον θέμα της ε-
ιτητας, η εθνική μας

ταυτότητα και τα παρεπόμενα
—Μακεδονία, Σκόπια— δεν
παρωδείται άμεσα, αλλά μέσα
από τη διακωμώδηση της ειδη-
σεογραφίας των ιδιωτικών τη-
λεοπτικών καναλιών. Μόνο έ-
νας μονόλογος, σε κείμενο Δ.
Βενιζέλου, χρωματίζει ένα σύγ-
χρονο τύπο με το δικό του αυ-
τάρχη λόγο.

Μέχρι τα πικάντικα ανέκδο-
τα έχουν ατονήσει· μάλλον η
περιβόητη σεξουαλική πείνα,
που ο Νεοέλληνας υποτίθεται
πως ανέκαθεν κουβαλούσε, κο-
ρέστηκε κι αυτή τηλεοπτικά.
Όσο για τα αστεία που περι-
στρέφονται γύρω από την πολι-
τική, εμφανίζονται άφθογα ισο-
ζυγισμένα μεταξύ κυβέρνησης
και αξιωματικής αντιπολίτευ-
σης, με απύσα την Αριστερά.
Κυρίως, οι αρχηγοί και τα έτε-
ρα ήμιση, αμφοτεροί μελανοί

και μόνο στις εθνικές κορώνες
ασπρίζει ελαφρά ο Μητσοτά-
κης.

Τελικά, πιθανόν να μην είναι
απόλυτα ορθό πως οι ηθοποιοί
προσδιορίζουν το στίγμα και
την πορεία της επιθεώρησης. Αν
παλαιότερα υπήρχαν ιερά τέρα-
τα στο είδος και σήμερα εμφανί-
ζονται σημαντικές δυνάμεις.
Στο «Πόθεν αίσχος» διακρί-
νονται: η Χρ. Διαβάτη, απο-
λαυστική και αντιπροσωπευτι-
κή Ελληνίδα, ο Η. Λογοθέτης,
ευρηματικός χωρίς υπερβολές
και ο Π. Χαϊκάλης με τη φυσιο-
γνωμική του πλαστικότητα δι-
νει μια πιστή παρωδία του πρώ-
του πολίτη της χώρας. Πολλές
καλές στιγμές έχει και ο Π. Φι-
λιππίδης, όπως και η Σ. Φιλίπ-
πιδου, που όμως παράγει μόνη
της τα κείμενα, με αποτέλεσμα
να ολισθαίνει συχνά σε φραστι-
κούς καταιγισμούς.

Στο θέαμα συμβάλλουν τα
σκηνικά και κοστουμια του Α.
Χαλκιά, αισθητοποιώντας την
εντύπωση της τηλεοπτικής παν-
τοδυναμίας. Ακόμη, ένα ασχη-
μένο δεκαμελές μπαλέτο που α-

κολουθεί τις ρυθμικές χορογρα-
φίες του Φ. Ευαγγελινού. Κε-
φάτες νότες, συρραφή παλαιό-
τερων προσφιλών ακουσμάτων,
συνθέτει ο Α. Παπαδημητρίου,
σε στίχους Ε. Γιαννατσούλια,
που ελαφρά δεινοπαθούν από
την ένταση των μεγαφώνων.
Έτσι κι αλλιώς, πέρασε η επο-
χή που η ελληνική μουσική
γραφόταν μέσα στην επιθεώρη-
ση. Τη σκηνοθετική διεύθυνση
αναλαμβάνει ο πολυτάλαντος
και πάντα ανήσυχος, Γ. Κιμού-
λης μεταδίδοντας τους δικούς
του ταχείς ρυθμούς· εν αναμο-
νή, της χειμερινής εξόρμησης.

Πριν περίπου είκοσι χρόνια,
ο Κ. Γεωργουσόπουλος υπο-
στήριζε πως η επιθεώρηση είναι
το μόνο πολιτικό μας θέατρο,
μάλιστα πρότεινε κι ένα «σχέ-
διο για την κωδικοποίησή
της». Μήπως ήρθε ο καιρός να
υλοποιηθεί, ώστε να δώσει υλι-
κό για αυτοεξέταση, τώρα που
τα επιθεωρησιακά κείμενα νο-
σουν από το μόλυσμα της εθνι-
κής μας καχεξίας.

Μ. Θεοδοσοπούλου

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ψυπαύτων Όμοδης Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Ομαδικής Ψυχοθεραπείας
- Δυναμικής της Οικογένειας
- Κοινωνικής Ψυχιατρικής
- Δυναμικής Ψυχιατρικής
- Ψυχολογικών Αξιολογήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ & ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

• ΣΥΜΠΟΣΙΑ • ΣΥΝΕΔΡΙΑ • ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ • ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ • ΕΠΟΠΤΕΙΕΣ

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 644.7533 - 643.5980 - 644.5140

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ή. Χ. Παπαδημητράκοπουλος ΕΠΙ ΠΤΙΛΩΝ ΑΥΡΑΣ ΝΥΚΤΕΡΙΝΗΣ

Πέντε κείμενα για τον Παπαδιαμάντη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

**Πόσες φορές σε
βρiscουν «άσχετοι»
και σου
εξομολογούνται ότι
δεν ξέρουν τίποτα για
αρχιτεκτονική: «Όλα
αυτά, μας είναι τόσο
άγνωστα...». Γιατί
όμως;**

Μια πιθανή απάντηση είναι ότι η αρχιτεκτονική μάς τριγυρίζει από παντού ασφυκτικά —και γι' αυτό δεν τη βλέπουμε. Για την τέχνη εκφράζεται συχνά η ευχή: «Για να μπει η τέχνη στην καθημερινή ζωή μας...» —άρα είναι ακόμα απ' έξω. Για την αρχιτεκτονική δεν σιχώνει να το πούμε —είμαστε ήδη μέσα της. Πιστεύω επίσης ότι δεν παίζει ρόλο το ότι είναι μια «εφαρμοσμένη» τέχνη (σε σύγκριση με τις άλλες, υποτίθεται, τις «καθαρές») ή ότι μόνο έμμεσα μας αγγίζει, μια και παράγεται μέσω μιας εμπορικής διαδικασίας (λες και οι άλλες τέχνες πόρρω απέχουν). Να φταίει τότε το είδος της εμπορευματοποίησης ή, μάλλον, το πώς προβάλλονται (και πουλάνε) οι πρωταγωνιστές στις άλλες τέχνες —με την εκκεντρική συμπεριφορά, τα σκάνδαλα, τους έρωτες που τροφοδοτούν τα ΜΜΕ— ενώ οι αρχιτέκτονες σε σύγκριση μένουν πολύ πίσω, έτσι άχρωμοι, *soft* κουλτουριάρηδες που είναι (ή χολακεύονται με τη σκέψη ότι είναι).

Μήπως απωθεί άραγε το μεγάλο κοινό το ότι η αρχιτεκτονική ισχυρίζεται ότι είναι «επιστήμη», οπότε δίκαια κατατάσσεται ανάμεσα στις περιθωριακές εκείνες που δεν έχουν να προτείνουν τίποτα πραγματικά χρήσιμο; Ο άνθρωπος του δρόμου ξέρει μόνο για «δυάρια - τριαρία» και κρίνει πάντα με βάση τους εργολάβους - κατασκευαστές που τα διαθέτουν στην αγορά. Το τι ακριβώς θέλουν να πετύχουν οι αρχιτέκτο-

νες παραμένει αινιγματικό, εκτός αν η παρουσία τους μεταφράζεται άμεσα σε ψηλότερη τιμή πώλησης ή σε αυξημένο κοινωνικό κασέ. Τότε —αλλά μόνο τότε— αναδύονται από την ανωνυμία. Οπότε ακούς: «Ποιος, αυτός; Έχει χτίσει τη μισή περιοχή τάδε. Πολύ χρημα!».

Έτυχε κάποτε να ακούσω γνωστότατο εν ζωή λογοτέχνη μας να εξανίσταται: «Σύγχρονοι Έλληνες αρχιτέκτονες; Δεν τας φτάνει ο τάδε; Γιατί, υπάρχουν και άλλοι;». Απόλυτα δικαιολογημένα, αντλούσε την ενήμερωσή του από τον κύκλο του, μέσα στον οποίο ο φίλος αρχιτέκτονας έτυχε να κινείται. Δεν ξέρω αν μπορούμε να γενικεύσουμε, αλλά ίσως μια λύση θα ήταν να δοκιμάσουν οι αρχιτέκτονες να εισχωρήσουν σε εκείνους τους χαλοφωτισμένους «χώρους» όπου η προβολή είναι εξασφαλισμένη.

Αλλά και εδώ υπάρχουν δυσκολίες. Οι «πετυχημένοι» δεν έχουν ανάγκη διαφήμισης: εκείνους που μετρούν, τους ξέρουν ήδη όσοι κρατούν τα κλειδιά. Οι «καλλιτέχνες» (κάπως συμβατικός ο όρος, αλλά επαρκής) μπορεί να «ακούγονται», χωρίς αυτό να σημαίνει πως διαθέτουν πάντα εμπορικότητα. Με άλλα λόγια, είναι απόλυτα λογικό να έχουμε ονόματα αρχιτεκτόνων που κυκλοφορούν στις διάφορες «στήλες» των περιοδικών «ποικίλης ύλης» ή να διανθίζουν τις κοσμικές εκδηλώσεις. Επίσης, ονόματα αρχιτεκτόνων που επιδίδονται σε συστηματικές δημοσιεύσεις έργων τους ή που κυρίως γράφουν (πιστέψτε με, κατηγορία εξαιρετικά επισφαλής).

Τέλος πάντων, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, θα έχουμε πάντα ένα κατάλογο με ονόματα, για να μπορούμε να οργανώνουμε «αφιέρωματα» (όπως εκείνη τη σειρά στην *Ελευθεροτυπία* της Μ. Μαραγκού), «κύκλους παρουσίασης έργου» (όπως έκανε το ΤΕΕ δυο χρο-

νιές συνέχεια) και —με όλες τις απαραίτητες αμφισβητήσεις— να βαφτίζουμε εκπροσώπους για κάποια Μπιεννάλε. Αλλά και μόνο εδώ να σταθούμε, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με διλήμματα. Οι αναμφισβήτητοι «καθιερωμένοι» είναι λιγοστοί —μετά τι κάνεις; Προσθέτεις μερικούς «ανερχόμενους» ή «υποσχομένους» (αλλά όχι πολλούς, μήπως και αλλοιωθεί η γεύση); Βάζεις συμβολικά μερικούς σεβάσιμους της «παλιάς φρουράς»; Φέρνεις και κανένα που σταδιοδρομεί επάξια στο εξωτερικό;

Γνώριμες θα πείτε συνταγές, δοκιμασμένες. Αλλά μας έχουν παρασύρει στο να συζητάμε αποκλειστικά για αρχιτέκτονες, ενώ άλλη ήταν η αρχική μας πρόθεση. Γιατί δεν είναι καθόλου εξασφαλισμένη η εύκολη μετάβαση από αρχιτέκτονες σε αρχιτεκτονική. Άλλο το ένα και άλλο το άλλο. Βέβαια ένας αρχιτέκτονας χαρισματικός, με έντονη προσωπικότητα, που χτίζει μερικά πράγματα που «κάνουν ντόρο», ή που κάνει «τρελές» δηλώσεις στον Τύπο, μπορεί να ερεθίσει το ενδιαφέρον του κοινού για την αρχιτεκτονική. Ίσως μάλιστα στην εποχή μας μόνο έτσι μπορείς να κερδίσεις το παιχνίδι των εντυπώσεων και να «συγκινήσεις», ανταγωνιστικά με τα «μειζονα εθνικά θέματα» (όποια και αν είναι κάθε φορά).

Πόσο δύσκολο όμως αποδεικνύεται το εγχείρημα αν θελήσεις να ξεφύγεις από την «κλειστή γλώσσα» του επαγγέλματος και να απευθυνθείς (θα επιμείνουμε και πάλι) στο «κοινό» εκεί έξω για να το κερδίσεις; Ο «πολύς κόσμος» (λένε) δεν σκαμπάζει από σχέδια και του είναι αδύνατο να καταλάβει τα «συνθηματικά» που χρησιμοποιούν μεταξύ τους οι αρχιτέκτονες. Αλλά έχει κατάλληλα εκπαιδευθεί να προσέχει μια «δραματική» άποψη ενός κτιρίου —αυτό που συχνά λέγεται «φάση», αντιγράφοντας την ο-

ρολογία μετάδοσης αθλητικών αγώνων. Τι είναι αυτό: αγνότητα ή προχωρημένη διαφθορά; Όπως και αν το χαρακτηρίσουμε, αυτή είναι η βάση μας.

Ας θεωρηθεί αυτό το κείμενο σαν εξαγγελία μιας εντονότερης εμπλοκής, από αυτή τη στιγμή, σε θέματα αρχιτεκτονικής στον τόπο μας και με αδιευκρίνιστες ακόμα τις μορφές που μπορεί να πάρει, πέρα από εκείνες που ως τώρα δοκιμάστηκαν. Μέσα στις προθέσεις μας είναι, κατά διαστήματα, να αφήσουμε (επιτέλους) να μιλήσουν για τη ζωή και τη δουλειά τους εκείνοι που είτε κρατήθηκαν μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας είτε δε τους δόθηκε ποτέ η αναλογη ευκαιρία, ή, πάλι, εκείνους που ακόμα δεν «έφτασε η ώρα τους». Χωρίς προθέσεις «ανάδειξης» ή «λανσαρίσματος». Και σίγουρα, χωρίς τίποτα που να θυμίζει τις τόσο γνωριμες τελευταία «συνεντεύξεις» διασήμων, που πασχίζουν μόνο να προκαλέσουν —για να πουλήσουν φύλλα. Μια τέτοια γίφυρα επικοινωνίας, με θέμα πάντα την αρχιτεκτονική, να χρησιμοποιεί απλά, χειροπιαστά νεοελληνικά —να ενσωματωθεί ο στόχος που αξίζει!

Σε τι ελπίζουμε; Όχι βέβαια ότι «με την πένα μας» θα αλλάξουμε τις σημερινές ισορροπίες. Οι αρχιτέκτονες δεν πρόκειται να ξεπεράσουν το φράγμα της σχετικής ανωνυμίας. Η αρχιτεκτονική όμως, από τη στιγμή της, έχει δικαίωμα να βγει από τα κλισέ τύπου «είδος πολυτελείας» και «προϊόν μαρκατινγκ», να γλυτώσει από τα κρύβρεχτα τύπου «εξυπνότητα της κοινωνίας» και να ξεφύγει από τα επίσης ανιαρά κλισέ που «τρέλα του καλλιτέχνη» «αισθητική αυτονομία» κ.τ.λ. Μπα —θα απορήσουν μερικοί κακεντρεχείς— υπάρχει λοιπόν και κάτι που να μην περιέχεται στα κλισέ αυτά; Ας έχουν λίγο υπομονή και θα το δούμε...

Δημήτρης Φιλίππου

Οι Εβραίοι στη Ρόδο

Εθέρ Φιντζ Μενασέ

*Ebrei a Rodi. Storia di una
comunità annientata dai
nazisti* Εκδ. Guerini e Associati,
Μιλάνο 1992.

Τον Ιούλιο του 1944, όταν ο πόλεμος χόντευε στο τέλος του και η ήττα των χιτλερι-
ήταν πια προφανής, οι Γερ-
οί συνέλαβαν όλους τους Ε-
ους της Ρόδου και της Κω
οντά δυο χιλιάδες άτομα, επί-
λείστον γέρους και γυναικό-
ια— κι αφού τους πήραν όλα
τα υπάρχοντα, τους μετέφε-
στο Άουσβιτς της Πολωνίας,
όπου ελάχιστοι βγήκαν ζων-
ι.

Από τη μια μέρα στην άλλη, η
τάλαλη εβραϊκή συνοικία μέ-
τα τείχη της παλιάς πόλης της
ου, ερημώθηκε για πάντα. Έ-
με έτσι βίαια ο κύκλος που εί-
ρχισε τέσσερις αιώνες πριν,
ην άφιξη στο νησί, αμέσως με-
ην κατάκτησή του από τον
είμάν τον Μεγαλοπρεπή στα
των Εβραίων σεφαρδιτών
ίχαν διώξει από την Ισπανία
1492 οι καθολικοί Βασιλείς,
οιοι ήθελαν να διαφυλάξουν
την καθαρότητα του αίματος.
στη φιλόξενη Ρόδο οι Σεφαρ-
είχαν γλιτώσει από τους
ιούς, τον βίαιο εκχριστιανι-
αι τις πυρές της Ιεράς Εξέτα-
Βλ. Δημήτρη Φιλίππη, «Η
ρότητα του αίματος», *Αντί*
οι απόγονοι τους στη Ρόδο,
χαν υποστεί τα πάντα επί
δεκαετίες με την ιταλική κα-
ως την ανακωχή της φασι-
ς Ιταλίας, τον Σεπτέμβρη
1943, ξεριζώθηκαν από τα
γονικά τους σπίτια και σύρ-
μέσα από τη μισή Ευρώπη
πάνε να πεθάνουν στους χι-

τλερικούς φουρνους της Πολω-
νίας. Από τους 1900 Εβραίους
που ζούσαν, σύμφωνα με τις επί-
σημες στατιστικές, στη Ρόδο και
την Κω πριν το 1944, μόνο 200 ε-
πέζησαν.

Αλλά η εβραϊκή παρουσία στη
Ρόδο είχε προηγηθεί κατά πολύ
της άφιξης των Σεφαρδιτών. Ελ-
ληνόφωνη εβραϊκή κοινότητα ζού-
σε στο νησί ήδη από τον καιρό των
Ιπποτών, και πριν ακόμη στα
χρόνια του Βυζαντίου, κι ακόμη
παλιότερα, επί Ρωμαϊκής αλλά
και Ελληνιστικής εποχής, όπως
προκύπτει από επιστολή που έχει
καταχωρηθεί στο βιβλίο των
Μακκαβαίων. Εξάλλου για τη
Ρόδο (Ροδινήμ) γίνεται λόγος
και στην αρχή της Παλαιάς Δια-
θήκης.

Με τη μακραίωνη αυτή ιστορία
ενός κομματιού της εβραϊκής δια-
σποράς, που επί δυο χιλιετηρίδες
είχε βρει φιλοξενία στη Ρόδο και
την Κω και για την οποία πολύ
λίγα έχουν γραφεί από την επίση-
μη ιστορία, ασχολείται τώρα στο
εξαιρετικού ενδιαφέροντος βιβλίο
της *Οι Εβραίοι στη Ρόδο. Ιστορία
μιας αρχαίας κοινότητας που ε-
ξοντώθηκε από τους χιτλερικούς*,
η Εσθήρ Φιντζ Μενασέ, που γεν-
νήθηκε στη Ρόδο από παλιά σε-
φαρδίτικη οικογένεια και σήμερα
διδάσκει Αγγλική Φιλολογία στο
Πανεπιστήμιο του Μιλάνου. Η ι-
στορία των Εβραίων της Ρόδου α-
ναπλάθεται με γλαφυρό ύφος, αλ-
λά και αυστηρή μεθοδολογία στην
οργάνωση του πλούσιου πραγμα-
τολογικού υλικού, μέσα από εκα-
τοντάδες γνωστά και συχνά ανέχ-

δοτα τεκμήρια, μαρτυρίες και α-
φηγήσεις Εβραίων και μη, ταξι-
διωτών, στρατιωτικών, μελετη-
τών, με πλούσια εικονογράφηση
και σπανιότατες φωτογραφίες.

Μέσα από τις 595 σελίδες του,
το έργο της Μενασέ συμπληρώνει
έτσι ένα σοβαρό κενό και της ελ-
ληνικής ιστοριογραφίας συμβάλ-
λοντας στις εκδηλώσεις που ση-
μειώνουν φέτος τα 500 χρόνια α-
πό την άφιξη των Σεφαρδιτών
στην Ελλάδα, πλάι σε άλλες επί-
σης αξιομνημόνευτες προσπάθειες,
όπως το συλλογικό έργο *Saloni-
que 1850-1918. La "ville des juif"
et le reveil des Balkans* (Σαλονίκη
1850-1918. Η «πόλη των Ε-
βραίων» και η αφύπνιση των
Βαλκανίων) που κυκλοφόρησαν
στο Παρίσι οι εκδόσεις *Autre-
ment*.

Αντόνιο Σολάρο

**ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ**
Είδωλα Πολιτισμού:
Ελευθερία, ισότητα και
αδελφότητα στη σύγχρονη
Πολιτεία
Θεμέλιο, Αθήνα 1991
σελ. 595

Μείζον έργο κοινωνιολογίας
που, ενώ γνωρίζει την τρίτη του
έκδοση, εντούτοις δεν έχει ακόμα
τύχει της δέουσας δημόσιας συζή-
τησης ούτε από την επιστημονική
κοινότητα ούτε από τους πολιτι-
κούς φορείς που πολλά θα μπο-
ρούσαν να αντλήσουν από την
προβληματική και τα συμπερά-
σματά του.

Οι αναγνώστες του ΑΝΤΙ μπο-
ρούν να αναφερθούν στο σημείω-
μα του Γιώργου Κριμπά που δη-
μοσιεύτηκε στο τχ. 484 (10/1/
92) με τίτλο «Στο περιθώριο ενός
βιβλίου», καθώς και στην εκτενή
και καθ' όλα περιεκτική και ου-
σιαστική συνέντευξη του συγγρα-
φέα προς τον Τάκη Καφετζή που
δημοσιεύτηκε στο τχ. 454
(15/5/92), με τίτλο «Κόσμοι
της σιωπής, κόσμοι του περιθω-
ρίου».

Ρεφρέν καλοκαιρινο.
διαβάσετε βιβλία! Τι
βιβλία, όμως, να διαβάσει
ενας καταϊδρωμένος
χαρτοκόπτης στην
αυγουστιάτικη Αθήνα; Η
μήπως στις πλαζ, με
αμμουδιές και αντιηλιακά,
τα πράγματα είναι
καλύτερα;

Σας βεβαιώ, προτιμώ να
ξεφυλλίζω τον κατάλογο
ζωγραφικής ενός
ζωγράφου που διαλέγεται
με το αρχέγονο, που
δουλεύει με χρώμα,
φλούδες πεύκου ή
ευκαλύπτου, με άμμο,
πέτρες και πίσσα (ναί,
πίσσα σαν κι αυτή που
συναντάται όχι μόνο στο
οδόστρωμα αλλά και σε
όλες τις παραλίες του
Σαρωνικού, τουλάχιστον).
Ο Σακελλίων εκανε την
πιο πρόσφατη έκθεσή του
την Άνοιξη του '92 στην
γκαλερί «Ιλεονα Τόντα».
Και τώρα με τον
κατάλογο στα χέρια μου
επιβεβαιώνω το
ηρακλείτιο συνοδευτικό
παράθεμα στο εισαγωγικό
άρθρο του Χάρη
Καμπουριδή: «φύσις
κρύπτεσθαι φιλεί»

Ταξίδια μπορεί να κάνει
κάνεις πολλά, αλλά
—συγχωρέστε με ω
αναγνώστες— που τώρα
θα θυμάμαι τον Ουράνη
με τα «ακίνητα ταξίδια»
του. Ναί, σε μια καρεκλά
καθισμένος κάνει κανείς τα
πιο υπέροχα ταξίδια, και
τα βιβλία τότε αποκτούν
ξανά το νόημά τους... Για
τα άλλα, ας είναι καλά τα
μπάνια του λαού!

Ύψος αναγνώσης,
λοιπόν! Γιατί όχι; Για
αυτό και τώρα
διαπιστώνω πως, με
τούτα και με τα άλλα, ο
χαρτοκόπτης σκιαμαχεί...

Φανερώνονται (πιθανολογώ) μέσα σε λογοτεχνικά περιοδικά παρομοίες ανάγκες και ως ανάλογες, τουλάχιστον, ο χαρτοκόπτης τις προσλαμβάνει: Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος παρουσιάζει δώδεκα καρτ-ποσταλ από τη Θεσσαλονίκη επί Γερμανικής Κατοχής με συνοδευτικά μικρά σχόλια και ο Σάκης Σερέφας στο κείμενό του για τη Φιλμογραφία της Θεσσαλονίκης, παρά την αρνητική διάθεση που επιδεικνύει λεκτικά για την τέχνη του σεβυλόντ, δεν καταφέρνει να μας κάνει να αποστρέψουμε το βλέμμα από την εικόνα. Είναι, βλέπεις, και το «Ευπολητό Γάμμα» στη μεση! (περ. Εντευκτήριο, 19, Ιούνιος 1992, Θεσσαλονίκη).

Χωρίς να θέλω να επιμείνω στο ζήτημα, παρατηρώ ωστόσο, πως στο ίδιο τεύχος του Εντευκτηρίου, ο Γιάννης Κοντός «φλερτάρει» με την ιδέα ενός σεναρίου και στον Πόρφυρα 61-62 (Απρίλιος - Σεπτέμβριος 1992, Κέρκυρα) ο Βαγγέλης Ραπτόπουλος, δημοσιεύει «σημειώσεις για ένα σεναριο...» με τίτλο «Πάπισσα Ιωάννα: η ταινία!». Ας είναι. Ψαχνά και φαρόβαρκες αρμενίζουν...

Ων ουκ έστι αριθμός.

Φανταστική λογοτεχνία

Τσβετάν Τοντόροφ
Εισαγωγή στην φανταστική
λογοτεχνία
Μτφρ.: Αριστέα Παρίση
(εκδ. Οδυσσέας), Αθήνα 1991

Γραμμένο στα τέλη της δεκαετίας του '60, της δεκαετίας δηλαδή όπου ο δομισμός και η σημειολογία της λογοτεχνίας γνώριζαν την χρυσή τους περίοδο, το έργο αυτό του βούλγαρου θεωρητικού που διαπρέπει στην Γαλλία δίπλα στα άλλα μεγάλα ονόματα της σημειωτικής (*Barthes, Genette, Greimas, Kristeva* κ.λπ.), εξακολουθεί να αποτελεί ένα σημαντικότατο εγχειρίδιο της σύγχρονης αφηγηματολογίας και μια παραδειγματική μελέτη της φανταστικής λογοτεχνίας —σταθερό σημείο αναφοράς για τις μετέπειτα έρευνες στον τομέα αυτό. Ο Τοντόροφ, εισάγοντας την «ποιητική» του ως τρόπο δοκιμής ανάλυσης του λογοτεχνικού κειμένου, την αντιπαραθέτει, σε κάποιες εξαιρετικές σελίδες του, προς την θεματική κριτική χωρίς ωστόσο να αφορίζει την τελευταία αλλά υποδεικνύοντας την ακριβή της διάσταση σε σχέση με τα εφόδια που διαθέτει για μια κειμενική ανάλυση.

Με ανάλογη προσοχή αναλύει

την εφαρμογή της ψυχαναλυτικής ερμηνείας στο λογοτεχνικό κείμενο της οποίας ουσιαστικό αντικείμενο αποτελεί ο ίδιος ο συγγραφέας. Το κυρίως σώμα του έργου του συντίθεται, ωστόσο, από μια λεπτομερή ανάλυση του φανταστικού στην λογοτεχνία διανθισμένη από μια πληθώρα παραδειγμάτων και εκτενέστατων αναφορών στα παρουσιαζόμενα έργα, πράγμα που διευκολύνει τον αναγνώστη που δεν τα έχει διαβάσει, να παρακολουθεί απρόσκοπτα την ανάλυσή τους.

Ορίζοντας το φανταστικό ως ιδιαίτερο λογοτεχνικό γένος, ο Τοντόροφ το διαχωρίζει από άλλα συναφή γένη όπως εκείνα του «παράξενου» και του «θαυμαστού», ενώ στην συνέχεια «προστατεύει» την ύπαρξη του φανταστικού διαφοροποιώντας το από την «ποίηση» και την «αλληγορία» που το απειλούν. Αφού, τέλος, προσδιορίζει επακριβώς την έννοια του «υπερφυσικού», διακρίνει τις λειτουργίες του σε κοινωνική και σε

λογοτεχνική για να συμπεράνει ότι και από τις δύο αυτές σκοπιές το υπερφυσικό εμπεριέχει μια παράβαση νόμου, μια ρήξη είτε με το κοινωνικό σύστημα απαγορεύσεων και ταμπού είτε με αυτό του το σύστημα των προκαθορισμένων κανόνων που διέπουν το λογοτεχνικό έργο. Το μελέτημα κλείνει με την διαπίστωση ότι η λογοτεχνία του φανταστικού στον 20ο αιώνα αλλάζει μορφή οδηγώντας τον αναγνώστη να αποδεχτεί το υπερφυσικό που του δίνεται εξ αρχής ως κάτι το φυσικό: ο αναγνώστης απομένει έτσι μόνος μπροστά στην έκπληξη του παράξενου που βιώνουν ψυχραιμα οι ήρωες. Η μετάφραση της Α.Π. ακολουθεί με συνέπεια τον λόγο του Τ.Τ. και υποθέτει τις δοκιμές, σημειολογικά, ελληνικές αποδόσεις των όρων του ή καταφεύγει σε εύστοχες επιλογές χωρίς να δημιουργεί πρόβλημα κατανόησης στον μέσο αναγνώστη.

Δημήτρης Τσατσούλης

Αφηγηματικές αδυναμίες

Βασίλης Μπούτος
Γυναίκες στα πάρκα
Εκδ. Καστανιώτη,
Αθήνα, 1992

Εικοσιτέσσερα διηγήματα στιγμιότυπα, ορμώμενα από δοξασίες, μύθους, προσωπικές μυθολογίες ή φαντασιώσεις, συνθέτουν το πρόσφατο βιβλίο του Β. Μπούτου. Ο συγγραφέας, σε κάποια απ' αυτά, φωτογραφίζει κοινωνικές στιγμές που δεν προχωρούν πέρα από την κατάθεση του

φωτορεπορτάζ (π.χ. «Ξαφνική γιορτή», «Βιογραφία», «Πλανόδιοι οργανοπαίχτες», «Η Δήμητρα της Ομόνοιας»). Άλλοτε, δοκιμάζεται στο χώρο του φανταστικού: μια εκδρομή, μια επίσκεψη σ' έναν τόπο, το ασήμαντο μιας συνάντησης ή η φευγαλέα φαντασίωση της στιγμής παίρνουν

διαστάσεις μυστηριακές που κλίνουν άλλοτε προς το «παράξενο», με μια λογική εξήγηση στο τέλος, κι άλλοτε στην αλληγορία («Σάρα», «Δύσκολοι καιροί» κ.ά.). Ωστόσο, σε όλες τις περιπτώσεις, η σύντομη αυτή σκιαγράφηση προσώπων ή καταστάσεων μένει απολοκλήρωτη στο χώρο του χαφ

3. Η ανάπτυξη, αργή, βαίνει ή-
προς το τέλος της τη στιγμή
ο αναγνώστης αισθάνεται πως
βίως τώρα κάτι θα συμβεί: η
όν περιέργειά του, η απογείω-
κάποιες φορές, που του δη-
οργεί το στιγμιαίο γέννημα της
τασίας, καταρρέει κάτω από
απαίτηση μιας δυναμικότερης
είχειας, την απουσία της ανα-
όμενης έκπληξης, την εξάντλη-
του λόγου μέσα στη στατικότητα
της περιγραφής μιας ανέξοδης
υνας.

ξαιρείται από τις παραπάνω
ατηρήσεις η «Γένεσις», το πιο
ιο και συνεπές στη δόμηση και
νική του διήγημα. Η «Φιλοξε-
» διαθέτει οργάνωση και δομι-
τελείωση, ενώ μπορεί να ανι-
στεί το «διαχειμένον» της στη
ογραφική σεκάνς του *Duane*
hals με τίτλο «*The Christ at*
York», 1981. Τέλος, η «Ε-

πιστολή» θα μπορούσε να θεωρη-
θεί το πλέον ευρηματικό κείμενο
αν δεν είχε αδικηθεί από μια τόσο
επίπεδη αφηγηματική τεχνική.

Είναι ίσως αυτή η παντελής έλ-
λειψη αφηγηματικής τεχνικής που
λειτουργεί υπέρ μιας αναστατι-
κής πρόσληψης των διηγημάτων
αυτών. Πράγματι, η αφηγηματι-
κή φωνή εμπλέκεται άστοχα με-
ταξύ τριτοπρόσωπης και πρωτο-
πρόσωπης αφήγησης, ενώ γίνεται
συχνά κακή χρήση στην εναλλαγή
των οπτικών. Παράλληλα, η λο-
γοτεχνική ιδιόλεκτος του συγγρα-
φέα με κύριο γνώρισμα την απώ-
θηση του ρήματος στη μετά το αν-
τικείμενό του θέση, δεν είναι πάν-
τοτε λειτουργική. Αυτή τούτη η
γλώσσα, τέλος, μη διαθέτοντας τη
δική της αυτοδυναμία στη μετάδο-
ση του μηνύματος, δεν καταφέρ-
νει, ως εναλλακτική του φτωχού
νοήματος λύση, να λειτουργήσει

αυτοαναφορικά. Η «ειρωνεία», ό-
που αυτή συναντάται, στοχεύει
μάλλον άνισα και αδέξια, αφήνον-
τας τελικά να εισβάλλει ανεξέλεγ-
κτος ένας σχεδόν μονότονος
κλαυθμός.

Αν, ως άλλοθι για τις παραπά-
νω ατέλειες μπορεί να εκληφθεί το
γεγονός ότι τα 15 από τα διηγή-
ματα αυτά προέρχονται από την
πρώτη λογοτεχνική δουλειά του
συγγραφέα, που εκδόθηκε το
1986 με τίτλο «Χειρονομίες ντρο-
πής», εύλογα θα αναρωτηθεί κα-
νείς σχετικά με το στόχο που εξυ-
πηρετεί η σημερινή επαναδημο-
σίευσή τους, από τη στιγμή μάλι-
στα που τα όποια αξιόλογα διηγή-
ματα δεν προέρχονται, στην
πλειοψηφία τους, από τα νεότερα
που συμπληρώνουν την παρούσα
συλλογή.

Δημήτρης Τσατσούλης

3 Τεχνικές του «Φανταστικού»

Ντορέτα Πέππα

να
διηγήματα φανταστικής
ζήτησης

3. Σύγχρονη Εποχή,
1992

3. Η Ντορέτα Πέππα διαθέτει α-
ρισβήτητα την ικανότητα να
λειτουργήσει το απρόοπτο, να
καλέσει το δισταγμό του ανα-
στη της, ο οποίος κάποιες
μές συμμερίζεται εκείνον του
α, χωρίς όμως να ταυτίζεται
ποτε μαζί του. Ακόμη, κατα-
ει να εντάξει τον αναγνώστη
ναν κόσμο πραγματικό όπου
συμβεί αργότερα το «παράδο-
Κι όλα τα παραπάνω αποτε-

αναντίρρητα στοιχεία του
ους» που αποκαλείται «φαν-
ικό». Η «αμφισημία» όμως
λεκτικού που απαιτεί το «φαν-
ικό» ελλείπει. Αντ' αυτού,
ται διττά εξεζητημένο: είτε
υ της υιοθέτησης μιας εκφοράς
λόγου, υπερφίαλης μέσα στην
τητα της καθημερινής ομι-
, είτε λόγω της προσφυγής σε
ητημένα σχήματα λόγου, ό-
οι συνεχείς παρομοιώσεις και

μεταφορές, χωρίς αλληλουχία με
την εξέλιξη της ιστορίας και χωρίς
οργανική σύνδεση με τα συμφρα-
ζόμενα, με αποτέλεσμα να υπηρε-
τούν μόνη την αυτοαναφορικότητα
του λόγου. Αυτά όμως τα εύκολα
στον εντυπωσιασμό εξεζητημένα
σχήματα αποτελούν και τη μονα-
δική «λογοτεχνική ιδιόλεκτο» της
συγγραφέως, ως στοιχεία εμβόλι-
μα σε μια κατά τα άλλα ρέουσα
«δημοσιογραφική» γραφή.

Αν όλα τα παραπάνω λειτουρ-
γούν ανασταλτικά ως προς τη σω-
στή λειτουργία των περισσοτέρων
διηγημάτων μέσα στο «χώρο» του
φανταστικού, η «Λάινα», το τε-
λευταίο διήγημα που δίνει και το
γενικό τίτλο της συλλογής, δεν εν-
τάσσεται καν στο χώρο αυτό. Αν-
τιθέτα, η δεδηλωμένη πρόθεση
της συγγραφέως, όπως προκύπτει
από την εμμονή και επαναφορά
του κεντρικού μοτίβου της κατα-

πιεσμένης γυναίκας σε όλο το διή-
γημα, το εντάσσει στο χώρο της
αλληγορίας, χώρο που υπονομεύ-
ει έντονα το «φανταστικό». Το ι-
διο αυτό διήγημα, εξάλλου, με
την αυθαίρετη διαχείριση των τε-
χνικών της ανάληψης, της οπτικής
ή της αφηγηματικής φωνής δεί-
χνει το πόσο δύσκολη καθίσταται
η οργάνωση της έμπνευσης όταν
υιοθετούνται αναφομοίωτες αφη-
γηματικές τεχνικές. Η τελευταία
αυτή διαπίστωση δεν κάνει φυσικά
άλλο από το να συνάδει με την ά-
ποψη ότι ο σύγχρονος συγγραφέας
δεν κρίνεται από τι θα πει αλλά
πώς θα το πει, με άλλα λόγια από
τον τρόπο που θα ταξινομήσει την
έμπνευσή του στο «χώρο» του
χαρτιού που 'χει μπροστά του. Σ'
αυτό το επίπεδο είναι, όμως, που
αποτυγχάνει τελικά το παρουσια-
ζόμενο βιβλίο.

Δημήτρης Τσατσούλης

Αλλά και οι Αρμένιδες
αρμενίζουν, όπως
τουλάχιστον ισχυρίζεται ο
Σάββας Παύλου στο
σύντομο αφήγημά του
Αρμενίζοντας (εκδ.
Πενταδάκτυλος, Αθήνα
1992): μια απλή ιστορία
που καταλήγει να γίνεται
παράξενο αφήγημα της
περιπέτειας ζωής και
γλώσσας.

Βάζω κάτω τα χαρτιά
μου: Προτιμώ τον
Ουμπέρτο Έκο, *Τέχνη*
και *κάλλος στην*
αισθητική του μεσαιώνα
(εκδ. Γνώση, Αθήνα
1992). Τουλάχιστον, σε
προτρέπει να σκεφτείς!

Για *Τα εγκλήματα των*
Τσάμηδων στην Πάργα
και περιοχή της γράφει ο
συμβολαιογράφος Νίκος
Τσάκας (Πάργα 1992).
Διαβάζοντας το μικρό και
κακοτυπωμένο αυτό βιβλίο
θυμήθηκα την προτροπή
ενός δασκάλου μου:

«Συχνά μαθαίνουμε πολύ
περισσότερα από τα κακά
βιβλία, παρά από τα
καλά». Τότε μου είχε
φανεί παραδοξολογία...

Δημόσια Βιβλιοθήκη
Φλώρινας «Βασιλικής
Πιτόσκα - Βαρνά»: *Η*
Εποπτική Διδασκαλία της
Νεοελληνικής Γλώσσας,
Αλφαβητάριον. Εν
Μοναστηρίω 1911
(ανατύπωση 1992,
επιμέλεια Δ.Π.
Σουλιώτη). Μια πολύ
ενδιαφέρουσα υπόμνηση
της εκπαιδευτικής αλλά
και πληθυσμιακής
διασποράς του ελληνισμού.
Η έκδοση συνοδεύεται από
κατατοπιστικό επίμετρο
των Γιάννη Ε. Βρεττού
και Δημήτρη Φ.
Χαραλάμπους.

Έμπλεος πατριωτικών
αισθημάτων ο
χαρτοκόπτης παίρνει τα
βουνά. Παραμάσχαλα
κρατώ την *Ακτή* (11,
Καλοκαίρι 1992) από την
Κύπρο, *Το Παραμυλητό*
(12, Άνοιξη - Καλοκαίρι
1992) από τον Πειραιά
και το *Περίπλου* (32,
1992) από τη Ζάκυνθο.

Αλλωστε, μέσα από τις
αντιφάσεις μας δεν είναι
που επιβιώνουμε;

ο χαρτοκόπτης

Η ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΘΡΙΑΜΒΩΝ

Αμιγώς ελληνικό
θα είναι και φέτος
το φεστιβάλ
ταινιών μικρού
μήκους στη Δράμα
(που θα γίνει το
Σεπτέμβριο).
Ωστόσο, καθώς
φαίνεται, δεν θα
έχει φέτος
καλλιτεχνικό
διευθυντή. Ο Δήμος
Δράμας φρονεί ότι
καλλιτεχνική
επιτροπή από
πνευματικούς
παράγοντες της
πόλης με
επικεφαλής το
δήμαρχο μπορεί να
τον υποκαταστήσει
επάξια.
Πέρα από το ότι
κάτι τέτοιο θα είναι
παγκόσμια
πρωτοτυπία, οι
έμπλεοι
τοπικιστικής
αλαζονείας
παράγοντες του
Δήμου Δράμας δεν
έχουν σκεφτεί και
κάτι ακόμη: ότι η
πόλη τους φιλοξενεί
μια εκδήλωση με
την τελευταία
παραγωγή των
ελπίδων του
κινηματογράφου
της Ελλάδας. Γι'
αυτήν πληρώνει το
ΥΠΠΟ και το
Κέντρο
Κινηματογράφου.
Γιατί αυτοί οι δύο
φορείς να
αναλάβουν το
κόστος μιας
διοργάνωσης, στην
οποία δεν θα έχει
λόγο κανένας
εκπρόσωπος του
κινηματογράφου;
Και τι θα γίνει αν,
η επιμονή του
Δήμου, δυναμιτίζει
τελικά το θεσμό.
Έχει άλλα
περιθώρια αντοχών
και πειραματισμών
ο δύσμοιρος
ελληνικός
κινηματογράφος;

Λίγες ώρες μετά την άνοδο στο βάθρο
της Βούλας Πατουλίδου, η
«Ελευθεροτυπία», στη θέση του κυρίου
άρθρου της, φιλοξένησε κείμενο στο οποίο
επισημαίνονταν και τα παρακάτω:

«Ας είσαι καλά, Βούλα Πατουλίδου, που
έδειξες στους νέους μας ότι υπάρχουν
ωραίοι δρόμοι για να ακολουθήσουν κι
όχι εκείνοι που οδηγούν στον εκφυλισμό
και την καταστροφή».

Ο αρθρογράφος εννοούσε, προφανώς, ότι
ο δρόμος του αθλητισμού (ιδιαίτερα
μάλιστα εκείνου που επιβραβεύεται με
μεγάλες επιδόσεις και σπουδαίες
διακρίσεις, γιατί μόνο τότε αποτελεί
αντικείμενο προσοχής από τα μέσα αλλά
και από τη βιομηχανία του θεάματος)
είναι ο μονόδρομος που εξασφαλίζει
υγεία και ψυχική ευεξία (νους υγιής εν
σώματι υγιεί) σε αντίθεση με κάθε άλλου
είδους επιλογή σε προσωπική βάση
(ενασχόληση με τα κοινά που μας
στενοχωρούν, ιδιώτευση ακόμη και
αυτοκαταστροφικές επιλογές)...

Υπέδειξε, συνεπώς, αυτομάτως ένα
«θετικό» πρότυπο ζωής, καλώντας τους
νέους να το ενστερνιστούν.

Λίγες μέρες μετά, στο στάδιο, κατά την
υποδοχή των αθλητών, ένα σμάρι
δημοσίων προσώπων αναλώθηκε σε
λογής δεκάρικους, που πλαισίωσαν τη
σεμνή (και, βεβαίως, ολίγον κιτς) τελετή
—στους οποίους κυριαρχούσαν το
«ενδιαφέρον» της πολιτείας (ή άλλων
θεσμών της κοινωνικής μας
συγκρότησης) για τον αθλητισμό και η
εθνική υπερηφάνεια για τους
εκπροσώπους μας που έδειξαν ότι δεν
είμαστε «της σφαλιάρας», και όταν

θέλουμε, μπορούμε να μεγαλουργούμε.
Λαμπρή επίδειξη εθνικού οίστρου σε
καιρούς πονηρούς, όπου η εθνική
συναίνεση που προβάλλεται απαιτεί την
εκχώρηση στοιχειωδών δικαιωμάτων του
πολίτη κι όπου οι εθνικές κορώνες είναι
αποτέλεσμα συστηματικής εθνικιστικής
υστερίας.

Θέλουμε να επισημάνουμε δύο
πράγματα:

● Πρώτον, ότι το πρότυπο του
αθλητισμού δεν είναι ούτε πρότυπο
«υγείας» ούτε μονόδρομος. Σε μια
κοινωνία πολιτών, σημασία έχει η
πολλαπλότητα των επιλογών ζωής και
κατευθύνσεων, η δυνατότητα
προσωπικής έκφρασης, προσωπικής
στάσης... Υγιές είναι μόνο ό,τι
αντιστρατεύεται το μαζικό πρότυπο που
μεταβάλλει τις κοινωνίες των πολιτών σε
αγελαία μάζα.

● Δεύτερον, ότι στην Ελλάδα και ο
αθλητισμός (με εξαίρεση τα
επαγγελματικά αθλήματα —ποδόσφαιρο,
κυρίως, αλλά και μπάσκετ) είναι μια
πολύ προσωπική υπόθεση. Παρά τις
συμβολικές διαστάσεις μιας νίκης όπως
αυτών της Πατουλίδου και του Δήμα
στους Ολυμπιακούς, παρά την πολιτική
εκμετάλλευση των ολυμπιονικών και
παρά τη θεαματική εξαργύρωση της
επιτυχίας, η προσπάθεια, η νίκη και το
γόητρο (η «ομορφιά» του αθλητισμού)
παραμένουν μια πολύ προσωπική
υπόθεση.

Αυτά, για να μη νομισθεί ότι όλα είναι
έτσι όπως θέλουν να μας τα
παρουσιάζουν.

ΤΑΣΟΣ ΧΑΛΚΙΑΣ. Ε-
φυγε και ο Τάσος Χαλ-
κιάς, ο τελευταίος εναπο-
μεινός δεξιοτέχνης του ελ-
ληνικού κλαρίνου —ενός
όργανου που, παρά τη δυ-
τική του καταγωγή, κα-
τόρθωσε να γίνει το εθνικό
μουσικό όργανο, «σύμβο-
λο» της δημοτικής μουσι-
κής στη στεριανή Ελλάδα—
—όπως ευστοχά ση-

μειώνει στην Ελευθεροτυ-
πία ο Λάμπρος Λιάβας.

() Τάσος Χαλκιάς έφυ-
γε —κι έμειναν μόνο οι
μουσικές του, χαραγμένες
στα αυτιά της δυσκο-
γραφίας. Κανένα επίσημο
αρχείο δεν κατάφερε να
καταγράψει και να αρ-
χειοθετήσει τις μνήμες
που φεύγουν— και που,
—όσο τις στερούμαστε στη

ζωντανή πραγματικότη-
τα, δικαιούμαστε να θλι-
βόμαστε γιατί, πραγματι-
κα, όσο περνάει ο καιρός
γινόμαστε φτωχότεροι.

ΤΖΩΝ ΚΕΪΤΖ: ΑΠΟΥ-
ΣΙΑ. Χτυπώντας ρυθμικά
τις κατσαρόλες προσπάθη-
σε να αναταράξει τα λι-
μνάζοντα ύδατα της σύγ-
χρονης μουσικής σκηνής.

Μετέπλασε τον ηχο-
πίανου παρεμβάλλοντα
λαστιχένια αντικείμενα,
εισάγοντας τον όρο του
«προετοιμασμένου πια-
νου». Ήταν εκείνος που
δημιούργησε μουσική α-
κόμα και μέσα από την
όια τη σιωπή. () Τζων
Κέιτζ ο αναρχικός.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ -
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ
ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία
ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό
Σεφέρη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του
Α. Εμπειρίκου
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Ο γλωσσικός αφελληνισμός.
Πέραν του μισοξενισμού και της
υποτελείας
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλ.
Παπαδιαμάντη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και
πνευματική ζωή
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ερωτικές μεταμορφώσεις· αντίδωρο
στην Μάτση Χατζηλαζάρου
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ούτως ή άλλως
ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
Από την πορεία της ελληνικής ποίησης
του 20ού αιώνα

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

CHARLES KAHN

Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της
ελληνικής κοσμολογίας

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ

Περί μυστικής θεολογίας

Εισαγωγή: VLADIMIR LOSKY

ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Στοιχειώσεις Θεολογική

Εισαγωγή - Σχόλια: E.R. DODDS

Γ.Σ. ΚΙΡΚ

Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά
αποσπάσματα

ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ομιλίες στην Εξαήμερο

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και

Αλτουσέρ

Παρεμβάσεις

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΛΟΥΓΙ ΑΛΤΟΥΣΕΡ

Στοιχεία αυτοκριτικής

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ

Το Κράτος στην καπιταλιστική
κοινωνία.Ανάλυση του δυτικού συστήματος
εξουσίαςΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ -
Α. ΤΟΖΕΛ

Η κριτικής της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Φύλλα - φτερά

ΜΑΡΙΑ ΤΟΥΝΤΑ

Η δίκη του Φλωμπέρ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Μεροληπτική κατάθεση

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Η εργασία στην ποίηση

ΑΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ - ΡΟΕ

Η Άλλη μου πατρίδα

ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ

Απολογισμός και απολογία «από του
φοβερού βήματος»

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

Μια περιήγηση στην νεοελληνική
κακογουστία

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο Τρίτος Δρόμος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ

Τσιγγάνικη ορχήστρα

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ

Ιστορία μιας γραμμής

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ

Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η Αδιαχώρητη Κοινωνία

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ

Πολιτικό σύστημα και πολιτική

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στον
Μεσοπόλεμο

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Ο μαρξισμός της Ιστορικής
Σοσιαλδημοκρατίας

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ

Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ

Το κυπριακό. «Στρατηγική» και
στρατηγική

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ

Το «Πρότυπο Βασιλείο» και η Μεγάλη
Ιδέα

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση: Σεφέρης -
Μακρυγιάννης

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ

Ο χορός στους Κουντουριώτες

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της παραλογοτεχνίας

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Ο κόσμος του ελληνικού χορού

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ

Η αρχαιολογία στην Ελλάδα

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Βασιλιάς που πέθανε

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μελέτες για το Σύστημα Υγείας

Βιβλία που καλύπτουν
τα ενδιαφέροντα
και τους προβληματισμούς
του σύγχρονου πολίτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 FAX: 3607878

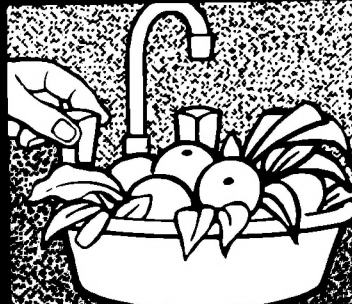
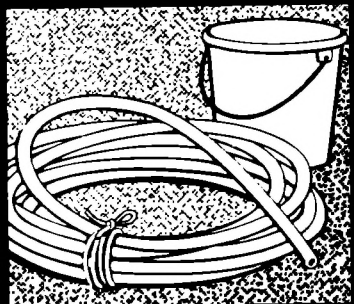
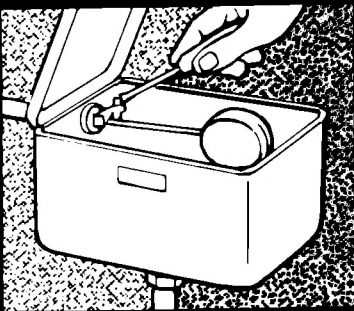
ΕΙΝΑΙ ΛΙΓΟ, ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΟΛΛΟΙ... (και σπάταλοι)

Για να μη μας λείψει το νερό το 1993 πρέπει, κατά τον προσεχή χειμώνα, οι εισροές στους ταμιευτήρες να είναι τουλάχιστον 350 εκατομμύρια κυβικά μέτρα. Θα τα έχουμε; Είναι πολύ αμφίβολο, αφού η χρονιά που πέρασε έδωσε 220 εκατομμύρια κυβικά μέτρα και η χρονιά 1989 -90 έδωσε μόνο 150 εκατομμύρια κυβικά μέτρα!

Οι επισημάνσεις των ειδικών επιστημόνων για αλλαγή των κλιματολογικών συνθηκών είναι ένας πρόσθετος σοβαρός λόγος ανησυχίας. Η χώρα μας, αλλά και όλη η Νότια Ευρώπη, βρίσκεται μπροστά στον κίνδυνο της λειψυδρίας. Η φύση δεν μας δίνει πια αρκετό νερό για σπατάλη. Γι' αυτό είναι επιτακτική ανάγκη να εξοικονομήσουμε νερό. Κάθε κυβικό μέτρο που σπαταλούμε σήμερα, είναι πολύ πιθανό ότι θα μας λείψει αύριο.

Το πρόβλημα λοιπόν ζητάει απ' όλους μας προσοχή και προσωπική στράτευση. Πρέπει να σταματήσει η σπατάλη που με τις σημερινές συνθήκες αποτελεί αντικοινωνική συμπεριφορά.

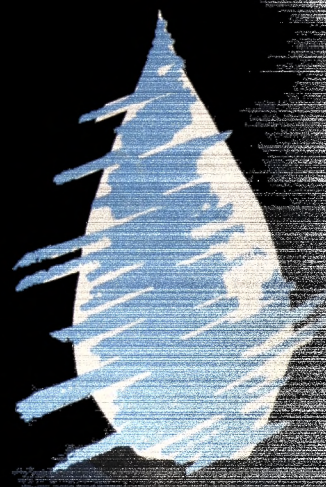
Να λοιπόν τι μπορούμε να κάνουμε όλοι, ώστε να σταματήσει η σπατάλη:

- Προσοχή στο καζανάκι - Αποτελεί τη μεγαλύτερη οικιακή σπατάλη. Με ρύθμιση του φλωτέρ μπορείτε να μειώσετε την κατανάλωσή του.
- Καταργήστε το λάστιχο.
- Πότισμα λουλουδιών και πλύσιμο εξωτερικών χώρων μόνο με ποτιστήρι.
- Κάντε ντους και όχι μπάνιο με γεμάτη μπανιέρα.
- Κλείνετε τη θρύση όσο σαπουνίζετε, ξυρίζετε ή πλένετε τα δόντια σας.

- Πιάτα και φρούτα - λαχανικά πλένονται και ξεπλένονται εύκολα σε μια λεκάνη, με τη θρύση κλειστή.
- Χρησιμοποιείτε τα οικονομικά προγράμματα σε πλυντήρια ρούχων και πιάτων και μόνο όταν γεμίσουν.
- Πλύντε το αυτοκίνητο με σφουγγάρι και κουβά.
- Κάνετε συχνό έλεγχο στο μετρητή του νερού, έχοντας όλες τις θρύσες κλειστές.
- Σε οποιαδήποτε διαρροή (θρύση - καζανάκι) ειδοποιήστε αμέσως τον υδραυλικό.

ΠΡΟΣΕΧΕ ΤΟ ΝΕΡΟ!

Ε.Υ.Δ.Α.Π.